

Begroting

2017

Colofon

Uitgave Gemeente Wassenaar

Postbus 499

2240 AL Wassenaar

Drukwerk: Repro werkorganisatie Duivenvoorde

Inlichting: gemeente@wassenaar.nl

30 september 2016

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
Leeswijzer	9
Infographic	12
Begroting in één oogopslag	13
Beleidsbegroting	23
Recapitulatie	24
Programma 0. Bestuur en ondersteuning.....	25
Programma 1. Veiligheid	45
Programma 2. Verkeer en Vervoer.....	51
Programma 3. Economie	61
Programma 4. Onderwijs.....	71
Programma 5. Sport, cultuur en recreatie.....	79
Programma 6. Sociaal domein.....	93
Programma 7. Volksgezondheid en milieu.....	115
Programma 8. Wonen en Ruimte	127
Verplichte paragrafen.....	137
Paragraaf lokale heffingen	139
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	153
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	161
Paragraaf financiering	167
Paragraaf bedrijfsvoering	179
Paragraaf verbonden partijen.....	183
Paragraaf grondbeleid	215
Financiële begroting	217
Resultaat begroting 2017-2020	219
Financieel meerjarenperspectief 2017 - 2020	220
Bijlagen bij de programmabegroting	224
Bijlage 1 Nieuw beleid per programma	225
Bijlage 2 Reserves en voorzieningen	227
Bijlage 3 Algemene uitkering uit het gemeentefonds.....	229
Bijlage 4 Subsidies	233
Bijlage 5 Overzicht baten en lasten per taakveld	237
Bijlage 6 Investerings	247
Bijlage 7 Indeling nieuwe begroting	249

Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting 2017-2020 van de gemeente Wassenaar. Hierin laten we zien wat we willen bereiken, wat we er voor gaan doen en wat het mag kosten. Ondanks de aanzienlijke financiële opgave waar de gemeente voor is komen te staan, is deze begroting structureel sluitend: structurele inkomsten en structurele uitgaven komen meerjarig in evenwicht. Flinke, maar zeker ook realistische bezuinigingen resulteren in een positief meerjarenperspectief. Het uitvoeren van de voorgestelde structurele bezuinigingsmaatregelen kost tijd. Om deze tijd te overbruggen wordt eenmalig geld ingezet. Waar nodig wordt dus de bestaande reserve benut zodat geld dat is betaald door inwoners via de belastingen, nu ook daadwerkelijk wordt ingezet voor onze inwoners.

Meer met mensen, minder met papier

Dit jaar zullen we niet alleen op de gebruikelijke manier de begroting beschikbaar stellen. We willen deze op termijn ook digitaal kunnen aanbieden, via een speciale begrotingsapplicatie. De eerste stappen daartoe worden op dit moment gezet. Hiermee hopen we op een transparante manier, meer inwoners te betrekken bij de plannen die wij hebben voor Wassenaar. Digitaal werken past bovendien bij onze wens om meer met mensen en minder met papier te werken. Dat wil zeggen: de gemeente wil ambtelijke capaciteit zo efficiënt mogelijk inzetten, kwalitatief goede uitvoering van beleid staat hierbij voorop. We kijken in dit kader naar het werken met big data en nieuwe werkmethoden. We vinden het als college belangrijk om in te zetten op zo min mogelijk bureaucratie, waarbij korte lijnen en interactie met inwoners centraal staan. Evenals het stimuleren van participatie en van burgerinitiatieven. Zo hebben we bijvoorbeeld voor de zomer aangekondigd dat wij graag willen dat alle Wassenaarders meedenken over de ontwikkeling van de Dorpshaven. Een mooi voorbeeld van samenwerking en initiatief vanuit onze samenleving, is de aanpak van de Dr. Mansveltkade.

Van curatief naar preventief

Liever voorkomen dan genezen, dat is wat we willen hier in Wassenaar. Dat betekent dat we zullen focussen op preventief beleid binnen de zorg en andere terreinen waarin mensen wat vaker een steuntje in de rug nodig hebben. Dit betekent dat we er voor zorgen dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedoen aan het maatschappelijke leven in ons dorp. Sport en cultuur zijn vanwege het verbindende karakter hierbij onmisbaar.

Natuurlijk is van curatief (genezen) naar preventief (voorkomen) niet alleen een positieve ontwikkeling voor die inwoners die minder gebruikt hoeven maken van curatieve zorg. Het is ook goed voor de gehele gemeente omdat de kosten voor zorg en jeugdhulp lager worden.

Sport

Sport is niet alleen van groot belang voor een goede gezondheid, maar ook een basis voor een actief en georganiseerd verenigingsleven. Sport verbreedert. In 2016 is de sportnota vastgesteld door de gemeenteraad. De nota is in samenwerking met Wassenaars Sportcontact en het verenigingsleven opgesteld en vormt een impuls in de Wassenaarse sportvoorzieningen. Een belangrijke ontwikkeling in 2017 is de (nieuwe) sporthal. Vanuit de verenigingen zelf is het initiatief voor de werkgroep “nieuwe sporthal” ontstaan. De huidige sporthallen verkeren in matige staat. Bovendien is een goede en multifunctionele sporthal van groot belang voor de Wassenaars sport.

Cultuur

In Wassenaar vinden we een prettige en gezonde leefomgeving belangrijk. Een breed en voor iedereen toegankelijk cultuuraanbod past daarbij. Kunst en cultuur hebben economische, artistieke en maatschappelijke waarde. Cultuur verbindt onze inwoners (van wie ook een groot deel internationaal) en helpt zichtbaar bij het tegengaan van vereenzaming van bijvoorbeeld onze oudere inwoners. Een goed voorbeeld is de bibliotheek die bijvoorbeeld met films en lezingen een belangrijke bijdrage levert. In 2017 wordt een cultuurnota vastgesteld.

Beheer- en onderhoud openbare ruimte

Dit jaar zijn wij opnieuw uitgeroepen tot beste woongemeente van Zuid-Holland door weekblad Elsevier. Wij hebben een uniek woon- leefklimaat. Het groene karakter van Wassenaar wordt op waarde geschat: in september wonnen wij brons tijdens de Nationale groencompetitie en uiteraard blijven wij knokken voor goud. Wassenaar is bovendien met panden en landgoederen met grote historische waarden uniek in Nederland. Het beheer en onderhoud van de landgoederen, het openbare groen, de accommodaties en het openbare gebied is met de vastgestelde plannen structureel in de begroting opgenomen. Dit is een nieuwe manier van benaderen van beheer en onderhoud. De gemeente Wassenaar heeft vanaf nu jaarlijks financiële middelen beschikbaar om beheer en onderhoud te plegen. Het achterstallige onderhoud, een vorm van kapitaalvernietiging, is nu vaak nog pijnlijk zichtbaar. Met het nieuwe beleid zal dit kapitaal komende jaren in ere worden hersteld. Tegelijkertijd kijken we naar het overdragen van het beheer en onderhoud van landgoederen aan verenigingen of anderen.

Optimalisering vastgoedportefeuille

Het hebben van vastgoed is geen kerntaak van onze gemeente. In 2016 is de volledige vastgoedportefeuille van de gemeente in kaart gebracht. Op basis van deze inventarisatie moet duidelijk worden welke gebouwen kunnen worden afgestoten. Niet alleen de verkoop levert geld op, maar het afstoten van de gebouwen resulteert ook in lagere onderhoudskosten. Daarnaast moet duidelijk worden of een accommodatie en/of functie blijft bestaan of niet, dit hoort bij een betrouwbare overheid. Wij vinden het belangrijk dat gebruikers van de accommodaties weten waar ze aan toe zijn. Dan kunnen zij of investeringen doen of zich richten op een andere toekomst. Onderdeel van het optimaliseren van de vastgoedportefeuille is ook de centrale ambtelijke huisvesting. Dit levert niet alleen een besparing op huisvestingskosten op, maar ook andere efficiëntievoordelen kunnen hiermee worden behaald.

Duurzaamheid

De gemeente heeft als ambitie in 2040 CO₂-neutraal te zijn. De basis hiervoor is gelegd met het Klimaatprogramma 2016-2019, waarin samenwerking met lokale partijen en inwoners centraal staat. De gemeente heeft hierbij niet alleen een faciliterende rol, maar ook een voorbeeldrol. Zo wordt geïnventariseerd hoe gemeentelijk vastgoed kan worden verduurzaamd. De resultaten worden verwerkt in plannen voor meerjarig onderhoud. Bij inkoop en aanbesteding van producten en diensten stelt de gemeente steeds vaker duurzaamheidseisen. Ook wordt het netwerk van openbare laadpalen uitgebreid, om inwoners in de gelegenheid te stellen over te schakelen op elektrisch rijden. Met de wijkaanpak energiebesparing stimuleert de gemeente woningeigenaren maatregelen te treffen in hun woning. En in het kader van de prestatieafspraken upgraden woningcorporaties het energielabel van de sociale huurwoningen. Niet alleen bij sociale huurwoningen wordt ingezet op duurzaamheid, maar ook bij de ontwikkeling van nieuwe locaties. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de energieneutrale woningen bij de Generaal Winkelmanlaan. Een belangrijk onderdeel van verduurzaming is het reduceren van afval. In dit kader stimuleren we de ontwikkeling van een duurzaamheidscentrum en zijn de eerste stappen gezet voor het beter scheiden van afval.

Verbeterde wijze van begroten

In 2016 zijn een aantal belangrijke bestuurlijke ontwikkelingen en wensen bij elkaar gekomen met gevolgen voor de begroting van Wassenaar. Het gaat hierbij om de aanpassing van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) met daarin een nieuwe voorkeursindeling van de gemeentebegroting vanaf begrotingsjaar 2017 en de door de gemeenteraad van Wassenaar bij de begrotingsbehandeling 2016 aangenomen motie 2: "verbeterde wijze van begroten".

We hebben de actualisatie van het BBV gebruikt als aanleiding om aan te sluiten bij de voorkeursindeling van het rijk. We zijn daarbij van 5 programma's naar 9 begrotingsprogramma's gegaan. De informatiewaarde van de begroting is verbeterd en de begroting is toegankelijker en transparanter. Ook kunnen prestaties van de gemeenten beter met elkaar worden vergeleken. Zie ook www.waarstaatjegemeente.nl.

Belastingen

De woonlasten voor inwoners van Wassenaar gaan per saldo omlaag. De afvalstoffenheffing daalt aanzienlijk. Een klein deel van deze daling wordt te niet gedaan door een lichte stijging van de onroerendzaakbelasting. Het resultaat is dat het overall beeld is de woonlasten zullen dalen. De gemeente Wassenaar wil verstandig en efficiënt omgaan met het geld dat aan de inwoners wordt gevraagd. Oppotten is geen doel op zichzelf. Een financiële buffer hebben is natuurlijk verstandig, maar wij vinden dat het geld dat inwoners hebben betaald via de belastingen daadwerkelijk en op een verantwoorde manier moet worden benut. Daarnaast zal de gemeente Wassenaar transparant verantwoording afleggen over de inkomsten en uitgaven van de gemeente, zodat iedereen kan zien welke middelen de gemeente heeft en waar de gemeente de financiële middelen aan besteedt.

Inleiding

De programmabegroting bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting.

De *beleidsbegroting* is opgebouwd uit een programmaplan en de verplichte paragrafen.

In het programmaplan is ons gemeentelijke beleid op hoofdlijnen opgenomen met het geld dat we daarvoor beschikbaar hebben. De paragrafen richten zich op de beheeraspecten, zoals bedrijfsvoering, weerstandsvermogen, kapitaalgoederen, lokale heffingen en grondbeleid.

De *financiële begroting* gaat vooral in op de financiële positie van onze gemeente. Hier nemen wij het totale financiële overzicht op, inclusief de toelichtingen. Dit bestaat uit de door de raad vastgestelde kaders, het algemene financiële beeld en het overzicht van de baten en lasten.

De inhoud van de beleidsbegroting en de financiële begroting lichten we hieronder toe.

Beleidsbegroting

Op grond van artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) bevat de beleidsbegroting:

- a. De te realiseren programma's;
- b. Een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen;
- c. Een overzicht van de kosten van overhead;
- d. Het bedrag voor de heffing voor de vennootschapsbelasting, en
- e. Het bedrag voor onvoorzien.

In de programma's is opgenomen welke maatschappelijke doelen we nastreven, welke activiteiten we daarvoor gaan uitvoeren en wat het kost. De beleidsindicatoren geven een indicatie van de gewenste maatschappelijke effecten.

Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan implementeren van het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en dat heeft behoorlijke gevolgen gehad voor deze begroting.

De belangrijkste gevolgen zijn:

1. Een herindeling van de begroting op verplichte taakvelden in plaats van de huidige productgroepen en producten. De taakvelden zijn gegroepeerd onder de programma's;
2. Het werken met voorgeschreven en eventueel op de lokale situatie toegesneden beleidsindicatoren;

3. Overhead en rentetoerekening worden volgens een voorgeschreven systematiek van het rijk eenduidig berekend. Alleen directe kosten drukken zo nog op taakvelden;
4. Het stelsel van baten en lasten wordt beperkt aangepast:
 - a. Alle nieuwe investeringen met een maatschappelijk nut mogen na 2017 niet in één keer ten laste van het boekjaar worden gebracht maar moeten worden afgeschreven;
 - b. Actievere sturing op het EMU-saldo.

Een toelichting op de wijzigingen als gevolg van punt 4 staan verder toegelicht in de paragrafen onderhoud kapitaalgoederen en financiering. Waar van toepassing vindt de toelichting op de punten 1 t/m 3 plaats bij de betreffende taakvelden.

De raad is op meerdere manieren betrokken geweest bij de opzet van de begroting. Het eindresultaat vindt zijn weerslag in deze begroting.

Een tabel met de nieuwe programma- en taakveldenindeling is ter informatie opgenomen in bijlage 7 bij deze begroting.

Elk programma begint met de doelstelling van het programma. Daaronder volgt een tabel met de manier waarop via de verschillende taakvelden de doelstelling uit het programma wordt ingevuld. De totaalraming van het programma is opgenomen aan het eind van het programma.

Per taakveld is vervolgens een inhoudelijke toelichting opgesteld voor 2017 en verdere jaren. Omdat er door de nieuwe indeling sprake is van een systeemwijziging is er dit jaar geen verschillenverklaring per taakveld opgenomen. We volstaan met een verschillenverklaring op totaalsaldo van de begroting.

Ter afsluiting van de taakvelden zijn de wettelijke grondslagen en beleidskaders vermeld.

Naast het programmaplan bevat de beleidsbegroting de wettelijk verplichte paragrafen. In de tabel hieronder staan deze vermeld.

Tabel 1

Paragraaf	Inhoud
Lokale heffingen	<i>Ontwikkelingen op het gebied van de belastingen en heffingen.</i> Per heffing geven wij aan wat het beleid is en op welke wijze het tarief tot stand is gekomen. Ook geven wij inzicht in de (geraamde) opbrengsten.
Weerstandsvermogen en Risicobeheer	<i>Financiële gezondheid van de gemeente</i> De paragraaf geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om financiële risico's op te vangen.
Onderhoud kapitaalgoederen	<i>Beleid ten aanzien van het beheer van kapitaalgoederen.</i> Dit zijn onder andere onderhoud en vervanging van openbaar groen, wegen, riolering, openbare verlichting, verkeerslichtinstallaties en -borden, watergangen (waarvoor de gemeente een onderhoudsverplichting heeft) en civiele kunstwerken.
Financiering	<i>Ontwikkelingen en keuzes in het financieringsbeleid.</i>
Bedrijfsvoering	<i>De wijze waarop de gemeente met de bedrijfsvoeringstaken omgaat.</i>
Verbonden partijen	<i>Een overzicht van alle verbonden partijen.</i> Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente een financieel én een bestuurlijk belang heeft.
Grondbeleid	<i>Visie van de gemeente op het grondbeleid.</i> Licht de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht toe en de prognose van de resultaten van grondexploitatie, winstneming en verloop van reserves.

Financiële begroting

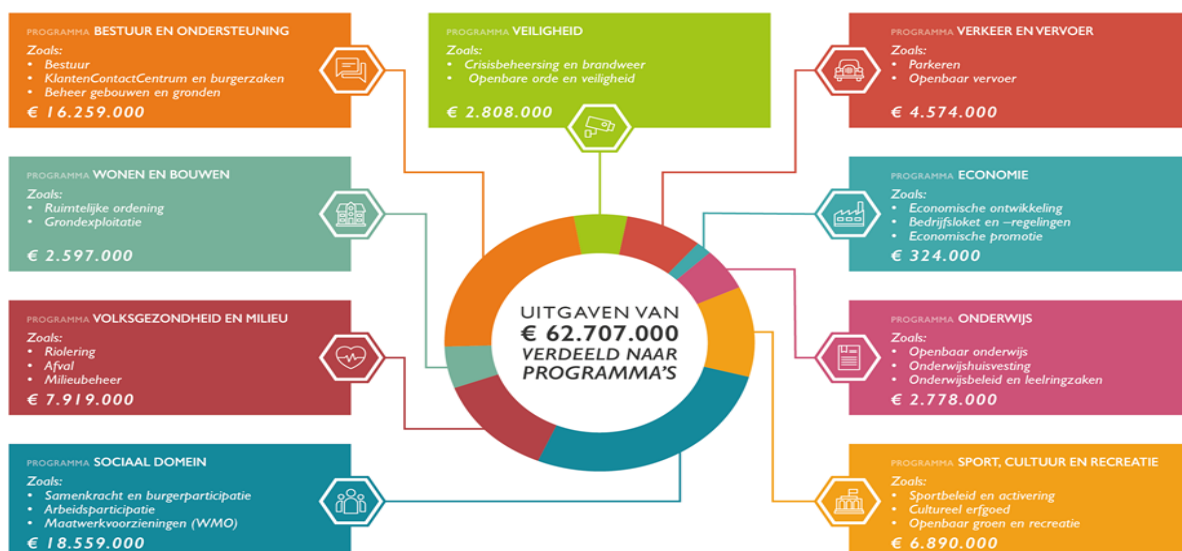
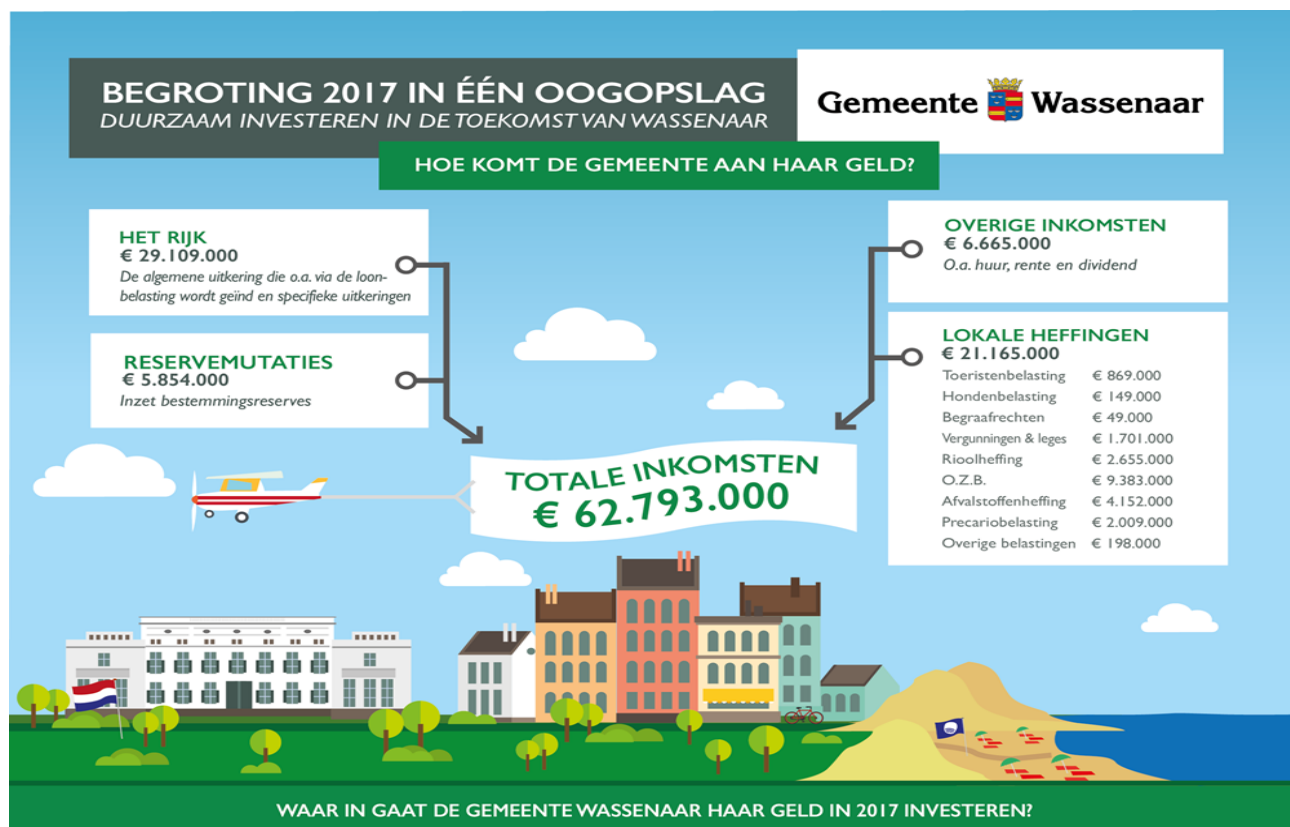
Uitleg over de financiële begroting is in de leeswijzer van de financiële begroting opgenomen.

Helemaal achterin de begroting, na de financiële begroting, zijn zeven bijlagen opgenomen te weten:

Bijlage 1	Nieuw beleid per programma
Bijlage 2	Reserves en voorzieningen
Bijlage 3	Algemene uitkering uit het gemeentefonds
Bijlage 4	Subsidies
Bijlage 5	Overzicht baten en lasten per taakveld
Bijlage 6	Investeringen
Bijlage 7	Indeling nieuwe begroting

Disclaimer: In het document worden de financiële tabellen automatisch gegenereerd, waardoor er afrondingsverschillen in cijfers kunnen voorkomen.

Infographic

MEER WETEN? KIJK OP WWW.WASSENAAR.NL/PROGRAMMABEGROTING

Begroting in één oogopslag

In dit hoofdstuk is een toelichting opgenomen op de belangrijkste financiële ontwikkelingen voor 2017 en verdere jaren. Het hoofdstuk bestaat uit twee delen:

- Exploitatie
- Vermogenspositie

Exploitatie

De exploitatie geeft een overzicht van de ramingen voor de baten en lasten in het begrotingsjaar 2017 en de drie jaren daarna.

In het programmaplan is aan het einde van elk programma een tabel opgenomen met de ramingen die betrekking hebben op dat programma en de taakvelden binnen dat programma. In dit hoofdstuk "begroting in één oogopslag" gaan wij niet verder in op de saldi per programma of taakveld, maar bespreken wij de opbouw van het saldo van de totale begroting aan de hand van de actualisatie van het financieel perspectief en het daarbij behorende dekkingsplan.

Actualisatie van het financieel perspectief

Vertrekpunt Kadernota met Perspectief 2017-2020 en Meicirculaire 2016

In de raadsvergadering van 4 juli 2016 heeft de raad de Voorjaarsnota en de Kadernota vastgesteld. De financiële perspectieven hierin hebben wij als vertrekpunt genomen voor de begroting 2017. Daarnaast zijn de financiële gevolgen van de Meicirculaire 2016 aan de raad meegedeeld in de raadsinformatiebrief van 10 juni (2016Z-25072-WS).

Na vaststelling van de Kadernota, de Voorjaarsnota en de brief over de Meicirculaire hebben tijdens de zomer nog ontwikkelingen plaatsgevonden met invloed op het begrotingssaldo. Het gaat dan om correcties op bestaande (meerjaren)ramingen en doorwerkingen van eerdere besluitvorming.

In de begroting zijn de raadsbesluiten tot en met 4 juli 2016 verwerkt én alle wijzigingen die daarna noodzakelijk nog waren. In onderstaande tabel 2 zijn alle ontwikkelingen samengevat.

Tabel 2

Bedragen x € 1.000 + is voordeel, - is nadeel	2017	2018	2019	2020
Kadernota zoals vastgesteld door de raad op 4 juli	86.873	262.091	437.493	846.190
WIJZIGINGEN NA KADERNOTA				
Verwerking raadsinformatiebrief van 10 juni 2016	-447.909	-453.503	-453.504	-453.584
Saldo bekend bij raad	-361.035	-191.412	-16.010	392.606
Overige mutaties na Kadernota				
<i>1. Gemeentefonds:</i>				
Extra nadeel 3e mei circulaire aantal verblijfsobjecten	-59.749	-60.010	-59.758	-59.800
Extra nadeel 3e mei circulaire peuterspeelzalen		-52.587	-52.587	-52.587
Algemene uitkering onderdeel VHROSV		33.538	42.474	42.474
Hercalculatie gemeentefonds	47.016	33.350	-368.777	-844.558
Bijstelling vrijval sociaal domein/dekking ten opzichte van de Kadernota	19.634	-86.464	-27.858	-1.459
Totaal gemeentefonds	6.901	-132.173	-466.505	-915.929
<i>Overige mutaties na Kadernota</i>				
2. 1%-Indexering belastingen en rechten	111.816	111.816	111.816	111.816
3. BBV: Verlaging jaarlijks beschikbaar BR KL zwembad	-276.028	-198.045	-183.858	-169.670
4. STOJA ten onrechte structureel verwerkt	102.000	102.000	102.000	102.000
5. Kapitaallasten	42.059	22.058	20.911	147.145
6. Diverse kleine posten	-25.700	58.300	58.300	58.300
TOTAAL MUTATIES NA KADERNOTA	-38.952	-36.044	-357.336	-666.339
Stand begroting vóór dekking	-399.987	-227.456	-373.346	-273.733
Dekkingsplan				
<i>Realiseren PM uit Kadernota</i>				
7. Accommodaties (incl. huisvesting ambtenaren)				500.000
8. Meer met mensen, minder met papier		90.000	180.000	270.000
<i>Wijzigingen en aanvullingen ten opzichte van dekking uit Kadernota</i>				
9. Klimaat en duurzaamheid		25.000	50.000	100.000
10. Beheerplannen		50.000	100.000	200.000
11. Minder verhoging OZB	-563.836	-550.987	-516.980	-499.917
<i>12. Inzet reserve frictiekosten:</i>				
Onttrekken uit AR voor reserve frictiekosten	2.500.000			
Dotatie aan reserve frictiekosten	-2.500.000			
Onttrekking reserve frictiekosten inclusief ingroei taakstelling B plus C	1.050.000	691.667	633.333	
TOTAAL DEKKING NA KADERNOTA	486.164	305.680	446.353	570.083
Nieuw saldo na dekkingsvoorstellen	86.177	78.224	73.007	296.350

Hieronder staan de ontwikkelingen uit tabel 2 toegelicht.

1. Ontwikkelingen gemeentefonds

De meest recente informatie uit de Meicirculaire heeft geleid tot een aanpassing van de ramingen uit de Kadernota. Dit geldt onder andere voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en de aantallen verblijfsobjecten.

Ook heeft er op basis van de meest recente informatie een hercalculatie plaatsgevonden van de algemene uitkering. Dit leidt tot een negatieve bijstelling van € 0,8 miljoen in 2020.

Tot slot is er een correctie uitgevoerd op de dekking uit de Kadernota voor wat betreft het sociaal domein.

2. 1% indexering belastingen en heffingen

De belastingen en heffingen zijn verhoogd met de door het Centraal Economisch Planbureau gehanteerde inflatiepercentage. Dit bedraagt voor 2017 1%.

3. Gevolgen voorschriften BBV voor zwembad

In het verleden is een gedeelte van de algemene reserve afgezonderd in een bestemmingsreserve kapitaallasten zwembad. Hieruit werden de rente en afschrijving gedekt.

Als gevolg van de voorschriften uit het nieuwe BBV moeten we omslagrente toerekenen aan investeringen. De omslagrente is op dit moment bepaald op 0%, in 2016 was dit nog 3%.

Als gevolg van de nieuwe voorschriften mogen we geen rente meer onttrekken uit de reserve en vervalt deze als dekking. Dit betekent een nadeel in de exploitatie.

4. STOJA en overige verschillen

In de begroting is ten onrechte een bijdrage aan STOJA structureel geraamd waar dat incidenteel had moeten zijn. Dit is vanaf 2017 gecorrigeerd en leidt tot een voordeel van € 102.000.

5. Kapitaallasten

In de herberekening van de kapitaallasten is het meerjareninvesteringsplan nog niet verwerkt. Daarom leidt dit nog tot een voordeel.

6. Diverse kleine posten

Tot slot is een aantal kleinere ontwikkelingen samengevoegd in de post "diverse kleine posten".

Dekkingsvoorstel

Het onderstaande dekkingsvoorstel is een vervolg op de dekkingsvoorstellen die al in de Kadernota zijn verwerkt. Voor het inzicht in het totale financiële beeld van Wassenaar zijn de dekkingsstappen die al zijn gemaakt in de Kadernota hieronder nogmaals aangegeven (tabel 3). De voorstellen uit de Kadernota vormen het uitgangspunt voor de verdere dekking zoals deze in de begroting is verwerkt.

Tabel 3

Dekkingsplan uit Kadernota	2017	2018	2019	2020
Centrale ambtelijke huisvesting	PM	PM	PM	PM
Accommodatiebeleid	PM	PM	PM	PM
'Meer met mensen, minder met papier'	PM	PM	PM	PM
Intensivering bevordering uitstroom BUIG	PM	PM	PM	PM
Sociaal Domein 'van curatief naar preventief'	1.200.605	1.118.367	1.055.096	1.006.768
Lastenverschuiving door lagere bijdrage Avalex en BBV	923.836	910.987	876.980	859.917
Verdeling VHROSV (vooruitlopend op Septembercirculaire)	0	0	0	0
Verlaging bijdrage aan BSGR	0	45.000	90.000	90.000
Onbenutte ruimte budget individuele (woon)voorzieningen WMO	165.000	165.000	165.000	165.000
Beschikking vrije ruimte algemene reserve voor IKB	463.547			
Ingroei dotaties beheerplannen (wegen& groen)	560.384	471.922	383.461	295.000
Uitvoering subsidiebeleid				
- maatschappelijke stages	30.000	30.000	30.000	30.000
- B plus C	0	33.333	66.667	100.000
Totaal dekkingsplan Kadernota	3.343.372	2.774.609	2.667.204	2.546.685

In deze tabel staat nog een aantal posten geraamd op PM, in de begroting zoals deze nu is opgesteld zijn deze bedragen wel gespecificeerd.

Na besluitvorming over de Kadernota is nog aanvullende dekking in de begroting verwerkt. De toelichting hieronder verwijst naar tabel 2 met de ontwikkelingen ná de Kadernota.

7. Accommodaties (incl. huisvesting ambtenaren)

Bij het uitwerken van de PM post uit de Kadernota wordt de te behalen bezuiniging concreet gemaakt. Voor een belangrijk deel wordt een bezuiniging behaald door het gezamenlijk huisvesten van de werkorganisatie voor de gemeenten Wassenaar en Voorschoten.

Verder vindt in de komende jaren een integrale optimalisatieslag plaats van de vastgoedportefeuille in Wassenaar. Naast het actualiseren van het beheerplan vastgoed kunnen enkele objecten vrijgespeeld en afgestoten worden doordat ze niet binnen het vigerend accommodatiebeleid passen. Ook het beter benutten van de beschikbare m² zal leiden tot het vrijspelen van panden.

Daarnaast speelt een aantal majeure projecten die financieel mogelijk een grote impact hebben op de begroting en derhalve prioriteit moeten krijgen in de besluitvorming, te weten: Buitenplaats De Paauw, Cultureel Centrum de Warenar en de herhuisvesting van het Centrum voor Jeugd en Gezin samen met de School Advies Dienst.

Verwachting is dat de optimalisatieslag van de vastgoedportefeuille ook een structurele bijdrage zal leveren bij het bereiken van de taakstelling.

8. Meer met mensen, minder met papier

De komende jaren willen wij efficiënter omgaan met de ambtelijke capaciteit. Hiervoor hebben wij een aantal concrete plannen met de volgende uitgangspunten:

- Het beleid kan meer tot stand komen door gebruik te maken van participatie van, en interactie met inwoners van Wassenaar. Hiermee kan al in het voortraject van de beleidsvorming sneller beleid ontstaan dat een breed draagvlak heeft;
- Binnen de ambtelijke organisatie kunnen we sommige processen beter stroomlijnen met minder bureaucratie. Uitgangspunt moet zijn "in één keer goed";
- Het is mogelijk en wenselijk om meer het initiatief te laten aan de samenleving, niet alles wat in Wassenaar plaatsvindt hoeft door ambtenaren te gebeuren. Inwoners kunnen en willen ook veel zelf doen;
- We maken alleen nog maar beleidsvisies als het college daartoe heeft besloten én er sluitende financiële dekking aanwezig is.

9. Klimaat en duurzaamheid

De raad heeft een ambitieus duurzaamheidsprogramma vastgesteld. Daarin heeft de voorbeeldpositie van de gemeente prioriteit. Naast het doel voor reductie van CO₂ is er een bijkomend voordeel ten aanzien van de beperking van energiekosten.

Nu voor de komende jaren het klimaatprogramma wordt uitgerold, voorzien we een structurele bezuiniging op de huidige energiekosten. Als referentiepunt fungeert de energierekening 2015. Anticiperend hierop wordt een taakstelling opgenomen voor reductie van de huidige energiekosten van € 25.000 in 2018 oplopend tot € 0,1 miljoen in 2020.

10. Beheerplannen

We gaan beheer en onderhoud uitvoeren op een structurele wijze, waarbij de beheerplannen worden uitgevoerd. Binnen de plannen voor beheer en onderhoud worden besparingen gerealiseerd door een combinatie van:

- De verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud over te dragen aan verenigingen of anderen;
- Burgerparticipatie;
- Afstoten van het eigendom.

Dit zal in de gehele breedte van het beheer en onderhoud plaatsvinden (landgoederen, groen, accommodaties en openbaar gebied).

11. Minder verhoging OZB

Door beperking van de verhoging van de OZB tot € 360.000, zoals dat is besloten bij de raadsbehandeling van de Kadernota, ontstaat een nadeel ten opzichte van de Kadernota van ruim € 0,5 miljoen.

Tabel 4

Ontwikkeling OZB	2017	2018	2019	2020
Opgenomen in Kadernota	923.836	910.987	876.980	859.917
Gemaximeerd op € 360.000 conform besluitvorming Kadernota	360.000	360.000	360.000	360.000
Verschil te dekken (nadelig)	-563.836	-550.987	-516.980	-499.917

12. Inzet reserve frictiekosten

De structurele bezuinigingen en taakstellingen zoals die hierboven zijn opgenomen kunnen we niet in één jaar volledig realiseren. Daarom is ingroei noodzakelijk. Het verschil tussen de uiteindelijke bedragen en de realiseerbare bedragen op korte termijn passen we kortdurend bij uit de Reserve Frictiekosten. De onttrekkingen uit de Reserve Frictiekosten is daarmee onderdeel van het integrale pakket aan structurele maatregelen dat past binnen het structureel sluitend houden van de begroting.

Conclusie exploitatie

Na dekking is sprake van een oplopend voordeel in de exploitatie van € 86.177 in 2017 tot € 296.350 in 2020.

Vermogenspositie

Doel van deze paragraaf is inzicht te geven in de vermogenspositie van de gemeente. Op basis van de verschillende vermogensbestanddelen kan een oordeel worden gegeven over de verwachte vermogenspositie.

Balans

De balans geeft een overzicht van alle bezittingen en schulden, onderverdeeld in de verschillende vermogensbestanddelen. Hieronder komen de belangrijkste onderdelen aan de orde. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat het een prognose betreft die uitgaat van een geactualiseerde investeringsplanning van maximaal € 4,0 miljoen per jaar. Met het oog op de verplichting een aantal financiële kengetallen te presenteren in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is de opstelling van een meerjarige begrotingsbalans noodzakelijk.

Tabel 5 Geprognosticeerde balans**(bedragen x € 1.000)**

Boekwaarde per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	39.735	38.214	35.915	33.754	31.586
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	0	0
langlopende leningen u/g	3.829	3.784	3.739	3.694	3.649
deelnemingen	455	455	455	455	455
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen *	3.430	3.430	3.430	3.430	3.430
Rek Courant met Rijk ***	11.283	7.801	5.233	20.807	22.670
Rek Courant niet financieel *	139	139	139	139	139
Overig *	3.511	3.511	3.511	3.511	3.511
Liquide middelen **	352	352	352	352	352
Overlopende activa *	3.429	3.429	3.429	3.429	3.429
Totaal investeringen	81.162	76.232	71.285	69.649	69.293
PASSIVA					
Eigen Vermogen					
Algemene reserves	39.264	33.600	32.700	32.700	32.700
Bestemmingsreserves	16.878	19.338	15.635	14.469	14.511
Vreemd Vermogen					
Voorzieningen	18.349	16.633	16.299	15.839	15.451
Vaste geldleningen	463	453	443	433	423
Kortlopende schulden < 1 jaar *	3.395	3.395	3.395	3.395	3.395
Overlopende passiva *	2.813	2.813	2.813	2.813	2.813
Totaal financieringen	81.162	76.232	71.285	69.649	69.293

* Voor deze posten die eigenlijk uit de bedrijfsvoering volgen, is uitgegaan van het tweejaarsgemiddelde van de jaarrekeningen over 2014 en 2015.

** Voor de post liquide middelen is uitgegaan van het maximaal onder het schatkistbankieren aan te houden banksaldo.

*** De ontwikkeling van het financieringssaldo wordt weergegeven in de ontwikkeling van de post rekening courant met het Rijk.

Toelichting op de prognose balans

Activa (bezittingen)

- De bezittingen bestaan uit materiële en financiële bezittingen (activa). De materiële bezittingen zijn actuele boekwaarden van de investeringen in economische en maatschappelijk nut. De terugloop in de bedragen wordt veroorzaakt door de jaarlijkse afschrijvingen waardoor de boekwaarden dalen.
- De financiële activa zijn (kort- en langlopende) geldleningen die door de gemeente zijn verstrekt.
- Het financieringssaldo is als sluitpost opgenomen onder de post rekening courant met het Rijk. Dit is de onder het schatkistbankieren aan te houden bankrekening bij het ministerie van Financiën waar het liquiditeitsoverschot aangehouden dient te worden.

Passiva (eigen en vreemd vermogen)

- Het eigen en vreemd vermogen vallen onder de passiva. Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. Het vreemd vermogen bestaat uit de voorzieningen en de schulden van de gemeente (aangetrokken kortlopende en langlopende geldleningen).

Toelichting op het begrip vermogenspositie (robuustheid)

De vermogenspositie wordt bepaald door de bezittingen en schulden van de gemeente te salderen. Het verwaarloosbare bedrag aan schulden betekent dat de bezittingen met eigen vermogen zijn gefinancierd. Er is zelfs sprake van een overschot aan vermogen dat in de posten voor lang en kort uitgezette gelden wordt weerspiegeld.

De vermogenspositie wordt toegelicht door in te gaan op het eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (voorzieningen en schulden).

Eigen vermogen (reserves)

Hierna wordt ingegaan op de reservepositie (op hoofdlijnen) en de ontwikkeling hiervan in de periode 2017 – 2020. In het overzicht zijn twee soorten reserves onderscheiden: de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve heeft geen vastgestelde bestemming. Het is het vrij besteedbare deel van de reserves. De bestemmingsreserves hebben een door de raad vastgesteld doel en kunnen voor dat doel worden aangewend. Het doel kan door de raad worden gewijzigd.

N.B. Een bedrag van € 8,0 miljoen van de algemene reserve is in de nota weerstandsvermogen en risicobeheersing bestemd als minimaal aan te houden weerstandsvermogen.

Het totale eigen vermogen daalt in de periode 2017 – 2020 met € 8,9 miljoen.

Tabel 6 Stand van de reserves 2016-2020

(bedragen x € 1.000)

Prognose per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020
Algemene reserve					
- Vrij besteedbaar deel	31.264	25.600	24.700	24.700	24.700
- Weerstandsvermogen	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Totaal algemene reserve	39.624	33.600	32.700	32.700	32.700
Totaal bestemmingsreserves	16.878	19.338	15.635	14.469	14.511
Totaal reserves (eigen vermogen)	56.142	52.938	48.335	47.169	47.211

N.B. Dit overzicht is afgeleid van de hiervoor opgenomen prognosebalans. Omdat daar is uitgegaan van de meest recente verwachte ontwikkeling van de investeringsuitgaven en niet van de oorspronkelijke begroting voor 2016 wijken deze cijfers in de eerste jaren van het perspectief af van de in de financiële begroting en bijlagen opgenomen cijfers. Die zijn namelijk opgesteld op basis van de besluitvorming van de raad.

Vreemd vermogen (voorzieningen)

De stand van de voorzieningen bedraagt per 1 januari 2017 afgerond € 18.349.000 en daalt tot € 15.451.000 per 31 december 2020. De mutaties vinden plaats door geraamde aanwendungen in het kader van het onderhoud van gemeentelijke accommodaties, wegen, riolering. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.

Tabel 7 Verloop voorzieningen 2016-2020

(bedragen x € 1.000)

Prognose per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020
Voorzieningen	18.349	16.633	16.299	15.839	15.451

Vaste geldleningen en kortlopende schulden

De schulden van de gemeente kunnen bestaan uit langlopende en kortlopende geldleningen. Wassenaar heeft een positief financieringssaldo en draagt uit het verleden geen andere vaste schulden met zich mee dan de belegde spaarpremies van de spaarhypotheken van ambtenaren. Kortlopende leningen zijn er niet. Mede gelet op de positieve financieringsvooruitzichten wordt er van uitgegaan dat er geen financiering hoeft te worden aangetrokken.

Tabel 8 Verloop vaste geldleningen 2016-2020

(bedragen x € 1.000)

Prognose per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020
Vaste geldleningen	463	453	443	433	423

Hoe hoog is het bezit belast met schuld?

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer van het eigen vermogen als onderdeel van het totale vermogen. Wassenaar heeft 69% van de balans met eigen vermogen gefinancierd.

Dit betekent dat de overige 31% van het gemeentebezit is 'belast' met schulden. Hierbij dient men zich te realiseren dat het van die 31% weer 71% bestaat uit door de raad ingestelde voorzieningen

voor de bekostiging van toekomstige lasten (voor bijv. onderhoud van de openbare ruimte). De echte schuldpositie bestaat daardoor eigenlijk alleen uit exploitatiegerelateerde posten als crediteuren en andere nog te betalen bedragen.

Tabel 9 Solvabiliteitsratio 2016-2020

(bedragen x € 1.000)

Prognose per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020
Eigen vermogen	56.142	52.938	48.335	47.169	47.211
Totaal vermogen	81.162	76.232	71.285	69.649	69.293
Solvabiliteitsratio	69%	69%	68%	68%	68%

Hoe zwaar drukt de schuld op de begroting?

De netto schuld wordt berekend door de som van de onderhandse leningen, overige vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva te nemen en daar de langlopende uitzettingen, kortlopende (debiteuren)vorderingen en uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa af te trekken.

Tabel 10 Netto-schuldquote 2016-2020

(bedragen x € 1.000)

Prognose per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020
Netto schuldquote	-55 %	-48 %	-43 %	-45 %	-48 %
Idem gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-61 %	-54 %	-50 %	-51 %	-55 %

Als de netto schuld wordt gedeeld door de totale inkomsten (voor bestemming reserves), is het resultaat de netto schuld als aandeel van de exploitatie (inkomsten). Dit kengetal wordt ook wel de netto schuldquote genoemd. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Wassenaar heeft een verwaarloosbare schuldpositie en heeft een positief financieringssaldo. Reden waarom de reeks met de netto schuldquote een minteken laat zien. Dit is zeer gunstig.

Weerstandsvermogen

De ratio tussen de benodigde weerstandscapaciteit van € 3,1 mln. en de beschikbare weerstandscapaciteit van € 36,4 mln. is 11,9. Daarmee kan geconcludeerd worden dat de aanwezige weerstandscapaciteit uitstekend is.

Conclusie vermogenspositie

Op grond van de diverse ratio's en het beschikbare weerstandsvermogen kunnen we concluderen dat de vermogenspositie van de gemeente Wassenaar uitstekend is.

Beleidsbegroting

Programma's en paragrafen

Recapitulatie

Begroting 2017 en meerjarenbegroting 2018-2020

Programma's bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
P0 Bestuur en ondersteuning *	2.221	-3.234	-1.013	1.952	-3.232	-1.280	1.632	-3.222	-1.590	1.357	-3.223	-1.866
P1 Veiligheid	73	-2.808	-2.735	73	-2.803	-2.730	73	-2.803	-2.730	73	-2.803	-2.730
P2 Verkeer en vervoer	291	-4.574	-4.283	291	-4.390	-4.099	291	-4.400	-4.109	291	-4.337	-4.046
P3 Economie	950	-324	625	950	-324	625	950	-309	640	950	-309	640
P4 Onderwijs	161	-2.778	-2.617	161	-2.635	-2.475	161	-2.607	-2.446	161	-2.607	-2.446
P5 Sport, cultuur en recreatie	511	-6.190	-5.679	511	-6.113	-5.602	511	-6.153	-5.643	511	-6.211	-5.700
P6 Sociaal Domein	5.685	-18.559	-12.874	5.685	-18.686	-13.000	5.685	-18.553	-12.867	5.685	-18.464	-12.778
P7 Volksgezondheid en milieu	6.964	-7.919	-954	6.977	-7.873	-896	7.011	-7.599	-588	7.028	-7.529	-500
P8 Wonen en bouwen	1.473	-2.597	-1.125	1.473	-2.513	-1.040	1.473	-2.474	-1.002	1.473	-2.474	-1.002
Totaal programma's	18.328	-48.982	-30.654	18.072	-48.569	-30.497	17.785	-48.121	-30.335	17.528	-47.957	-30.429

Algemene dekkingsmiddelen	36.210	-668	35.542	36.095	-629	35.466	36.118	-584	35.534	36.330	-584	35.747
---------------------------	--------	------	--------	--------	------	--------	--------	------	--------	--------	------	--------

Overhead	2.401	-9.834	-7.433	2.385	-8.807	-6.422	2.359	-8.679	-6.321	2.237	-7.820	-5.582
----------	-------	--------	--------	-------	--------	--------	-------	--------	--------	-------	--------	--------

Heffing vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
--------------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Onvoorzien	0	-24	-24	0	-30	-30	0	-30	-30	0	-30	-30
------------	---	-----	-----	---	-----	-----	---	-----	-----	---	-----	-----

Mutaties reserves	5.854	-3.200	2.654	1.561	0	1.561	1.225	0	1.225	591	0	591
-------------------	-------	--------	-------	-------	---	-------	-------	---	-------	-----	---	-----

Resultaat	62.793	-62.707	86	58.114	-58.036	78	57.487	-57.414	73	56.687	-56.391	296
------------------	---------------	----------------	-----------	---------------	----------------	-----------	---------------	----------------	-----------	---------------	----------------	------------

* De bedragen van deze taakvelden horen bij programma 0 en zijn in deze tabel (anders dan in de overige tabellen in deze begroting) in mindering gebracht op de bedragen in te tabelregel van programma 0. De volgende (sub-)taakvelden zijn in deze tabel apart zichtbaar gemaakt en met regels onder het totaal van programma's opgenomen:

- de Algemene dekkingsmiddelen (taakveld 0.61, 0.62, 0.64, 0.7 en taakveld 0.8 exclusief het bedrag voor onvoorzien)
- de overhead (taakveld 0.4)
- de heffing vennootschapsbelasting (taakveld 0.9)
- het bedrag voor onvoorzien (taakveld 0.8 alleen bedrag onvoorzien)

Programma 0. Bestuur en ondersteuning

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Bestuurders van hoge kwaliteit en deskundigheid, een luisterend bestuur;
- Een bestuurscultuur gebaseerd op vertrouwen en integriteit;
- Een zuinig, efficiënt en doelmatig bestuur;
- Goede kwaliteit van raadsstukken;
- Goede dienstverlening aan de burger, deze is tijdig, duidelijk, klantgericht en toegankelijk;
- Wassenaar werkt als zelfstandige gemeente samen in regionaal verband.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden	Wat gaan we doen ?	Hoe doen we dat ?
0.1 Bestuur	<i>Vergroten van het vertrouwen door een vernieuwend, integer, betrouwbaar en professioneel college dat constructief samenwerkt met de gemeenteraad.</i>	<i>Collegeleden maken via de website transparant welke declaraties ze indienen en waarvoor. Het college communiceert op een transparante en respectvolle wijze met de raad en haar inwoners. Informatiebrieven dragen bij aan het tijdig informeren van raad en burgers.</i>
0.2 Burgerzaken	<i>Tijdig en klantgericht helpen van de inwoners volgens het uitgangspunt "digitaal als het kan, persoonlijk waar nodig";</i>	<i>Wassenaar werkt op afspraak en is aangesloten op MijnOverheid; Alle daarvoor geschikte gemeentelijke producten zijn digitaal aan te vragen; Het digitaal vaardig maken van de inwoners met een speciale training.</i>

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	<i>Bestuur en organisatie zijn tijdig en juist geïnformeerd over de ontwikkeling van het gemeentefonds. Het is daardoor mogelijk om tijdig te anticiperen op de gevolgen en hierop beleid te ontwikkelen.</i>	<i>In begroting, bestuursrapportages en informatiebrieven wordt de raad geïnformeerd over de (verwachte) ontwikkeling van de algemene uitkering</i>
0.8 Overige baten en lasten	<i>Verantwoorden van eventuele taakstellingen en stelposten.</i>	<i>Ramen van de post onvoorzien</i>
0.9 Vennootschapsbelasting	<i>Op een verantwoorde wijze de nieuwe regelgeving implementeren in onze (administratieve) organisatie.</i>	<i>Standaardisering dossiervorming en fiscale agenda opnemen in de reguliere P&C-cyclus</i>
0.10 Mutaties reserves	<i>Verantwoorden van de mutaties in de reserves.</i>	<i>Opnemen van de mutaties van de reserves en voorzieningen in de jaarrekening en de begroting.</i>
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	<i>Een structureel en reëel sluitende begroting.</i>	<i>Treffen van maatregelen voor een structureel sluitende begroting.</i>

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 0.1 Bestuur

Taakveld: 0.1 Bestuur bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	207	11	11	11	11	11
Lasten	-2.543	-3.645	-1.867	-1.808	-1.798	-1.798
Saldo	-2.335	-3.634	-1.856	-1.797	-1.787	-1.787

Onttrekking reserves	0	39	464	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	39	464	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-2.335	-3.595	-1.392	-1.797	-1.787	-1.787
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Goed bestuur

De politieke en bestuurlijke verhoudingen krijgen meer aandacht dan voorheen. Zoals in elke gemeente berust het primaat van het bestuur bij de gemeenteraad. De raad vertegenwoordigt de Wassenaarse bevolking. Burgers hebben te maken met individuele raadsleden, de raad als geheel, en met de diverse commissies en werkgroepen van de raad. Wassenaarders kunnen bijvoorbeeld de raadsvergaderingen volgen via internet - in real time of later.

Steeds meer zal de politiek met haar inwoners in gesprek zijn. Dit zal het vertrouwen tussen inwoners, raad en college verbeteren. De bestuurscultuur waarbij 'vernieuwen, verbinden en vertrouwen' centraal staan is ingezet. De inwoners van Wassenaar zullen tijdig betrokken worden bij de besluitvorming. Dat begint al bij de beleidsvorming, zodat op veel gebieden de stem van de inwoner wordt gehoord.

Naast de relatie tussen politiek en inwoner zal ook de samenwerking tussen raad en college aandacht krijgen. Open communicatie en respectvol met elkaar omgaan zijn daarbij essentieel. In de tweede helft van 2016 wordt een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. We verwachten dat voor raad en college duidelijk wordt op welke terreinen de bestuurskracht optimaal functioneert en waar verbetering nodig is.

Samenwerkingsverbanden in de regio

Wassenaar vindt samenwerking in de regio belangrijk. Daarom doet de gemeente niet alleen mee in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), maar ook in andere samenwerkingsverbanden. Voor het beleidsveld wonen wordt samengewerkt met de H10-gemeenten. Voor de onderwerpen groen en ruimte werken we zowel samen in de (grote) Leidse Regio als de Haagse Regio. In de MRDH vindt met name de samenwerking op het gebied van Verkeer & Vervoer en Economisch Vestigingsklimaat plaats. De formele afronding van de liquidatie van het oude Stadsgewest Haaglanden is gepland per 31 december 2016.

Democratische legitimatie en de rol en positie van de raad in relatie tot de samenwerkingsverbanden vragen om bijzondere aandacht. Ook wil Wassenaar een beter inzicht in de risico's van verbonden partijen. Met dit doel is een nota 'Verbonden partijen' opgesteld. Hieraan toetsen we de huidige samenwerkingsverbanden op kwaliteit van de dienstverlening, kosten en toezicht.

Aan welke samenwerkingsverbanden neemt Wassenaar deel?

Naam	Samenwerkingsverband Afvalwaterketen Rijnland
Juridische vorm	Samenwerkingsverband verbonden door een samenwerkingsovereenkomst van 28 gemeenten en het Hoogheemraadschap van Rijnland binnen haar beheergebied met een wettelijke achtergrond Bestuursakkoord Water.
Vestigingsplaats	Leiden
Bestuur en toezicht	De samenwerking kent drie bestuursorganen: • Bestuurlijk algemeen, betreffende wethouder van gemeente en waterschap, waarbij Rijnland initiatiefnemer is; • Bestuurlijk Cluster, betreffende wethouder deelnemende gemeenten (Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Zoeterwoude, Voorschoten en Wassenaar) binnen cluster Leidse Regio vertegenwoordigt door wethouder Leiden als voorzitter en wethouder Rijnland; • C-team, overkoepelend orgaan van voorzitters van de clusters (4 in totaal) en Rijnland. Deze informeren voorzitters bestuurlijk clusters
Bestuurlijk belang	Samenwerken versterkt de afvalwaterketen. Met dit uitgangspunt werken gemeenten en het Hoogheemraadschap van Rijnland samen toe naar een afvalwaterketen en afvalwaterketenbeheer: • Van hoge constante kwaliteit; • Met een lage kwetsbaarheid; • Functionerend tegen zo laag mogelijke totaal maatschappelijke kosten. Samenwerking in de afvalwaterketen draait om een groot aantal onderwerpen. Van operationele taken tot beleid: alles kan in principe gezamenlijk opgepakt en uitgevoerd worden. Met het structureel opzetten van samenwerking geven Rijnland en gemeenten invulling aan het Bestuursakkoord Water.

Naam	Inkoop Netwerkorganisatie
Juridische vorm	Geen officiële juridische vorm, het betreft een netwerkstructuur van acht (8) gemeenten, met een samenwerkings- en uitvoeringsovereenkomst
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Bestuur en toezicht	Géén officieel bestuur. Wel een stuurgroep (gemeentesecretarissen van Zoetermeer en Delft) en een directeur van de gemeente Zoetermeer (toezicht op netwerkregisseur)
Doelstelling	Het intensiveren van de samenwerking op het gebied van Inkoop & Aanbesteding

Naam	Gezamenlijke afdeling Werk en Inkomen
Juridische vorm	Samenwerking op basis van een overeenkomst
Vestigingsplaats	Leidschendam-Voorburg
Bestuur en toezicht	Volgens dienstverleningsovereenkomst.
Doelstelling	Per 1 januari 2012 zijn de gemeenten Voorschoten, Leidschendam-Voorburg en Wassenaar een samenwerkingsovereenkomst aangegaan om bepaalde werkzaamheden en dienstverlening op het gebied van Werk en Inkomen door de gemeente Leidschendam-Voorburg te laten verzorgen.

Gemeenteraad/griffie

Zoals in elke gemeente, berust het primaat van het bestuur bij de gemeenteraad.

De raad vertegenwoordigt de Wassenaarse bevolking. Burgers hebben te maken met individuele raadsleden, de raad als geheel, en met de diverse commissies en werkgroepen van de raad.

Wassenaarders kunnen bijvoorbeeld de raadsvergaderingen volgen via internet - in real time of later.

De raad controleert het dagelijks bestuur van de gemeente ofwel het college van B&W, en wordt hierbij ondersteund door de Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg en de accountant. Ook het budgetrecht berust bij de raad. De raad stelt nieuw beleid vast. Na de verkiezingen in 2018 zal een nieuwe raad aantreden.

Taakveld: 0.2 Burgerzaken

Taakveld: 0.2 Burgerzaken bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	623	621	583	583	583	583
Lasten	-2.050	-2.065	-1.022	-1.022	-1.022	-1.022
Saldo	-1.427	-1.443	-440	-440	-440	-440

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-1.427	-1.443	-440	-440	-440	-440
------------------------------------	---------------	---------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Tot dit taakveld behoren de volgende zaken:

- paspoorten en rijbewijzen;
- bevolkingsregister;
- straatnaamgeving en kadastrale informatie;
- burgerschap;
- verkiezingen, referenda;
- burgerzaken legesopbrengsten.

De gemeente beheert de persoonsgegevens van alle inwoners en maakt hierbij steeds meer gebruik van digitale voorzieningen waardoor deze informatie gemeentebreed gedeeld kan worden. Een recent voorbeeld van een digitale voorziening is de aansluiting op MijnOverheid. Dit is een persoonlijke website voor alle (landelijke) overheidszaken. Een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren blijft de beveiliging van persoonsgegevens en digitale communicatie. De informatiebeveiliging binnen de gemeente voldoet aan alle voorgeschreven objectieve normen die er zijn. Normen die voor alle gemeenten hetzelfde zijn. We zullen het beleid, dat op de verschillende domeinen wel aanwezig is, doorvertalen naar een gemeentelijk vastgesteld informatieveiligheidsbeleid.

Op 15 maart 2017 zijn er verkiezingen voor de Tweede Kamer.

Taakveld: 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Taakveld: 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-228	-228	-228	-228
Saldo	0	0	-228	-228	-228	-228

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	-228	-228	-228	-228
------------------------------------	----------	----------	-------------	-------------	-------------	-------------

Onder beheer overige gebouwen en gronden vallen gebouwen en gronden die niet in exploitatie zijn en die niet aan een specifiek taakveld toe te bedelen zijn.

Taakveld: 0.4 Overhead

Taakveld: 0.4 Overhead bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	7.832	9.365	2.401	2.385	2.359	2.237
Lasten	-11.692	-13.165	-9.834	-8.807	-8.679	-7.820
Saldo	-3.859	-3.799	-7.433	-6.422	-6.321	-5.582

Onttrekking reserves	44	13	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	44	13	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-3.815	-3.787	-7.433	-6.422	-6.321	-5.582
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Alle gemeentelijke kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de primaire processen worden hier begroot en verantwoord. In dit kader is het belangrijk aan te geven dat het primaire proces uitgevoerd wordt door medewerkers van de Werkorganisatie Duivenvoorde.

Alle kosten verband houdend met ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces vinden in dit kader ook plaats in de werkorganisatie. In de met de Werkorganisatie Duivenvoorde overeengekomen bijdrageregeling is overeengekomen dat alle kosten met betrekking tot bedrijfsvoering (overhead) worden verdeeld over de deelnemers aan de gemeenschappelijk regeling op basis van inwoners. De gemeente heeft met uitzondering van de griffie geen personeel in dienst.

De commissie BBV heeft in de "voorpublicatie begroting- en verslaggevingsvoorschriften voor verbonden partijen" het volgende uitgangspunt opgenomen dat van toepassing is op de gemeente Wassenaar:

"Wanneer de gemeenschappelijke regeling overheardtaken van de gemeente uitvoert, wordt de bijdrage voor deze gemeentelijke overheardtaken aan de lastenkant bij gemeenten en batenkant bij gemeenschappelijke regelingen op het taakveld overhead begroot en verantwoord."

Conform de regelgeving in het Besluit Begroting en Verantwoording zijn alle overheadkosten van de gemeente en de bijdrage van de gemeente aan overheardtaken die de werkorganisatie voor de gemeente uitvoert op dit taakveld begroot.

In de paragraaf bedrijfsvoering staat een uitsplitsing van de bijdrage aan de werkorganisatie per programma.

Taakveld: 0.5 Treasury

Taakveld: 0.5 Treasury bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	3.191	2.799	1.627	1.358	1.038	763
Lasten	-132	-160	-116	-174	-173	-175
Saldo	3.058	2.639	1.511	1.185	864	589

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	3.058	2.639	1.511	1.185	864	589
------------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	------------	------------

De financieringsfunctie van de gemeente blijft zo geoptimaliseerd dat indien sprake zou zijn van financieringslasten deze tot een minimum beperkt blijven. De toegang tot de geld- en

kapitaalmarkt tegen marktconforme condities blijft verzekerd.

Binnen de beperkingen die verbonden zijn aan het verplichte schatkistbankieren kan van het optimaliseren van beleggingsresultaten verbonden aan het uitzetten van kasoverschotten nauwelijks sprake zijn.

De te verwachten winstuitkeringen van ondernemingen waar de gemeente vanuit de publieke taak een (aandelen)belang in heeft worden behoudend maar zo reëel mogelijk geraamd.

Taakveld: 0.61 OZB Woningen

Taakveld: 0.61 OZB Woningen bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / " + " = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	6.491	6.583	7.009	7.009	7.009	7.009
Lasten	-489	-512	-485	-440	-395	-395
Saldo	6.002	6.071	6.524	6.569	6.614	6.614

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	6.002	6.071	6.524	6.569	6.614	6.614
------------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Toepassen inflatiecorrectie

De opbrengst van de onroerendezaakbelasting (OZB) voor woningen is voor 2017 verhoogd met het door het CPB geraamde inflatiepercentage van 1,0% (consumentenprijsindex). Met deze verhoging wordt de algemene prijsontwikkeling gevolgd. Dit is noodzakelijk om de inkomsten van de gemeente op dit onderdeel op peil te houden en structurele onevenwichtigheid te voorkomen.

Toepassen Woonlastenbenadering

Zoals in de Kadernota 2017 is aangegeven wordt met de term 'woonlastenbenadering' bedoeld dat lagere opbrengsten uit de afvalstoffenheffing en de rioolheffing worden gecompenseerd door hogere opbrengsten uit de OZB, zodat het totaal aan opbrengsten van gemeentelijke belastingen gelijk blijft. Concreet betekent dit voor de burger dat de tarieven voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing zullen dalen en dat het OZB-tarief voor woningen zal stijgen. De gemiddelde lastendruk zal daarbij voor de inwoners gelijk blijven. Er treedt daarbij wel een onvermijdelijke lastenverschuiving op van huurders (die geen OZB betalen) naar eigen-woning-bezitters. Als gevolg van het toepassen van de woonlastenbenadering is de opbrengst van de OZB voor 2017 extra gestegen.

Taakveld: 0.62 OZB Niet-woningen

Taakveld: 0.62 OZB Niet-woningen bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	2.197	2.361	2.385	2.385	2.385	2.385
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2.197	2.361	2.385	2.385	2.385	2.385

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	2.197	2.361	2.385	2.385	2.385	2.385
------------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Toepassen inflatiecorrectie

De opbrengst van de onroerende-zaakbelasting (OZB) voor niet-woningen is voor 2017 verhoogd met het door het CPB geraamde inflatiepercentage van 1,0% (consumentenprijsindex). Met deze verhoging wordt de algemene prijsontwikkeling gevolgd. Dit is noodzakelijk om de inkomsten van de gemeente op dit onderdeel op peil te houden en structurele onevenwichtigheid te voorkomen.

Taakveld: 0.63 Parkeerbelasting

Taakveld: 0.63 Parkeerbelasting bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	0	0	0	0
------------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Parkeerbelasting is niet van toepassing voor de gemeente Wassenaar.

Taakveld: 0.64 Belastingen overig

Taakveld: 0.64 Belastingen overig bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	2.007	2.263	2.262	2.262	2.262	2.262
Lasten	-85	-91	-91	-91	-91	-91
Saldo	1.923	2.172	2.171	2.171	2.171	2.171

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	1.923	2.172	2.171	2.171	2.171	2.171
------------------------------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Onder de overige belastingen vallen de hondenbelasting, ondernemersheffing (reclamebelasting) en precariobelasting. Alleen de opbrengst voor de *hondenbelasting* is voor 2017 verhoogd met het door het CPB geraamde inflatiepercentage van 1,0% (consumentenprijsindex). Met deze verhoging wordt de algemene prijsontwikkeling gevolgd. Dit is noodzakelijk om de inkomsten van de gemeente op dit onderdeel op peil te houden en structurele onevenwichtigheid te voorkomen.

Omdat de opbrengst voor de *ondernemersheffing* onder aftrek van de perceptiekosten wordt uitgekeerd aan het ondernemersfonds wordt de opbrengst in overleg met de centrumondernemers vastgesteld. De opbrengst is voor 2017 niet verhoogd.

De opbrengst van de *precariobelasting* in Wassenaar bestaat voor het grootste deel uit precariobelasting op kabels en leidingen. Omdat de minister van Binnenlandse Zaken in juni 2016 een wetsvoorstel heeft ingediend waarin gemeenten nog maximaal 10 jaar lang precariobelasting op kabels en leidingen mogen heffen, maar wel tegen ten hoogste het tarief zoals dat gold op 1 januari 2016, is de opbrengst van de precariobelasting is voor 2017 niet verhoogd. De tarieven voor de overige feiten worden wel met het inflatiepercentage verhoogd.

Taakveld: 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds

Taakveld: 0.7 Alg uitk. & ov. uitk. gemeentefonds bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	24.782	24.778	24.554	24.439	24.462	24.674
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	24.782	24.778	24.554	24.439	24.462	24.674

Ottrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	24.782	24.778	24.554	24.439	24.462	24.674
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

De verschillende circulaire over het gemeentefonds worden uitgewerkt in collegeadviezen en raadsvoorstellen waarmee duidelijk wordt wat de beleidsimplicaties en financiële gevolgen zijn van de daarin verwoorde ontwikkeling van de algemene uitkering. De consequenties worden zo spoedig mogelijk in de (meerjaren)ramingen verwerkt voor een zo actueel mogelijk begrotingsbeeld.

Taakveld: 0.8 Overige baten en lasten

Taakveld: 0.8 Overige baten en lasten bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	15	0	0	0	0	0
Lasten	618	550	-115	-127	-127	-127
Saldo	633	550	-115	-127	-127	-127

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	633	550	-115	-127	-127	-127
------------------------------------	------------	------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Op dit taakveld staat de post onvoorzien geraamd.

Taakveld: 0.9 Vennootschapsbelasting (Vpb)

Taakveld: 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB) bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	0	0	0	0
------------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Per 1 januari 2016 geldt de vennootschapsbelastingplicht niet alleen voor private ondernemingen, maar ook voor overheden. Deze wetswijziging betekent voor onze gemeente dat wij vanaf 2016 vennootschapsbelasting (vpb) moeten gaan betalen over de fiscale winst uit alle economische activiteiten. Activiteiten van een overheidslichaam zijn vpb-plichtig als voldaan wordt aan alle vijf volgende fiscale criteria:

1. Een duurzame organisatie van
2. Kapitaal en,
3. Arbeid, en
4. Deelname aan het economische verkeer
5. Waarbij winst wordt beoogd of in (potentie in) concurrentie wordt getreden.

Ieder jaar moeten diverse werkzaamheden worden uitgevoerd om van alle opbrengstcategorieën te bepalen of er sprake is van fiscale winst voor de vpb. Om dit goed te kunnen managen is een standaard clustering gemaakt van alle voor de vpb van belang zijnde activiteiten en een onderliggend dossier met relevante onderbouwingen.

De clustering en andere uitgangspunten moeten nog worden afgestemd met de Belastingdienst, wat gevolgen kan hebben voor de af te dragen vpb. Naar verwachting zal dat begin 2017 plaatsvinden.

Daarnaast zal een fiscale jaaragenda worden vormgegeven, zodat alle belangrijke werkzaamheden op het juiste moment gedaan worden. Dit zal worden opgenomen in de reguliere P&C-cyclus. Jaarlijks moet er na afloop van het jaar aangifte vennootschapsbelasting (Vpb) gedaan worden,. In 2017 wordt er dus aangifte over 2016 gedaan. Dit geldt voor boekjaren vanaf 1 januari 2016. Voor Wassenaar is geen budget opgenomen, omdat vooralsnog de verwachting is geen winst te realiseren op vpb-plichtige activiteiten.

Taakveld: 0.10 Mutaties reserves

Taakveld: 0.10 Mutaties reserves bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

Onttrekking reserves	44.245	3.168	3.550	692	633	0
Toevoeging reserves	-44.149	-3.168	-2.500	0	0	0
Mutaties reserves	96	0	1.050	692	633	0

Geraamde resultaat taakveld	96	0	1.050	692	633	0
------------------------------------	-----------	----------	--------------	------------	------------	----------

Op dit taakveld zijn de dotaties en onttrekkingen aan de reserves opgenomen voor zover deze niet aan een specifiek programma zijn toe te wijzen.

De inhoudelijke toelichting vindt plaats bij de afzonderlijke begrotingsprogramma's.

Taakveld: 0.11 Resultaat rekening baten en lasten

Taakveld: 0.11 Resultaat rekening baten en lasten bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	0	0	0	0
------------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Beleidsindicatoren Bestuur en ondersteuning

	Beleidsindicator	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
0.1	Formatie in fte per 1.000 inwoners		0,19	0,19	0,19	0,19	0,19
0.2	Bezetting in fte per 1.000 inwoners		0,18	0,18	0,18	0,18	0,18
0.3	Apparaatskosten per inwoner		n.v.t.	€ 287	€ 248	€ 244	€ 215
0.4	Kosten externe inhuur als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen		36,88%	10,55%	10,55%	10,55%	10,55%
0.5	Overhead als % van totale lasten		n.v.t.	11,85%	11,07%	11,01%	9,90%

Toelichting Beleidsindicatoren

Met uitzondering van de griffie en de school adviesdienst heeft de gemeente Wassenaar geen personeel in dienst. De gemeente Wassenaar betaalt een bijdrage aan de werkorganisatie voor de uitvoering van de gemeentelijke dienstverlening. Daarmee zijn de indicatoren onvergelijkbaar met andere gemeenten.

Verbonden Partijen in programma

In de tabel hieronder staan de namen van de Verbonden Partijen, die te maken hebben met de uitvoering van dit programma. Voor gedetailleerde informatie inzake de Verbonden Partijen verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden Partijen.

	Naam Verbonden Partij	Taakveld
	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland	0.61, 0.62 en 0.64
	Werkorganisatie Duivenvoorde	alle taakvelden
	BNG NV	0.5
	Alliander NV	0.5
	Dunea NV	0.5

Wettelijke Beleidskaders

Wettelijke beleidskaders en grondslagen Bestuur

Centraal

Grondwet
Gemeentewet
Algemene wet bestuursrecht
Wet ruimtelijke ordening
Wet maatschappelijke ondersteuning
Wet gemeenschappelijke regelingen
Wet revitalisering generiek toezicht
Aanbestedingswet
Wet op staatsteun
Wet dualisering gemeentebestuur en provinciebestuur
Wet Besluit Begroting en Verantwoording
Wet financiering decentrale overheden (FIDO)
Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (RUDDO)
Wet Schatkistbankieren
Wet Houdbare Overheidsfinanciën

Lokaal

Verordening op de raadscommissies 2013
Verordening op de ambtelijke bijstand en fractieondersteuning
Gedragscode politieke ambtsdragers 2009
Verordening rechtspositie raads- en commissieleden
Verordening Werkgeverscommissie
Verordening op de Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg 2013
Gemeenschappelijk financieel Toezichtkader 2014 "kwestie van evenwicht"
Themacirculaire incidentele baten en lasten 2015
Financiële verordening
Controleprotocol
Normenkader accountant
Nota reserves en voorzieningen
Nota activabeleid
Nota grondbeleid
Nota lokale heffingen
Nota risicomanagement en weerstandsvermogen
Treasurystatuut
Budgethoudersregeling

Wettelijke beleidskaders en grondslagen Burgerzaken

Centraal

- Programma digitale overheid (digiprogramma) 2015. Het programma is nationaal, meerjarig (wordt ieder jaar herijkt) en heeft een interbestuurlijk karakter.
- Wet basisregistraties adressen en gebouwen (BAG);
- Wet Basisregistratie Personen (BRP);
- Burgerlijk Wetboek 1 & 10;
- Rijkswet op het Nederlanderschap;
- Wet bescherming persoonsgegevens;
- Paspoortwet;
- Wegenverkeerswet;
- Vreemdelingenwet;
- Wet op de justitiële documentatie;
- Kieswet;
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990.

Lokaal

- Visie op de dienstverlening
- Implementatieplan dienstverlening 2015-2017

Raming totaal programma P0 Bestuur en ondersteuning

P0 Bestuur en ondersteuning bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
0.1 Bestuur	Baten	207	11	11	11	11	11
	Lasten	-2.543	-3.645	-1.867	-1.808	-1.798	-1.798
	Saldo	-2.335	-3.634	-1.856	-1.797	-1.787	-1.787
0.2 Burgerzaken	Baten	623	621	583	583	583	583
	Lasten	-2.050	-2.065	-1.022	-1.022	-1.022	-1.022
	Saldo	-1.427	-1.443	-440	-440	-440	-440
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	-228	-228	-228	-228
	Saldo	0	0	-228	-228	-228	-228
0.4 Overhead	Baten	7.832	9.365	2.401	2.385	2.359	2.237
	Lasten	-11.692	-13.165	-9.834	-8.807	-8.679	-7.820
	Saldo	-3.859	-3.799	-7.433	-6.422	-6.321	-5.582

0.5 Treasury	Baten	3.191	2.799	1.627	1.358	1.038	763
	Lasten	-132	-160	-116	-174	-173	-175
	Saldo	3.058	2.639	1.511	1.185	864	589
0.61 OZB Woningen	Baten	6.491	6.583	7.009	7.009	7.009	7.009
	Lasten	-489	-512	-485	-440	-395	-395
	Saldo	6.002	6.071	6.524	6.569	6.614	6.614
0.62 OZB Niet-woningen	Baten	2.197	2.361	2.385	2.385	2.385	2.385
	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	2.197	2.361	2.385	2.385	2.385	2.385
0.63 Parkeerbelasting	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	Baten	2.007	2.263	2.262	2.262	2.262	2.262
	Lasten	-85	-91	-91	-91	-91	-91
	Saldo	1.923	2.172	2.171	2.171	2.171	2.171
0.7 Alg uitk. & ov. uitk. gemeentefonds	Baten	24.782	24.778	24.554	24.439	24.462	24.674
	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	24.782	24.778	24.554	24.439	24.462	24.674
0.8 Overige baten en lasten	Baten	15	0	0	0	0	0
	Lasten	618	550	-115	-127	-127	-127
	Saldo	633	550	-115	-127	-127	-127
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	0	0	0	0

0.10 Mutaties reserves	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	0	0	0	0
0.11 Resultaat rekening baten en lasten	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	0	0	0	0
Totaal baten		47.346	48.782	40.832	40.433	40.108	39.925
Totaal lasten		-16.371	-19.087	-13.759	-12.698	-12.515	-11.656
Totaal saldo van baten en lasten		30.974	29.695	27.073	27.735	27.594	28.268

Onttrekking reserves	44.289	3.219	4.014	692	633	0
Toevoeging reserves	-44.149	-3.168	-2.500	0	0	0
Mutaties reserves	140	51	1.514	692	633	0

Geraamde resultaat programma	31.114	29.747	28.587	28.427	28.227	28.268
-------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Programma 1. Veiligheid

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Een veilig dorp, daarom richten we ons op het terugdringen van inbraken en overlast;
- Verhogen van de sociale veiligheid;
- De politie en handhavers zijn zichtbaar aanwezig; er is toezicht op handhaving van de regels;
- Burgers zijn betrokken bij het veiligheidsbeleid en nemen hierin zelf initiatieven;
- Integrale samenwerking tussen alle partners die betrokken zijn bij de veiligheid, we werken hiervoor samen in de Veiligheidsregio Haaglanden.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden

Wat gaan we doen ?

Hoe doen we dat ?

1.1 Crisisbeheersing en Brandweer	<i>* Bij crisisbeheersing ligt het accent op preventie en zelfredzaamheid. We ondersteunen kwetsbare groepen waar het nodig is;</i> <i>*De brandweer richt zich, naast de bestrijding van branden, steeds meer op de preventietaken. We werken steeds meer samen in de Veiligheidsregio Haaglanden.</i>	<i>*Bij de borging van regionale crisisplannen wordt specifiek aandacht besteed aan kwetsbare groepen.</i> <i>*Voor de specifieke afspraken over preventietaken wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden Partijen (VRHM):</i>
1.2 Openbare orde en Veiligheid	<i>* Bij de uitvoering van het veiligheidsbeleid investeren in participatie, door de samenwerking in veiligheidsketen, bewoners, maatschappelijke organisaties te behouden en te bevorderen.</i>	<i>*Gemeente bepaalt de norm en betreft alle relevante partners en partijen;</i> <i>Lokale initiatieven worden aangemoedigd;</i> <i>Betrekken van stakeholders bij evaluatie van APV(-beleid).</i>

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Taakveld: 1.1 Crisisbeheersing en brandweer bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	2	0	0	0	0	0
Lasten	-2.004	-2.124	-2.008	-2.004	-2.004	-2.004
Saldo	-2.002	-2.124	-2.008	-2.004	-2.004	-2.004

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-2.002	-2.124	-2.008	-2.004	-2.004	-2.004
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Tot dit taakveld behoren alle reguliere taken van de brandweer en taken in verband met het beperken en bestrijden van rampen en zware ongevallen:

- Brandbestrijding;
- Preventieve maatregelen ten behoeve van de fysieke veiligheid;
- Rampenbestrijding.

Voor een toelichting op de taken van de brandweer verwijzen wij naar de paragraaf Verbonden Partijen (VRH).

De gemeente is verantwoordelijk voor de zorg van de bevolking en voorlichting tijdens een ramp, crisis of zwaar ongeval. Hiervoor is een goede voorbereiding nodig om een optimale inzet van alle daartoe aangewezen diensten, instanties en personen te waarborgen. Om aan de eisen te voldoen en zo efficiënt en effectief mogelijk te werken, wordt er op regionale schaal samengewerkt in de veiligheidsregio Haaglanden.

Crisisfunctionarissen (zowel bestuurlijk als ambtelijk) binnen de gemeente worden elk jaar opgeleid, getraind en geoefend om uitvoering te geven aan deze gemeentelijke taak bij een crisis of ramp (preparatie). Hierbij wordt de nadruk gelegd op de basiszorg voor verminderd zelfredzamen en wordt zelfredzaamheid gestimuleerd.

De bevolking wordt geïnformeerd over de rampen en crises die de regio kunnen treffen, de maatregelen die zijn getroffen ter voorkoming en bestrijding of beheersing hiervan en over de daarbij te volgen gedragslijn (preventie).

Taakveld: 1.2 Openbare orde en veiligheid

Taakveld: 1.2 Openbare orde en veiligheid bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / " + " = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	12	54	73	73	73	73
Lasten	-1.344	-1.355	-799	-799	-799	-799
Saldo	-1.332	-1.301	-727	-727	-727	-727

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-1.332	-1.301	-727	-727	-727	-727
------------------------------------	---------------	---------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Tot dit taakveld behoren alle gemeentelijke taken op het gebied van de openbare orde en veiligheid:

- toezicht en handhaving openbare orde, BOA's;
- Wet Bibob en (bestuurlijke) aanpak georganiseerde criminaliteit;
- bureau Halt;
- preventie van criminaliteit;
- opstellen en handhaven APV;
- leges drank & horeca;
- wet wapen en munitie (voorheen vuurwapenwet) ;
- beleid, toezicht en ruiming van conventionele explosieven;
- veilige woon- en leefomgeving;
- antidiscriminatiebeleid;
- doodsschouw (door de officier van Justitie gelast onderzoek in verband met de mogelijk niet natuurlijke doodsoorzaak);
- dierenbescherming.

Deregulering APV

In het Coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen dat Wassenaar streeft naar minder regels voor haar inwoners. Als gevolg hiervan zal ook de APV tegen het licht worden gehouden. Dit moet leiden tot een gedereguleerde APV waarin overbodige en verouderde regelgeving waar mogelijk is geschrapt.

Beleidsindicatoren Veiligheid

	Beleidsindicator	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
1.1	Verwijzingen Halt, aantal per 10.000 jongeren	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
1.2	Harde kern jongeren, aantal per 10.000 inwoners	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
1.3	Winkeldiefstallen, aantal per 1.000 inwoners	1	1	1	1	1	1
1.4	Geweldsmisdrijven, aantal per 1.000 inwoners	0	0	0	0	0	0
1.5	Diefstallen uit woning, aantal per 1.000 inwoners	7	7	7	7	7	7
1.6	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte), aantal per 1.000 inwoners	0	0	0	0	0	0

Toelichting Beleidsindicatoren

Verbonden Partijen in programma

In de tabel hieronder staan de namen van de Verbonden Partijen, die te maken hebben met de uitvoering van dit programma. Voor gedetailleerde informatie inzake de Verbonden Partijen verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden Partijen.

	Naam Verbonden Partij	Taakveld
	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wettelijke Beleidskaders

Centraal

Gemeentewet
Wet Veiligheidsregio's
Politiewet
Wet Bopz (IBS)
Drank- en Horecawetgeving
Algemene Plaatselijke Verordening
Wet tijdelijk huisverbod
Wet Bibob
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
Wet Milieubeheer
Bouwbesluit
Winkeltijdenwet
Drank en Horecawet
Afvalstoffenwet
Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen

Lokaal

Regionaal Beleidsplan Politie Eenheid Den Haag,
Regionaal Crisisplan,
Integraal Veiligheidsplan 2015-2018
Algemene Plaatselijke Verordening Wassenaar
Wassenaarse Bouwverordening
Legesverordening
Afvalstoffenverordening

Raming totaal programma P1 Veiligheid

P1 Veiligheid bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Baten	2	0	0	0	0	0
	Lasten	-2.004	-2.124	-2.008	-2.004	-2.004	-2.004
	Saldo	-2.002	-2.124	-2.008	-2.004	-2.004	-2.004
1.2 Openbare orde en veiligheid	Baten	12	54	73	73	73	73
	Lasten	-1.344	-1.355	-799	-799	-799	-799
	Saldo	-1.332	-1.301	-727	-727	-727	-727
Totaal baten		14	54	73	73	73	73
Totaal lasten		-3.348	-3.479	-2.808	-2.803	-2.803	-2.803
Totaal saldo van baten en lasten		-3.334	-3.425	-2.735	-2.730	-2.730	-2.730

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat programma	-3.334	-3.425	-2.735	-2.730	-2.730	-2.730
-------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Programma 2. Verkeer en Vervoer

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Verhogen van de verkeersveiligheid met name voor fietsers, scootmobielen en voetgangers, bij voorkeur door maatregelen die het gedrag van verkeersdeelnemers beïnvloeden;
- Goede bereikbaarheid door verbetering van de in- en uitrij mogelijkheden van Wassenaar.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden

Wat gaan we doen ?

Hoe doen we dat ?

2.1 Verkeer en vervoer	<i>* Verbetering van de veiligheid, doorstroming en bereikbaarheid tegen aanvaardbare kosten. Veiligheid voor langzaam verkeer heeft daarbij prioriteit;</i> <i>* Verbeteren van de toegankelijkheid voor weggebruikers;</i> <i>* Handhaven van het onderhouds-niveau van de wegen op minimaal niveau B, conform beheerplan.</i>	<i>* Evaluatie verkeerssituatie omgeving Violierenweg</i> <i>* Evaluatie verkeerssituatie omgeving parallelweg Kerkehout, kruising fietstunnel-Staablaan</i> <i>* Uitvoering fietsveiligheidsplan</i> <i>* Door de openbare ruimte en de daaronder vallende beheerarealen schoon, heel en veilig te houden</i> <i>* Door uitvoering van de vastgestelde beheerplannen.</i>
---	---	---

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 2.1 Verkeer en vervoer

Taakveld: 2.1 Verkeer en vervoer bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / " + " = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	556	215	98	98	98	98
Lasten	-4.883	-11.598	-4.277	-4.093	-4.104	-4.040
Saldo	-4.327	-11.383	-4.179	-3.995	-4.006	-3.942

Onttrekking reserves	896	8.084	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	896	8.084	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-3.431	-3.299	-4.179	-3.995	-4.006	-3.942
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Het verkeersbeleid is gericht op het verbeteren van de verkeersveiligheid, de leefbaarheid en de bereikbaarheid van Wassenaar. In het in 2016 vastgestelde Verkeersplan zijn verschillende maatregelen opgenomen waarvan er een aantal in 2017 wordt opgepakt.

In 2017 staan in de planning onderzoeken naar verkeersveiligheid omgeving Violierenweg en de omgeving parallelweg Kerkehout, verkeersveiligheid kruising fietstunnel-Staablaan.

Een van de belangrijkste projecten in de regio is de aanleg van de Rijnlandroute. Naar verwachting start de aanleg in 2017. Dit is een project onder verantwoordelijkheid van de provincie, maar wij zullen ook in 2017 de Wassenaarse belangen binnen dit project behartigen.

In 2017 wordt ook uitvoering gegeven aan het in 2016 opgestelde fietsveiligheidsplan. Het gaat daarbij met name om solitair uit te voeren maatregelen. Andere hieruit voortvloeiende verbeterpunten, zoals de toepassing van bepaalde materialen, worden meegenomen bij de herinrichting van de openbare ruimte. Het gaat daarbij onder andere om beleid ten aanzien van duurzaam veilig en 30-km gebieden. In 2017 staan de Zonneveldweg en het Bothaplein op het programma.

Door de beheerarealen: wegen, kunstwerken, zwerfafval, openbare verlichting en straatmeubilair zoals vastgelegd in de beheerplannen op het basisniveau te onderhouden (CROW niveau 'B') vult de gemeente haar wettelijke zorgplicht voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in. Regelmatig worden de betreffende beheerarealen geïnspecteerd. Uit de inspecties, meldingen, overige projecten en waarnemingen volgt het jaarprogramma. Door zoveel als mogelijk wijkgericht te werken wordt de overlast voor de inwoners beperkt. In 2017 zal naar verwachting gestart worden met de voorbereiding van de volgende projecten (wijkgericht en integraal): Kieviet-zuid en Van Polanenpark. Daarnaast worden ook specifieke projecten uitgevoerd op het gebied van groot onderhoud. Waar mogelijk wordt dit integraal uitgevoerd.

In 2017 gaan wij verder met het uitvoeren van het lobbytraject voor de ondertunneling van de N44. Wij gaan ervoor zorgen dat het onderwerp zoveel mogelijk op de agenda komt bij de diverse lokale, regionale en landelijke partners. Samen met de MRDH wordt gekeken naar de uitvoering van het onderzoek naar de ondertunneling N44 zoals opgenomen in de uitvoeringsagenda bereikbaarheid van de MRDH.

Taakveld: 2.2 Parkeren

Taakveld: 2.2 Parkeren bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	153	166	167	167	167	167
Lasten	-371	-1.742	-269	-269	-269	-269
Saldo	-218	-1.575	-102	-102	-102	-102

Onttrekking reserves	97	1.496	68	68	68	68
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	97	1.496	68	68	68	68

Geraamde resultaat taakveld	-121	-80	-34	-34	-34	-34
------------------------------------	-------------	------------	------------	------------	------------	------------

In het centrum van Wassenaar kennen we een blauwe zone; het parkeren is gratis maar er geldt een parkeerduurbepaling. Dit willen we continueren, waarbij we voor bedrijven die voor werkzaamheden in het centrum moeten zijn de mogelijkheid willen bieden een (tijdelijke) ontheffing aan te vragen.

In bestaande woonwijken waar zich daadwerkelijk een tekort aan parkeerplaatsen voordoet treden we met bewoners in overleg om te bepalen of, en op welke wijze, parkeermogelijkheden moeten en kunnen worden uitgebreid.

Voor nieuwe ontwikkelingen hanteren we de parkeerkencijfers van het CROW, zodat het parkeeraanbod in overeenstemming is met het huidige, en in Wassenaar gemiddeld hoge, autobezit.

Om het elektrisch rijden te stimuleren willen we ook in 2017 circa 16 openbare laadplekken realiseren.

Voor fietsers streven we naar uitbreiding en een kwalitatieve verbetering van de fietsenstallingen, met name in het centrum van Wassenaar.

Taakveld: 2.3 Recreatieve havens

Taakveld: 2.3 Recreatieve havens bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	26	26	26	26	26	26
Lasten	0	-4	-11	-11	-11	-11
Saldo	26	22	15	15	15	15

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	26	22	15	15	15	15
------------------------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Haven(kanaal)gebied

Bij de ontwikkeling van het havengebied denkt het college aan een plek waar recreatie en sporten aan het water samenkomen met ondernemen, pionieren en wonen. Dit sluit aan bij de Inrichtingsvisie 2009, die tot doel had de kwaliteit van het gebied te verbeteren. Havengebied en centrum kunnen elkaar versterken. Om voor elkaar te krijgen dat de haven een sfeervolle en dynamische ontmoetingsplek wordt, is de input nodig van ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners. Dit zal leiden tot een concretere uitwerking van de koers tot een gedetailleerd gebiedsprofiel. Dit kan gebruikt worden voor verdere ontwikkeling en marketingdoeleinden, maar ook om partijen te enthousiasmeren initiatieven te ontplooiën. Het geldende bestemmingsplan is zeer conserverend van karakter en is onvoldoende geschikt om benodigde en gevraagde uitnodigingsplanologie vorm te geven.

Daarom is het havenkanaalgebied aangemeld voor de pilot van het ministerie van Infrastructuur en Milieu in het kader van de Crisis en Herstelwet voor het opstellen van een bestemmingsplan met verbrede reikwijdte.

Taakveld: 2.4 Economische havens en waterwegen

Taakveld: 2.4 Economische havens en waterwegen bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	14	0	0	0	0	0
Lasten	-12	0	0	0	0	0
Saldo	1	0	0	0	0	0

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	1	0	0	0	0	0
------------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Binnen de gemeentegrenzen is geen economische haven aanwezig.

Taakveld: 2.5 Openbaar vervoer

Taakveld: 2.5 Openbaar vervoer bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-17	-17	-17	-17
Saldo	0	0	-17	-17	-17	-17

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	-17	-17	-17	-17
------------------------------------	----------	----------	------------	------------	------------	------------

Via de MRDH streven we naar een verbetering van de OV bereikbaarheid van Leiden en Den Haag; met name in de avond is die op dit moment slecht. Een onderdeel daarvan is ook de verbetering van het openbaar vervoer tussen Wassenaar en station Voorschoten.

In de onlangs door het algemeen bestuur van de MRDH vastgestelde Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid 2016-2025 is de ontbrekende schakel tussen Wassenaar en station Voorschoten als innovatieve first & last-mile verbinding in de agenda opgenomen. Dit is een goede ontwikkeling maar de kansen die het reguliere openbaar vervoer biedt voor de totstandkoming van deze verbinding dienen daarbij niet uit het oog verloren te worden.

Op de langere termijn zien we in- en uitbreiding in de regionale plannen (zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van Valkenburg) als een kans voor de realisatie van een zogenaamde lightrailverbinding tussen Leiden en Den Haag via Wassenaar.

Beleidsindicatoren Verkeer en Vervoer

	Beleidsindicator	streef waarde	2015	2017	2018	2019	2020
2.1	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig, %	< 29					
2.2	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser, %	< 14					

Toelichting Beleidsindicatoren

Het uiteindelijke doel van het verkeersveiligheidsbeleid zou uiteraard moeten zijn dat zich helemaal geen ernstige ongevallen meer voordoen. Zo is ook het doel van de lijn 'Maak van de nul een punt' van het Regionaal Ondersteuningsbureau Verkeersveiligheid Zuid-Holland (ROV ZH) gericht op 0 (vermijdbare) verkeersongevallen. Hier ligt echter niet alleen een rol van de gemeente als wegbeheerder, maar ook bijvoorbeeld de politie, de auto-industrie, het CBR en uiteraard ook alle verkeersdeelnemers zelf. Op dit moment is 0 verkeersongevallen een lovenswaardig streven, maar helaas nog geen haalbare kaart.

In Wassenaar is, na een periode met een zeer slechte registratiegraad en dientengevolge bijzonder lage ongevals cijfers, die registratiegraad in 2015 weer verbeterd. Volgens de informatie van het ROV ZH vielen in dat jaar bij verschillende ongevallen in totaal 29 ernstige slachtoffers (26 ziekenhuisgewonden en 3 doden) en daarnaast 14 overige gewonden. Het gaat daarbij overigens om alle wegen binnen de gemeente Wassenaar.

Verbonden Partijen in programma

Onder dit programma vallen geen verbonden partijen.

Wettelijke Beleidskaders

- Europees
 - o Kader Richtlijn Water (KRW);
 - o Stroomgebied Beheerplan (SGBP);
 - o Europese Richtlijn 2006/7/EG, 15 februari 2006 betreffende het beheer van de zwemwaterkwaliteit;
 - o Europese Richtlijn 2006/44/EG van 21 november 2008 betreffende de waterkwaliteit voor het leven van vissen;
- Nationaal
 - o Wet Milieubeheer;
 - o Waterwet;
 - o Wegenverkeerswet
 - o Wet Informatie Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION);
 - o Deltaprogramma;
 - o Flora- en Faunawet
 - o Waterschapswet;
 - o Wet Gemeentelijke Watertaken(Wgm);
 - o 4de Nota Waterhuishouding (NW4);
 - o Rijksvisie Waterketen;
 - o Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
 - o Nationaal Bestuursakkoord Water Actueel (NBW-a);
 - o Bestuursakkoord Waterketen 2007;
 - o Duurzaam Inkoop beleid;
 - o Besluit lozingen;
- Provinciaal
 - o Provinciaal Waterplan 2010-2015;
 - o Rioleringsbeleid in het buitengebied.
- Regionaal Hoogheemraadschap van Rijnland
 - o Waterbeheerplan Hoogheemraadschap van Rijnland;
 - o Nota Emissie beheer riolering;
 - o Advies Nota Grondwater;
 - o Keur Rijnland;

- o Nota Peilbesluit.
- Lokaal
 - o Coalitieakkoord 2014-2018;
 - o Bouwverordening;
 - o Economische Visie Wassenaar 2016-2019;
 - o Toekomstvisie Wassenaar 2025;
 - o Structuurvisie Wassenaar 2025;
 - o Groen- en waterstructuurvisie 2015-2019;
 - o Beheerplan Water;
 - o Beheerplan Openbare Verlichting;
 - o Beheerplan Bruggen;
 - o Beheerplan Wegen;
 - o Beheerplan Verkeersregelininstallaties;
 - o Verkeersplan Wassenaar.

Raming totaal programma P2 Verkeer en vervoer

P2 Verkeer en vervoer bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
2.1 Verkeer en vervoer	Baten	556	215	98	98	98	98
	Lasten	-4.883	-11.598	-4.277	-4.093	-4.104	-4.040
	Saldo	-4.327	-11.383	-4.179	-3.995	-4.006	-3.942
2.2 Parkeren	Baten	153	166	167	167	167	167
	Lasten	-371	-1.742	-269	-269	-269	-269
	Saldo	-218	-1.575	-102	-102	-102	-102
2.3 Recreatieve havens	Baten	26	26	26	26	26	26
	Lasten	0	-4	-11	-11	-11	-11
	Saldo	26	22	15	15	15	15
2.4 Economische havens en waterwegen	Baten	14	0	0	0	0	0
	Lasten	-12	0	0	0	0	0
	Saldo	1	0	0	0	0	0
2.5 Openbaar vervoer	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	-17	-17	-17	-17
	Saldo	0	0	-17	-17	-17	-17
Totaal baten		749	407	291	291	291	291
Totaal lasten		-5.266	-13.343	-4.574	-4.390	-4.400	-4.337
Totaal saldo van baten en lasten		-4.517	-12.936	-4.283	-4.099	-4.109	-4.046

Onttrekking reserves	992	9.579	68	68	68	68
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	992	9.579	68	68	68	68

Geraamde resultaat programma	-3.525	-3.357	-4.214	-4.031	-4.041	-3.978
-------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Programma 3. Economie

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Wassenaar is een aantrekkelijk vestigingsgebied voor ondernemers. Ondernemers krijgen de ruimte, onder ander door minder regels en een goed faciliterend beleid passend binnen het karakter van Wassenaar;
- Er is een goede mix van grote en kleine ondernemers, Wassenaar is aantrekkelijk voor innovatieve bedrijfstakken;
- ZZP-ers vinden in Wassenaar bedrijfsruimte.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden	Wat gaan we doen ?	Hoe doen we dat ?
3.1 Economische ontwikkeling	<i>* Behouden en toekomst-bestendig maken van het gevarieerde en kwalitatief hoogstaande winkel- en horeca aanbod in Wassenaar samen met ondernemers en inwoners;</i> <i>*Behouden van de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat voor bedrijvigheid, in samenwerking met de regio;</i> <i>*Stimuleren van werkgelegenheid met aandacht voor duurzame bedrijvigheid.</i>	<i>*verbeteren van de Winkelhaak als logische winkelroute in het centrum</i> <i>*Versterken Stadhoudersplein als Boodschappen-centrum</i> <i>* Onderzoek naar behoefte en uitbreiding bedrijfsruimte en faciliteren verbeteringen bedrijfsverzamelgebouw(en).</i> <i>*accountmanagement in samenwerking met W&I.</i>
3.2 Fysieke bedrijfs- infrastructuur	<i>* Zorgdragen voor, en stimuleren van, een hoog kwaliteitsniveau van de bedrijfsinfra-structuur onder andere door het instellen van een goed werkende actieve park-managementorganisatie.</i>	<i>*Onderzoek naar revitalisering Van Hallstraat</i>

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 3.1 Economische ontwikkeling

Taakveld: 3.1 Economische ontwikkeling bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	29	29	29	29	29
Lasten	-253	-287	-242	-242	-227	-227
Saldo	-253	-258	-213	-213	-198	-198

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-253	-258	-213	-213	-198	-198
------------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Beter verbinden van de Winkelhaak

Om het winkelen in het centrum van Wassenaar toekomstbestendig te maken, dient de positionering als recreatief winkelgebied ook doorvertaald te worden naar de inrichting van het centrum. De bezoeker ervaart dit doordat hij bij het lopen door het centrum een logische route aflegt (Langstraat, Van Hogendorpstraat, Luifelbaan) die duidelijk is en die aanleiding geeft om langer te verblijven. Een ontwerp voor de inrichting is in 2016 opgesteld en separaat aan de raad voorgelegd.

Versterken Stadhoudersplein als Booschappencentrum

Waar in het centrumwinkelgebied de nadruk ligt op ontspanning en vermaak wordt op het Stadhoudersplein verder ingezet op de booschappenfunctie. Gezamenlijk met ondernemers stellen wij een actieplan op om het Stadhoudersplein verder te ontwikkelen tot een compleet winkelgebied voor de dagelijkse booschappen met een betere uitstraling en een eigen identiteit, gericht op frequente aankopen in het dagelijkse aanbod. Ook worden de wens en mogelijkheden voor een ondernemersfonds onderzocht.

Onderzoek naar behoefte en uitbreiding bedrijfsruimte en faciliteren verbeteringen bedrijfsverzamelgebouw(en).

In 2017 gaan wij onderzoeken of, en zo ja in welke mate, er behoefte is aan (lokale) uitbreiding van bedrijvenruimte en of er daarvoor nog mogelijkheden zijn. Tevens stimuleren we dat het aanbod van werkruimten voor ZZP-ers, zowel kwalitatief als kwantitatief, meer aansluit bij de vraag.

Samenwerking accountmanagement en W&I

Het gezamenlijk benaderen van de ondernemers door accountmanagers en consultants van W&I wordt voortgezet, om actief de mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt weer zo snel mogelijk aan de slag te krijgen. Tevens worden noodzaak en mogelijkheden van verduurzaming van de bedrijven onder de aandacht gebracht.

Taakveld: 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Taakveld: 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	0	0	0	0
------------------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Onderzoek naar revitalisering Van Hallstraat

Vanwege de gunstige ligging is het gebied nog steeds aantrekkelijk voor kleinere en minder verkeersintensieve lokale bedrijven. Bij de ondernemers leeft de vraag naar een revitalisering van het bedrijventerrein. In 2017 onderzoeken wij de mogelijkheden om een plan van aanpak voor revitalisering op te stellen. Ook de wens en mogelijkheden om een bedrijveninvesteringszone op te zetten worden in dit plan meegenomen.

Taakveld: 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Taakveld: 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	35	43	43	43	43	43
Lasten	-44	-58	-44	-44	-44	-44
Saldo	-9	-15	-1	-1	-1	-1

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-9	-15	-1	-1	-1	-1
------------------------------------	-----------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------

Bedrijven InvesteringsZone (BIZ) - Maaldrift

De BIZ-bijdrage is een bestemmingsheffing die het voor ondernemers mogelijk maakt om gezamenlijk te investeren in een schone, verzorgde en veilige omgeving om in te ondernemen. De gemeente zet hierbij haar exclusieve recht om belastingen te heffen in om initiatieven van een groep ondernemers te financieren. Voor de periode 2016 tot en met 2020 is voor het bedrijventerrein Maaldrift een bedrijveninvesteringszone ingesteld waarbij een BIZ-bijdrage wordt geheven. De opbrengst van de BIZ-bijdrage wordt onder aftrek van de perceptiekosten uitgekeerd aan de Vereniging Ondernemers Maaldrift. De heffing en invordering van de BIZ-bijdrage wordt verzorgd door Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

Opstarten Parkmanagement

Voor het bedrijventerrein de Hoge Klei en de Van Hallstraat onderzoeken wij de wens en mogelijkheden om parkmanagement (met behulp van een BIZ) in te voeren. Dit moet zorgen voor een betere samenwerking van ondernemers en verbeterde uitstraling van het bedrijventerrein.

Weekmarkt

Voor de weekmarkt en standplaatsen stimuleren we een evenwichtig aanbod, aanvullend op het bestaande winkelaanbod. De marktgelden en standplaatsgelden dienen (zo veel mogelijk) kostendekkend te zijn.

Dienstverlening

De inzet van accountmanagers en het zorgvuldig bijhouden van het ondernemersloket, met de specifieke pagina voor startende ondernemers, wordt voortgezet.

Taakveld: 3.4 Economische promotie

Taakveld: 3.4 Economische promotie bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	937	869	877	877	877	877
Lasten	-9	-32	-39	-39	-39	-39
Saldo	928	837	839	839	839	839

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	928	837	839	839	839	839
------------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Toeristisch overleg

In 2016 heeft de gemeente in samenwerking met een kopgroep van ondernemers het toeristisch overleg opgestart. In 2017 wordt het overleg verder vormgegeven en krijgt het een helder doel en definitieve inhoud. Het toeristisch overleg zal dan een structureel platform worden tussen ondernemers en belanghebbende partijen en mogelijk ook de gemeente.

Uitvoeren concrete projecten Roadmap gebiedsmarketing

Tijdens de startfase van het toeristisch overleg is de Roadmap gebiedsmarketing opgesteld. De Roadmap bestaat uit een beschrijving van de ambitie, het profiel en de doelgroep(en) en bevat concrete projecten, die het verschil maken en aansluiten bij de ambitie, het gewenste profiel en de doelgroep(en). In 2017 komen diverse projecten uit de Roadmap tot uitvoering. Het gaat om financieel haalbare en uitvoerbare projecten met een hoge prioriteit en voldoende draagvlak van ondernemers en/of stakeholders.

Regiomarketing Stad+ Kust

In 2016 is Wassenaar een alliantie aangegaan met Leiden, Katwijk, Noordwijk en Oegstgeest. Met deze samenwerking kan meer van elkaars potentieel worden geprofiteerd. Dit heeft een positief effect op de verblijfsduur. Voor Wassenaar zal dit leiden tot een aantrekkelijke economische spin-off en een aantreking van de arbeidsmarkt, waardoor meer mensen geplaatst kunnen worden. In 2017 worden concrete (marketing) activiteiten en een tweetal campagnes opgestart om de internationale bezoeker te bereiken. Daarnaast worden er activiteiten bepaald en opgestart om de bewoner van de ene gemeente tot de bezoeker van de ander te maken.

Verbeteren toeristische bewegwijzering

Een duidelijke en strategische toeristische bewegwijzering is voor de bezoeker belangrijk en draagt bij aan de vindbaarheid van de toeristische en recreatieve voorzieningen, inclusief het centrum. In 2017 zal onderzocht worden op welke plekken de bewegwijzering verbeterd en geoptimaliseerd kan worden. Daarnaast wordt ook onderzocht of door herinrichting van de Duinrellweg, de relatie tussen het dorpscentrum en Duinrell wordt versterkt en verhelderd.

Samenwerken toeristische sector regio Leiden en Den Haag

Samenwerking met omliggende gebieden draagt bij aan het beter benutten en promoten van bestaande potentieel en het imago van Wassenaar. In 2017 wordt de samenwerking verder vorm gegeven en bekijken we welke allianties aangegaan kunnen worden om daarmee de lokale economie van Wassenaar te versterken.

Toeristenbelasting

De opbrengst van de toeristenbelasting valt in de algemene middelen van de gemeente. Er is dus geen (rechtstreekse) koppeling tussen de opbrengst van de toeristenbelasting en kosten die samenhangen met het aantrekkelijk maken van de gemeente voor toeristen.

Voor 2017 is de opbrengst verhoogd met het door het CPB geraamde inflatiepercentage van 1,0% (consumentenprijsindex). De heffing en invordering van toeristenbelasting wordt verzorgd door Belastingensamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

Beleidsindicatoren Economie

	Beleidsindicator	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
3.1	Func tiemenging, %						
3.2	Bruto Gemeentelijk Product; verhouding tussen verwacht en gemeten product						
3.3	Vestigingen (van bedrijven), Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar						

Toelichting Beleidsindicatoren

Voor dit programma zijn nog geen beleidsindicatoren beschikbaar.

Verbonden Partijen in programma

In de tabel hieronder staan de namen van de Verbonden Partijen, die te maken hebben met de uitvoering van dit programma. Voor gedetailleerde informatie inzake de Verbonden Partijen verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden Partijen.

	Naam Verbonden Partij	Taakveld
	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland	3.3 en 3.4
	GR Metropool regio Rotterdam - Den Haag	Economische Ontwikkeling

Wettelijke Beleidskaders

Landelijk

- Nota Ruimte
- Wet BIZ - Wettelijk beleidskader BIZ-bijdrage: Wet op de bedrijveninvesteringszones en verordening
- Participatiewet
- Gemeentewet
- Wettelijk beleidskader toeristenbelasting: Gemeentewet en verordening toeristenbelasting.

Provinciaal / regionaal

- Structuurvisie en Verordening Ruimte provincie Zuid-Holland
- Detailhandelsvisie provincie Zuid-Holland
- Regionale structuurvisie detailhandel Haaglanden
- Bedrijventerreinenstrategie Haaglanden
- Kantorenstrategie Haaglanden
-

Lokaal

- Economische Visie Wassenaar 2015-2018
- Standplaatsenbeleid Wassenaar
- Marktverordening Wassenaar 2015
- Inrichtingsplan warenmarkt Wassenaar 2015
- Verordening marktgeld Wassenaar 2015

Raming totaal programma P3 Economie

P3 Economie bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
3.1 Economische ontwikkeling	Baten	0	29	29	29	29	29
	Lasten	-253	-287	-242	-242	-227	-227
	Saldo	-253	-258	-213	-213	-198	-198
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	0	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	Baten	35	43	43	43	43	43
	Lasten	-44	-58	-44	-44	-44	-44
	Saldo	-9	-15	-1	-1	-1	-1
3.4 Economische promotie	Baten	937	869	877	877	877	877
	Lasten	-9	-32	-39	-39	-39	-39
	Saldo	928	837	839	839	839	839
Totaal baten		972	941	950	950	950	950
Totaal lasten		-307	-377	-324	-324	-309	-309
Totaal saldo van baten en lasten		665	564	625	625	640	640

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat programma	665	564	625	625	640	640
-------------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Programma 4. Onderwijs

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Goede voorbereiding van de jeugd cognitief, sociaal, sportief en cultureel met ruimte voor eigen ontwikkeling;
- Onderwijs in Wassenaar is voor iedereen bereikbaar en kinderen hebben kansen op hun eigen niveau. Sociale achterstanden en taalachterstanden willen we voorkomen;
- Goede kwaliteit van onderwijsgebouwen.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden	Wat gaan we doen ?	Hoe doen we dat ?
4.1 Openbaar basisonderwijs	<i>* Zorg dragen voor voldoende openbaar onderwijs.</i>	<i>a. Uitvoering wettelijke taken</i>
4.2. Onderwijshuisvesting	<i>* Goede onderwijshuisvesting;</i> <i>* De kwaliteit van de onderwijs-gebouwen behouden na de overheveling van de verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud van scholen naar de schoolbesturen.</i>	<i>a. Aanvragen behandelen voor uitbreiding of nieuwbouw</i>

4.3
Onderwijsbeleid en
leerlingenzaken

** Ieder kind krijgt zoveel mogelijk de ondersteuning die het nodig heeft om aansluiting te vinden en te behouden bij het geschikte onderwijs;*

** Sociale achterstanden en taalachterstanden bij kinderen worden voorkomen. Kinderen tot vier jaar hebben hierbij onze speciale aandacht;*

** Kinderen de mogelijkheid bieden om hun talenten te ontwikkelen.*

- a. Schakelklas voortzetten*
- b. VVE-beleid uitvoeren*
- c. Uitvoeren brede school impuls*
- d. Uitvoeren Harmonisatiewet monitoren*
- e. Actieplan Jeugdwerkloosheid uitvoeren*

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 4.1 Openbaar basisonderwijs

Taakveld: 4.1 Openbaar basisonderwijs bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-6	-6	-6	-6
Saldo	0	0	-6	-6	-6	-6

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	-6	-6	-6	-6
------------------------------------	----------	----------	-----------	-----------	-----------	-----------

a. Uitvoering wettelijke taken

Ook het openbaar onderwijs is de afgelopen jaren meer verzelfstandigd. De gemeente heeft nog wel een aantal wettelijke taken, om invulling te geven aan de zorgplicht voor voldoende openbaar onderwijs, zoals aanstellen van het bestuur.

Taakveld: 4.2 Onderwijshuisvesting

Taakveld: 4.2 Onderwijshuisvesting bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	1	4	4	4	4	4
Lasten	-2.058	-2.242	-1.224	-1.224	-1.220	-1.220
Saldo	-2.057	-2.238	-1.220	-1.220	-1.216	-1.216

Onttrekking reserves	295	442	50	50	50	50
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	295	442	50	50	50	50

Geraamde resultaat taakveld	-1.761	-1.796	-1.170	-1.170	-1.166	-1.166
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

a. Aanvragen behandelen voor uitbreiding of nieuwbouw

De verantwoordelijkheid voor het buitenonderhoud van scholen ligt nu bij de schoolbesturen. De bekostiging voor uitbreiding of nieuwbouw is nog aan de gemeente. Er wordt een 'scholenplan' opgesteld waarbij een toekomstvisie wordt geschetst van de spreiding van het basisonderwijs en de eventuele huisvestingsknelpunten. Vooruitlopend hierop wordt de huisvestingssituatie van de Herenweg-/Den Deylschool opgepakt.

Taakveld: 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Taakveld: 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	108	113	157	157	157	157
Lasten	-1.371	-1.414	-1.548	-1.405	-1.380	-1.380
Saldo	-1.264	-1.301	-1.391	-1.249	-1.224	-1.224

Onttrekking reserves	0	0	25	25	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	25	25	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-1.264	-1.301	-1.366	-1.224	-1.224	-1.224
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

a. Schakelklas voortzetten

Ook in 2017 zal de schakelklas worden voortgezet. Het plaatsingsproces van de kinderen, het vervoer, de overgang naar het reguliere onderwijs e.d. vraagt voortdurend aandacht; ook in 2017.

b. VVE-beleid uitvoeren

Het beleid voor VVE-beleid is in 2016 aan de raad voorgelegd. Het uitvoeren ervan samen met de partners en monitoring ervan is van belang in 2017. Binnen dit kader wordt uitvoering gegeven aan de gemeentelijke verplichting om kinderen met (een risico op) een ontwikkelingsachterstand te ondersteunen met een aanbod (voor - en vroeg schoolse educatie (VVE). Om aan deze gemeentelijke verplichtingen te kunnen voldoen zijn extra middelen noodzakelijk.

c. Talentum

Talentum geeft uitvoering aan de rijkssubsidieregeling 'brede impuls combinatiefuncties' . Talentum richt zich op het realiseren van hechte samenwerkingsverbanden tussen scholen, verenigingen, sportclubs, culturele instellingen en andere organisaties die jeugd en onderwijs als (een van hun) kernactiviteiten hebben.

d. Voorbereiden implementatie Harmonisatie peuterspeelzalen en kinderopvang.

Deze wet gaat per 1 januari 2018 in en behelst dat de financiële structuur en kwaliteitskader van de peuterspeelzalen- en kinderopvang op elkaar worden afgestemd. In 2017 zullen voorbereidingen hiervoor worden getroffen.

e. Actieplan Jeugdwerkeloosheid uitvoeren

Er wordt verdere uitvoering gegeven aan het actieplan Jeugdwerkeloosheid om het aantal voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie terug te dringen.

Beleidsindicatoren Onderwijs

	Beleidsindicator	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
4.1	Absoluut verzuim, aantal per 1.000 leerlingen	0	2 (2014)	0	0	0	0
4.2	Relatief verzuim, aantal per 1.000 leerlingen	50	41 (2014)	58	56	53	50
4.3	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers), % deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,0%	1,0 (2012)	1,3	1,2	1,1	1,0

Toelichting Beleidsindicatoren

De cijfers uit 2016 van 4.1 en 4.2 zijn gebaseerd op cijfers van het 2014-2015.

Er is sprake van absoluut verzuim wanneer een kind tussen de 5-18 jaar niet ingeschreven is op een school en geen vrijstelling heeft van de leerplicht. Onder relatief verzuim gaat het om een kind tussen de 5-18 jaar die wel staat ingeschreven bij een school, maar zonder geldige reden les of praktijktijd verzuimt. Dit betreft diverse soorten verzuim: luxe verzuim, spijbelverzuim en signaalverzuim (veelal zorggerelateerd).

Landelijk ligt het absoluut verzuim op 5 per 1.000 leerlingen. Wassenaar doet het dus relatief goed. Het streven is de 0 vast te houden, maar er kunnen altijd probleemsituaties zijn, die (tijdelijk) niet oplosbaar zijn.

Landelijk ligt het aantal van relatief verzuim op 60 per 1.000 leerlingen.

Wassenaar zit daar iets onder. Het is echter van belang voor de leerlingen en het onderwijs ook dit verzuim terug te dringen. Landelijk lag het cijfer VSV-ers in 2016 op 1,0%. Wassenaar ligt daar boven. Het terugdringen van het cijfer, naar minimaal het landelijke cijfer van 1,0% is als streefwaarde overgenomen. De fluctuaties zijn bij een kleine gemeente als Wassenaar vaak wel relatief groot, dus het kan volgend jaar ook snel heel anders liggen (in positieve of negatieve zin).

Verbonden Partijen in programma

In de tabel hieronder staan de namen van de Verbonden Partijen, die te maken hebben met de uitvoering van dit programma. Voor gedetailleerde informatie inzake de Verbonden Partijen verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden Partijen.

	Naam Verbonden Partij	Taakveld
	Samenwerkingsverband: Gezamenlijke afdeling Werk en Inkomen	Onderwijs: Leerplicht en RMC

Wettelijke Beleidskaders

Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen

Wet op het primair onderwijs

Wet op ontwikkelingskansen door kwaliteit educatie

Huisvestingsverordening onderwijs

Jeugdwet

Leerplichtwet

Raming totaal programma P4 Onderwijs

P4 Onderwijs bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
4.1 Openbaar basisonderwijs	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	-6	-6	-6	-6
	Saldo	0	0	-6	-6	-6	-6
4.2 Onderwijshuisvesting	Baten	1	4	4	4	4	4
	Lasten	-2.058	-2.242	-1.224	-1.224	-1.220	-1.220
	Saldo	-2.057	-2.238	-1.220	-1.220	-1.216	-1.216
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	Baten	108	113	157	157	157	157
	Lasten	-1.371	-1.414	-1.548	-1.405	-1.380	-1.380
	Saldo	-1.264	-1.301	-1.391	-1.249	-1.224	-1.224
Totaal baten		109	117	161	161	161	161
Totaal lasten		-3.429	-3.657	-2.778	-2.635	-2.607	-2.607
Totaal saldo van baten en lasten		-3.320	-3.539	-2.617	-2.475	-2.446	-2.446

Onttrekking reserves	295	442	75	75	50	50
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	295	442	75	75	50	50

Geraamde resultaat programma	-3.025	-3.097	-2.542	-2.400	-2.396	-2.396
-------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Programma 5. Sport, cultuur en recreatie

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Upgraden van de bestaande sportfaciliteiten, de sportvoorzieningen zijn modern en passen bij de vraag;
- Een gezonde leefstijl voor jong en oud;
- Een sterk verenigingsleven;
- Een breed en laagdrempelig cultureel aanbod;
- Behouden van de groene buffer bij Valkenburg en groengebieden aan de zuid- en noordkant van Wassenaar

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden	Wat gaan we doen ?	Hoe doen we dat ?
5.1 Sportbeleid en activering	* <i>Stimuleren dat meer mensen gaan sporten</i> * <i>Versterken van de positie van het Wassenaars Sportcontact als partner in de ontwikkeling van het sportbeleid</i>	a. <i>Investeren in groot onderhoud en nieuwbouw sportfaciliteiten</i> b. <i>Uitvoering sportnota</i> c. <i>Subsidiebeleid uitvoeren</i>
5.2 Sportaccommodaties	* <i>Samenwerking tussen sportverenigingen bijvoorbeeld bij het delen van accommodaties</i> * <i>Multifunctioneel gebruik, breed toegankelijk maken, van de sportfaciliteiten</i>	a. <i>Nieuwe faciliteiten multifunctioneel maken</i> b. <i>Netwerk bijeenkomsten en kennisoverdracht</i> c. <i>Sport faciliteiten ook gebruiken voor naschoolse (sport) activiteiten</i>

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 5.1 Sportbeleid en activering

Taakveld: 5.1 Sportbeleid en activering bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-369	-415	-527	-448	-448	-448
Saldo	-369	-415	-527	-448	-448	-448

Onttrekking reserves	37	40	745	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	-700	0	0	0
Mutaties reserves	37	40	45	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-332	-375	-482	-448	-448	-448
------------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Sportnota en subsidiebeleid zoals is vastgesteld in 2016 wordt uitgevoerd.

Taakveld: 5.2 Sportaccommodaties

Taakveld: 5.2 Sportaccommodaties bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	171	169	169	169	169	169
Lasten	-2.857	-1.329	-923	-923	-923	-923
Saldo	-2.687	-1.160	-755	-755	-755	-755

Onttrekking reserves	11.039	764	413	473	473	473
Toevoeging reserves	-9.472	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	1.567	764	413	473	473	473

Geraamde resultaat taakveld	-1.120	-396	-342	-282	-282	-282
------------------------------------	---------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Er wordt uitvoering gegeven aan de vastgestelde "sportnota", er vinden incidentele investeringen plaats om de meest ingrijpende knelpunten in de sportaccommodaties op te lossen waardoor het gebruik van de accommodaties kan worden geïntensiveerd, sportbeoefening wordt gestimuleerd en drempels worden verlaagd.

Taakveld: 5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Taakveld: 5.3 Cultuurpresentatie, prod, particip bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	-46	0	0	0	0	0
Lasten	-583	-575	-476	-443	-410	-376
Saldo	-629	-575	-476	-443	-410	-376

Onttrekking reserves	7	18	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	7	18	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-622	-557	-476	-443	-410	-376
------------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Uitvoeren Cultuurnota

Een beoogd aspect hiervan is een omvorming van het huidige gesubsidieerde muziekonderwijs door *BplusC* tot een passend cultuur educatief aanbod.

Taakveld: 5.4 Musea

Taakveld: 5.4 Musea bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-23	-23	-23	-23
Saldo	0	0	-23	-23	-23	-23

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	-23	-23	-23	-23
------------------------------------	----------	----------	------------	------------	------------	------------

Een initiatief om een Historisch museum voor Wassenaar op te zetten wordt onderzocht op haalbaarheid. In 2017 zal hier mogelijk uitvoering aan gegeven kunnen worden. Het benutten van de expositieruimte van de Paauf is onderwerp van het cultuurbeleid, dat in 2017 vastgesteld moet worden. Na vaststelling van deze nota kan dit beleid worden uitgevoerd. Het beheer van het eigen kunstbezit, in en om de Paauf en in de openbare ruimte verspreid over het dorp, vraagt voortdurend aandacht. Het blijven faciliteren van het brandweermuseum in Wassenaar zal ook in 2017 aan de orde zijn.

Taakveld: 5.5 Cultureel erfgoed

Taakveld: 5.5 Cultureel erfgoed bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	51	29	29	29	29	29
Lasten	-224	-251	-219	-219	-219	-219
Saldo	-173	-221	-190	-190	-190	-190

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-173	-221	-190	-190	-190	-190
------------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

- Na het vaststellen van de startnotitie over de ontwikkeling van nieuwe integraal erfgoedbeleid (boven- en onder de grond), zal in 2017 de beleidsontwikkeling tot stand komen in nauwe samenspraak met diverse partijen;
- Daarvoor is het nodig voldoende inzicht te hebben in de aanwezigheid van die waarden. Op het gebied van groen erfgoed zal informatie worden verzameld, die ook benut kan worden bij het ontwikkelen van het bomenbeleidsplan en het verbeteren van de vitaliteit van oude, monumentale en structuurbepalende bomen.
- In aansluiting hierop, en in lijn met de doelstellingen uit het Rijksbeleid wordt actief ingezet op het op een laagdrempelige wijze digitaal ontsluiten van informatie over cultureel erfgoed
- Ter bevordering van de beleidsdoelen die gaan over het behouden, beleven en benutten, neemt de gemeente deel aan zowel de Landschapstafel Duin, Horst en Weide als de Provinciale Erfgoedtafels Trekvaart, Landgoederen en Limes. Wanneer bij de landgoederentafel in 2016 de aanvraag wordt gehonoreerd voor het opstellen van een Masterplan van de Umfahungsweg van Petzold, wordt in 2017 een plan ontwikkeld voor het versterken van de negentiende-eeuwse padenstructuur over de landgoederen van Prins Frederik. Dit draagt bij aan het beter benutten van het recreatieve gebruik en het op de kaart zetten van de historie van Wassenaar.
- Verder wordt voor het cultureel erfgoed vooral ingezet op het beter bekendmaken van de bestaande producten (Groene Menukaart) en het bevorderen van communicatie over erfgoed (bv. Nieuwsbrief). Dit vindt bij voorkeur plaats in samenwerking met de vrijwilligers, zoals die zijn vertegenwoordigd in het Comité Open Monumentendag en de Klankbordgroep Erfgoed Wassenaar en lokale historische musea.

Taakveld: 5.6 Media

Taakveld: 5.6 Media bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	203	199	199	199	199	199
Lasten	-738	-780	-723	-723	-723	-723
Saldo	-535	-581	-524	-524	-524	-524

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-535	-581	-524	-524	-524	-524
------------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Media

Het faciliteren van een eigentijdse en ondernemende bibliotheek. Een plek voor ontmoeting en verbinding voor de Wassenaaarse samenleving, met aandacht voor cultuur en het bevorderen van zelfredzaamheid in het kader van het sociaal domein; een centraal "dorpshuis".

In 2016 is de bibliotheek in het kader van de certificering begonnen met het aanbrengen van focus in het eigen beleid. Daarvoor heeft de bibliotheek een onderzoek gedaan onder de leden van de bibliotheek en verschillende stakeholders uit de politiek, cultuur, welzijn en onderwijs. M.b.t. Wassenaar heeft de bibliotheek geconstateerd dat er in Wassenaar een grote behoefte is aan een bibliotheek met een functie van dorpshuis en cultureel centrum, een plek voor verbinding waar Wassenaaarders elkaar kunnen ontmoeten. In 2017 wordt ingezet op een grotere samenwerking tussen de bibliotheek en haar netwerk op de verschillende terreinen, waaronder met name ook het sociaal domein. De bibliotheek draagt met haar activiteiten, waaronder de activiteiten gericht op bestrijding van laaggeletterdheid en digibetisme, bij aan het bevorderen van zelfredzaamheid, participatie en preventie.

Op basis van een nieuwe huurovereenkomst vindt in 2017 een bijstelling van de subsidie plaats. Dit leidt tot een verlaging t.o.v. het in 2016 verleende subsidiebedrag.

Taakveld: 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Taakveld: 5.7 Openbaar groen openlucht)recreatie bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	296	369	114	114	114	114
Lasten	-3.678	-3.556	-3.298	-3.333	-3.407	-3.498
Saldo	-3.382	-3.187	-3.184	-3.219	-3.293	-3.384

Onttrekking reserves	840	274	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	840	274	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-2.542	-2.913	-3.184	-3.219	-3.293	-3.384
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Door de beheerarealen: wegen, kunstwerken, zwerfafval, openbare verlichting en straatmeubilair zoals vastgelegd in de beheerplannen op het basisniveau te onderhouden (CROW niveau 'B') vult de gemeente haar wettelijke zorgplicht voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in. In 2017 wordt vanuit de beheerplannen uitvoering gegeven aan:

- Het actief betrekken van bewoners bij het behouden en versterken van het groene karakter door het toepassen van adoptiegroen;
- Het herstel van de landgoederen 'De Paauw' en 'Backershagen'. De werkzaamheden worden uitgevoerd op basis van de in 2016 opgestelde cultuurhistorische waardestellingen en visies;
- Het prioriteren van het onderhoud van groenvakken met buurt- en wijkverenigingen;
- Het op basis van de prioritering opknappen van groenvakken;
- Het met bewoners herinrichten van de speelplekken Kerkehout en Berkheistraat.

Uit de Groen- en watervisie, en in lijn met de Entente Florale 2016, volgt een aantal activiteiten, die integraal en in samenhang met het erfgoedbeleid wordt gerealiseerd:

- Onderzoek naar mogelijkheden om particuliere eigenaren van cultuurhistorische waardevolle parken en tuinen te ondersteunen als zij mogelijkheden zien of hebben voor het herstel en/of verbeteren van de oorspronkelijke aanleg en structuur van de park- en tuinaanleg. De gemeente vervult hierin een voorbeeldfunctie en is daarbij verder vooral faciliterend en stimulerend;
- Ontwerpvarianten ontwikkelen voor het herstel en verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van Berkhei;
- Er wordt gewerkt aan een visie voor de duurzame instandhouding en ontwikkeling van laan- en wijkbomenstructuren, die worden opgenomen in een op te stellen

bomenbeleidsplan. Hierin wordt de problematiek van laanbomen in particuliere tuinen meegenomen;

- In het Meerjarenprogramma Duin Horst & Weide staan enkele projecten waar Wassenaar bij betrokken is. Deze worden uitgevoerd;
- In 2017 ligt voor Wassenaar het accent op het maken van voorstellen voor de ecologische maatregelen die in de groene zone/ groene buffer van Valkenburg moeten worden genomen om een ecologische verbindingszone te maken vanaf de faunapassage onder de Rijnlandroute;
- Wassenaar maakt zich sterk om de groene zone tussen Wassenaar en Katwijk open te houden. Door de nieuwe wijk op voormalig vliegveld Valkenburg ruimtelijk efficiënter in te richten, kan er een groene zone van 1500 meter worden gerealiseerd, zodat er een goed evenwicht ontstaat tussen wonen, werken/innovatie en groen. Ingezet wordt op het gezamenlijk met de gemeente Katwijk inrichten van de groene zone van 1500 m. Hiervoor wordt, waar mogelijk samen een plan opgesteld;
- Ten behoud van de groene kwaliteiten en ten behoeve van een betere klimaatadaptatie wordt verdere verstening van tuinen ontmoedigd en de ontstening gestimuleerd;
- Er wordt gezorgd voor een goede samenwerking met omliggende kustgemeenten zodat natuurliefhebbers gebruik kunnen blijven maken van het strand- en duingebied.

Water en waterbouwkundige kunstwerken

Door de beheerarealen water en waterbouwkundige kunstwerken zoals vastgelegd in de beheerplannen op het basisniveau te onderhouden (CROW niveau 'B') vult de gemeente haar wettelijke zorgplicht voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in. Tevens is er aandacht voor de waterkwaliteit en constructieve veiligheid van water en waterbouwkundige kunstwerken.

Regelmatig worden de betreffende arealen geïnspecteerd en gemonitord. Op basis van de inspecties en monitoring, in afstemming met het Hoogheemraadschap van Rijnland, de visvereniging en de watersportvereniging volgen maatregelen. Deze nemen we op in jaarprogramma's. Zoveel mogelijk wordt gewerkt in een watersysteem om een zo groot mogelijke effectiviteit en efficiëntie te realiseren.

In 2017 zal aangevangen worden met het in beeld brengen van de huidige en gewenste waterkwaliteit en -kwantiteit van de watergangen en constructieve veiligheid van de waterbouwkundige kunstwerken binnen de gemeente Wassenaar. Ook zal de samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland gecontinueerd worden en een samenwerking met Watersport- en Visvereniging Wassenaar worden aangegaan.

Beleidsindicatoren Sport, cultuur en recreatie

	Beleidsindicator	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
5.1	% niet sporters	34,5	44,5	42	39,5	37	34,5

Toelichting Beleidsindicatoren

Onder sporter wordt iemand verstaan die minimaal 1 keer in de week sport.

Het percentage van 44,5% niet-sporters voor Wassenaar is gebaseerd op kerngegevens uit 2014. Over heel Nederland genomen is het percentage niet-sporters 49,9%. Landelijk wordt gestreefd naar een afname van het aantal niet-sporters van 10%. Dit streven is voor Wassenaar overgenomen. Daarmee blijft Wassenaar fors onder het landelijk gemiddelde en kan het als een "sportieve gemeente" worden gekwalificeerd.

Door de aanleg van nieuwe kunstgrasvelden in 2015 zijn er meer mogelijkheden om te sporten en kan het enthousiasme om te sporten toenemen. Ook zal op netwerkbijeenkomsten met sportverenigingen en andere partijen de mogelijkheden uitgewisseld worden om mensen te stimuleren te gaan sporten. Nieuwe plannen en investeringen die worden onderzocht, kunnen tot verdergaande afname van het aantal niet-sporters leiden.

Verbonden Partijen in programma

Onder dit programma vallen geen verbonden partijen.

Wettelijke Beleidskaders

Nationaal

- Wet ruimtelijke ordening
- Besluit ruimtelijke ordening
- Erfgoedwet
- Flora-en Faunawet
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte 2012
- Visie Erfgoed en Ruimte 'Kiezen voor Karakter' 2016-2018
- Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg 2009

Regionaal

- Visie Ruimte en Mobiliteit
- Verordening Ruimte en mobiliteit
- Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2013-2016 'Erfenis, erfgoed en erfgoed'
- Regioprofielen cultuurhistorie Zuid-Holland

Lokaal

- Landschapsonwikkelingsplan Duin Horst & Weide 2012
- Cultuurhistorische impuls Duin, Horst en Weide 2005
- Meerjarenprogramma Duin Horst & Weide 2016-2020
- Convenant cultuurhistorie Meijendel (2012)
- Kadernota Erfgoed 'Voortbouwen op eigen waarde (2012)
- Nota archeologie herijking 2013 (2014)
- Erfgoedverordening Wassenaar 2016
- Groen- en Watervisie 2015-2019
- Visie op beheer en instandhouding van groene rijksmonumenten in bezit van de gemeente Wassenaar(2011)
- Beheerplan Groen 2016-2020
- Beheerplan Spelen 2016-2020
- Wet Markt en Overheid

Raming totaal programma P5 Sport, cultuur en recreatie

P5 Sport, cultuur en recreatie bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
5.1 Sportbeleid en activering	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	-369	-415	-527	-448	-448	-448
	Saldo	-369	-415	-527	-448	-448	-448
5.2 Sport-accommodaties	Baten	171	169	169	169	169	169
	Lasten	-2.857	-1.329	-923	-923	-923	-923
	Saldo	-2.687	-1.160	-755	-755	-755	-755
5.3 Cultuurpresentatie, prod, particip	Baten	-46	0	0	0	0	0
	Lasten	-583	-575	-476	-443	-410	-376
	Saldo	-629	-575	-476	-443	-410	-376
5.4 Musea	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	-23	-23	-23	-23
	Saldo	0	0	-23	-23	-23	-23
5.5 Cultureel erfgoed	Baten	51	29	29	29	29	29
	Lasten	-224	-251	-219	-219	-219	-219
	Saldo	-173	-221	-190	-190	-190	-190
5.6 Media	Baten	203	199	199	199	199	199
	Lasten	-738	-780	-723	-723	-723	-723
	Saldo	-535	-581	-524	-524	-524	-524
5.7 Openbaar groen openlucht)recreatie	Baten	296	369	114	114	114	114
	Lasten	-3.678	-3.556	-3.298	-3.333	-3.407	-3.498
	Saldo	-3.382	-3.187	-3.184	-3.219	-3.293	-3.384
Totaal baten		675	766	511	511	511	511
Totaal lasten		-8.449	-6.905	-6.190	-6.113	-6.153	-6.211
Totaal saldo van baten en lasten		-7.773	-6.139	-5.679	-5.602	-5.643	-5.700

Onttrekking reserves	11.922	1.096	1.158	473	473	473
Toevoeging reserves	-9.472	0	-700	0	0	0
Mutaties reserves	2.450	1.096	458	473	473	473

Geraamde resultaat programma	-5.323	-5.044	-5.221	-5.129	-5.170	-5.228
-------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Programma 6. Sociaal domein

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Mensen zijn zelfredzaam en kunnen zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven houden;
- De zorg is effectief, dat wil zeggen zo goed mogelijke zorg binnen de beschikbare middelen;
- De klant staat centraal, waar mogelijk en nodig bieden wij maatwerk;
- De jeugd groeit gezond en veilig op zodat zij zich kan ontwikkelen tot maatschappelijk en economisch zelfredzame individuen die mee kunnen doen in de samenleving.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden	Wat gaan we doen ?	Hoe doen we dat ?
6.1 Samenkracht en burger-participatie	<i>* Bewoners zijn zelfredzaam en houden zo lang mogelijk regie over hun eigen leven;</i> <i>* Inwoners groeien gezond en veilig op en kunnen zich maximaal ontwikkelen;</i> <i>*Wassenaar is veilig en er is sociale cohesie.</i>	a. Uitvoeren laagdrempelige (preventieve) zorg voor 18- b. Bieden van Preventieve ondersteuning 18+; c. Uitvoeren wijkbeleid. d. Uitvoeren van de prestatieafspraken jeugd- en jongerenwerk e. Uitvoeren vrijwilligersbeleid f. Uitvoeren subsidiebeleid g. Start maken met uitvoeren agenda 22 h. Uitvoeren van volwasseneneducatie

6.2 Wijkteams	<i>* Eén huishouden, één plan, één regisseur;</i> <i>* Toegang tot ondersteuning is laagdrempelig, lokaal en integraal georganiseerd;</i> <i>* Een integrale aanpak van 0 -100 jarigen door te verbinden tussen jeugd, Wmo en participatie.</i>	a. Bieden van een loketfunctie. b. Integrale werken volgens principe van 1G1P1R (1 Gezin, 1 Plan, 1 Regisseur).
6.3 Inkomensregelingen	<i>* We zorgen voor financiële zelfredzaamheid door het geven van inkomens-ondersteuning aan wie dat nodig heeft, waarbij speciale aandacht uitgaat naar ondersteuning van minima en naar schuldhelp-verlening.</i>	a. Verstrekken van uitkeringen b. Uitvoering geven aan plannen van aanpak: - arbeidsmarktoffensief - naleving en handhaving - jeugdwerkgelegenheid - minimabeleid - participatie vergunninghouders
6.4 Begeleide participatie	<i>* Iedereen die kan werken werkt, of levert een bijdrage naar vermogen;</i> <i>* Ondersteunen van werkgevers in de gemeente om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen.</i>	a. Uitvoeren wettelijke taken op grond van de WSW b. Uitvoeren wettelijke taak tot Tegenprestatie c. Maatwerk op grond van het Beschut werk in het kader van de Participatiewet
6.5 Arbeidsparticipatie	<i>* Iedereen die kan werken werkt, of levert een bijdrage naar vermogen;</i> <i>* Door middel van werkervaring, opleiding en/of begeleiding, de belemmeringen bij het verkrijgen van werk verkleinen waarbij uitgegaan wordt van de mogelijkheden en talenten van mensen.</i>	a. Re-integratie-activiteiten bieden en organiseren, gericht op individuen en groepen b. Onderhouden contacten met werkgevers c. Actieve rol op de regionale arbeidsmarkt d. Uitvoering geven aan het Plan van Aanpak Jeugdwerkgelegenheid e. Lokale invulling werkgeversbenadering volgens Sociaal Economische agenda

Toelichting op de taakvelden:

Onder de kop "wat gaan we doen" is gebruik gemaakt van de maatschappelijke effecten zoals opgenomen in de Monitor Sociaal Domein. Met de monitor wordt de raad in staat gesteld om bij het aanjagen en volgen van de voortgang van de transformatie jaarlijks te reflecteren op de vragen: waar zijn we mee bezig, wat hebben we bereikt en waar willen we heen. Ook biedt de monitor de raad de mogelijkheid om op basis van objectieve gegevens te bepalen of bijsturing van beleid noodzakelijk is.

In 2017 wordt het beleidsplan Sociaal Domein ter vaststelling voorgelegd aan de raad. Dit beleidsplan is een integraal plan van de verschillende wetten in het sociaal domein. Daarbij worden de budgetten binnen het sociaal domein ontschot tot één budget.

Taakveld: 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Taakveld: 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	209	261	281	281	281	281
Lasten	-1.919	-2.451	-1.629	-1.659	-1.659	-1.569
Saldo	-1.709	-2.190	-1.348	-1.378	-1.378	-1.288

Onttrekking reserves	89	563	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	89	563	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-1.621	-1.626	-1.348	-1.378	-1.378	-1.288
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

a. Uitvoeren laagdrempelige (preventieve) zorg voor 18-

Met integraal werken komen tot:

- Inrichting van een CJG van waaruit laagdrempelige (preventieve) zorg voor 18- wordt uitgevoerd.
- Uitvoering laten geven aan Jeugdgezondheidszorg en (preventief) gezondheidsbeleid
- Uitvoering laten geven aan Veilig Thuis, Jeugd Preventieteam en Jeugd Interventie Team, Halt.
- Uitvoering geven aan het Plan van aanpak preventie sociaal domein

b. Bieden van preventieve ondersteuning 18+

We zetten, in samenwerking met partners in de gemeente, in op het versterken van lokale algemene voorzieningen zodat de groeiende groep kwetsbare Wassenaarders zo lang mogelijk zelfstandig kan blijven wonen. Op regionaal niveau zetten we in op een toekomstbestendige organisatie van Veilig Thuis, ter voorkoming en bestrijding van huiselijk geweld, ouderenmishandeling en kindermishandeling.

We sluiten prestatieafspraken met organisaties die actief zijn op het terrein van welzijn, maatschappelijke dienstverlening en cliëntondersteuning om middels integraal werken invulling te geven aan het bereiken van de volgende effecten :

1. Inwoners zijn zelfredzaam, participeren naar vermogen in de samenleving en houden zo lang mogelijk de regie over hun eigen leven;
2. Inwoners leven gezond en veilig;
3. Inwoners kunnen zich maximaal ontwikkelen en doen mee met de samenleving;
4. Inwoners kunnen terugvallen op hun sociale omgeving en voelen zich daarin veilig.

Deze effecten zijn inclusief de doelgroepen vrijwilligers en mantelzorgers.

Doorontwikkeling van een netwerk 18+ waarbij aandacht is voor:

- Het verschaffen van duidelijkheid van rollen, taken en regie in de toegang;
- De verbinding tussen de preventieve zorg 18- en 18+;
- Versterken van het opdrachtgeverschap.

c. Uitvoeren wijkbeleid

De komende jaren ligt de nadruk in sociale cohesie en leefbaarheid op de speerpunten verbinding en samen. Uiteindelijk doel is het vergroten van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van buurten.

Speerpunt Verbinding:

Het gaat om:

- ontmoeten: ontdekken van nieuwe sleutelfiguren in de wijken/potentiële contacten;
- Netwerk bouwen (intensiveren van contact met wijk- en buurtverenigingen, buurthuizen, clubs, maar ook WABP groepen (whatsappbuurtpreventie en sociale groepen);
- Bruggen bouwen. Samen aan de slag.

Speerpunt samen:

Het gaat om:

- *Verschillen verkleinen*
- Organisaties laten samenwerken, informele netwerken van vrijwilligers. Waardoor langer zelfredzaam zijn en langer thuis wonen mogelijk wordt.
- *Van elkaar leren*

Laat de wijken met elkaar samenwerken en laat de buurt samenwerken. Van elkaar weten wie we zijn. Samen initiatieven ontwikkelen.

Daarbij zijn de thema's Eigen Kracht en Groen waar wij stimuleren, transformeren, innoveren, leren en betrokkenheid centraal staan.

Wat gaan we doen

- We gaan meer netwerkvondens organiseren om de wijkverenigingen met elkaar in contact te laten komen, want wijk- en buurtverenigingen zijn de eerste schakel naar meer betrokkenheid onder inwoners.
- We gaan zichtbaar maken wat er al gebeurt aan activiteiten in Wassenaar die de sociale cohesie bevorderen.
- Organiseren van netwerkvondens, buurtvondens, wijktafels.
- Zoveel mogelijk aansluiten bij activiteiten in de buurt die gekoppeld zijn aan landelijke activiteiten zoals bijvoorbeeld NL Doet en de Burendag.

d. Uitvoering geven aan de prestatieafspraken jeugd- en jongerenwerk

Tweewekelijks vindt structureel overleg plaats in het kader van contract management. Als kernpartner van het Centrum Jeugd en Gezin neemt het Jeugd- en jongerenwerk deel aan de gemeentelijke pilot prestatiedenken om te komen tot prestatieafspraken.

e. Uitvoeren vrijwilligersbeleid

Hierbij wordt nagegaan wat de mogelijkheden zijn voor het versterken van vrijwilligerswerk.

- Doorontwikkelen naar een stevige vrijwilligerscentrale die in staat is om de groeiende vraag naar vrijwilligers en inzet van vrijwilligers binnen zorg en welzijn te werven, coördineren en trainen. (Verbinden, makelen, versterken, verbreiden en verankeren)
- Verbinden van professionele en informele ondersteuning (voor betere en betaalbare zorg voor degenen die het nodig heeft).

f. Uitvoeren subsidiebeleid

Om preventieve ondersteuning mogelijk te maken kennen we subsidies toe aan initiatieven die voldoen aan de regels uit het subsidieplan en -verordening.

g. Toegankelijkheid

De VN heeft een verdrag aangenomen met als doel dat mensen met een handicap volwaardig mee kunnen doen in de samenleving. Nederland heeft het verdrag in januari 2016 geratificeerd. Het VN verdrag is beter bekend als Agenda 22. Agenda 22 is een handreiking voor lokale overheden om tot beleid te komen waardoor mensen met functiebeperkingen dezelfde kansen en mogelijkheden krijgen als andere burgers. De toegankelijkheid van gebouwen in Wassenaar maken we inzichtelijk door de inzet van de 'Ongehinderd' app.

h. Uitvoeren van volwasseneneducatie

De participatie van laaggeletterden vergroten door inzet van volwasseneneducatie onder de wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

Taakveld: 6.2 Wijkteams

Taakveld: 6.2 Wijkteams bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	3	0	0	0	0	0
Lasten	-1.369	-1.598	-473	-473	-473	-473
Saldo	-1.366	-1.598	-473	-473	-473	-473

Onttrekking reserves	0	297	68	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	297	68	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-1.366	-1.302	-405	-473	-473	-473
------------------------------------	---------------	---------------	-------------	-------------	-------------	-------------

De term wijkteams is voor wat betreft de gemeentebegrotingen een gegeven opgelegd door de rijksoverheid. In deze begroting wordt Wassenaar als één wijk gezien.

a. Bieden van een loketfunctie

Tot dit taakveld behoren alle loketvoorzieningen gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juiste vorm van individuele ondersteuning(maatwerkvoorzieningen en - dienstverlening):

- voorlichting;
- advisering;
- cliëntondersteuning;
- toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen;
- preventie;
- vroegsignalering.

In Wassenaar is er al een loket. Voor 2017 wordt als doel gesteld dit loket meer en efficiënter te gebruiken. Daarbij wordt ingezet op het netwerk 18- , netwerk 18+ en het ACT team.

b. Integrale werken volgens de principes van 1G1P1R

- Zorgdragen voor een integrale werkwijze voor alle betrokken zorg partijen volgens de principes van 1G1P1R.
- Verdere verbinding tussen CJG (jeugd), WMO en participatieversterking samenwerking omliggende veld
- W&I gaat wegen zoeken om het persoonlijke contact met toch een aanzienlijk deel van het klantenbestand waar een meer administratieve relatie mee is, te herstellen om zo de integrale benadering te bevorderen.

Taakveld: 6.3 Inkomensregelingen

Taakveld: 6.3 Inkomensregelingen bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	5.310	4.886	4.606	4.606	4.606	4.606
Lasten	-7.030	-6.688	-6.568	-6.570	-6.572	-6.573
Saldo	-1.720	-1.802	-1.962	-1.963	-1.965	-1.966

Onttrekking reserves	0	85	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	85	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-1.720	-1.717	-1.962	-1.963	-1.965	-1.966
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

a. Verstrekken uitkeringen

Uitvoering geven aan wettelijke taken op grond van de Participatiewet, BBZ 2004, IOAW, IOAZ, WSW.

b. Uitvoering geven aan diverse plannen van aanpak

- Plan van aanpak arbeidsmarktoffensief:
Hiermee wordt instroom beperkt en de uitstroom gestimuleerd. Het beoogde eindresultaat is een evenwicht in de ontvangsten en uitgaven in 2018.
- Uitvoeringsplan naleving en handhaving Jeugd, Wmo en Participatie 2016-2017
Hiermee wordt gehandhaafd op de naleving van de verschillende wetten om onder andere fraude en oneigenlijk gebruik te voorkomen.

- Plan van aanpak Jeugdwerkgelegenheid

In 2017 zal worden ingezet op de inzet van extra medewerkers voor de jongeren, en vooral de 'jongeren buiten beeld', het eenmalig opzetten van een netwerk van coaches, jongerenvertegenwoordiging en het door-ontwikkelen van een structureel activeringstraject voor jongeren met een P-wet inkomen. Ook maakt het versterken van de jongerenvertegenwoordiging onderdeel uit van dit plan van aanpak.

- Plan van Aanpak Communicatie Minimabeleid

Hiermee wordt het bereik van de doelgroep minimabeleid onverminderd voortgezet, door de Coördinator Communicatie Minimabeleid werkzaam bij Werk en Inkomen met als specifieke taak de regelingen meer onder de aandacht te brengen bij de specifieke doelgroep en het gebruik van de regeling te vergroten.

- Plan van aanpak vergunninghouders

Deze groep heeft specifieke steun nodig om te kunnen integreren op de arbeidsmarkt.

N.B. In programma 8.3 Wonen en bouwen vermeld dat aan de taakstelling voor het huisvesten van vergunninghouders (vluchtelingen met een verblijfsvergunning) wordt voldaan door deze te huisvesten binnen de sociale voorraad en hierover afspraken te maken met de woningcorporaties. Onderzocht wordt waar (tijdelijk) extra sociale woningen kunnen worden gerealiseerd om de druk op de sociale voorraad te verlichten;

Taakveld: 6.4 Begeleide participatie

Taakveld: 6.4 Begeleide participatie bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / " + " = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	45	0	0	0	0	0
Lasten	-2.398	-2.312	-2.605	-2.562	-2.346	-2.302
Saldo	-2.354	-2.312	-2.605	-2.562	-2.346	-2.302

Onttrekking reserves	30	20	20	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	30	20	20	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-2.324	-2.292	-2.585	-2.562	-2.346	-2.302
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

De "oude" taak participatie wordt op grond van de nieuwe voorschriften opgedeeld in taakveld 6.4 *Begeleide participatie* en taakveld 6.5 *Arbeidsparticipatie*. Bij het opstellen van deze begroting was de juiste verdeling van het budget nog niet beschikbaar. De nieuwe verdeling zal in de voorjaarsnota, budgettair neutraal, worden gecorrigeerd.

a Uitvoeren wettelijke taken op grond van de WSW

-

b. Uitvoeren wettelijke taak tot Tegenprestatie

De uitvoering van de tegenprestatie (onderdeel van de participatiewet) te beleggen bij W&I en de begeleiding van de cliënten definitief te beleggen bij Stichting Maatschappelijke Ondersteuning Wassenaar (SMOW) en de Vrijwilligerscentrale.

c. Maatwerk op grond van het Beschut werk in het kader van de Participatiewet

Uitvoeren van Nieuw Beschut Werk in de loonvormende én niet-loonvormende variant.

Taakveld: 6.5 Arbeidsparticipatie

Taakveld: 6.5 Arbeidsparticipatie bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-18	-18	-18	-18
Saldo	0	0	-18	-18	-18	-18

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	0	0	-18	-18	-18	-18
------------------------------------	----------	----------	------------	------------	------------	------------

De "oude" taak participatie wordt op grond van de nieuwe voorschriften opgedeeld in taakveld 6.4 *Begeleide participatie* en taakveld 6.5 *Arbeidsparticipatie*. Bij het opstellen van deze begroting was de juiste verdeling van het budget nog niet beschikbaar. De nieuwe verdeling zal in de voorjaarsnota, bugettair neutraal, worden gecorrigeerd.

a. Re-integratie-activiteiten bieden en organiseren, gericht op individuen en groepen

In het eerste geval wordt, afhankelijk van de mogelijkheden van de cliënt, een passend aanbod gedaan. De groepsgerichte activiteiten zijn terug te vinden in o.a. de werkacademie, jongerenloopbaancentrum en voorlichtingsbijeenkomsten voor personen die de maximale WW duur bijna hebben doorlopen.

b. Onderhouden contacten met werkgevers

Het werkgeversservicepunt (WSP) is structureel bemenst en voeren de volgende taken uit:

- Het delen van vacatures en potentiële kandidaat gegevens van personen die voor de vacature in aanmerking komen.
- Onderhouden van contacten met de werkgevers.

Op basis van het plan van aanpak arbeidsmarktoffensief is de capaciteit uitgebreid, zodat een hogere uitstroom uit de bijstand gerealiseerd wordt en een besparing op de kosten voor het verstrekken van deze uitkeringen uit het BUIG-budget.

c. Actieve rol op de regionale arbeidsmarkt

Dit wordt bereikt door het vergroten van de coördinatie van de dienstverlening door samenwerking van de gemeente vanuit de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal met de arbeidsmarktregio Haaglanden aan een sectorale aanpak. Vanuit het werkgeversservicepunt is contact gelegd met de arbeidsmarktregio Leiden om aansluiting te vinden met elkaar en mogelijkheden voor samenwerking te onderzoeken, bovendien is met bureau Leerplicht Leiden het gesprek gaande over een sluitende aanpak voor jongeren.

d. Uitvoering geven aan het Plan van Aanpak Jeugdwerkgelegenheid

Dit plan van aanpak voorziet in maatregelen om jongeren te activeren en te bemiddelen naar werk, scholing of een combinatie daarvan. Hierbij wordt zowel de vraag- als de aanbodkant op de arbeidsmarkt bewerkt.

e. Lokale invulling werkgeversbenadering volgens Sociaal Economische agenda

De contacten tussen W&I en economie zijn geformaliseerd, accountmanagers van het Werkgeversservicepunt en de afdelingen Economie van de gemeenten binnen de arbeidsmarktregio Zuid Holland centraal ontmoeten elkaar in periodiek overleg. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in het plan van aanpak arbeidsmarktoffensief, social return on investment en sociaal ondernemerschap. Door deze initiatieven is een uitgebreid netwerk ontstaan van lokale en regionale werkgevers. Werkgevers in Wassenaar en de rest van de regio hebben een eigen accountmanager ter beschikking, die als spil in dit netwerk fungeert.

Taakveld: 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Taakveld: 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-708	-1.130	-1.282	-1.282	-1.282	-1.282
Saldo	-708	-1.130	-1.282	-1.282	-1.282	-1.282

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-708	-1.130	-1.282	-1.282	-1.282	-1.282
------------------------------------	-------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

a. Maatwerkvoorzieningen verstrekken

Tot dit taakveld horen materiële voorzieningen om zelfstandig te kunnen functioneren (WMO) voor mensen met fysieke beperkingen die op basis van een beschikking verstrekt worden:

- huisautomatisering (domotica);
- woningaanpassingen;
- hulpmiddelen;
- overige voorzieningen gehandicapten;

Voor de hierboven genoemde voorzieningen kan de gemeente een eigen bijdrage vragen.

We bepalen aan de hand van de hulpvraag van de cliënt welke zorg nodig is, geven hiervoor een beschikking af en zorgen dat de voorziening verstrekt wordt.

Indien een collectieve organisatie van bovengenoemde voorzieningen leidt tot een adequatere, goedkopere oplossing of kan voorkomen dat duurdere voorzieningen nodig zijn, kan hiervoor worden gekozen. Hierbij valt te denken aan aanpassingen ten behoeve van de toegankelijkheid van een appartementencomplex.

Taakveld: 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Taakveld: 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	556	818	798	798	798	798
Lasten	-2.668	-3.712	-3.070	-3.208	-3.289	-3.332
Saldo	-2.112	-2.894	-2.271	-2.409	-2.491	-2.534

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-2.112	-2.894	-2.271	-2.409	-2.491	-2.534
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

a. Uitvoering geven aan het beleidsplan Schuldhulpverlening 2017 t/m 2020

Dit plan voorziet in zowel de preventieve als curatieve aanpak.

b. Maatwerk dienstverlening verstrekken

Tot dit taakveld behoort dienstverlening aan individuele cliënten met een beperking (fysiek/psychisch) die zelfstandig wonen en die ondersteuning behoeven in de vorm van beschikbare uren op basis van een toekenningsbeschikking:

- individuele begeleiding;
- dagbesteding;
- huishoudelijke verzorging;
- respijtzorg ten behoeve van mantelzorgers;
- individueel vervoer;
- financiële tegemoetkoming voor personen met een fysieke beperking, een psychische of psychosociale beperking van daarmee verband houdende extra kosten;
- schuldhulpverlening;
- PGB WMO;

Voor de hierboven genoemde voorzieningen kan de gemeente een eigen bijdrage vragen.

We bepalen aan de hand van de hulpvraag van de cliënt welke zorg nodig is, geven hiervoor een beschikking af en zorgen dat de voorziening verstrekt wordt.

c. Afstemming, onderzoek & samenwerking met andere beleidsterreinen en in de regio

Van uit de Wmo werken we samen op de volgende onderdelen:

- Uitvoering maatschappelijke opvang, vrouwen opvang en beschermd wonen (via centrumgemeente Den Haag)
- Inkoop inclusief financiële afhandeling van de declaraties aan de aanbieders.
- Uitvoeren (via GGD Haaglanden) van het toezicht Wmo.
- Beleid, onder andere doelgroepenvervoer, regionaal handhavingsbeleid, overleg met zorgverzekeraars.
- Woonbeleid voor zorgdoelgroepen, waaronder het onderzoeken van de mogelijkheden voor noodwoningen en een betere overgang van een intramurale setting naar het zelfstandig wonen.

Taakveld: 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Taakveld: 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	3	0	0	0	0	0
Lasten	-2.230	-2.514	-2.360	-2.360	-2.360	-2.360
Saldo	-2.227	-2.514	-2.360	-2.360	-2.360	-2.360

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-2.227	-2.514	-2.360	-2.360	-2.360	-2.360
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

a. Realiseren van een breed scala aan jeugdhulpvoorzieningen

Hiervan vindt de technische inkoop plaats via de GR Inkoopbureau H-10.

b. Uitvoering geven aan de lokale transformatieagenda

Uitvoering wordt gegeven via de speerpunten van het Regionaal Transitiearrangement Jeugd Haaglanden 2015-2017 en de Innovatieagenda Haaglanden. Daarbij staan drie bewegingen centraal:

- versterking van de basisvoorzieningen
- adequate zorgbehoefte bepaling
- (semi)residentieel naar intensief ambulant (waaronder ook van dwang naar drang binnen het gedwongen kader).

Taakveld: 6.81 Geëscaleerde zorg 18+

Taakveld: 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-30	-30	-75	-75	-75	-75
Saldo	-30	-30	-75	-75	-75	-75

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-30	-30	-75	-75	-75	-75
------------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

a.-

b. Doorontwikkeling crisisdienst naar 0-100 jaar

Binnen Haaglanden is er een crisisdienst voor jeugdigen die al integraal werkt maar zich wil doorontwikkeling naar 0-100. Waar nodig zware zorg inzetten om zo snel mogelijk te kunnen normaliseren en de-escaleren.

Taakveld: 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

Taakveld: 6.82 Geëscaleerde zorg 18- bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-263	-63	-480	-480	-480	-480
Saldo	-263	-63	-480	-480	-480	-480

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-263	-63	-480	-480	-480	-480
------------------------------------	-------------	------------	-------------	-------------	-------------	-------------

a. Realiseren van een breed scala aan jeugdhulpvoorzieningen

Zie toelichting bij 6.72

b. Optimalisering van de werkwijze rondom het vrijwillig en het gedwongen kader

Optimalisering gebeurt via actualisatie van de afspraken rond werkwijze Jeugdbeschermingstafel, werkwijze Crisisinterventieteam, werkwijze Gecertificeerde Instellingen en werkwijze Raad voor de Kinderbescherming.

c. Doorontwikkeling crisisdienst naar 0-100 jaar

Zie toelichting 6.81.

Beleidsindicatoren Sociaal Domein

	Beleidsindicator*	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
6.1.	Banen, Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar (landelijk 470)	Zie onderstaande algemene toelichting	380	-	-	-	-
6.2.	Jongeren met een delict voor de rechter, % 12 t/m 21 jarigen (landelijk 2,57)	idem	1,34	-	-	-	-
6.3.	Kinderen in uitkeringsgezin, % kinderen tot 18 jaar (landelijk 5,66)	idem	2,66	-	-	-	-
6.4.	Netto arbeidsparticipatie, % van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking (landelijk 65,4)	idem	60,2	-	-	-	-
6.5.	Achterstandsleerlingen, % 4 t/m 12 jarigen (landelijk 11,61)	idem	2,87	-	-	-	-

6.6.	Werkloze jongeren, % 16 t/m 22 jarigen (landelijk 1,21)	idem	1,02	-	-	-	-
6.7.	Personen met een bijstandsuitkering, Aantal per 10.000 inwoners (landelijk 228)	idem	156	-	-	-	-
6.8.	Lopende re-integratievoorzieningen, Lopende re-integratievoorzieningen	idem	600	-	-	-	-
6.9	Jongeren met jeugdhulp, % van alle jongeren tot 18 jaar (landelijk 10,0)	idem	7,5	-	-	-	-
6.10	Jongeren met jeugdbescherming, % van alle jongeren tot 18 jaar (landelijk 1,2)	idem	0,5	-	-	-	-
6.11	Jongeren met jeugdreclassering, % van alle jongeren van 12 tot 23 jaar (landelijk 0,5)	idem	0,2	-	-	-	-
6.12	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO, Aantal per 10.000 inwoners (landelijk 569)	idem	420	-	-	-	-

* Voor wat betreft de indicatoren 6,2/ 6.3/ 6.5 en 6.6 is het peiljaar 2012, voor de overige indicatoren is het peiljaar 2015.

Toelichting Beleidsindicatoren

Algemeen

In tabel 11 zijn in de kolom voor 2016 de Wassenaarse scores op de door het rijk voorgeschreven beleidsindicatoren opgenomen. Ter vergelijking is per indicator ook aangegeven wat het landelijke cijfer voor de betreffende indicator is. In veel gevallen scoort Wassenaar in vergelijking tot het landelijk cijfer beter. De streefwaarden zijn nog niet ingevuld, omdat we op dit moment nog niet over voldoende beleidsinformatie beschikken om hier een gedegen uitspraak over te doen. De komende jaren willen we er naartoe werken om per beleidsindicator streefwaarden te bepalen. De monitor sociaal domein helpt hierbij om inzicht te krijgen in het verhaal achter de cijfers. In de beleidsnota sociaal domein 2017 zal gestart worden met het bepalen van streefwaarden. Deze streefwaarden zullen vervolgens vanaf 2018 in de begroting worden opgenomen.

Tabel 11 Cliënten met een maatwerkarrangement WMO

Aantal cliënten (absoluut) met 1 of meer voorzieningen binnen het Sociaal Domein in gemeente Wassenaar, eerste helft 2015	1 voor- ziening	2 voor- zieningen	3 voor- zieningen	4 voor- zieningen	5 voor- zieningen	5+ voor- zieningen
Wijk 00 Zuidwestelijk deel der gemeente	215	60	35	10	0	0
Wijk 01 Noordoostelijk deel der gemeente	870	405	180	75	25	15
Wassenaar	1.080	465	215	80	30	15

Er zijn 420 cliënten met een maatwerkvoorziening per 10.000 inwoners. Landelijk is dat 569 cliënten per 10.000 inwoners.

Voor een verdere toelichting op de beleidsindicatoren programma Sociaal Domein verwijzen wij u naar de monitor Sociaal Domein Wassenaar.

Verbonden Partijen in programma

In de tabel hieronder staan de namen van de Verbonden Partijen, die te maken hebben met de uitvoering van dit programma. Voor gedetailleerde informatie inzake de Verbonden Partijen verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden Partijen.

	Naam Verbonden Partij	Taakveld
	Gemeenschappelijke regeling Inkoopbureau H-10	- Maatwerk dienstverlening 18- - Geëscaleerde zorg 18-
	Gezamenlijke afdeling Werk en Inkomen	- Wijkteams - Inkomensregelingen - Begeleide participatie - Arbeidsparticipatie - Maatwerk dienstverlening 18+ - Maatwerk dienstverlening 18-
	Werkvoorzieningschap Kust Duin en Bollenstreek (KDB)	- Begeleide participatie

Wettelijke Beleidskaders

- Bijstand voor zelfstandigen 2004 (BBZ)
- Inkomensvoorziening oudere werklozen (IOAW)
- Inkomensvoorziening oudere zelfstandigen (IOAZ)
- Wet sociale werkvoorziening (WSW)
- Participatiewet
- Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
- Jeugdwet

Raming totaal programma P6 Sociaal Domein

P6 Sociaal Domein bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Baten	209	261	281	281	281	281
	Lasten	-1.919	-2.451	-1.629	-1.659	-1.659	-1.569
	Saldo	-1.709	-2.190	-1.348	-1.378	-1.378	-1.288
6.2 Wijkteams	Baten	3	0	0	0	0	0
	Lasten	-1.369	-1.598	-473	-473	-473	-473
	Saldo	-1.366	-1.598	-473	-473	-473	-473
6.3 Inkomensregelingen	Baten	5.310	4.886	4.606	4.606	4.606	4.606
	Lasten	-7.030	-6.688	-6.568	-6.570	-6.572	-6.573
	Saldo	-1.720	-1.802	-1.962	-1.963	-1.965	-1.966
6.4 Begeleide participatie	Baten	45	0	0	0	0	0
	Lasten	-2.398	-2.312	-2.605	-2.562	-2.346	-2.302
	Saldo	-2.354	-2.312	-2.605	-2.562	-2.346	-2.302
6.5 Arbeidsparticipatie	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	0	0	-18	-18	-18	-18
	Saldo	0	0	-18	-18	-18	-18
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	-708	-1.130	-1.282	-1.282	-1.282	-1.282
	Saldo	-708	-1.130	-1.282	-1.282	-1.282	-1.282
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Baten	556	818	798	798	798	798
	Lasten	-2.668	-3.712	-3.070	-3.208	-3.289	-3.332
	Saldo	-2.112	-2.894	-2.271	-2.409	-2.491	-2.534
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	Baten	3	0	0	0	0	0
	Lasten	-2.230	-2.514	-2.360	-2.360	-2.360	-2.360
	Saldo	-2.227	-2.514	-2.360	-2.360	-2.360	-2.360
6.81 Geescaleerde zorg 18+	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	-30	-30	-75	-75	-75	-75
	Saldo	-30	-30	-75	-75	-75	-75
6.82 Geescaleerde zorg 18-	Baten	0	0	0	0	0	0
	Lasten	-263	-63	-480	-480	-480	-480
	Saldo	-263	-63	-480	-480	-480	-480
Totaal baten		6.127	5.966	5.685	5.685	5.685	5.685
Totaal lasten		-18.615	-20.498	-18.559	-18.686	-18.553	-18.464
Totaal saldo van baten en lasten		-12.488	-14.532	-12.874	-13.000	-12.867	-12.778

Onttrekking reserves	119	965	88	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	119	965	88	0	0	0

Geraamde resultaat programma	-12.369	-13.568	-12.786	-13.000	-12.867	-12.778
-------------------------------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------	----------------

Programma 7. Volksgezondheid en milieu

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Een gezonde, groene leefomgeving, behouden en versterken van de authentieke monumentale groene inrichting met onder andere de kenmerkende laanbomen-structuur en cultuurhistorische inrichting met landgoederen;
- Behoud en versterking van de specifieke Wassenaaarse cultuurhistorische, natuur- en landschappelijke kwaliteiten;
- Vernieuwen van het afvalbeleid waarbij we streven naar effectieve afvalpreventie, -scheiding, -inzameling en -preventie;
- We willen dat Wassenaar een gezonde leefomgeving is voor onze inwoners en we bevorderen een gezonde leefstijl.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden

Wat gaan we doen ?

Hoe doen we dat ?

7.1 Volksgezondheid	 <i>* Een gezonde en veilige leefomgeving voor onze inwoners bevorderen en bewaken;</i> <i>* We doen dit zoveel mogelijk in samenwerking met de regio.</i>	 <i>Uitvoeren Plan van aanpak preventie sociaal domein.</i>
7.2 Riolering	 <i>* Veilig en goed functionerend riool op basis van Europese, landelijke, provinciale en gemeentelijke regelgeving;</i> <i>* Opstellen van een Verbreed Gemeentelijk Riolplan.</i>	 <i>* Door het rioolstelsel te onderhouden conform het vGRP;</i> <i>* Door het frequent monitoren van de objecten op status en functioneren;</i> <i>* Het realiseren van overwogen maatregelen ter bevordering van de levensduur van de kapitaalgoederen</i>

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 7.1 Volksgezondheid

Taakveld: 7.1 Volksgezondheid bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	21	0	0	0	0	0
Lasten	-1.725	-1.902	-1.627	-1.622	-1.622	-1.622
Saldo	-1.704	-1.902	-1.627	-1.622	-1.622	-1.622

Onttrekking reserves	82	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	82	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-1.623	-1.902	-1.627	-1.622	-1.622	-1.622
------------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Uitvoeren Plan van aanpak preventie sociaal domein

In dit plan van aanpak zijn de belangrijkste thema's uitgewerkt onder het speerpunt gezondheid voor jeugd en volwassenen & ouderen:

- Gezondheidswinst behalen door inzet van preventie en vroegsignalering
- Bevorderen van gezondheid en participatie in Wassenaar
- Kwetsbare inwoners van Wassenaar ondersteunen bij het gezond(er) worden, regie voeren en participeren.
- Inwoners van Wassenaar stimuleren om hun leefstijl blijvend positief te beïnvloeden
- Naar een gezonde leefomgeving die bijdraagt aan de gezondheid en het welbevinden van de Wassenaarse bevolking
- Bijdragen aan de positieve ontwikkeling en vorming van de jeugd van Wassenaar.

Jeugd

Dit betreft de aanpak van problematiek omtrent de opgroeiende jeugd. Het gaat daarbij vooral om faciliteren van de preventieve jeugdgezondheidszorg, gezonde levensstijl (preventie van roken, alcohol en druggebruik), inzetten op voeding, sport en bewegen (gezond gewicht) en het bevorderen van maatschappelijke en culturele participatie.

Ook wordt ingezet op het voorkomen en verminderen van psychische problematiek onder jongeren, het verminderen van het aantal vechtscheidingen, het verlagen van middelengebruik onder jongeren en verminderen van criminaliteit.

Uitvoering preventie jeugd ligt niet zozeer bij GGD (doet wel periodieke gezondheidsonderzoeken), maar vooral bij Stichting Jeugd Gezondheidszorg Zuid Holland West (St. JGZ ZHW 0-19 jaar) en deels ook bij CJG (0-23 jaar).

Volwassenen en ouderen

Betreft de fysieke en geestelijke gezondheid van volwassenen (19 t/m 64-jarigen) en senioren (65+). Gaat daarbij vooral om gezonde leefstijl, inzetten op bewegen, aanpak eenzaamheid, valpreventie, veilig inrichten van de fysieke omgeving, faciliteren van kwetsbare ouderen en aandacht voor psychische en sociale gezondheid.

Taakveld: 7.2 Riolering

Taakveld: 7.2 Riolering bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / " + " = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	2.733	2.806	2.674	2.686	2.698	2.721
Lasten	-2.255	-2.149	-1.971	-1.971	-1.952	-1.937
Saldo	478	657	703	715	747	783

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	478	657	703	715	747	783
------------------------------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

De gemeente vult haar wettelijke zorgplicht voor het afval-, stedelijk- en grondwater door het riool veilig en functionerend te houden. Dit is vastgelegd in het verbreed Gemeentelijk Riool Plan (vGRP). De gezondheid voor mens, dier en plant mag hierbij niet in het gedrang komen. Regelmatig vindt inspectie plaats. Op basis van de inspecties en monitoring, in afstemming met het Hoogheemraadschap van Rijnland, volgen maatregelen. Deze worden opgenomen in de jaarprogramma's.

In 2017 is een start gemaakt worden met het vervangen van de riolering in de Raadhuislaan, Pr Marielaan, Victorialaan en de Pieter Twentlaan. De Samenwerking Afvalwaterketen Rijnland wordt gecontinueerd om de kwetsbaarheid, kosten en kwaliteit (3 k's) te kunnen beheersen. Ook levert het een verrijking op door uitwisseling van kennis en ervaring. Daarnaast wordt in 2017 het geactualiseerde vGRP ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

De gemeente zal op grond van haar wettelijke zorgplicht bij het opstellen van masterplannen riool en water, zorgen voor een lagere hoeveelheid afvalwater dat over gestort wordt in de watergangen vanuit de riolering.

Taakveld: 7.3 Afval

Taakveld: 7.3 Afval bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / "+" = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	4.926	5.009	4.242	4.242	4.264	4.259
Lasten	-4.411	-4.214	-3.222	-3.222	-3.244	-3.238
Saldo	516	795	1.019	1.020	1.020	1.021

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	516	795	1.019	1.020	1.020	1.021
------------------------------------	------------	------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Afvalinzameling

Wassenaar neemt deel aan de gemeenschappelijke regeling Avalex om samen met andere gemeenten de hoge service-, lage kosten- en afvaldoelstellingen te behalen. Alle deelnemende gemeenten binnen Avalex hebben gekozen voor een nieuwe manier van afval inzameling; omgekeerd inzamelen. Tussen nu en 2020 moet deze transitie plaats gaan vinden. De uiteindelijke doelstelling is het verlagen van het aantal kilo's restafval per inwoner tot minimaal de landelijke doelstelling van 100 kilo restafval per inwoner in 2020.

Stimuleren van de ontwikkeling van een duurzaamheidscentrum

Als alternatief voor het afvalbrengstation aan de Hogeboomseweg wordt, samen met Voorschoten en Leidschendam-Voorburg, de ontwikkeling van een zogenaamd duurzaamheidscentrum gestimuleerd waar (grof)afval kan worden weggebracht t.b.v. recycling, hergebruik of afgegeven als nieuwe grondstof.

Taakveld: 7.4 Milieubeheer

Taakveld: 7.4 Milieubeheer bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	90	16	0	0	0	0
Lasten	-970	-1.140	-897	-857	-580	-530
Saldo	-880	-1.124	-897	-857	-580	-530

Onttrekking reserves	51	245	260	245	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	51	245	260	245	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-829	-879	-637	-612	-580	-530
------------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

- De projecten van het Klimaatprogramma 2016-2019 vormen de basis voor het terugdringen van CO₂-emissies in Wassenaar. We stimuleren en faciliteren inwoners en bedrijven energiebesparende maatregelen te nemen en duurzame energie op te wekken. De gemeente geeft het goede voorbeeld door werkprocessen en eigendommen te verduurzamen.

Voorbeelden van projecten zijn:

- uitbreiding netwerk openbare laadpalen (voor elektrisch vervoer);
- onderzoek naar verduurzaming van gemeentelijk vastgoed;
- verkenning van mogelijkheden tot verduurzaming van corporatiewoningen;
- informerende van woningeigenaren over mogelijkheden van energiebesparing en opwekking van duurzame energie;
- uitvoeren van energiemonitoring bij bedrijven, inwoners, gemeente;
- borging van het aspect duurzaamheid in inkoopprocessen;

Met deze projecten geven we invulling aan de landelijke afspraken uit het Energieakkoord. In de Week van de Duurzaamheid (begin oktober) organiseren we activiteiten die bijdragen aan het bewustzijn van het klimaatprobleem en het eigen handelingsperspectief.

- Samen werken met partners in de regio om meerwaarde te boeken bij (grootschalige) opgaven in de energietransitie en door kennis uit te wisselen over succesvolle duurzame, innovatieve projecten;
- We passen waar nodig het wettelijk kader toe om de milieukwaliteiten van de leefomgeving te beschermen of waar mogelijk te verbeteren. Dit doen we o.a. bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het uitdragen van het belang van een beter milieu door middel van educatie over duurzaamheid & natuur;

- Continuering van deelname in zowel de Landschapstafel Duin Horst & Weide als de samenwerking Leidse Ommelanden t.b.v. de ontwikkeling van landschap, recreatie en ecologie en de promotie hiervan.

De gemeente is verantwoordelijk voor de bestrijding van ongedierte - met name ratten - in de openbare ruimte. Is de volksgezondheid in het geding dan heeft de gemeente de mogelijkheid om buiten de openbare ruimte de ongedierte te bestrijden.

Taakveld: 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Taakveld: 7.5 Begraafplaatsen en crematoria bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	46	49	49	49	49	49
Lasten	-63	-73	-201	-201	-201	-201
Saldo	-17	-24	-153	-153	-153	-153

Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-17	-24	-153	-153	-153	-153
------------------------------------	------------	------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Dit taakveld betreft de exploitatie van de begraafplaats Persijnhof, inclusief het beheer en onderhoud van de aula en de begraafplaats (inclusief het Joodse deel van de begraafplaats). Onder de exploitatie van de begraafplaats valt ook de (bege)leiding van uitvaarten en bijzettingen. Ook valt hieronder de lijkbezorging van overledenen waar niemand anders voor zorg draagt. In 2017 onderhouden we de begraafplaats op niveau Basis (CROW niveau 'B').

Beleidsindicatoren Volksgezondheid en milieu

	Beleidsindicator	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
7.1	Omvang huishoudelijk restafval. Kg/inwoner	100kg in 2020	233 kg	211 kg	190 kg	169 kg	100 kg
7.2	Hernieuwbare elektriciteit, %	1)					
7.3	CO ₂ -reductie t.o.v. 2013, %	10% in 2017, 100% in 2040					

Toelichting Beleidsindicatoren

Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner

Beleidsindicator 7.1 is mede ingegeven vanuit de landelijke doelstelling voor het aantal kg's restafval per inwoner. Uiteindelijk moet het aantal kg's restafval per inwoner dalen naar 100kg restafval per inwoner.

Hernieuwbare elektriciteit % en CO₂-reductie t.o.v. 2013 %

Streven is dat in 2017 10% van de in Wassenaar gebruikte energie CO₂-neutraal opgewekt is en in 2018 14% (raadsbesluit 25 januari 2016). Elektriciteit vormt hiervan een bestanddeel.

N.B. Voor de indicatoren 7.2 en 7.3 wordt de landelijke klimaatmonitor van Rijkswaterstaat gebruikt. De monitoring van CO₂-emissies loopt ca. drie jaar achter. In de loop van 2019 worden pas voldoende betrouwbare gegevens over 2016 bekend. In 2013 hadden de CO₂-emissies in Wassenaar een omvang van 187,2 kiloton. Het percentage hernieuwbare elektriciteit is een schatting. Een exacte benadering is niet mogelijk omdat veel vormen van hernieuwbare energie niet bemeterd worden. Opwekking en gebruik vinden geheel of gedeeltelijk 'achter de meter' plaats (bv. bij zonnepanelen) of bemetering is niet noodzakelijk (bv. bij houtkachels). Voor zover wel bemeterd wordt zijn gegevens in mindere mate centraal beschikbaar dan die van gas- en elektriciteitsgebruik.

Verbonden Partijen in programma

In de tabel hieronder staan de namen van de Verbonden Partijen, die te maken hebben met de uitvoering van dit programma. Voor gedetailleerde informatie inzake de Verbonden Partijen verwijzen wij u naar de paragraaf Verbonden Partijen.

	Naam Verbonden Partij	Taakveld
	Gemeenschappelijke regeling GGD Haaglanden	Volksgezondheid
	Avaalex	Afval
	Omgevingsdienst Haaglanden	Milieu: legalisering, toezicht, handhaving

Wettelijke Beleidskaders

- Europees
 - Kader Richtlijn Water (KRW);
 - Stroomgebied Beheerplan (SGBP).
- Nationaal
 - Wet op de publieke gezondheidszorg
 - Wet milieubeheer (Wm);
 - Waterwet;
 - Wet Informatie Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION);
 - Wegenwet
 - Deltaprogramma;
 - Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo);
 - Wet ruimtelijke ordening (Wro);
 - Waterschapswet;
 - Wet Gemeentelijke Watertaken(Wgm);
 - Wet op de Lijkbezorging (wlb)
 - Besluit op de Lijkbezorging
 - 4de Nota Waterhuishouding (NW4);
 - Rijksvisie Waterketen;
 - Nota Ruimte;
 - Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
 - Nationaal Bestuursakkoord Water Actueel (NBW-a);
 - Bestuursakkoord Waterketen 2007;
 - Duurzaam Inkoop beleid;
 - Besluit lozingen;
 - Activiteitenbesluit;

- Bouwbesluit;
- Besluit omgevingsrecht (Bor);
- Wet Bodem Bescherming (Wbb);
- Besluit bodemkwaliteit;
- Wet geurhinder en veehouderij;
- Wet geluidhinder;
- Besluit externe veiligheid inrichtingen
- Monumentenwet;
- Gemeentewet.
- Provinciaal
 - Provinciaal Waterplan 2010-2015;
 - Besluit lozen buiten inrichtingen;
 - Provinciale milieuverordening Zuid-Holland;
 - Rioleringsbeleid in het buitengebied.
- Regionaal Hoogheemraadschap van Rijnland
 - Waterbeheerplan Hoogheemraadschap van Rijnland;
 - Nota Emissie beheer riolering;
 - Advies Nota Grondwater;
 - Keur Rijnland;
 - Nota Peilbesluit;
- Lokaal
 - verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan;
 - Bouwverordening;
 - Algemene Plaatselijke Verordening (APV);
 - Nota Cultureel Erfgoed;
 - Archeologie.

Raming totaal programma P7 Volksgezondheid en milieu

P7 Volksgezondheid en milieu bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
7.1 Volksgezondheid	Baten	21	0	0	0	0	0
	Lasten	-1.725	-1.902	-1.627	-1.622	-1.622	-1.622
	Saldo	-1.704	-1.902	-1.627	-1.622	-1.622	-1.622
7.2 Riolering	Baten	2.733	2.806	2.674	2.686	2.698	2.721
	Lasten	-2.255	-2.149	-1.971	-1.971	-1.952	-1.937
	Saldo	478	657	703	715	747	783
7.3 Afval	Baten	4.926	5.009	4.242	4.242	4.264	4.259
	Lasten	-4.411	-4.214	-3.222	-3.222	-3.244	-3.238
	Saldo	516	795	1.019	1.020	1.020	1.021
7.4 Milieubeheer	Baten	90	16	0	0	0	0
	Lasten	-970	-1.140	-897	-857	-580	-530
	Saldo	-880	-1.124	-897	-857	-580	-530
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Baten	46	49	49	49	49	49
	Lasten	-63	-73	-201	-201	-201	-201
	Saldo	-17	-24	-153	-153	-153	-153
Totaal baten		7.816	7.880	6.964	6.977	7.011	7.028
Totaal lasten		-9.423	-9.478	-7.919	-7.873	-7.599	-7.529
Totaal saldo van baten en lasten		-1.607	-1.598	-954	-896	-588	-500

Onttrekking reserves	133	245	260	245	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	133	245	260	245	0	0

Geraamde resultaat programma	-1.474	-1.353	-694	-651	-588	-500
-------------------------------------	---------------	---------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Programma 8. Wonen en Ruimte

Doelstelling: "wat willen we bereiken?"

- Betrekken van bewoners bij het aanpassen van bestemmingsplannen, daarbij lopen we vooruit op de nieuwe Omgevingswet;
- Toekomstgerichte bestemmingsplannen met ruimte voor flexibiliteit, duurzaamheid en particulier initiatief;
- Handhaven van het aantrekkelijke woon- en leefklimaat dat Wassenaar nu kent, hiervoor werken we samen met Voorschoten en Leidschendam-Voorburg in het Pact van Duivenvoorde;
- Bouwen zoals dat past binnen het karakter van Wassenaar, met voldoende gevarieerde woningbouw zodat er plaats is voor verschillende doelgroepen.

Het college vult deze doelstelling in met de volgende taakvelden:

Taakvelden	Wat gaan we doen ?	Hoe doen we dat ?
8.1 Ruimtelijke ordening	<i>* Behoud van de unieke kwaliteiten van Wassenaar op het gebied van groen, economische kwaliteit, cultuurhistorie, duurzaamheid en leefbaarheid;</i> <i>* Versterken van de ruimtelijke kwaliteit bij den Deijl en het havenkanaal.</i>	<i>* Structuurvisie vaststellen;</i> <i>* Opstellen van integrale gebiedsuitwerkingen uit Structuurvisie;</i> <i>* Voorbereiding op omgevingswet;</i> <i>* Uitwerking sturingsfilosofie;</i> <i>* Bestemmings-plan met verbrede reik-wijde voor het Havengebied voorbereiden en in procedure brengen;</i> <i>* De bestemmingsplannen die in 2017 ouder zijn dan 10 jaar herbevestigen;</i>
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven-terreinen)	<i>* Grondbeleid gebruiken voor handhaven en versterken van de ruimtelijke kwaliteit met, per ontwikkeling, een afweging tussen actief en faciliterend grondbeleid.</i>	<i>* Faciliterend grondbeleid voeren waar dat kan en actief waar nodig;</i> <i>* Op een transparante wijze samenwerken met marktpartijen;</i> <i>* Uitvoeren van verplicht kostenverhaal;</i> <i>* Sluiten van private overeenkomsten;</i>
8.3 Wonen en bouwen	<i>* De beste woongemeente van Zuid Holland blijven, mede ten behoeve van het</i>	<i>* Prestatieafspraken met corporaties en huurders; Taakstelling vergunning-</i>

regionale (internationale) vestigingsklimaat. Behouden van de diversiteit aan woningtypen en karakteristieken van de verschillende wijken;

*** Bij vergunningverlening staat de gebruiker centraal en niet de regel, Er zijn heldere normen waardoor er geldt "aanvragen is toekennen";**

*** In geval van overtredingen hanteren we een strikt handhavingsbeleid ter bescherming van de woon- en leefomgeving.**

**houders;
Onderzoeken potentiële bouwlocaties;
Opstellen van gebiedsprofielen;
Onderzoeken complexgewijs inzetten wmo-gelden;
Evalueren blijverslening en starterslening;
Onderzoeken breder gebruik kleine seniorenwoningen;
Evalueren benodigde noodwoningen.**

***Opstellen Vergunningen, Toezicht en Handhavingsbeleidsplan;
Opstellen jaarlijks Vergunningenuitvoeringsprogramma;
Onderzoeken noodzaak actualiseren, herijken Handboek Welstand en Beeldkwaliteit;
Evalueren, actualiseren Kruimelgevallen-beleid;
Actualiseren woonschepen-beleid.**

***Opstellen Vergunningen, Toezicht en Handhavingsbeleidsplan;
Opstellen jaarlijks Handhavings-uitvoeringsprogramma.**

Toelichting op de taakvelden:

Taakveld: 8.1 Ruimtelijke ordening

Taakveld: 8.1 Ruimtelijke ordening bedragen x € 1.000,- ("-" = nadeel / " + " = voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	6	0	0	0	0	0
Lasten	-918	-950	-932	-882	-877	-877
Saldo	-912	-950	-933	-883	-878	-878

Onttrekking reserves	1	40	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	1	40	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-911	-910	-933	-883	-878	-878
------------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Met de structuurvisie Wassenaar 2025, Landgoed aan zee, beschikken we over een duidelijk en uitnodigend kader voor ruimtelijke ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving van Wassenaar. 2017 staat in het teken van de voorbereiding op de Omgevingswet. In die voorbereiding zal deze visie voortdurend als fundament dienen. Behoud van de unieke kwaliteiten van Wassenaar betekent dat we tot de wetswijzing de bestaande kaders op orde houden. Voor de bestemmingsplannen die in 2017 ouder worden dan 10 jaar zal een beheersverordening worden vastgesteld. Gestart zal worden met het opstellen van één bestemmingsplan voor heel Wassenaar ter voorbereiding op de Omgevingswet. Voor specifieke locaties zal een zogenaamd postzegelplan worden opgesteld. Dit zal voor de locatie Generaal Winkelmanlaan het geval zijn en ook voor het Tracebesluit Rijnlandroute/Raaphorstlaan. Voor Huize Den Deijl en het huisje HèHè zal naar verwachting in 2017 de planologische procedure aan de orde zijn.

Met de wetswijziging moeten ruimtelijke procedures eenvoudiger, sneller en goedkoper. Deregulering is daarom van belang. Flexibiliteit (randvoorwaarden loslaten) en het bepalen van grenzen (welke waarden en kwaliteiten mogen absoluut niet worden aangetast) moeten met elkaar in balans worden gebracht. Met de pilot voor het Havengebied gaan we ervaring opdoen met de werkwijze als bedoeld in de Omgevingswet. Bij initiatieven zal beoordeling plaatsvinden met de grondhouding ja mits.

Burgerparticipatie zal worden afgestemd op de nieuwe context bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Concreet zal er meer aandacht zijn voor samenspraak en de resultaten van samenspraak zullen goed worden vastgelegd en meegenomen in de besluitvorming.

Taakveld: 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Taakveld: 8.2 Grondexploitatie (niet bedr terrein) bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	13	0	0	0	0	0
Lasten	-441	-541	49	49	49	49
Saldo	-428	-541	49	49	49	49

Onttrekking reserves	47	199	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	47	199	0	0	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-382	-342	49	49	49	49
------------------------------------	-------------	-------------	-----------	-----------	-----------	-----------

De gemeente heeft geen grondexploitatie op dit moment.

Taakveld: 8.3 Wonen en bouwen

Taakveld: 8.3 Wonen en bouwen bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Baten	1.012	1.621	1.473	1.473	1.473	1.473
Lasten	-1.690	-1.636	-1.713	-1.679	-1.645	-1.645
Saldo	-678	-14	-241	-206	-173	-173

Onttrekking reserves	0	317	191	8	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	317	191	8	0	0

Geraamde resultaat taakveld	-678	302	-50	-198	-173	-173
------------------------------------	-------------	------------	------------	-------------	-------------	-------------

Tot dit taakveld behoren gebiedsontwikkeling, woningvoorraad en huisvestingsvoorziening:

- bouwvergunningen (omgevingsvergunning) en - toezicht, basisregistratie adressen en gebouwen (BAG);
- woningbouw en woningverbetering, renovatie;
- woonruimteverdeling, woningsplitsingsvergunning, woonvergunning;
- stedelijke vernieuwing: gebiedsgerichte aanpak woningvoorraad, woonomgeving en voorzieningen.

Woonbeleid Wassenaar

Het woonbeleid van Wassenaar zoals verwoord in de Woonvisie heeft als hoofddoelstelling: het behoud van Wassenaar als aantrekkelijke woongemeente voor een brede groep inwoners (jongeren, gezinnen, ouderen, alleenstaanden). Daarbij wordt met name ingezet op het verbeteren van de slagingskans op de woningmarkt van starters, jonge gezinnen en middeninkomens. Om de beste woongemeente van Zuid-Holland te blijven, zijn naast wonen diverse andere beleidsvelden van belang. In 2017 zal binnen het taakveld wonen op basis van de woonvisie gewerkt worden aan:

- Een goede samenwerking met de corporaties, omdat zij een belangrijke partner zijn voor het uitvoeren van het gemeentelijke volkshuisvestingsbeleid zoals geformuleerd in de woonvisie.
- Het maken van prestatieafspraken met de woningcorporaties en de huurdersverenigingen over zaken als: beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen, duurzaamheid, leefbaarheid en huisvesting van kwetsbare doelgroepen (zorgbehoevenden en vergunninghouders);
- De taakstelling voor het huisvesten van vergunninghouders (vluchtelingen met een verblijfsvergunning, zie ook taakveld 6.3) door deze te huisvesten binnen de sociale voorraad en hierover afspraken te maken met de woningcorporaties;
- Een onderzoek naar de mogelijkheden om binnen afzienbare termijn te voldoen aan de vraag naar extra woningen voor starters, ouderen en sociale woningbouw. Voor starters, ouderen en sociale woningbouw geldt een prioriteit conform de woonvisie;
- Gebiedsprofielen waardoor de woonvisie wordt vertaald op wijkniveau. Hierdoor kunnen voorzieningen, doelgroepen en bouwmogelijkheden c.q. wijzigingen van gebruik beter worden afgewogen;
- Het evalueren van beleidsinstrumenten zoals: wmo-gelden in wooncomplexen investeren i.p.v. individuele aanpassingen, de starterslening, de blijverslening, bredere toewijzing van kleine seniorenwoningen en benodigde noodwoningen.

VTH Beleidsplan

De Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) en verordening VTH verplichten het college om op hoofdlijnen te beschrijven hoe zij hun VTH taken uitvoeren. Een jaarlijks

Vergunninguitvoeringsplan (VUP) en Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) maken de te hanteren VTH-normen concreet voor alle belanghebbenden.

In het VUP worden de prioriteiten in het kader van vergunningverlening WABO vastgelegd.

In het HUP worden de handhavingsprioriteiten vastgelegd. De inzet van handhavinginstrumenten is afhankelijk van de soort en mate van overtreding.

Handboek voor Welstand en Beeldkwaliteit

De normen voor redelijke eisen van welstand dateren, behoudens twee partiële herzieningen, uit 2003. Door de ontwikkelingen in het omgevingsrecht van de afgelopen 10 jaar en de komst van de Omgevingswet wordt onderzocht of (partiële) herziening van het Handboek voor Welstand en Beeldkwaliteit noodzakelijk is.

Beleidsregel Kruimelgevallen

Begin 2016 is kruimelgevallen beleid vastgesteld. Periodieke evaluatie van de effecten voorkomt dat aansluiting bij ontwikkelingen in het omgevingsrecht verloren gaat.

Beleidsindicatoren Wonen en Ruimte

	Beleidsindicator	streef waarde	2016	2017	2018	2019	2020
8.1	Gemiddelde WOZ waarde, x € 1.000	500	462	471	481	490	500
8.2	Nieuw gebouwde woningen	200	50	50	50	50	50
8.3	Demografische druk, %	96,5%	96,4%	96,5	96,5	96,5	96,5%
8.4	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden						
8.5	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden						

Toelichting Beleidsindicatoren

8.1 Uitgegaan wordt van een jaarlijkse stijging van de WOZ-waarde van ca. 2%. Deze stijging wordt gedempt doordat gestreefd wordt naar bouw van betaalbare woningen.

8.2 De afgelopen jaren zijn gemiddeld ca. 50 woningen per jaar gebouwd. Deze trend zet zich naar verwachting de komende jaren voort.

8.3 De demografische druk (werkzame populatie 20 – 64 jaar versus niet werkzame populatie) is hoog en zal de komende jaren toenemen. Door het bouwen van woningen voor starters en jonge gezinnen wordt ernaar gestreefd de demografische druk niet te laten toenemen.

8.4 Voor dit taakveld zijn nog geen beleidsindicatoren beschikbaar.

8.5 Voor dit taakveld zijn nog geen beleidsindicatoren beschikbaar.

Verbonden Partijen in programma

Onder dit programma vallen geen verbonden partijen.

Wettelijke Beleidskaders

Landelijk

- Wet ruimtelijke ordening (*Wro*)
- Besluit ruimtelijke ordening (*Bro*)
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Wet voorkeursrecht Gemeenten (Wvg)
- Wet Markt en Overheid
- Gemeentewet (Gemw)
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Wet Milieubeheer
- Bouwbesluit

Regionaal

- Provinciale Verordening Ruimte

Lokaal

- Wassenaarse Bouwverordening
- Legesverordening Wassenaar
- Woonvisie

Raming totaal programma P8 Wonen en bouwen

P8 Wonen en bouwen bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)		Jaar- rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
8.1 Ruimtelijke ordening	Baten	6	0	0	0	0	0
	Lasten	-918	-950	-932	-882	-877	-877
	Saldo	-912	-950	-933	-883	-878	-878
8.2 Grondexploitatie (niet bedr terrein)	Baten	13	0	0	0	0	0
	Lasten	-441	-541	49	49	49	49
	Saldo	-428	-541	49	49	49	49
8.3 Wonen en bouwen	Baten	1.012	1.621	1.473	1.473	1.473	1.473
	Lasten	-1.690	-1.636	-1.713	-1.679	-1.645	-1.645
	Saldo	-678	-14	-241	-206	-173	-173
Totaal baten		1.030	1.621	1.473	1.473	1.473	1.473
Totaal lasten		-3.048	-3.127	-2.597	-2.513	-2.474	-2.474
Totaal saldo van baten en lasten		-2.018	-1.506	-1.125	-1.040	-1.002	-1.002

Onttrekking reserves	48	556	191	8	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	48	556	191	8	0	0

Geraamde resultaat programma	-1.970	-950	-934	-1.032	-1.002	-1.002
-------------------------------------	---------------	-------------	-------------	---------------	---------------	---------------

Verplichte paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

1.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de door de gemeente Wassenaar geheven belastingen, bestemmingsheffingen en rechten. Onder de belastingen vallen de onroerende-zaakbelastingen, de toeristenbelasting, de hondenbelasting, de reclamebelasting (ondernemersheffing) en de precariobelasting. De opbrengst van de belastingen gaat naar de algemene middelen.

Onder de bestemmingsheffingen vallen de rioolheffing, de reinigingsheffingen, de baatbelastingen en de BIZ-bijdrage.

De rechten omvatten een zeer grote groep belastbare feiten. De belangrijkste hiervan zijn de marktgelden, de begrafenisrechten en de leges inzake omgevingsvergunningen, reisdocumenten, burgerlijke stand en gemeentelijke basisadministratie. Voor zowel de bestemmingsheffingen als de rechten geldt dat de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn en dat de opbrengst gebruikt wordt ter dekking van de gemaakte kosten.

1.2 Beleid lokale heffingen

Het uitgangspunt voor wat betreft de lokale lasten voor de gemeente Wassenaar is dat een lastenverzwaring voor de inwoners van Wassenaar alleen aan de orde kan zijn als er geen duurzame alternatieven beschikbaar zijn. Daarnaast geldt dat onder het motto "de gebruiker betaalt" heffingen zoveel mogelijk kostendekkend zijn.

Conform de Kadernota 2017 zijn de baten van belastingen en rechten voor 2017 aangepast met het door het CPB geraamde inflatiepercentage van 1,0% (consumentenprijsindex)

Met deze verhoging wordt de algemene prijsontwikkeling gevolgd. Dit is noodzakelijk om de inkomsten van de gemeente op dit onderdeel op peil te houden en structurele onevenwichtigheid te voorkomen.

Naast de verhoging met het inflatiepercentage wordt voor 2017 een aangepaste versie van de woonlastenbenadering toegepast. Dit houdt in dat lagere opbrengsten uit de afvalstoffenheffing en de rioolheffing gedeeltelijk worden gecompenseerd door hogere opbrengsten uit de OZB. Concreet betekent dit voor de burger dat de tarieven voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing (bij verder gelijkblijvende omstandigheden) zullen dalen en dat het OZB-tarief voor woningen zal stijgen. De gemiddelde lastendruk zal daarbij als gevolg van deze lastenverschuiving voor de inwoners dalen.

Kostendekkendheid leges omgevingsvergunning

In 2014 en 2015 is een verdiepingsonderzoek naar de kostendekkendheid van de Wabo-leges (omgevingsvergunning) uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en de besluitvorming daarover in de gemeenteraad van 6 juli 2015 wordt voor 2017 een verhoging van 10% van de tarieven voor leges omgevingsvergunningen doorgevoerd. Deze verhoging wordt

verwerkt in de tarieventabel leges die in december 2016 ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd.

1.3 Overzicht geraamde baten belastingen en rechten

Onderstaand overzicht vermeldt de geraamde opbrengsten voor 2016 en 2017 voor wat betreft de diverse belastingen en rechten.

bedragen x € 1.000

Opbrengst belastingen	rekening 2015	raming 2016	raming 2017	mutatie t.o.v. 2016
OZB woningen	6.476	6.572	6.998	426
OZB niet – woningen	2.197	2.361	2.385	24
Hondenbelasting	150	147	149	2
Toeristenbelasting	937	861	869	8
Baatbelasting	15	16	14	-2
Precario op met name uitstallingen	111	204	204	0
Precario op kabels en leidingen	1.646	1.805	1.805	0
Ondernemersheffing	90	91	91	0
BIZ-bijdrage Maaldrift		29	29	0
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten*	4.636	4.693	4.152	-541
Rioolheffing	2.414	2.788	2.655	-133
Marktrechten	35	43	44	1
Begrafnisrechten	45	49	49	0
Leges Wabo-vergunningen**	725	955	1.058	103
Overige leges***	589	661	643	-18
Retributies en overige rechten	9	20	20	0
sub totaal opbrengst	20.075	21.295	21.165	-130
af kwijtscheldingen	-302	-295	-295	0
netto opbrengst	19.773	21.000	20.870	-130

*) voor 2016 is de opbrengst incidenteel met € 250.000 afgeraamd ten gunste van éénmalige teruggave afvalstoffenheffing

**) de geraamde opbrengsten 2016 en 2017 zijn inclusief de geraamde onttrekking aan de bestemmingsreserve kostendekkendheid omgevingsvergunningen (respectievelijk € 271.500 en € 181.000)

***) voor 2017 is op basis van realisatiecijfers € 20.000 afgeraamd van de opbrengst overige leges burgerzaken en is € 20.000 overgeheveld naar de leges voor APV-vergunningen (categorie overige leges en rechten)

1.4 Belastingen

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De aanslag OZB wordt voor het belastingjaar 2017 gebaseerd op (nog door de raad vast te stellen) OZB-tarieven voor 2017 en de WOZ-waarde naar waardepeildatum 1 januari 2016.

De uitgangspunten voor de geraamde netto OZB-opbrengst 2017 zijn:

- Indexering geraamde OZB-opbrengst van 1,0%
- Toepassen aangepaste versie woonlastenbenadering:
de lagere opbrengsten als gevolg van wijzigingen BBV (renteconsequenties) en lagere bijdrage aan Avalex van in totaal € 923.836 wordt slechts gedeeltelijk (€ 360.000) verhaald via een hogere opbrengst OZB. Per saldo leidt dit tot een lastenverlichting voor een groot deel van de inwoners.

Bij de berekening van de OZB-tarieven voor 2017 wordt rekening gehouden met meest recente gegevens omtrent de verwachte waardeontwikkeling. De voorlopige waardeontwikkeling gaat uit van een waardestijging van 5,1% voor de woningen en waardedaling van 1,0% voor niet-woningen.

Hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting

De opbrengsten voor hondenbelasting en toeristenbelastingen zijn conform de Kadernota 2017 met slechts het inflatiepercentage van 1,0% verhoogd. Dit houdt voor deze belastingen in dat de tarieven ook met 1,0% worden verhoogd.

Met betrekking tot de precariobelastingen heeft de minister van Binnenlandse Zaken in juni 2016 een wetsvoorstel ingediend waarin gemeenten nog maximaal 10 jaar lang precariobelasting op kabels en leidingen mogen heffen, maar wel tegen ten hoogste het tarief zoals dat gold op 1 januari 2016. Aangezien het grootste deel van de opbrengst precariobelasting bestaat uit opbrengst van precario op kabels en leidingen is de geraamde opbrengst niet aangepast. De tarieven voor kabels en leidingen worden niet verhoogd, de overige precariotarieven worden voor 2017 met 1,0% verhoogd.

In onderstaand overzicht zijn de hierboven vermelde voorlopige belastingtarieven 2017 opgenomen.

	2014	2015	2016	2017
<u>Hondenbelasting</u>				
eerste hond	79,40	80,52	81,48	82,32
tweede hond	119,40	121,20	122,64	123,84
elke volgende hond	157,50	159,84	161,76	163,32
<u>Toeristenbelasting</u>				
per overnachting (camping)	0,93	0,94	0,95	0,96
per overnachting (hotel/pension)	2,32	2,35	2,38	2,40
<u>Precariobelasting</u>				
kabels, leidingen of buizen voor gas, water of elektriciteit, per strekkende meter	2,46	2,50	2,74	2,74

1.5 Heffingen en rechten

Met ingang van de begroting 2017 moet in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten worden opgenomen voor de heffingen waarbij sprake is van het verhalen van kosten. In dit hoofdstuk worden de diverse heffingen kort behandeld en wordt per heffing via een vast format inzicht gegeven in de kosten die (vanuit de diverse taakvelden en extracomptabel) aan de heffing worden toegerekend. De gehanteerde tariefstelling, geraamde baten en eventuele achterliggende beleidskeuzes worden ook per heffing aangegeven.

Onafhankelijk van de aard en samenstelling van de overhead kan deze worden toegerekend aan de directe kosten van de taakvelden. Voor de wijziging van het BBV werd de overhead via de kostenplaatsen toegerekend aan de verschillende kostenposten (en daarmee aan de tarieven). Nu gebeurt dat niet meer binnen de begroting maar voor de heffingen extracomptabel. Voor wat betreft het toerekenen van overhead aan de tarieven is gekozen voor een systematiek waarbij de totale overhead op taakveld 0.4 op basis van de volgende formule wordt verdeeld:

$$\text{Opslag taakveld} = \frac{\text{overhead} \times ((\text{aantal aan heffing toegerekende uren}) / (\text{totaal aantal verdeelde uren exclusief uren taakveld overhead}))}{1}$$

1.5.1 Rioolheffing

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Hoe gemeenten op korte en lange termijn invulling geven aan de gemeentelijke zorgplichten wordt vastgelegd in het uitgebreid gemeentelijk rioleringsplan (vGRP). Dit is een verplicht plan op grond van de Wet milieubeheer. In 2017 zal een nieuw vGRP aan de raad worden voorgelegd.

Voor de begroting 2017 is rekening gehouden met lagere rentelasten als gevolg van BBV-wijzigingen. Het uitgangspunt is dat de kosten voortkomend uit de zorgplicht voor 100% worden gedekt uit de rioolheffing. Op basis van de begroting 2017 daalt de opbrengst van de rioolheffing voor 2017 met € 133.000 (4,7%).

Berekening kostendekkendheid rioolheffing		
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	2.224.000	
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-18.000	
Netto kosten taakveld(en)	2.206.000	
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	339.000	
BTW	276.000	
Totaal toerekenbare kosten	615.000	
Totale kosten	2.821.000	
Totale opbrengsten	2.655.000	
Kostendekkendheid		94,1%

In afwachting van het nieuwe vGRP wordt voorgesteld de rioolheffing voor 2016 niet 100% kostendekkend vast te stellen.

Tarieven rioolheffing en beleidskeuzes

Rioolheffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Als heffingsmaatstaf geldt het waterverbruik waarmee wordt beoogd zoveel mogelijk recht te doen aan het principe 'de vervuiler betaalt'. De gegevens omtrent het waterverbruik worden geleverd door Dunea. Deze gegevenslevering vanuit Dunea naar de BSGR verloopt nog niet optimaal waardoor het lastig is gebleken het waterverbruik goed in te schatten. Gebleken is dat het werkelijke waterverbruik in de afgelopen jaren lager was dan waar bij de raming van de tarieven werd uitgegaan. Om de geraamde opbrengst voor 2017 te realiseren zal het tarief met circa 5% stijgen.

	tarief 2016	tarief 2017
<u>Huishouden</u>		
vastrecht t/m 80m ³	118,92	125,28
per m ³ boven 80m ³	1,50	1,57
<u>Bedrijf</u>		
vastrecht t/m 120m ³	178,92	187,92
per m ³ boven 120m ³	1,50	1,57
per m ³ boven 1000m ³	0,65	0,69

1.5.2. Reinigingsheffing

De reinigingsheffing wordt geheven om de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke- en bedrijfsafvalstoffen te verhalen. De reinigingsheffing bestaat uit afvalstoffenheffing (huishoudens) en reinigingsrecht (bedrijven).

Met ingang van 2017 daalt de bijdrage aan Avalex als gevolg van lagere contractprijzen voor de verwerking van afval en een andere verdelingssystematiek van de gemeenschappelijke regeling. In 2016 is een éénmalige teruggave van € 250.000 verleend om de tarieven voor de afvalstoffenheffing met niet meer dan het inflatiepercentage te laten stijgen. Deze verlaging geldt niet voor 2017. Op basis van de begroting 2017 daalt de opbrengst reinigingsheffing voor 2017 met ongeveer € 791.000 (16%). Daarbij is tevens rekening gehouden met lagere rentelasten als gevolg van BBV-wijzigingen. In meerjarenperspectief wordt vooralsnog geen stijging van de geprognosticeerde reinigingsheffing voorzien.

Berekening kostendekkendheid reinigingsheffing		
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	3.481.000	
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-90.000	
Netto kosten taakveld(en)	3.391.000	
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	174.000	
BTW	632.000	
Totaal toerekenbare kosten	806.000	
Totale kosten	4.197.000	
Totale opbrengsten	4.152.000	
Kostendekkendheid		98,9%

Tarieven reinigingsheffing en beleidskeuzes

De afvalstoffenheffing is gedifferentieerd naar de grootte van een huishouden in de vorm van een eenpersoonshuishouden en een meerpersoonshuishouden. Daarnaast gelden tarieven voor een extra groene of grijze container.

Voor de tariefberekening worden de totale verhaalbare kosten verdeeld over het aantal containers (gewogen eenheden). Dit leidt er onder andere toe dat het tarief voor een extra grijze container gelijk is aan het tarief voor een meerpersoonshuishouden. Het tarief voor een extra groene container bedraagt 50% van het tarief van een extra grijze container.

Het reinigingsrecht kent naast een vast bedrag per aansluiting ook tarieven voor een extra groene of grijze container. Voor 2017 zal worden bekeken of het inzamelen van afvalstoffen bij bedrijven via Avalex nog wordt gecontinueerd.

Met deze wijze van tariefstelling wordt beoogd zoveel mogelijk recht te doen aan het principe 'de vervuiler betaalt'.

	tarief 2016	tarief 2017
<u>Huishouden</u>		
eenpersoonshuishouden	321,12	273,24
meerpersoonshuishouden	462,48	393,48
<u>Bedrijf</u>		
reinigingsrecht	370,44	321,24

1.5.3 Begraafplaatsrechten

Begraafplaatsrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaats en het gebruik van de diensten die daarbij worden verleend. De gerealiseerde opbrengst is al een aantal jaar relatief stabiel en is hoofdzakelijk afhankelijk van het aantal begrafenissen. Voor 2017 is de geraamde opbrengst verhoogd met het inflatiepercentage.

Berekening kostendekkendheid begraafplaatsrechten		
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	201.000	
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	0	
Netto kosten taakveld(en)		201.000
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	151.000	
BTW	4.000	
Totaal toerekenbare kosten		155.000
Totale kosten		356.000
Totale opbrengsten		49.000
Kostendekkendheid		13,7%

Tarieven begraafplaatsrecht

Uitgangspunt voor de tarieven begraafplaatsrecht is 100% kostendekkendheid, maar gelet op het relatief geringe aantal begrafenissen en de structurele onderhoudslasten is dit niet te realiseren zonder (grote) tariefsverhogingen en/of teruggang in het onderhoud. De tarieven voor 2017 worden in navolging van de geraamde opbrengst met het inflatiepercentage verhoogd.

1.5.4 Marktgelden

Marktgelden worden geheven voor het gebruiken van openbare grond c.q. het innemen van een standplaats op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is. De opbrengst is afhankelijk van de daadwerkelijke bezetting van de weekmarkt. Voor 2017 is de geraamde opbrengst met het inflatiepercentage verhoogd.

Berekening kostendekkendheid marktgelden		
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	31.000	
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	0	
Netto kosten taakveld(en)		31.000
Toe te rekenen kosten:		
Overhead	16.000	
BTW	1.000	
Totaal toerekenbare kosten		17.000
Totale kosten		48.000
Totale opbrengsten		44.000
Kostendekkendheid		91,6%

Tarieven marktgelden

Het marktgeld bedraagt een tarief voor iedere strekkende meter grond, waarvoor een standplaats wordt ingenomen, gemeten in de lengterichting. Voor iedere strekkende meter grond waarvoor achterraimte wordt ingenomen geldt een apart tarief. Uitgangspunt voor de tarieven is 100% kostendekkendheid. Voor 2017 worden de tarieven in navolging van de geraamde opbrengst met het inflatiepercentage verhoogd.

	tarief 2016	tarief 2017
<u>Standplaats</u>		
per strekkende meter, per dag	3,67	3,71
per strekkende meter, per kwartaal	36,69	37,05
<u>Achterraimte</u>	1,47	1,48
per strekkende meter, per dag	14,68	14,82
per strekkende meter, per kwartaal		

1.5.5 Leges

Leges worden geheven voor het door de gemeente verlenen van diensten zoals opgenomen in de tarieventabel behorende bij de Legesverordening. Deze tarieventabel bestaat uit drie titels: Algemene dienstverlening, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving (omgevingsvergunningen) en dienstverlening vallend onder de Europese dienstenrichtlijn (specifiek voor ondernemers). Binnen de drie titels zijn de leges onderverdeeld in hoofdstukken waarbinnen de samenhangende tarieven zijn geclusterd. De opbrengsten zijn in de begroting niet op hoofdstukniveau opgenomen, maar zijn functioneel gegroepeerd. Van een aantal diensten wordt namelijk dusdanig weinig gebruik gemaakt dat het apart opnemen van een raming geen meerwaarde heeft.

Berekening kostendekkendheid Leges Algemene dienstverlening

	<i>kosten</i>	<i>baten</i>	<i>kostendek.</i>
Burgerlijke stand	77.000	104.000	135%
Reisdocumenten	400.000	293.000	73%
Rijbewijzen	258.000	123.000	48%
Secretarieleges			
- Verstrekkingen uit basisregistratie personen			
- Verstrekking uit het Kiezersregister			
- Verstrekkingen Wet bescherming persoonsgegevens			
- Bestuursstukken			
- Vastgoedinformatie			
- Overige publiekszaken			
- Gemeentearchief			
Totaal secretarieleges	88.000	61.000	69%
Huisvesting			
- Huisvestingswet			
- Leegstandswet			
- Gemeentegarantie	29.000	2.500	9%
Totaal leges huisvesting			
APV-vergunningen			
- Markten			
- Winkeltijdenwet			
- Kansspelen			
- Kabels en leidingen			
- Verkeer en vervoer (ontheffing APV)	127.000	25.000	20%
- Diversen			
Totaal APV-vergunningen			
Verkeer en vervoer	49.000	28.000	57%
Totaal leges Algemene dienstverlening	1.028.000	636.500	62%

Berekening kostendekkendheid Leges vallend onder fysieke leefomgeving (omgevingsvergunning)			
	<i>kosten</i>	<i>baten</i>	<i>kostendek.</i>
Omgevingsvergunning	1.069.000	1.058.000	99%

Berekening kostendekkendheid Leges vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
	<i>kosten</i>	<i>baten</i>	<i>kostendek.</i>
APV-vergunningen			
- Horeca			
- Organiseren van evenementen of markten			
- Prostitutiebedrijven			
- Kamperen			
- Ventvergunning, standplaatsvergunning	42.000	7.000	17%
Totaal APV-vergunningen			
Totaal leges vallend onder Europese dienstenrichtlijn	42.000	7.000	17%

Tarieven, kostendekkendheid en kruissubsidiëring leges

De tarieven voor de diverse leges worden jaarlijks in principe met het inflatiepercentage verhoogd, waarbij wordt uitgegaan van de reeds bestaande verdeling in de tarieven. Voor tarieven waarvoor een maximumbedrag geldt wordt uitgegaan van het maximaal toegestane bedrag.

Om de digitale dienstverlening te stimuleren wordt voor het verstrekken van gegevens uit de basisregistratie personen (titel 1) een lager tarief gerekend als de aanvraag volledig digitaal plaats vindt.

Op basis van de berekening van de kostendekkendheid is alleen binnen titel 1 (Algemene dienstverlening) sprake van kruissubsidiëring. De leges voor huwelijken zijn op begrotingsbasis meer dan kostendekkend. Dit is toegestaan zolang de kostendekkendheid van het totaal van de binnen titel geheven leges niet meer dan 100% kostendekkend is.

Specifiek met betrekking tot het tarief van de omgevingsvergunning geldt dat gekozen is voor een vast percentage van de bouwsom. Dit heeft gemiddeld kruissubsidiëring tot gevolg van grote naar kleine bouwwerken, maar de mate van kruissubsidiëring verschilt van bouwwerk tot bouwwerk.

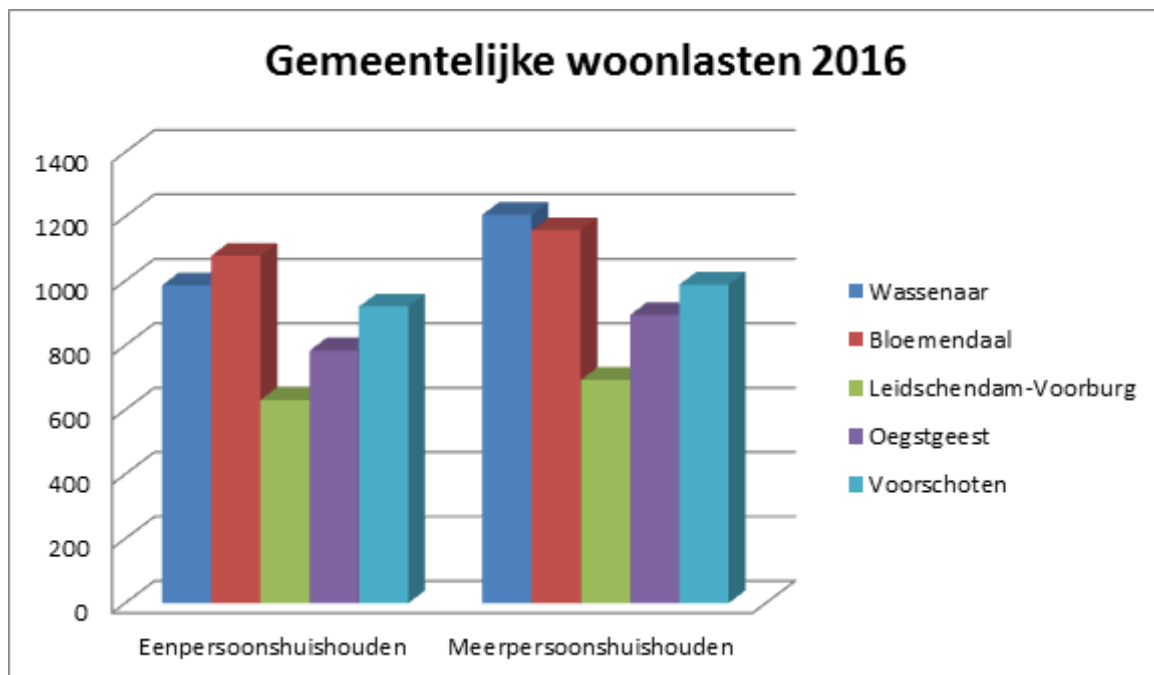
1.6 Vergelijking gemeentelijke woonlasten met andere gemeenten

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Om een beeld te geven van de gemeentelijke woonlasten van de burgers van de gemeente Wassenaar is een vergelijking gemaakt met die van omliggende gemeenten.

gemeentelijke woonlasten 2016	Wassenaar	Bloemendaal	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
Eenpersoonshuishouden	€ 987,00	€ 1.079,00	€ 631,00	€ 785,00	€ 921,00
Meerpersoonshuishouden	€ 1.206,00	€ 1.158,00	€ 693,00	€ 895,00	€ 989,00

Bron: Coelo Atlas van de lokale lasten 2016

Ontwikkeling woonlasten

Door de totale woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (zoals gepubliceerd door het Coelo) en uit te drukken in een percentage kan de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde worden geschetst.

	2015	2016	2017
totale woonlasten gezin Wassenaar in jaar t	€ 1.175	€ 1.190	€ 1.192
woonlasten gemiddeld gezin in t-1 (cijfers Coelo)	€ 704	€ 716	€ 723
woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (x100%)	166,9%	166,2%	164,9%

Bovenstaande vergelijking laat zien dat de woonlasten in Wassenaar weliswaar hoger liggen dan het landelijk gemiddelde, maar ook dat de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van 2016 lager ligt dan gemiddeld.

1.7 Kwijtscheldingsbeleid

In de raadsvergadering van 7 april 2015 is de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen Wassenaar 2015 vastgesteld. Hiermee is het kwijtscheldingsbesluit geactualiseerd. Kwijtschelding is in Wassenaar mogelijk voor de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de hondenbelasting (alleen eerste hond). Voor de overige heffingen is geen kwijtschelding mogelijk.

De kwijtscheldingsnorm in Wassenaar blijft gehandhaafd op de maximaal door het Rijk toegestane 100% van de bijstandsnorm. Dat wil zeggen dat iemand met een inkomen op bijstandsniveau bijna altijd in aanmerking komt voor kwijtschelding, tenzij er sprake is van vermogen (spaargeld of eigen woning). Ook voor ZZP'ers is het mogelijk om onder de zelfde voorwaarden als privé-personen voor kwijtschelding in aanmerking te komen. De kwijtschelding wordt uitgevoerd door de Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

De bedragen aan kwijtschelding voor afvalstoffenheffing en rioolheffing worden als kosten meegenomen bij het bepalen van de tarieven.

Over het jaar 2017 worden naar verwachting de volgende bedragen aan kwijtschelding verleend:

- OZB € 3.000,-
- Afvalstoffenheffing € 202.000,-
- Rioolheffing € 84.000,-
- Hondenbelasting € 6.000,-

1.8 Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland

Met ingang van 2011 is de volledige heffing en invordering, inclusief de waardering in het kader van de Wet WOZ, overgedragen aan Belasting samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR). Voor de gemeente Wassenaar geldt dit voor 2011 voor de onroerendezaakbelastingen, baatbelasting, rioolheffing, reinigingsheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting. Met ingang van 2016 zijn ook de ondernemersheffing en de BIZ-bijdrage Maaldrift overgedragen aan de BSGR. Sinds 2011 ontvangen de belastingbetalers een gecombineerd aanslagbiljet voor waterschapslasten en gemeentelijke lasten (in plaats van één van de gemeente en één van het hoogheemraadschap van Rijnland). Daarnaast kan het aanvragen van kwijtschelding in één keer gebeuren.

Naast een kostenbesparing leidt samenwerking ook tot een robuustere en minder kwetsbare belastingorganisatie, vooral bij kleinere gemeenten.

De deelnemersbijdrage voor 2017 bedraagt € 480.072 (vgl. 2016: € 476.499)

1.9 Algemene ontwikkelingen

Verruiming lokaal belastinggebied

De lokale belastingen staan de afgelopen jaren meer en meer in de belangstelling. In 2015 zijn verschillende studies gepubliceerd, o.a. door het Centraal Planbureau (CPB), de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) en - in opdracht van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) - de commissie Financiële ruimte voor gemeenten (commissie Rinnooy Kan) over de inrichting en vormgeving van het gemeentelijk belastinggebied. In al deze studies wordt, vanuit verschillende invalshoeken, gepleit voor een verschuiving van € 4 miljard van rijksbelastingen (loon- en inkomstenbelasting) naar gemeentebelastingen.

In een brief aan de Tweede Kamer van 24 juni 2016 hebben de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Financiën overwegingen gegeven die een rol kunnen spelen bij de hervorming van het gemeentelijk belastinggebied. De belangrijkste onderdelen uit deze brief zijn, de schuif van

inkomstenbelasting naar gemeentebelastingen, de introductie van twee brede heffingen, het mechanisme om afwenteling te voorkomen, en het afschaffen van kleine gemeentelijke belastingen. Daarbij is aangegeven dat de keuzes daaromtrent worden overgelaten aan een volgend kabinet. In de eerste plaats omdat een aantal fundamentele keuzes zoals bijvoorbeeld de omvang van de schuif en de te kiezen grondslagen en onderlinge verhouding tussen die grondslagen bij uitstek keuzes zijn die voorbehouden zijn aan een nieuw kabinet. Daarnaast betreft het een majeure operatie zowel budgettair gezien als wat betreft het op adequate wijze inpassen van de effecten in het koopkrachtbeeld, eventueel met een zekere netto lastenverlichting die het logisch maken om dit over te laten aan een nieuw kabinet.

Afschaffing precariobelasting nutsnetwerken

In juni 2016 heeft de minister van BZK een wetsontwerp naar de Tweede Kamer gestuurd dat de afschaffing van precariobelasting op nutsnetwerken regelt. Het kabinet heeft daarbij gekozen voor een overgangstermijn van tien jaar, zodat daarin de effecten kunnen worden opgevangen van inkomstenderving vanwege het afschaffen van deze vorm van precariobelasting. Bij een grotere hervorming/verruiming van het belastinggebied kan de voorgestelde periode van 10 jaar worden bekort.

Als de Tweede en Eerste Kamer instemmen met het wetsvoorstel leidt dat er voor de gemeente Wassenaar toe dat uiterlijk met ingang van 2027 een bedrag ter hoogte van € 1.805.000 aan belastinginkomsten wegvalt.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen van de gemeente Wassenaar uitstekend is. Daarnaast verhouden de Wassenaarse scores op de wettelijk voorgeschreven indicatoren zich goed tot de normen die VNG hiervoor heeft ontwikkeld.

1. Risico's

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie. Met behulp van een risicomanagementinformatiesysteem prioriteert, analyseert en beoordeelt de gemeentelijke organisatie risico's op systematische wijze. Door een goed systeem van risicomanagement kunnen bestuurders en managers vervolgens voor risico's, die het behalen van de doelstellingen van de organisatie bedreigen, passende beheersmaatregelen nemen.

Op basis van de inventarisatie is een risicoprofiel voor 2017 opgesteld. Conform het beleidskader Risicomanagement en Weerstandsvermogen van 2 maart 2015 toont het onderstaande overzicht de tien grootste risico's met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit aangevuld met de getroffen beheersmaatregel. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaan we uit van deze 'top 10'.

Deze top 10 behelst circa 90% van de totale financiële omvang van de risico's. Om voldoende dekking hebben voor deze kleinere risico's, wordt daarnaast een buffer van 10% (van de benodigde weerstandscapaciteit) van de 10 grootste risico's gehanteerd.

Tabel 12 Top 10 risico's

(Bedragen x € 1)

Prog	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact	Netto maximaal risico
0	Grote afwijkingen na actualisatie beheer- en onderhoudskosten van kapitaalgoederen vastgoed en tractie.	Effect op de doelstellingen is dat niet alle voorzieningen op het gewenste onderhoudsniveau kunnen of worden onderhouden. Financieel is het gevolg dat er budgetoverschrijding plaatsvindt of de budgetten verhoogd moeten worden. Daarnaast is er kans op imago schade doordat er geen goed	Opstellen van beheer- en onderhoudsplannen voor de kapitaalgoederen vastgoed en tractie.	90%	€ 2.000.000	€ 825.000

Prog	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact	Netto maximaal risico
		en actueel overzicht beschikbaar is.				
6	De gemeente is verantwoordelijk voor het sociaal domein. Door open einde regelingen, afnemende rijksbudgetten en een toenemende doelgroep is het risico dat er niet binnen het geraamde budget de afgesproken kwaliteit in het sociaal domein gerealiseerd kan worden. Onder deze tabel hebben wij nog enkele specifieke risico's voor 2015 toegelicht.	De afgesproken kwaliteit in het sociaal domein niet kunnen realiseren binnen de gestelde budgetten.	De egalisatiereserve sociaal domein inzetten.	70%	€ 2.300.000	€ 805.000
4	Door intensief gebruik van (verouderde) schoolgebouwen, wordt er niet voldaan aan eisen van deze tijd.	Er moet mogelijk geïnvesteerd worden in schoolgebouwen.	Door middel van een op te stellen Integraal Huisvestingsplan (IHP) kan in beeld gebracht worden de lange termijn keuzes m.b.t. het in stand houden van schoolgebouwen met de daaraan gekoppelde bedragen.	10%	€ 4.800.000	€ 260.000
7	Bij realisatie of aanschaf van kapitaalgoederen is er geen of onvoldoende aandacht voor de beheerskosten die dit met zich mee brengt.	Financieel is het gevolg dat er geen middelen gereserveerd zijn voor beheer en onderhoud. Het effect op doelstellingen is dat het onderhoudsniveau wordt niet gehaald omdat het onderhoud	Bij realisatie of aanschaf van kapitaalgoederen in kaart brengen wat de beheerskosten zijn en deze opnemen in de begroting.	90%	€ 400.000	€ 145.500

Prog	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact	Netto maximaal risico
		beperkt of niet uitgevoerd wordt dan wel ten koste van andere objecten gaat. Het imago risico is dat er wel geld is om aan te leggen maar niet om te onderhouden.				
5	Onvoldoende zicht op contractuele/-onderhouds-verplichtingen van (sport) accommodaties.	De gemeente kan geconfronteerd worden met onvoorziene kosten op basis van deze verplichtingen.	Invoering contractenregister en het opstellen van meerjaren-onderhoudsplannen.	70%	€ 400.000	€ 140.000
6	Door economische ontwikkelingen vindt er een groter beroep plaats op uitkeringsregelingen. De gemeente loopt het risico dat de lokale ontwikkeling van het bijstandsvolume in negatieve zin afwijkt van de landelijke ontwikkeling waardoor de rijksbijdrage te kort schiet.	Effect op de doelstellingen is dat niet iedereen voldoende ondersteund kan worden in het participeren in de samenleving. Financieel is het gevolg dat de gemeente wordt geconfronteerd met budgetoverschrijding.	Extra inzetten op uitstroom en extra inzetten op werkgelegenheid.	90%	€ 227.000	€ 136.200
0	Als gevolg van onderuitputting op de Rijksbegroting, aanpassingen van de verdeelsystematiek of verschillen in de mate waarin de landelijke en gemeentelijke uitkeringsbasis zich ontwikkelen bestaat de kans dat de algemene uitkering uit het	Effect op de doelstellingen is dat de bezuinigingen een dusdanige omvang kunnen aannemen dat voorgenomen beleids(intensiveringen) niet (volledig) en misschien wel alleen getemporiseerd uitgevoerd kan worden. Financieel is het gevolg dat er een negatief budgettair	Het is een autonome ontwikkeling. De ontwikkelingen worden gevolgd en verwerkt in de gemeentelijke begroting.	50%	€ 500.000	€ 125.000

Prog	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact	Netto maximaal risico
	gemeentefonds achterblijft bij de raming.	effect kan zijn dat ombuigingen / bezuinigingen met zich mee kan brengen.				
1	Het niet voldoen aan wet- en regelgeving zoals asbest, legionella, werken op hoogte, gevaarlijke stoffen, brandveiligheid e.d. waardoor calamiteiten kunnen optreden.	Het financiële risico is dat er budgetoverschrijding kan plaatsvinden omdat er geen of in onvoldoende mate rekening is gehouden met calamiteit, Effect op doelstellingen is dat er veel aandacht in tijd en geld is om calamiteit het hoofd te bieden, aandacht voor reguliere (beheer)taken is er minder. De gemeente kan imagoschade oplopen als er sprake is van eventuele aansprakelijkheid.	Medewerkers mogelijkheden bieden om zich periodiek te laten informeren en voorlichten over huidige en veranderende wet- en regelgeving; ze te laten trainen op het toepassen en nazien van deze regels en hoe eventuele calamiteiten voorkomen kunnen worden dan wel hoe daar mee om te gaan als ze optreden.	70%	€ 400.000	€ 124.833
7	Risico op wateroverlast door een verkeerd gekozen constructie, fout in berekening of in uitvoering of door klimaatverandering, matig gerealiseerd onderhoud, optreden van grote verzakkingen, vermindering in functionaliteit door gerealiseerde plaatselijke herstelwerkzaamheden.	Er ontstaat wateroverlast op straten en/of in woningen.	Areaalkennis vastleggen, onderhoudsprogramma opstellen en zorgen dat voor dat onderhoud geld gereserveerd is/wordt en tijdig uitgevoerd wordt. Periodiek monitoren van waterstanden en periodiek schouwen op de kwaliteit van wegen, riolering en watergangen. Herstelwerkzaamheden en zorgvuldig uitvoeren en bij oplevering werken met 4-ogen principe.	30%	€ 1.000.000	€ 114.000

Prog	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Kans	Maximale impact	Netto maximaal risico
5	Niet voldoen aan de wettelijke zorgplicht doordat door storm een boom omvalt omdat deze onvoldoende geworteld bleek te zijn.	Imagoschade omdat de gemeente de kwaliteit van de bomen onvoldoende beheert. Financieel risico voor de kosten van herstel en aansprakelijkheid.	Door periodiek uitvoeren van een gezondheidscheck van de bomen (VTA) kan tot uiting komen welke bomen een verminderde levensverwachting hebben. Ook door eigen buitendienstmedewerkers te trainen en kennis op te laten doen over de VTA, kunnen ook gedurende de dagelijkse werkzaamheden de minder vitale bomen opgemerkt worden. Op basis van een VTA bepalen welke actie nodig is. Echter, het risico dat bomen bij een storm omgaan is niet geheel uit te sluiten.	90%	€ 200.000	€ 105.000
Totaal top 10 risico's (90%)						€ 2.780.533
Buffer voor kleinere risico's (10%)						€ 278.053
Totaal benodigd weerstandsvermogen (100%)						€ 3.058.586

De volgende risico's zijn verdwenen uit de top 10 vergeleken met de jaarrekening 2015:

- Het risico dat door de gekozen heffingssystematiek van de rioolheffing het werkelijk waterverbruik lager is dan geraamd. Het risico is verdwenen doordat er in deze begroting gekozen is om een andere wijze van vaststellen van de tarieven rioolheffing te gebruiken.
- De kans op minder hoge opbrengsten leges omgevingsvergunningen is sterk verlaagd en daarmee uit de top 10 gevallen. Dat komt doordat de begrote opbrengst bij de begroting 2016 is verlaagd.

2 . Beschikbare weerstandscapaciteit

Een gemeente beschikt over incidentele en structurele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves, de langlopende voorzieningen, de begrotingspost onvoorzien en aanwezige stille reserves.

De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang van toekomstige bezuinigingsmogelijkheden en het onbenutte deel van de belastingcapaciteit. Het is een politieke afweging om te bepalen welke delen van de incidentele en structurele componenten men tot de weerstandscapaciteit wil rekenen.

De raad heeft in de nota "Risicomanagement en Weerstandsvermogen" de algemene reserve en de begrotingspost onvoorzien aangemerkt als de beschikbare weerstandscapaciteit. De beschikbare weerstandscapaciteit per 1-01-2017 is als volgt:

Saldo algemene reserve (vrij besteedbare deel) per 1-01-2017	28.364.000
Reserve weerstandsvermogen	8.000.000
Begrotingspost onvoorzien	<u>50.000</u>
Beschikbare weerstandscapaciteit	36.414.000

3. Weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's (en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit) en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 36.414.000}}{\text{€ 3.058.586}} = 11,9$$

De raad heeft besloten om minimaal een ratio van 2,0 te hanteren, dit staat voor een uitstekend weerstandsvermogen. Hierbij wordt de normeringssystematiek voor weerstandsvermogen gehanteerd, die ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de universiteit Twente. Zij hanteren de volgende waarderingstabel ratio weerstandsvermogen.

Tabel 13 Kwalificatie ratio weerstandsvermogen

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De ratio weerstandsvermogen van de gemeente Wassenaar is 11,9, conclusie is dat de weerstandscapaciteit meer dan uitstekend is.

4. Financiële kengetallen

De paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing bevat op basis van nieuwe verantwoordingsregels vanaf de begroting 2017 vijf financiële kengetallen. De berekenwijze van de kengetallen is vastgelegd in een ministeriële regeling. Mede op basis van deze kengetallen dient de paragraaf een analyse te geven van de financiële positie van de gemeente. De VNG heeft een aantal normen ontwikkeld om een grofmazige waardering te geven aan deze indicatoren.

Tabel 14 Financiële kengetallen

Kengetallen:	Indicatoren Wassenaar (%)			Normen VNG (%)		
	Rek. 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	"voldoende"	"matig"	"onvoldoende"
1a. Netto schuldquote	-65	-55	-48	< 100	> 100 / < 130	> 130
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-72	-61	-54			
2. Solvabiliteitsratio	78	69	69	> 50	< 50 / > 30	< 30
3. Structurele exploitatieruimte	-5	-2	-2	> 0,6	< 0,6 / > 0	0
4. Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	geen norm		
5. Belastingcapaciteit	167	166	165	< 100	> 100 / < 120	> 120

1. Netto schuldquote

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) met de totale baten van de begroting. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' voor door rente en aflossing. De bovenstaande tabel presenteert hiernaast ook de schuldquote gecorrigeerd voor de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug). Op beide indicatoren scoort de gemeente Wassenaar negatief, dat betekent dat er per saldo geen sprake van een schuld is maar van bezit hetgeen uiteraard meer dan 'voldoende' scoort.

2. Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) is gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen). Wassenaar scoort met 70% volgens deze normatiek meer dan 'voldoende'.

3. Structurele exploitatieruimte

De indicator 'structurele exploitatieruimte' geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte (structurele baten min structurele lasten) zich verhoudt tot de totale begrotingsbaten. Dit laat zien in hoeverre de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen. VNG waardeert een score hoger dan 0,6 als 'voldoende', een score tussen 0 en 0,6 als 'matig' en een score van 0 of kleiner als 'onvoldoende'. De Wassenaarse begrotingsruimte is binnen deze normen 'onvoldoende'. In de financiële begroting is een uitgebreide toelichting opgenomen over de structurele sluitendheid van de meerjarenbegroting.

4. Grondexploitatie

Het financiële kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de investeringen in grondposities (boekwaarde) zijn ten opzichte van de jaarlijkse baten. Wassenaar kent geen grondexploitaties derhalve is deze indicator niet relevant.

5. Belastingcapaciteit

De indicator 'belastingcapaciteit' drukt uit hoe de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) zich verhouden tot het gewogen landelijk gemiddelde. Hoge woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde drukken uit in hoeverre de gemeente al de eigen inkomsten aanspreekt en dus ook beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten. Woonlasten onder het landelijk gemiddelde waardeert VNG als 'voldoende', woonlasten tussen het landelijk gemiddelde en 120% hiervan als 'matig' en woonlasten hoger dan 120% als 'onvoldoende'. Bovenstaande tabel laat zien dat de woonlasten in Wassenaar weliswaar hoger liggen dan het landelijk gemiddelde, maar ook dat de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van 2016 lager ligt dan gemiddeld.

De indicatoren en normen zijn een grofmazig instrument om een uitspraak te kunnen doen over de financiële positie van een gemeente. Als een indicator onvoldoende scoort of meerdere jaren op rij verslechtert, kan dit aanleiding zijn om bij te sturen. De bovenstaande indicatoren met betrekking tot de belastingcapaciteit en de structurele sluitendheid van de begroting behoeven aandacht. De indicatoren met betrekking tot het vermogen verhouden zich zeer goed tot de normen. Daarnaast voldoet Wassenaar ook aan de wettelijke renterisiconorm en kasgeldlimiet voor de financiering (zie de paragraaf financiering bij deze begroting).

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Voor het goed kunnen functioneren van de samenleving en voor het behoud van de kwaliteit en de veiligheid van de woon- en leefomgeving is het noodzakelijk dat de gemeente haar eigendommen (kapitaalgoederen) in de openbare ruimte in goede staat onderhoudt. De gemeente Wassenaar bezit een groot aantal eigendommen wegen, bruggen, speelvoorzieningen, gebouwen en riolering.

Het onderhoud van deze kapitaalgoederen is van groot belang om kapitaalvernietiging te voorkomen. Deze paragraaf geeft inzicht in hoe de gemeente omgaat met haar kapitaalgoederen.

De instandhouding van de kapitaalgoederen is in de gemeente vastgelegd in beheerplannen, waarin het meerjarig onderhoudsprogramma en de daarbij behorende financiële middelen zijn opgenomen. In de beheerplannen is ook het gewenste kwaliteitsniveau van de voorziening vastgelegd.

Per categorie wordt ingegaan op het onderhoud van de kapitaalgoederen:

1. Openbare Ruimte (wegen, groen, water, openbare verlichting en spelen);
2. Riolering;
3. Begraafplaatsen;
4. Vastgoed (gebouwen);
5. Tractie.

Openbare Ruimte

Omschrijving beleidskader

In juli 2016 zijn de beheerplannen voor de openbare ruimte vastgesteld. In de beheerplannen staan de verschillende beheerarealen beschreven met de daaraan gekoppelde kwaliteitsdoelen (CROW niveau 'B'). Voor bepaalde arealen wordt daarnaast nog gekeken naar veiligheid voor de omgeving, constructieve veiligheid en functionaliteit. De benodigde financiële middelen zijn voor een periode van vijf jaar gelabeld, met een doorkijk naar de komende twintig jaar. Jaarlijks besteedt de gemeente ruim €6 miljoen in het onderhoud en beheer van de openbare ruimte. Hieronder vallen wegen, bruggen, openbaar groen, water(bouwkundige kunstwerken), openbare verlichting, verkeersregelininstallaties, wegmeubilair en speeltoestellen.

Financiële consequenties kosten beheer, klein en groot onderhoud x € 1.000

	VZ	Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal
		2017				2018				2019				2020			
Groen	nee	197	2.039	382	2.618	197	2.039	471	2.707	197	2.039	559	2.795	197	2.039	648	2.883
Spelen	ja	19	69	128	216	19	69	128	216	19	69	128	216	19	69	128	216
Wegen	ja	336	148	1.200	1.683	336	148	1.200	1.683	336	148	1.200	1.683	336	148	1.200	1.683
Bruggen	ja	37	-	68	105	37	-	68	105	37	-	68	105	37	-	68	105
Water	ja	339	67	56	462	339	67	56	462	339	67	56	462	339	67	56	462
OVL	ja	220	97	225	543	220	97	225	543	220	97	225	543	220	97	225	543
Wegmeub.	nee	108	21	66	196	108	21	66	196	108	21	66	196	108	21	66	196
VRI	ja	161	49	110	320	161	49	110	320	161	49	110	320	161	49	110	320
		1.417	2.490	2.235	6.142	1.417	2.490	2.323	6.231	1.417	2.490	2.412	6.319	1.417	2.490	2.500	6.408

KO= Klein onderhoud, GO = Groot onderhoud, VZ = voorziening, VRI = Verkeersregelininstallaties

Riolering

Omschrijving beleidskader

Op basis van de Wet Milieubeheer geeft de gemeente in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) aan op welke wijze zij haar wettelijke taak voor een doelmatige inzameling en transport van afvalwater wil uitvoeren. Het plan is gericht op een duurzame instandhouding van een goed werkende riolering, waarbij de veiligheid van mens, dier en plant is gewaarborgd.

Naast de van toepassing zijnde wet- en regelgeving werken we met landelijke normen en leidraden van de Stichting RIONED. Op basis hiervan nemen we maatregelen.

Kosten beheer, klein en groot onderhoud

Financiële consequenties kosten beheer, klein en groot onderhoud x € 1.000

Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal
	2017				2018				2019				2020		
370	242	1.118	1.730	370	242	1.118	1.730	370	242	1.118	1.730	370	242	1.118	1.730

De kosten van het groot onderhoud komen ten laste van de Voorziening riolering.

Voorzieningen kapitaalgoederen openbare ruimte en riolering

Voor het onderhoud van een aantal kapitaalgoederen is een egalisatievoorziening gevormd. De jaarlijkse toevoegingen en onttrekkingen zijn als volgt:

Financiële consequenties x € 1.000

	Stand	Toev.	Ontr.	Stand	Toev.	Ontr.	Stand	Toev.	Ontr.	Stand	Toev.	Ontr.	Stand	Toev.	Ontr.	Stand
	W 31-12-15	B 2016	B 2016	B 31-12-16	B 2017	B 2017	B 31-12-17	B 2018	B 2018	B 31-12-18	B 2019	B 2019	B 31-12-19	B 2020	B 2020	B 31-12-20
Spelen	145	86	154	77	128	112	93	128	119	102	123	186	39	123	95	67
Wegen	n.v.t.	4.034*)	-	4.034	1.200	2.073	3.161	1.200	1.613	2.748	1.195	1.610	2.333	1.185	1.748	1.771
Bruggen	n.v.t.	110*)	105	5	68	38	34	68	54	48	68	106	9	68	9	68
Water	758	115	485	388	56	50	394	56	85	365	56	115	306	56	95	267
OVL	-	372	340	32	225	193	64	225	209	79	225	209	95	225	184	136
VRI	745	173	97	820	110	67	864	110	2	972	110	11	1.071	110	60	1.121
Riolering	10.225	1.118	1.178	10.165	1.118	1.163	10.121	1.118	1.231	10.008	1.118	1.193	9.933	1.118	1.158	9.893
totaal	11.873	6.008	2.359	15.521	2.905	3.696	14.730	2.905	3.313	14.322	2.895	3.430	13.787	2.885	3.348	13.323

*) In 2016 storting uit bestemmingsreserve onderhoud openbare ruimte in voorziening € 4,1 mln.

Investerings

Bedragen x € 1.000

B 2017	B 2018	B 2019	B 2020
1.562	356	290	127

In de nieuwe beheerplannen 2016-2020 volgende kosten inzichtelijk gemaakt

- de kosten voor vervanging van de wegen, voet-en fietspaden met nieuwe materialen (na einde levensduur) inzichtelijk gemaakt (over 20 jaar gemiddeld: €1.992.674 waarvan asfalt: €949.497 en elementen €1.043.177).
- de kosten voor vervanging van de bruggen (na einde levensduur) inzichtelijk gemaakt (over 20 jaar gemiddeld: €40.009).
- de kosten voor vervanging van waterbouwkundige kunstwerken inzichtelijk gemaakt.
- de kosten voor vervanging van verkeersregelininstallaties en pollars in de openbare ruimte

Kapitaallasten bestaande en nieuwe investeringen

Bedragen X € 1.000

B 2017	B 2018	B 2019	B 2020
340	403	404	383

Financieel overzicht beheerkosten en klein onderhoud, groot onderhoud, mutatie groot onderhoud en kapitaallasten incl. riolering

Bedragen 1.000 €

	B 2017	B 2018	B 2019	B 2020
Beheerkosten en klein onderhoud	4.573	4.573	4.573	4.573
Groot onderhoud	3.366	3.454	3.543	3.631
Mutatie VZ groot onderhoud	-791	-408	-525	-443
Kapitaallasten	340	403	404	383
Totaal	7.488	8.022	7.985	8.124

*) Het saldo in de bestemmingsreserve onderhoud openbare ruimte dat gerelateerd was aan de voorzieningen wegen en bruggen (€ 4.144.274) is uit de bestemmingsreserve onderhoud openbare ruimte onttrokken en teruggestort in deze voorzieningen.

**) Voor projecten groot onderhoud openbare ruimte in 2015.

Investerings met maatschappelijk nut werden in één keer afgeschreven.

Dat verandert met ingang van 2017 conform het nieuwe BBV.

Ontwikkeling bestemmingsreserve onderhoud openbare ruimte

Eind 2015 zat nog € 8,8 mln. in de bestemmingsreserve voor groot onderhoud.

In de jaarrekening 2015 is aan de raad gevraagd dekking te continueren voor de projecten Onderhoud openbare ruimte waarvoor in 2015 reeds dekking beschikbaar is gesteld door de raad (€ 2,3 miljoen). Verder zijn er onttrekkingen geraamd voor groot onderhoud van asfalt (€ 680.000), voor de herinrichting van de Johan de Wittstraat (€ 318.000) en voor aanvullend krediet Waalsdorperlaan (€ 264.000). In totaal een bedrag van € 3.562.000.

In het kader van de actualisatie van de beheerplannen is bovendien € 4,1 miljoen uit de bestemmingsreserve onttrokken en in de diverse voorzieningen (terug)gestort. Daarmee is van de € 8,8 mln. die zich eind 2015 in deze bestemmingsreserve bevond, circa € 7,7 mln. onttrokken.

Bedragen x € 1.000

31-12-15	B 2016	B 2017	B 2018	B2019	B 2020
8.789	1.080	1.080	1.080	1.080	1.080

In de bestemmingsreserve onderhoud openbare ruimte zit nog een bedrag van € 1,1 mln. aan voormalige voorzieningen voor accommodaties, de parkeerkelder Langstraat, monumenten, sportvelden en kunstobjecten. Voorgesteld wordt de naam van deze bestemmingsreserve te wijzigen in bestemmingsreserve diverse goederen.

Begraafplaatsen

Omschrijving beleidskader

Voor de begraafplaats zijn de beheerverordening en uitvoeringsbesluiten leidend. De begraafplaats wordt op een basis onderhoudsniveau onderhouden waarbij duurzaam technische instandhouding het uitgangspunt is.

Financiële consequenties x € 1.000

Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal	Beheer	KO	GO	Totaal
	2017				2018				2019				2020		
17	37	13	67	17	37	13	67	17	37	13	67	17	37	13	67

Vastgoed

Omschrijving algemeen beleidskader

De basis voor het beheer van gemeentelijk vastgoed is vastgelegd in het vastgestelde accommodatiebeleid. Naast richtinggevende kaders voor de inzet van het gemeentelijke vastgoed (efficiënt en kostendekkend) ligt er een eenduidige visie.

Beleidskader onderhoud

Het beheer en onderhoud van het gemeentelijk vastgoed wordt samengevat in een nieuw Beheerplan Vastgoed. Op basis van de meerjaren onderhoudsplannen (MJOP's) per pand of per object wordt het beheer van de totale vastgoedportefeuille samengevat voor de komende jaren met een doorkijk naar de toekomst. In het beheerplan wordt onderscheid gemaakt in kosten voor het reguliere periodieke onderhoud zoals schilderwerk, grootschalig instandhoudingsonderhoud waaronder dakvervangingen en uitgesteld onderhoud.

Bijzonderheden accommodaties

Voor de panden cultureel centrum De Warenar, buurtcentrum Oostdorp aan de Zonneveldweg en het Van Heeckerenhuys geldt dat deze onderwerp van gesprek zijn. Doordat nog niet duidelijk is wat de visie voor deze panden is, wordt op korte termijn beperkt geïnvesteerd in de panden waardoor de technische staat achteruit gaat (dit gaat in mindere mate op voor 'Oostdorp' door de recente investeringen daar). De integrale visie wordt per gebouw ter besluitvorming aan de raad voorgelegd.

Raadhuis De Paauw

Raadhuis De Paauw heeft een rijke historie. Daarnaast is er een sterke relatie met de integrale visie op buitenplaats De Paauw. In 2017 zal hier verder invulling aan worden gegeven.

Omvang vastgoedportefeuille

Alle panden die onderdeel uitmaken van de vastgoedportefeuille zijn geïnventariseerd. Op basis van vastgoedbeslissingen, bijvoorbeeld herpositioneren, herontwikkelen, restauratie en renovatie, herbestemmen of afstoten wordt invulling gegeven aan de beleidskaders.

Gelet op het vigerend accommodatiebeleid en de huidige omvang van de vastgoedportefeuille is de verwachting dat de vastgoedportefeuille in de komende jaren zal afnemen.

Tractie

Omschrijving beleidskader

De gemeente beschikt over een groot aantal tractiemiddelen die beschikbaar gesteld worden aan de Werkorganisatie Duivenvoorde voor de uitvoering van werkzaamheden binnen de gemeente. Werkzaamheden waarvoor de voertuigen zijn aangeschaft zijn onder andere: beheer openbare ruimte, toezicht en facilitaire zaken. Uitgangspunt is dat de voertuigen goed onderhouden zijn zodat deze effectief, efficiënt en veilig ingezet kunnen worden door de medewerkers van de Werkorganisatie Duivenvoorde.

Financiële consequenties x € 1.000

B 2017	B 2018	B 2019	B 2020
382	386	387	354

Paragraaf financiering

Treasuryfunctie en -beleid

Treasury is het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. En dit op een zodanige wijze, dat risico's en kosten worden geminimaliseerd en opbrengsten worden geoptimaliseerd.

De wettelijke kaders voor de uitvoering van de treasuryfunctie liggen onder andere vast in de wet financiering decentrale overheden (fido) en de daarbij behorende ministeriële regelingen en de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet hof). De kaders voor de treasuryfunctie zijn vastgelegd in het Treasurystatuut. Daarin ligt de beleidsmatige infrastructuur van de treasuryfunctie vast in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten. Ook besteedt het treasurystatuut aandacht aan de bevoegdheden en administratieve organisatie.

Schatkistbankieren

Om beter te kunnen voldoen aan de door Europa gestelde begrotingsdiscipline is sinds 15 december 2013 een daartoe strekkende wijziging van de wet financiering decentrale overheden (fido) van kracht. Met ingang van die datum zijn decentrale overheden verplicht tot schatkistbankieren zonder leenfaciliteit. Dit betekent dat overtollige kasmiddelen niet langer 'in de markt' uitgezet kunnen worden maar alleen bij 's Rijks schatkist, zijnde het ministerie van Financiën. Dat is van grote invloed op de treasuryfunctie en – opbrengsten van decentrale overheden.

In 's Rijks schatkist kan een decentrale overheid middelen aanhouden in rekening-courant en/of in deposito's met een looptijd variërend van een week tot maximaal 30 jaar. Over het dagelijkse saldo in rekening-courant wordt de daggeldrente (het zgn. Eonia-tarief) vergoed. De te vergoeden rente op deposito's is gelijk aan de percentages waartegen het Rijk zelf leent op de geld- en kapitaalmarkt. Omdat de actuele rentetarieven historisch gezien extreem laag zijn en soms zelfs negatief, is expliciet bepaald dat de aan decentrale overheden te vergoeden rente nooit negatief kan zijn. Alle rentepercentages worden dagelijks vastgesteld op basis van de actuele marktrente.

Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak blijven voor decentrale overheden mogelijk. Zo kunnen ook na invoering van het verplicht schatkistbankieren leningen worden verstrekt aan derden of eigen vermogen aan verbonden partijen.

Daarnaast kunnen decentrale overheden er als alternatief voor het aanhouden van overtollige middelen in 's Rijks schatkist voor kiezen om schulden af te lossen en/of aan elkaar leningen te verstrekken (los van de publieke taak).

Bij onderling te verstrekken leningen gelden twee voorwaarden. Ten eerste mag er geen verticale toezichtrelatie bestaan tussen geldverschaffer en lener en ten tweede dienen onderlinge leningen aan het CBS te worden gerapporteerd op een nog nader te bepalen wijze. Gelden mogen uitsluitend worden uitgezet in de vorm van hoofdsomgarantieproducten of vastrentende waarden.

Beleidskader 2017 - 2020

Verwacht wordt dat de komende jaren sprake zal zijn van een afnemend liquiditeitsoverschot. De huidige lage lange tarieven zullen onder invloed van de gematigde economische ontwikkeling iets gaan oplopen. Deze verwachting impliceert dat uitzettingsbeslissingen niet alleen worden gebaseerd op hoe de werkelijke korte en lange tarieven zich op dat moment tot elkaar verhouden maar zeker ook op de verwachte ontwikkelingen daarvan.

Omdat de rentevergoeding op de verplicht bij het Rijk aangehouden kasoverschotten achterblijft bij de geldende vergoedingen in de markt zal bekeken worden in hoeverre overtollige middelen rentedragend kunnen worden uitgezet bij andere decentrale overheden. Dit is een mogelijkheid die onder het schatkistbankieren bestaat en beter zal renderen dan het aanhouden van tegoeden in de vorm van deposito's bij het Rijk. Hierbij zal mogelijk gebruik worden gemaakt van de standaardisatie van contracten die BNG Vermogensbeheer B.V. (onderdeel van de Bank Nederlandse Gemeenten) kan bieden. Afhankelijk van de te behalen rendementen kunnen uitzettingen ook plaatsvinden via andere hierin gespecialiseerde financiële instellingen.

In situaties van (vooralsnog) tijdelijk liquiditeitstekort wordt er naar gestreefd om de financieringslasten tot een minimum te beperken. Afhankelijk van het verschil tussen de geldmarkt- en de kapitaalmarktrentes wordt er in eerste instantie voor gekozen om incidentele tekortperiodes te overbruggen met de goedkoopste financiering. Afgezet tegen de tarieven voor de kortere looptijden voor kort geld (d.w.z. perioden tot 1 jaar), kan het voordelig zijn om de rekening-courantfaciliteit bij BNG (maximaal) in te zetten. Deze wijze van financiering wordt beperkt door de maximaal aan te trekken hoeveelheid korte middelen die tot uitdrukking komt in de kasgeldlimiet. Daarnaast zijn de verwachtingen omtrent de ontwikkeling van de geldmarkt- en de kapitaalmarktrente uiteraard een belangrijke andere factor bij het bepalen van het tijdstip waarop en van de looptijd waarvoor eventueel gelden worden aangetrokken.

Financieringspositie 2017

Begin 2017 bestaat de beleggings- en financieringsportefeuille ad € 30,5 miljoen naar verwachting uit:

Tabel 15 Verwachte beleggingsportefeuille per 1 januari 2017 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Looptijd	Bedrag per 1 januari 2017	Gemiddeld rente- percentage	Expiratie
<u>Uitgezette gelden</u>				
Rabo lening	10 jaar	15.000	4,7	09-07-19
BNG rekening courant		352	0,0	dag.opvr.
Langlopende leningen u/g		3.829	div.	
Schatkistbankieren rekening courant		11.283	0,0	dag.opvr.
Overige langlopende uitzettingen				
Saldo uitzettingen en opgenomen middelen		30.464		

Ontwikkeling liquiditeit

In de berekening van de korte termijn, liquiditeitsprognose dienen de lange termijn-/ kapitaalmarkt uitzettingen en financieringen buiten beschouwing te worden gelaten. Aldus gecorrigeerd heeft het bovenstaande overzicht van de beleggings- en financieringsportefeuille van begin 2017 naar verwachting een overschot aan kort geld van ca. € 11,6 miljoen in zich.

In 2017 zal de afname van de liquiditeit zich verder voortzetten totdat halverwege 2019 de lang uitgezette Rabo-lening wordt afgelost. De liquiditeit zal hierdoor verbeteren.

Binnen het door het van kracht zijnde schatkistbankieren dient gezien te worden in hoeverre de verwachte overliquiditeit lang renderend uitgezet zal kunnen worden.

In onderstaande prognosebalans is afgestapt van het tot in de begroting voor 2016 gehanteerde uitgangspunt om de meerjaren balans op te stellen in de veronderstelling dat alle uit eerdere besluitvorming openstaande (investerings-) kredieten aan het eind van het lopende begrotingsjaar zijn uitgegeven. Uitgegaan wordt van een behoudende doch realistische inschatting van de ontwikkeling van de investeringsuitgaven van rond de € 4,0 miljoen per jaar.

De oude handelwijze bracht met zich mee dat de hier gepresenteerde geprognosticeerde waarde van de rekening courant met het Rijk aan het begin van het begrotingsjaar af zal wijken van de waarde zoals die uit de jaarrekening zal volgen en dat voor een groot deel voor het gerealiseerde onderuitputting op de investeringsuitgaven. Daarnaast kan onderuitputting optreden op de exploitatie; dit 'risico' blijft bestaan. Deze aanpassing brengt een hogere voorspellende waarde voor de verwachte liquiditeitsontwikkeling en de in de paragraaf weerstandsvermogen vermelde financiële kengetallen met zich mee.

De in de financiële begroting en bijlagen opgenomen bedragen voor balansposten zijn uiteraard nog wel opgesteld conform de huidige besluitvorming; van een aangepaste investeringsplanning en

liquiditeit en daarmee gepaard gaande vermindering van de eventueel als dekking dienende reserves, is daar geen sprake.

Tabel 16 Geprognosticeerde balans

(bedragen x € 1.000)

Boekwaarde per 31 december	2016	2017	2018	2019	2020
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	39.735	38.214	35.915	33.754	31.586
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	0	0
langlopende leningen u/g	3.829	3.784	3.739	3.694	3.649
deelnemingen	455	455	455	455	455
Voorraden					
MPG (bouwgrondexploitaties)	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen *	3.430	3.430	3.430	3.430	3.430
Rek Courant met Rijk ***	11.283	7.801	5.233	20.807	22.670
Rek Courant niet financieel *	139	139	139	139	139
Overig *	3.511	3.511	3.511	3.511	3.511
Liquide middelen **	352	470	435	431	425
Overlopende activa *	3.429	3.429	3.429	3.429	3.429
Totaal activa/investeringen	81.162	76.232	71.285	69.649	69.293
PASSIVA					
Eigen Vermogen					
Algemene reserves	39.264	33.600	32.700	32.700	32.700
Bestemmingsreserves	16.878	19.338	15.635	14.469	14.511
Vreemd Vermogen					
Voorzieningen	18.349	16.633	16.299	15.839	15.451
Vaste geldleningen	463	453	443	433	423
Kortlopende schulden < 1 jaar *	3.395	3.395	3.395	3.395	3.395
Overlopende passiva *	2.813	2.813	2.813	2.813	2.813
Totaal passiva/financieringen	81.162	76.232	71.285	69.649	69.293

*Voor deze posten die eigenlijk uit de bedrijfsvoering volgen, is uitgegaan van het 2-jaarsgemiddelde van de jaarrekeningen over 2014 en 2015.

** Voor de post liquide middelen is uitgegaan van het maximaal onder het schatkistbankieren aan te houden banksaldo van 0,75% van het begrotingstotaal.

*** De ontwikkeling van het financieringssaldo wordt weergegeven in de ontwikkeling van de post rekening courant met het Rijk.

Netto schuldquote (al dan niet gecorrigeerd voor alle leningen)

Omdat Wassenaar geen langlopende geldleningen heeft aangetrokken, geen leningen heeft (door)verstrekt aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen en dit voorzienbaar de komende tijd ook niet zal doen, bedraagt de verwachte netto schuldquote per 1 januari 2017 ongeveer -54,5% en gecorrigeerd voor alle leningen -61,3%. Aan het eind van 2017 zijn deze waarden naar verwachting afgenomen tot respectievelijk -47,6% en -54,3%. Deze ontwikkeling komt overeen met afname van het leningenoverschot van ongeveer € 3,4 miljoen.

Renteontwikkeling 2017

Sinds de laatste aanpassing van 10 maart 2016 door de Europese Centrale Bank van het tarief voor de herfinancierings(refi)rente bedraagt deze de historisch lage 0,00%. Banken kunnen dus gratis kort geld lenen bij de ECB. Op de interbancaire geldmarkt geldt evenwel een nog lager 3-maandstarief van bijna -0,30%.

De ECB blijft een ruim monetair beleid voeren en koopt tot maart 2017 nog maandelijks € 80 miljard aan staatsleningen en dergelijke op. Dit draagt er toe bij dat de Nederlandse economie in 2016 en 2017 met naar verwachting respectievelijk 1,6% en 1,4% groeit (was 2,0%) bij een inflatie van 0,7% in 2016 en 1,5% in 2017. De korte rente loopt waarschijnlijk nog iets verder terug. De lange rentetarieven zullen onder invloed van het gematigd economisch herstel oplopen. Uitgaande van het Economisch beeld van BNG van 18 juli jl. wordt een korte (3 maands)rente van ca. -0,40 % verwacht voor kasgeld eind 2016. De depositovergoedingen van het agentschap van het Ministerie van Financiën lopen daardoor ook in 2016 iets verder terug naar -0,5%.

De verwachting voor de 10-jaarsrente aan het begin van 2017 bedraagt afgerond 1,0 %. De verwachte gemiddelde 10-jaarsrente over 2017 bedraagt 1,2 %.

Rente- en beleggingsresultaat 2017

Op basis van bovenstaande ontwikkelingen en verwachtingen wordt in 2017 per saldo een positief rente- en beleggingsresultaat van in totaal € 824.000 geraamd. In dit resultaat is een bate van € 705.000 opgenomen voor de € 15,0 mln. Rabo-lening uit hoofde van de eerste tranche verkoopopbrengst van het gemeentelijk belang in Nuon Energy. Daarnaast is voor de ambtenarenhypotheken per saldo een bate van ca. € 75.000 geraamd.

Risicobeheer

Alle treasury-activiteiten vinden plaats binnen de kaders, richtlijnen en limieten als vastgesteld in het Treasurystatuut en overige wetgeving (voor zover deze niet in het Treasurystatuut zou zijn verwerkt).

Toezichtnormen

De kasgeldlimiet stelt een bovengrens aan de netto-vlottende schuld en beperkt daarmee het renterisico op de korte schuld. De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Met een begrotingstotaal van ca. € 62,8 miljoen bedraagt de kasgeldlimiet voor 2017 € 5.337.000 (8,5%). Ten opzichte van de begroting voor 2016 neemt hierdoor het bedrag met € 476.000 toe dat aan korte termijnfinanciering kan worden aangetrokken ter financiering van de publieke taak.

Tabel 17 Prognose kasgeldlimiet 2017

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	1 ^e kwart.	2 ^e kwart.	3 ^e kwart.	4 ^e kwart.
1 Gemiddeld liquiditeitssaldo (bruto)	11.635	10.794	9.953	9.112
2 Kasgeldlimiet	5.337	5.337	5.337	5.337
3 Ruimte onder de kasgeldlimiet (2+1)	16.972	16.131	15.290	14.449
4 Overschrijding van de kasgeldlimiet (2+1)	-	-	-	-
5 Minimaal aan te trekken lange financiering 2017 (cumulatief) (4)	-	-	-	-

Zoals eerder gesteld heeft het liquiditeitsoverschot een structureel karakter dat in de loop van het huidige meerjarenperspectief zal afnemen (dit voornamelijk als gevolg van voorgenomen investeringen en het intensiveren van het onderhoud van de openbare ruimte).

Het is onwaarschijnlijk dat de kasgeldlimiet in 2017 zal worden overschreden. Er zal derhalve geen lange financiering worden aangetrokken.

Het renterisico op de lange financiering (langer dan een jaar) wordt beperkt door de renterisiconorm die aangeeft in hoeverre er sprake is van een verantwoord geachte spreiding van aflossingen en herfinanciering in de leningenportefeuille. Spreiding dient te voorkomen dat in enig jaar een relatief groot deel van het vreemd vermogen geherfinancierd dient te worden en/of dat renteaanpassing plaats zal vinden in perioden waarin de rente relatief hoog is. De renterisiconorm zorgt er voor dat rentestijgingen vertraagd doorwerken op de rentelasten en -baten in enig jaar. Overschrijding van de renterisiconorm betekent dat de gemeente in een bepaald jaar een groter renterisico op de bestaande lange schuld loopt dan de toegestane 20% van het begrotingstotaal.

Ervan uitgaande dat in beginsel eerst in de tijdelijke liquiditeitsbehoefte zal worden voorzien met goedkoper kort geld en dat daarvan slechts wordt afgeweken om overschrijding van de kasgeldlimiet te vermijden en rekening houdend met de vrijvalkalender van de financieringsportefeuille, laat de eerder geschetste ontwikkeling van de gemeentelijke liquiditeitspositie zich vertalen in het navolgende meerjarenbeeld voor de renterisiconorm:

Tabel 18 Prognose renterisico vaste schuld

(bedragen x € 1.000)

	2017	2018	2019	2020
1 Renteherzieningen	0	0	0	0
2 Aflossingen	0	0	0	0
3 Renterisico (1 + 2)	0	0	0	0
4 Renterisiconorm	12.559	11.623	11.497	11.337
5a Ruimte onder renterisiconorm (4-3)	12.559	11.623	11.497	11.337
5b Overschrijding renterisiconorm (4-3)				
4a Begrotingstotaal	62.793	58.114	57.487	56.687
4b percentage regeling	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm 2016 (4a x 4b)	12.559	11.623	11.497	11.337

Wet Houdbare overheidsfinanciën

Volgens Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). In 2013 is de Wet houdbare overheidsfinanciën aangenomen waarmee decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet komt er op neer dat het begrotingstekort (lees: de geldschepping) door alle medeoverheden beperkt dient te blijven tot een jaarlijks afnemende afgeleide norm van voor 2016 inmiddels 0,4% van het bruto binnenlands product (bbp). Om hun EMU-saldo te kunnen monitoren zouden voor gemeenten en provincies jaarlijks individuele EMU-referentiewaarden worden gepubliceerd. Voor 2016 heeft dit evenwel niet plaatsgevonden. Eind september is het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen waarin een verdere verlaging van het plafond voor de decentrale overheden tot 0,3% wordt besproken en de referentiewaarden voor 2017 wel/niet zullen worden voorgesteld. Ze kunnen pas 4 weken nadat de minister van Financiën de Staten-Generaal daarover heeft geïnformeerd worden vastgesteld.

In deze kabinetsperiode zullen overschrijdingen van de macronorm niet in sancties uitmonden. Dreigt de landelijke macronorm overschreden te worden dan zullen *na deze kabinetsperiode* maatregelen genomen worden waarbij de individuele referentiewaarden en eventuele overschrijding daarvan als aanknopingspunten dienen. Vooralsnog wordt een overschrijding van die norm evenwel niet voorzien.

In 2015 bedroeg de referentiewaarde voor Wassenaar uitgaande van de oorspronkelijke 0,5%-norm € 2,324 miljoen, voor 2016 is er dus geen referentiewaarde.

Het EMU-saldo voor Wassenaar voor 2017 komt uit op -€ 2,9 miljoen. Het betekent in EMU-termen dat de uitgaven € 2,9 miljoen groter zijn dan de inkomsten.

VNG adviseert gemeenten overigens om niet heel strak te sturen op de EMU-referentiewaarde. Tussen de decentrale overheden worden plussen en minnen ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde namelijk gesaldeerd en strikte focus op de eigen norm leidt mogelijk tot een

onnodig uitstel van investeringen door gemeenten.

De EMU-systematiek werkt daarnaast op een andere manier dan het baten-lastenstelsel dat decentrale overheden hanteren. Investeringen en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomst in het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

In plaats van focus op het EMU-saldo kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld. Als Wassenaar hebben wij aandacht voor de financieringspositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragrafen Financiering en Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

EMU - saldo

Gemeenten zijn verplicht het EMU - saldo in de begroting op te nemen. Hierna is het voorgeschreven model opgenomen.

Tabel 19 Berekening EMU-saldo

(bedragen x € 1.000)

Berekening EMU-saldo							
Vraag				2016 <i>Volgens realisatie tot en met juni 2016, aangevuld met raming resterende periode</i>	2017 <i>volgens begroting 2017</i>	2018 <i>volgens meerjaren- raming</i>	
+	1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)		-10.515	-2.568	-1.452	
+	2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie		3.905	2.306	2.305	
+	3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie		6.371	2.980	2.980	
-	4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd		4.000	1.927	521	
+	5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4		860			
	6	Desinvesteringen in (im)materiële					

Berekening EMU-saldo					
Vraag			2016 <i>Volgens realisatie tot en met juni 2016, aangevuld met raming resterende periode</i>	2017 <i>volgens begroting 2017</i>	2018 <i>volgens meerjaren- raming</i>
		vaste activa:			
+		Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0
	8	Baten bouwgrondexploitatie:			
+		Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	1.359	3.696	3.313
-	10	Lasten in verband met transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
	11	Verkoop van effecten:			
	11a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
-	11b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
Berekend EMU-saldo			-4.738	-2.905	-1

*aangevuld met raming resterende periode

De met de realisatie gecorrigeerde raming voor 2016 en begroting voor 2017 laten een verruimend effect zien van resp. € 4,7 miljoen en € 2,9 miljoen dat boven de referentiewaarde van 2015 van - € 2,3 miljoen uitkomt. Indien de voortgang van de jaarrekening over 2017 een vergelijkbare uitkomst te zien geeft en de toegestane geldschepping wordt overschreden, kan het nodig zijn maatregelen te nemen om eventuele sancties te voorkomen.

Van de begrotingscijfers voor 2018 gaat vooralsnog geen verruiming van de geldhoeveelheid uit.

Berekening omslagrente 2017

a.	Externe rentelasten over de lange en korte financiering	€ 107.642
b.	Externe rentebaten	<u>€ 931.240 -</u>
	Totaal door te rekenen externe rente	€ 823.598 -
c1.	Rente toe te rekenen aan grondexploitaties	€ 0 -
c2.	Rente projectfinanciering toe te rekenen aan taakveld	€ 0 -
c3.	Rentebaten van doorverstrekte leningen indien daar projectfinanciering voor is aangetrokken	<u>€ 0 +</u>
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	€ 823.598 -
d1.	Rente over eigen vermogen	€ 0 +
d2.	Rente over voorzieningen	<u>€ 0 +</u>
	Aan taakvelden toe te rekenen rente	€ 823.598 -
e.	Werkelijke aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	<u>€ 0 -</u>
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury	€ 823.598 -

Met een negatief toe te rekenen rente is sprake van een omslagrente van 0%. De kapitaallasten bestaan daarmee alleen uit afschrijvingen.

Kasstroomoverzicht (Staat van herkomst en besteding)

x € 1.000

Begroting 2017

Toename:

Stortingen in reserves	3.200	
Stortingen in voorzieningen	2.980	
Afschrijvingen	2.306	
Aflossingen verstrekte geldleningen/deelnemingen	44	
Toename drempelbedrag schatkistbankieren	118	
Begrotingssaldo	86	
	<u>totale toename</u>	8.734

Afname:

Netto investeringen	-2.656	
afname vaste schulden	-10	
Beschikking over reserves	-5.854	
Beschikking over voorzieningen	-3.696	
	<u>totale afname</u>	-12.216

Mutatie liquide middelen/rekening courant met Rijk	-3.482
--	---------------

De hier voorgerekende mutatie van de rekening courant met het Rijk wijkt af van het EMU-saldo voor 2017 omdat bij het EMU-saldo uitgegaan wordt van de begroting 2017. Dit kasstroomoverzicht is gebaseerd op de geprognosticeerde balans zoals eerder gepresenteerd in deze financieringsparagraaf. Daarin wordt al een voorschot genomen op de verwachte realisering van de investeringen aan het eind van 2016.

Paragraaf bedrijfsvoering

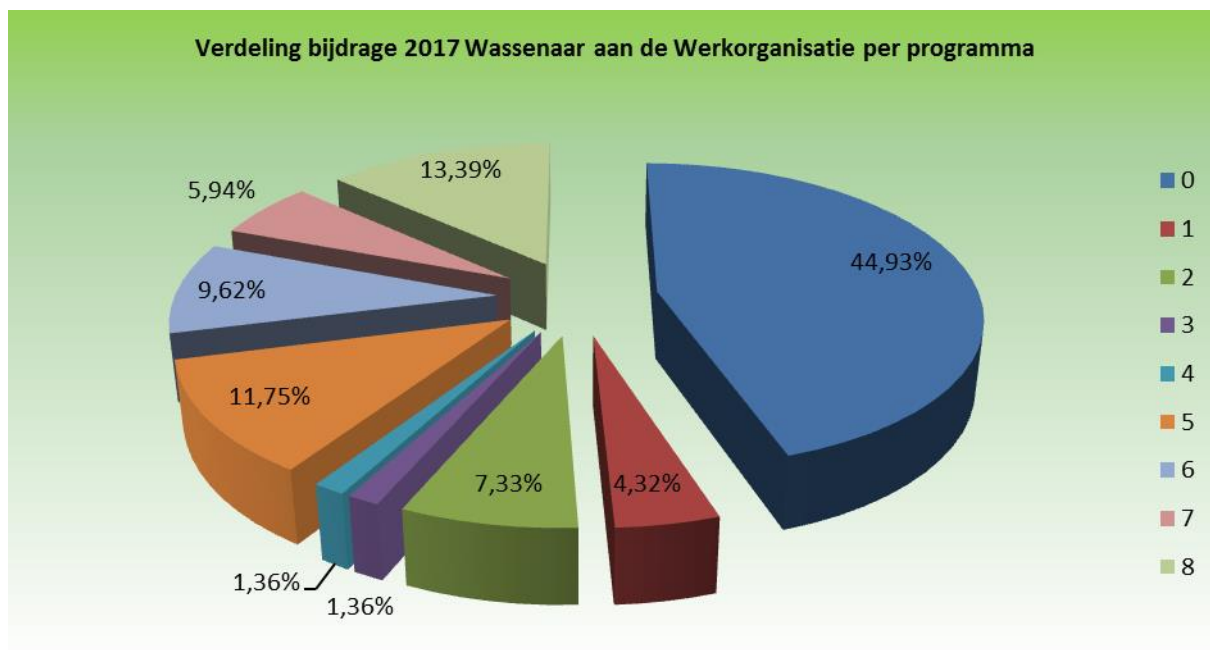
In de paragraaf bedrijfsvoering licht het gemeentebestuur het voorgenomen beleid toe op het gebied van de PIOFACH-taken. PIOFACH staat voor personeel, informatievoorziening, financiën, administratieve organisatie, communicatie en huisvesting. Globaal gezegd zijn het de taken die nodig zijn om de gemeente als organisatie te laten functioneren.

In Wassenaar zijn de bedrijfsvoeringstaken belegd bij de gemeenschappelijke regeling “Werkorganisatie Duivenvoorde (WODV)”. De gemeente als organisatie heeft deze taken daardoor niet meer zelf in huis. Dat betekent dat de verantwoording hierover plaatsvindt in de paragraaf bedrijfsvoering van de werkorganisatie.

In de begroting van de Werkorganisatie staan de kosten begroot van het programma bedrijfsvoering en het programma dienstverlening. Daartegenover staat de bijdrage van de gemeente Wassenaar als inkomsten in de werkorganisatie begroot. De bijdragen van de deelnemende gemeenten zijn gelijk aan de totaal geraamde kosten in de werkorganisatie. In de gemeentelijke begroting van Wassenaar staan de kosten geraamd van de bijdragen aan de werkorganisatie. Deze kosten staan verdeeld over de gehele begroting. De verdeling van de kosten over de taakvelden in 2017 (op basis van de vastgestelde begroting 2017 van de werkorganisatie Duivenvoorde) ziet er op programmaniveau als volgt uit;

Verdeling bijdrage Wassenaar aan de Werkorganisatie Duivenvoorde per programma

Wassenaar	2017	2018	2019	2020
Programma				
0. Bestuur en ondersteuning	7.171.364	6.327.006	6.335.029	6.231.897
1. Veiligheid	689.332	689.332	689.332	689.332
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.170.287	1.170.287	1.170.287	1.170.287
3. Economie	217.671	217.671	217.671	217.671
4. Onderwijs	216.460	216.460	216.460	216.460
5. Sport, cultuur en recreatie	1.874.976	1.874.976	1.874.976	1.874.976
6. Sociaal domein	1.536.177	1.536.177	1.536.177	1.536.177
7. Volksgezondheid en milieu	948.801	948.801	948.801	948.801
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.137.050	2.137.050	2.137.050	2.137.050
Totaal	15.962.119	15.117.761	15.125.784	15.022.652

In de begroting 2017 is een aantal structurele wijzigingen opgevoerd waardoor de bijdrage aan de werkorganisatie Duivenvoorde wijzigt. De gemeentelijke bijdrage van Wassenaar ziet er na wijzigingen per 2017 als volgt uit;

	2017	2018	2019	2020
Primitieve begroting 2017 (bijdrage aan WODV)	15.962.119	15.117.761	15.125.784	15.022.652
Versterking ICT (0. Bestuur en ondersteuning)	22.500	22.500	22.500	22.500
Taken bodemloket (7. Volksgezondheid en milieu)	-11.000	-11.000	-11.000	-11.000
Bijdrage na wijzigingen	15.973.619	15.129.261	15.137.284	15.034.152

Met ingang van de begroting 2017 verandert de regelgeving rondom de gemeentelijke begrotingen. Sinds april van dit jaar is het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) van kracht. Dit is aanleiding geweest om nog eens kritisch te kijken naar de inhoud van de hele begroting.

Deze kritische inventarisatie heeft ertoe geleid dat we ervoor hebben gekozen om de bedrijfsvoering niet meer in de begroting van Wassenaar toe te lichten. De belangrijkste reden hiervoor is dat niet het college van Wassenaar, maar het bestuur van de WODV verantwoordelijk is voor de bedrijfsvoeringstaken. Uit oogpunt van transparantie moet de verantwoording dan ook daar plaatsvinden.

Daarnaast was de strekking van “oude” teksten meer bestuurlijk van aard dan bedrijfsmatig. De toelichting op het beleid op bestuurlijk terrein vindt in zijn geheel plaats in programma 0 “Bestuur en ondersteuning” en is niet op zijn plek in de paragraaf bedrijfsvoering.

In de financiële verordening van de gemeente Wassenaar is in artikel 20 regelgeving opgenomen over de bedrijfsvoering. Deze regelgeving is niet meer actueel door de oprichting van de WODV en door de veranderingen in het BBV. De financiële verordening passen wij dit najaar aan zodat deze weer aansluit bij de actualiteit en in lijn is met geldende regelgeving.

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de verbonden partijen, een omschrijving van hun publieke taak en eventuele ontwikkelingen in 2017.

Er is sprake van een verbonden partij als het gaat om een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* en een *financieel* belang heeft.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alléén een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht - de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen - is er strikt genomen géén sprake van een verbonden partij.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat;
- de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

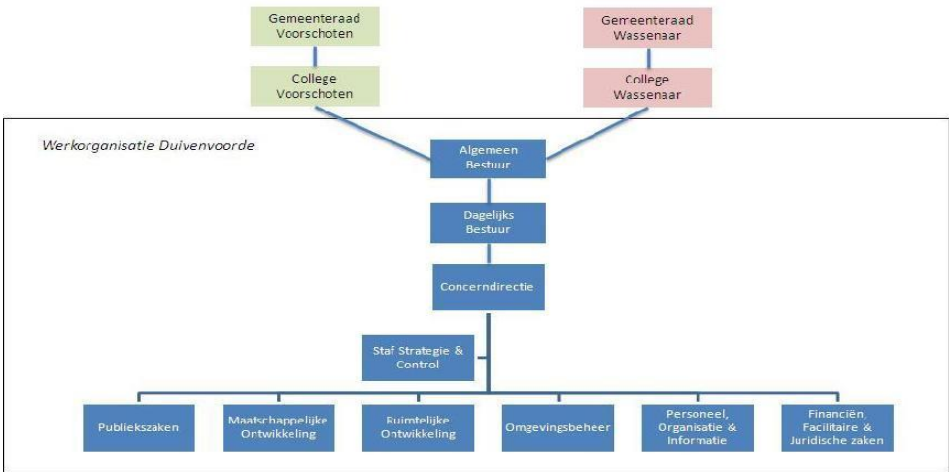
Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij: de gemeente houdt juridisch verhaal als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat om overdrachten (subsidiës).

Lijst Verbonden Partijen

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de betreffende verbonden partijen onder vermelding van het financieel belang van de gemeente Wassenaar daarin. De gemeente Wassenaar heeft, volgens onderstaand overzicht, bestuurlijke en financiële belangen in een tiental gemeenschappelijke regelingen en drie naamloze vennootschappen.

Naam Verbonden partij
GR Werkorganisatie Duivenvoorde
GR Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)
GR Inkoopbureau H-10
Avalax
GR Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
GR GGD Haaglanden
GR Metropoolregio (MRDH)
Werkvoorzieningschap Kust Duin en Bollenstreek (KDB)
Stadsgewest Haaglanden (in liquidatie)
BNG NV
Alliander NV
Dunea NV

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie Duivenvoorde
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Wassenaar
Bestuur en toezicht	 Het bestuur van de werkorganisatie bestaat uit een Algemeen Bestuur (AB) en een Dagelijks bestuur (DB). Het AB wordt gevormd door de voltallige colleges van Voorschoten en Wassenaar. Het DB bestaat uit beide burgemeesters en twee wethouders van beide gemeentes. De voorzitter van het AB is de voorzitter van de werkorganisatie Duivenvoorde. Werkorganisatie Duivenvoorde wordt aangestuurd door de concerndirectie. De concerndirectie bestaat uit de gemeentesecretarissen van Voorschoten en Wassenaar. De werkorganisatie is via het AB, DB en de concerndirectie verbonden met de colleges. Via de concerndirectie vloeien opdrachten de werkorganisatie in en uit richting beide colleges.
Eigenaarsrol	Wassenaar draagt voor iets meer dan 50% bij aan de kosten van de WODV en is voor de helft eigenaar van deze GR
Opdrachtgeversrol	College is via het AB opdrachtgever naar de WODV

	Publiek Belang	
Taakveld	Alle taakvelden.	
Doelstelling	Komen tot een kwalitatief hoogwaardige ambtelijke organisatie die sterker, goedkoper, efficiënter en toekomstbestendig is.	
Besluit tot deelname	2012	
Bestuurlijk belang	Het voltallige college is vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. De burgemeester en een wethouder zijn vertegenwoordigd in de helft van het dagelijkse bestuur.	
Relatie met andere verbonden partijen	n.v.t	
	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 15.973.619	€ 15.973.619
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 0	€ 0
Verwachte omvang financieel resultaat 2017	Het verwachte resultaat is € 0	
	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten	
Visie en beleidsvoornemens	Verder ontwikkelen van de Werkorganisatie zodat deze toekomstbestendig op een efficiënte wijze hoogwaardige diensten kan leveren tegen aanvaardbare kosten.	
Beleidsdoel begrotingsjaar	Een werkorganisatie die zich continue verbetert. Steeds nadenken over wat beter kan en hoe medewerkers hierop hun kwaliteiten kunnen inzetten. Dit is erop gericht burgers, instellingen en bedrijven optimaal te bedienen.	
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	nvt	
Recente activiteiten en ontwikkelingen	In 2017 zal naast de huidige activiteiten veel aandacht gaan naar inrichting van de nieuwe Besluit, Begroting en Verantwoording opzet. Er spelen veel grote projecten, de naderende invoering van de omgevingswet en het mijn overheidsportal krijgt aandacht. Ook zal de WODV met de uitkomsten van het dan beschikbare bestuurskrachtonderzoek aan de slag gaan.	
Financiële en bestuurlijke risico's	In deze gemeenschappelijke regeling werkt de gemeente Wassenaar samen met de gemeente Voorschoten. Wanneer een van de deelnemers besluit minder werk af te nemen dan wel uit te willen treden uit de regeling brengt dit consequenties voor de andere deelnemer met zich mee.	
Beslispunten		

Naam	Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam.	
Vestigingsplaats	Leiden	
Bestuur en toezicht	De BSGR kent drie bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als er deelnemers zijn. De leden van het algemeen bestuur worden door de colleges uit hun midden aangewezen.	
Eigenaarsrol	portefeuillehouder Financiën	
Opdrachtgeversrol	portefeuillehouder Financiën	
	Publiek Belang	
Taakveld	0.61 OZB woningen	
Doelstelling	Het verbeteren van de kwaliteit, continuïteit en efficiency door samen te werken bij de beleidsuitvoering, heffing en invordering van waterschaps- en gemeentelijke belastingen, bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.	
Besluit tot deelname	In de raadsvergadering van 6 juli 2009 is besloten om samen met de besturen van zeven organisaties (Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeenten Gouda, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Wassenaar en Zoeterwoude) een belastingorganisatie op te richten. Deze belastingsamenwerking is in juli 2009 formeel in werking getreden en is vanaf 1 januari 2011 operationeel.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Wassenaar is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd met een wethouder.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen.	
	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 480.072	€ 480.072
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	Eigen vermogen: € 724.000 Vreemd vermogen: € 0	Eigen vermogen: € 574.000 Vreemd vermogen: € 0
Verwachte omvang financieel resultaat 2017	Nihil.	

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Visie en beleidsvoornemens	De belastingtaken efficiënt, tegen lage kosten en kwalitatief hoogwaardig uitvoeren.
Beleidsdoel begrotingsjaar	De belastingtaken efficiënt, tegen lage kosten en kwalitatief hoogwaardig uitvoeren waarbij het behouden van het ISAE3402 certificaat, een kwaliteitskenmerk voor de validiteit en betrouwbaarheid van de processen het uitgangspunt is.
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	Door sterk te sturen op zowel kwaliteit, continuïteit als financiën worden de financiële en uitvoeringsrisico's beperkt waardoor er voor de bekostiging van de BSGR geen extra beroep hoeft te worden gedaan op de algemene middelen.
Recente activiteiten en ontwikkelingen	<u>Beheer BAG</u> Er wordt een business case gemaakt waarin de voor- en nadelen worden onderzocht van het beheer door de BSGR van de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG) voor haar deelnemers. <u>Kostprijscalculatie</u> In juni 2016 heeft het algemeen bestuur van de BSGR ingestemd met de invoering van een zuiver KostPrijsCalculatie-model (KPC-model) als bekostigingsgrondslag voor de BSGR. Met ingang van 2018 is nog sprake van een gemitigeerd KPC-model waarbij deelnemers die een nadeel ondervinden voor 50% van het nadelige verschil tussen de deelnemersbijdrage 2017 en 2018 worden gecompenseerd door de deelnemers die een voordeel hebben door de invoering van het KPC-model. Met ingang van 2019 wordt het zuivere KPC-model ingevoerd, zonder mitigering van de uitkomsten. Voor Wassenaar levert dit naar verwachting vanaf 2019 een structureel voordeel op van € 90.000. Voor 2018 wordt een voordeel verwacht van € 45.000.
Financiële en bestuurlijke risico's	Op grond van artikel 32 van de Gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (GR BSGR), zijn de deelnemers verplicht er zorg voor te dragen dat de BSGR te allen tijde beschikt over voldoende middelen om aan al haar verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Dit betekent dat de deelnemers zelf maatregelen moeten treffen om eventuele risico's af te dekken. Het grootste risico dat wordt ingeschat is het uittreden van één van de deelnemers. Op grond van artikel 38 van de GR BSGR wordt voor uittreding een opzegtermijn van ten minste een jaar in acht genomen en vindt uittreding plaats aan het einde van het kalenderjaar. Uittreding gedurende de eerste 5 jaar na toetreding is niet mogelijk. Er zijn geen deelnemers die te kennen hebben gegeven uit de gemeenschappelijk regeling te willen treden.
Beslispunten	Op grond van artikel 31 van de GR wordt de ontwerpbegroting van de BSGR voor zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraad.

Naam	Gemeenschappelijke regeling Inkoopbureau H-10
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling: bedrijfsvoeringsorganisatie
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Bestuur en toezicht	De gemeenschappelijke regeling kent één bestuur. Namens de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer is de wethouder van de gemeente Zoetermeer lid van het bestuur.
Eigenaarsrol	-
Opdrachtgeversrol	-
	Publiek Belang
Taakveld	6.72 Maatwerk-dienstverlening 18 - / 6.82 Geëscaleerde zorg 18 -
Doelstelling	Het behartigen van de belangen van de betrokken gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein. Daartoe is het Inkoopbureau H-10 belast met de volgende taken: a. uitvoering van de gezamenlijke inkoop en contractering – dat wil zeggen het bepalen van de wijze van inkoop, de inkoopprocedure en het contracten leveranciersmanagement; b. het op verzoek namens gemeenten optreden richting leveranciers om de voorwaarden en eisen, waaronder de overeenkomsten worden afgesloten te harmoniseren (gecombineerde inkoop); c. het op verzoek van een individuele (of cluster van) gemeente(n) contracteren met leveranciers (individuele inkoop en contractering).
Besluit tot deelname	2014
Bestuurlijk belang	Namens de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer is de wethouder van de gemeente Zoetermeer lid van het bestuur.
Relatie met andere verbonden partijen	Geen

	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 39.415 (Bijdrage)	
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
Verwachte omvang financieel resultaat 2017	€ 0	
	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten	
Visie en beleidsvoornemens	De betrokken gemeenten zijn verantwoordelijk voor de beleidsvorming. Het Inkoopbureau H-10 voert de technische inkoop uit.	
Beleidsdoel begrotingsjaar	Door gezamenlijke inkoop en afhandeling facturering efficiency voordelen (door synergie effecten) behalen.	
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	-	
Recente activiteiten en ontwikkelingen	De formele regeling van de bedrijfsvoeringsorganisatie is in eerste instantie aangegaan tot en met 31 december 2017. In de regeling is afgesproken dat voor 1 maart 2017 op basis van een evaluatie door de colleges wordt besloten of de samenwerking door middel van deze regeling wordt voortgezet dan wel opgeheven	
Financiële en bestuurlijke risico's	-	
Beslispunten	-	

Naam	Avalex
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling als bedoeld in artikel 1 en 8 van de Wet gemeenschappelijke regelingen Het Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex is in het jaar 2001 voortgekomen uit de reinigingsdiensten van de gemeenten Rijswijk, Leidschendam en Voorburg (tegenwoordig Leidschendam-Voorburg). De Gemeenschappelijke Regeling is opgericht op grond van de raadsbesluiten van de gemeenten Leidschendam, d.d. 10 januari 2000, Rijswijk, d.d. 21 december 1999 en Voorburg, d.d. 23 december 1999. Provinciale goedkeuring is verleend op 20 maart 2000. De thans vigerende GR is door het Dagelijks Bestuur vastgesteld op 14 september 2009. Het bedrijf heeft de rechtsvorm van een Gemeenschappelijke Regeling op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. De deelnemers zijn sinds 1 januari 2010 de volgende gemeenten: - Delft - Leidschendam-Voorburg - Midden Delfland - Pijnacker-Nootdorp - Rijswijk - Wassenaar
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Avalex heeft een Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur. Het DB bestuurt de onderneming en de directeur draagt zorg voor de uitvoering hiervan. Het AB stelt de kaders voor het DB vast en controleert het DB. In het Algemeen Bestuur worden de deelnemende gemeenten door twee leden vertegenwoordigd.
Eigenaarsrol	De belangen van het bedrijf optimaal vertegenwoordigen om de kerntaak mogelijk te maken.
Opdrachtgeversrol	De afvalverwijdering zo doelmatig mogelijk, meerjarig, tegen een scherpe prijs, te realiseren.

	Publiek Belang	
Taakveld	7.3 Afval	
Doelstelling	Hoofdstuk 10 Afvalstoffen wet Milieubeheer: artikel 10.21 • De gemeenteraad en burgemeester en wethouders dragen, al dan niet in samenwerking met de gemeenteraad en burgemeester en wethouders van andere gemeenten, ervoor zorg dat ten minste eenmaal per week de huishoudelijke afvalstoffen met uitzondering van grove huishoudelijke afvalstoffen worden ingezameld bij elk binnen haar grondgebied gelegen perceel waar zodanige afvalstoffen geregeld kunnen ontstaan. • Groente-, fruit- en tuinafval wordt daarbij in ieder geval afzonderlijk ingezameld. • De gemeenteraad kan besluiten tot het afzonderlijk inzamelen van andere bestanddelen van huishoudelijke afvalstoffen.	
Besluit tot deelname	1 januari 2006	
Bestuurlijk belang	De burgemeester is voorzitter van het DB/AB van Avalex. In het AB heeft naast de burgemeester ook een wethouder zitting.	
Relatie met andere verbonden partijen		
	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 2.963.031	
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	De verhouding tussen het eigen vermogen en het vreemd vermogen vertaalt zich in een solvabiliteitsratio van naar verwachting 10,4% in 2017	n.n.b.
Verwachte omvang financieel resultaat 2017	€ 304.000	

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Visie en beleidsvoornemens	<u>Visie</u>: Een afvalloze regio binnen de gemeenten waarin wij actief zijn, door de verwerking van afval naar grondstoffen. <u>Missie</u>: Het zijn van een betrouwbare partner van gemeenten in de uitvoering van afvalinzameling en duurzame inzet van grondstoffen, op milieubewuste en maatschappelijke manier. <u>Kernwaarden</u>: In ons handelen en onze communicatie streven wij de volgende waarden na: Samen, Beweging, Vertrouwen en Verantwoordelijkheid. <u>Strategie</u>: Onze kerntaak zodanig uitvoeren dat we maximale maatschappelijke meerwaarde creëren. <u>Kerntaak</u>: Het milieubewust inzamelen, scheiden en laten verwerken van afval en grondstoffen. <u>Maatschappelijke waarde</u>: Maatschappelijke meerwaarde creëren we door op een maatschappelijk gewenste manier onze kerntaak uit te voeren. Hiervoor geven we invulling aan de volgende taken: • Gezamenlijk afvalbeleid gemeenten • Duurzame inzetbaarheid • Verbinding maatschappelijke organisaties • Advisering innovatief afvalmanagement
Beleidsdoel begrotingsjaar	In 2017 zal Avalex de in 2016 ingezette operationalisering van "Grip op Grondstoffen" verder implementeren. Na de opstartfase in 2016 zullen in 2017 in de zes gemeenten startwijken overgezet worden naar "Omgekeerd Inzamelen" en geëvalueerd. Het landelijke proeftraject "Afvalscheiding in de Hoogbouw" zal zijn afgerond en geëvalueerd, evenals het proefproject "Afvalscheiding in centrumgebieden". In 2017 zal Avalex een verdere invulling geven aan een aantal projecten op gebied van duurzaamheid die in 2016 zijn geïnitieerd: • Schone voertuigen, transportvisie 2025 • Duurzaamheidscentrum • Regionale verkenning biomassa • Ontwikkelingen op het gebied van nascheiding
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	Het taakveld inzameling van afvalstoffen is geheel in handen gelegd van de GR Avalex en sinds kort het beleid geharmoniseerd. De zes Avalex gemeenten hebben namelijk gezamenlijk een nieuw afvalbeleid ontwikkeld. Ten tijde van het opstellen van de begroting 2017 is in alle zes de gemeenteraden het voorkeursscenario 'Omgekeerd Inzamelen' uit het rapport 'Grip op Grondstoffen' aangenomen. De implementatie en uitvoering van het gezamenlijk afvalbeleid zijn verwerkt in de begroting 2017.

Recente activiteiten en ontwikkelingen	Avalex heeft de inzameling van bedrijfsafval aan Remondis verkocht. De overname is officieel met terugwerkende kracht per 31 december 2015 en zal de komende periode in gang worden gezet. Naar verwachting zullen binnen een periode van een half jaar de activiteiten volledig zijn overgedragen aan Remondis. De aangescherpte mededingingsregels in de Wet Markt en Overheid en de nieuwe vennootschapsbelasting waren directe redenen om de poot bedrijfsafval te verkopen.
Financiële en bestuurlijke risico's	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval meegenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (GFT, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico meebrengen. Dit geldt voor afwijkingen die hoger zijn dan begroot.
Beslispunten	Instemmen met het uitvoeringsplan Grip op Grondstoffen Instemmen met het aanpassen van de gemeenschappelijke regeling Avalex

Naam	Gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling als bedoeld in artikel 1 en 8 van de Wet gemeenschappelijke regelingen
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	ODH heeft een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Het AB bestaat uit 12 leden, afkomstig uit het dagelijks bestuur van de deelnemers. De provincie Zuid-Holland en de gemeente Den Haag zijn met twee leden vertegenwoordigd, de overige gemeenten met één lid. De stemverdeling is een afspiegeling van de financiële bijdragen van deelnemers. Het DB wordt gevormd door maximaal 5 leden, de voorzitter inbegrepen, door de leden van het AB en uit haar midden gekozen. De provincie en de gemeenten Den Haag en Westland leveren een lid, de overige 7 deelnemers leveren samen maximaal twee leden. De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter. Wassenaar levert geen lid voor het DB en één lid voor het AB (4 stemmen, 2%).
Eigenaarsrol	De belangen van de gemeenschappelijke regeling optimaal vertegenwoordigen ten gunste van een kwalitatief goede taakuitvoering.
Opdrachtgeversrol	Het zo doelmatig mogelijk uitvoeren van omgevingstaken, meerjarig, tegen een scherpe prijs.
	Publiek Belang
Taakveld	7.4 Milieu
Doelstelling	Deze regeling heeft ten doel het ondersteunen van de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht genoemde wetten.
Besluit tot deelname	1 januari 2013
Bestuurlijk belang	Wassenaar levert geen DB lid. In het AB neemt de vak wethouder deel.
Relatie met andere verbonden partijen	

	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 300.370	N.n.b.
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer van het eigen vermogen ten opzichte van de totale passiva en geeft aan in welke mate de ODH het eigen vermogen kan inzetten voor de dekking van de schulden (in hoeverre is de ODH in staat aan haar financiële verplichtingen te voldoen). Voor 2017 is de solvabiliteitsratio 0,17	N.n.b.
Verwachte omvang financieel resultaat 2017	€ 0,00	
	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten	
Visie en beleidsvoornemens	Geen andere dan die in de gemeenschappelijke regeling zijn geformuleerd: 1. Het verrichten van adviserende, ondersteunende en voorbereidende werkzaamheden op het gebied van de zorg voor het milieu, bouw en RO, één en ander afhankelijk van de per deelnemer af te nemen taken, en de uitvoering van programma's en projecten voor de deelnemers, waaronder begrepen het voor de gemeenten ontwikkelen en handhaven van een gemeenschappelijk beleid, het aan gedeputeerde staten leveren van technische inbreng, zoals in milieueffectrapporten c.q. door gedeputeerde staten vast te stellen richtlijnen ten behoeve van milieueffectrapportages, het uitvoeren van onderzoek en metingen en het leveren van een bijdrage aan beleidsontwikkeling. 2. Het verrichten van werkzaamheden voor de colleges van de gemeenten, voor zover daartoe mandaat is verleend en met inachtneming van het door de diverse colleges vastgestelde beleid op het gebied van: a. de Wet milieubeheer, met uitzondering van de titels 10.4 en 10.5 en artikel 10.63, eerste lid; b. de Wet geluidhinder; c. de Wet bodembescherming; d. de handhavings- en toezichtstaken bij of krachtens de onder a tot en met c genoemde wetten; e. alsmede milieu-, handhavings- en toezichtstaken op grond van andere wet- en regelgeving dan genoemd in onder a tot en met d.	

	3. Het verrichten van werkzaamheden voor de colleges van de gemeenten, voor zover daartoe mandaat is verleend en met inachtneming van het door de diverse colleges vastgestelde beleid op het gebied van: a. de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht; b. de handhavings- en toezichtstaken bij of krachtens de onder a genoemde wet; c. alsmede handhavings- en toezichtstaken op grond van andere wet- en regelgeving dan genoemd onder a.
Beleidsdoel begrotingsjaar	Geen specifiek beleidsdoel te benoemen.
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	Taken op o.a. het gebied van vergunningverlening en handhaving en bodemtaken zijn ondergebracht bij de ODH en worden niet meer zelfstandig door de gemeente uitgevoerd.
Recente activiteiten en ontwikkelingen	Uitvoering van de taken geschiedt in 2017 voor het tweede jaar op basis van output, waarbij het werkpakket en de begroting hiervan wordt opgebouwd uit de te verrichten diensten en producten met bijbehorende productprijzen. Deze wijze van begroten sluit goed aan bij de zaakgerichte organisatie van de taakuitvoering binnen de ODH. Per 1 januari 2017 wijzigen de Natuurbeschermingswet (Nb) en de Flora en faunawet (FF) en wordt de nieuwe Wet Natuurbescherming van kracht. Behalve een aantal inhoudelijke wijzigingen gaat deze verandering ook gepaard met een decentralisatie van de soortenbescherming FF (thans artikel 75) van het Rijk naar de Provincie. Met de nieuwe Wet Natuurbescherming wordt een aantal nu nog losse wetten op natuurbeschermingsgebied gebundeld. De impact van deze wetswijziging op de taakuitvoering door de ODH is bij het opstellen van de begroting 2017 nog niet bekend. In 2017 zullen voorbereidingen dienen te worden getroffen in relatie tot het voornemen van de regering om in 2019 de Omgevingswet in werking te laten treden. Aangezien dit traject nog aan een aantal onzekerheden onderhevig is, zal bij Najaarsnota 2016 of Voorjaarsnota 2017 worden aangegeven of de implementatie van de wet ook financiële ondersteuning behoeft. De uitvoering van het duurzaamheidsprogramma zal ook in 2017 plaatsvinden.

Financiële en bestuurlijke risico's	Gelet op de lastenstijging als gevolg van de afspraken tussen de sociale partners en om nu te komen tot een sluitende begroting is de deelnemersbijdrage ten opzichte van 2016 met 1,9% geïndexeerd. Met de deelnemers is afgesproken om aan de hand van nadere beschouwing zoals onder meer aangekondigd over het informatiebeleid en activeringsbeleid en het doorlichten van andere onderdelen van de begroting bij Voorjaarsnota 2017 te bezien in hoeverre ombuigingen het mogelijk maken alsnog tot een beperking van de stijging van de deelnemersbijdrage te komen. Opdracht is ombuigingen te benoemen die zoveel als verantwoord, onder de condities van de overeengekomen kwaliteit en kwantiteit aan producten en diensten, bijdragen aan een inperking van de effecten van de indexatie.
Beslispunten	

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur VRH
Eigenaarsrol	Portefeuillehouder Openbare Orde en Veiligheid
Opdrachtgeversrol	Bestuurlijk Cluster

	Publiek Belang
Taakveld	1.1 Crisisbeheersing en Brandweer
Doelstelling	De VRH behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. In art.10 van de Veiligheidsregio's staan de volgende taken: a. het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; b. het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede die in het beleidsplan zijn bepaald; c. het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak bedoeld in art.3 eerste lid (brandweezorg); d. het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en crisisbeheersing; e. het instellen en in standhouden van de brandweer; f. het instellen en in standhouden van de GHOR g. het voorzien in de meldkamerfunctie h. het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel i. het inrichten en in standhouden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d,e,f en g genoemde taken.
Besluit tot deelname	Op 1 januari 2009 is de Gemeenschappelijke Regeling Haaglanden in werking getreden. De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is de opvolger van de Hulpverleningsregio Haaglanden en vormt één van de 25 veiligheidsregio's in Nederland
Bestuurlijk belang	De Veiligheidsregio Haaglanden is het orgaan voor fysieke veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio Haaglanden. De organisatie omvat brandweezorg, geneeskundige hulpverlening en de gemeenschappelijke meldkamer. De Veiligheidsregio Haaglanden werkt nauw samen met de negen gemeenten in de regio Haaglanden, Politie Haaglanden, Provincie Zuid-Holland, de Hoogheemraadschappen in de regio, Rijkswaterstaat, Defensie, ziekenhuizen en vele andere 'partners in veiligheid'. De burgemeester is lid van het AB en van het DB.
Relatie met andere verbonden partijen	n.v.t.

	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 1.942.000	€ 1.942.000
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	nmb	nmb
Verwachte omvang financieel resultaat 2017	nihil	
	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten	
Visie en beleidsvoornemens	Het beleid met betrekking tot de rampenbestrijding en crisisbeheersing in Haaglanden staat op hoofdlijnen beschreven in het vastgestelde Regionaal Beleidsplan Haaglanden (RBP). In 2015 is met de vaststelling (8 juli 2015) van het beleidsplan voor de periode 2015-2020 ('Koersen op 2020') besloten het ingezette beleid verder door te ontwikkelen en de vernieuwing te laten beklijven; 'Koersen op 2020' omvat daarmee dus geen nieuw beleid, maar een doorontwikkeling van het bestaande	
Beleidsdoel begrotingsjaar	De VRH is in staat het zorgniveau blijvend te garanderen.	
Wijze waarop de VR bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	De taken en doelstellingen zoals genoemd bij Crisisbeheersing en Brandweer worden binnen de VRH op regionaal niveau opgepakt, samen met de ketenpartners en in goede samenwerking met de collega's veiligheidsregio's.	
Recente activiteiten en ontwikkelingen	De focus op het realiseren van eerder vastgestelde bezuinigingen heeft ertoe geleid dat de noodzakelijke vernieuwing van de brandweer, zoals ingezet met 'Op Koers', achterop is geraakt. De effecten hiervan 'ijlen' hierdoor nog steeds na en hebben voor een aantal frictiepunten in de organisatie gezorgd. Tegelijkertijd is de belasting op het personeel ook zwaarder geworden door toegenomen (landelijke) kwaliteitseisen. Met de vaststelling van de voorgaande begroting wordt de budgettaire ruimte gebruikt om schuurpunten weg te nemen. Dit betekent dat in de organisatie extra capaciteit is vrijgemaakt voor de uitvoering van vernieuwingsprojecten, vacatures zorgvuldig worden ingevuld en nieuwe brandwachten worden geworven om schuurpunten in het rooster weg te nemen. Hiermee is de VRH in staat het zorgniveau blijvend te garanderen.	
Financiële en bestuurlijke risico's	-	
Beslispunten	-	

Naam	Gemeenschappelijke regeling GGD Haaglanden	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	De toezichthoudende taak ligt bij het algemeen bestuur (AB) en het dagelijks bestuur (DB). Het algemeen bestuur bestaat uit negen leden, per deelnemende gemeente 1, inclusief de voorzitter.	
Eigenaarsrol	Deelnemende gemeenten.	
Opdrachtgeversrol	Deelnemende gemeenten.	
	Publiek Belang	
Taakveld	7.1 Volksgezondheid	
Doelstelling	Bewaken, bevorderen en beschermen van de gezondheid van de inwoners van de, regio Haaglanden met producten en diensten die helpen gezond op te groeien en op te voeden, gezonder te leven en langer gezond te blijven.	
Besluit tot deelname	GGD Haaglanden is per 1 januari 2014 opgericht. Bij de uitwerking van de GR is gekozen voor het dienstverleningsmodel, waarbij de GGD Den Haag het personeel, takenpakket en contracten heeft overgenomen van de (inmiddels geliquideerde) GGD Zuid-Holland West. Over het volume, kwaliteitsniveau en de gemeentelijke bijdragen aan het takenpakket zijn vierjaarlijks afspraken gemaakt. De eerste afspraken lopen van 2014 t/m 2017.	
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur is een afgevaardigde van het college van B&W van iedere deelnemende gemeente benoemd.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen.	
	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 297.000	€ 297.000
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
Verwachte omvang financieel resultaat 2017		

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Visie en beleidsvoornemens	Bewaken, bevorderen en beschermen van de gezondheid van de inwoners van de, regio Haaglanden met producten en diensten die helpen gezond op te groeien en op te voeden, gezonder te leven en langer gezond te blijven.
Beleidsdoel begrotingsjaar	Bij de besluitvorming over de GR GGD Haaglanden door de gemeenten in de regio Haaglanden is een garantie afgegeven: in de eerste 4-jaarlijkse periode (2014-2017) worden de taken uit het regionale Programma Publieke Gezondheid bij de gemeente Den Haag afgenomen. De gemeente Den Haag heeft daartoe als tegenprestatie bij de oprichting van de GGD Haaglanden een werkgelegenheidsgarantie voor 5 jaar af gegeven voor het personeel dat overgenomen is van de voormalige GGD Zuid-Holland West.
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	
Recente activiteiten en ontwikkelingen	- Evaluatie Gemeenschappelijke Regeling - Keuze gemeenten om Veilig Thuis onder te brengen bij GGD Haaglanden
Financiële en bestuurlijke risico's	Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, omdat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de regiogemeenten is gelijk aan de begroting. Dit tenzij er sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinatie ter afwendings van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals kinderopvanginspecties of verwerking vangnetmeldingen). Het bestuur toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau. De gemaakte afspraken over vergoeding van het takenpakket gelden voor vier jaar. Daarna moet hierover opnieuw worden onderhandeld. Tijdig en transparant inzicht in de voortgang van de uitvoering van het afgesproken takenpakket is hiervoor een noodzaak. Hierover zijn dan ook afspraken vastgelegd in het reglement.
Beslispunten	

Naam	Gemeenschappelijke regeling Metropoolregio (MRDH)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Den Haag (Rotterdam vanaf 2017)
Bestuur en toezicht	Het Algemeen Bestuur bestaat uit 27 leden: 23 leden uit de gemeenteraden; Rotterdam en Den Haag hebben elk 2 leden extra: hun burgemeester en hun wethouder Verkeer en Vervoer. De stemverhouding is aflopend: Rotterdam 14 stemmen, Den Haag 13 stemmen en verder omlaag naar vier gemeenten (waaronder Wassenaar) met 4 stemmen en vier gemeenten met 2 stemmen. Totaal zijn dat 144 stemmen. De aan te wijzen voorzitter is of de burgemeester van Rotterdam of de burgemeester van Den Haag. In het Dagelijks Bestuur zitten 5 leden: 2 uit Rotterdam en Den Haag, 3 uit de overige gemeenten. Voor de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit geldt dat er 23 leden zijn van de gemeenten. Rotterdam heeft daarbij 6 stemmen, Den Haag 5 stemmen, overige gemeenten 1 stem. Voor de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat geldt dat er 23 leden zijn van de gemeenten. Er wordt niets geregeld over aantal stemmen per deelnemer behalve dat bij volstrekte meerderheid gestemd wordt.
Eigenaarsrol	Eigenaar van de MRDH zijn de 23 gemeenten. Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn Albrandswaard, Barendrecht, Brielle, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Hellevoetsluis, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Wassenaar, Westland, Westvoorne en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agendalid.
Opdrachtgeversrol	Het Algemeen Bestuur is opdrachtgever.
	Publiek Belang
Taakveld	De MRDH bestaat uit twee pijlers, de Vervoersautoriteit (VA) en Economisch Vestigingsklimaat (EV). In de Strategische Bereikbaarheidsagenda staan de doelen, opgaven, rollen en taakvelden beschreven voor Verkeer en Vervoer. Het werk in de pijler Economisch Vestigingsklimaat is voornamelijk gebaseerd op de werkvelden van de Agenda Economisch Vestigingsklimaat. Andere relevante belangrijke documenten zijn het OESO-rapport, de Roadmap Next Economy en het Regionale Investeringsprogramma.

Doelstelling	Centrale doelstelling van de MRDH is versterking van de internationale concurrentiepositie door: - verbetering van de (internationale) bereikbaarheid van de MRDH; - uitvoering van de projecten voortvloeiend uit de Strategische Agenda's, in het bijzonder het Regionaal Investeringsprogramma Zuidelijke Randstad. Hierdoor zal een attractieve, duurzame en bereikbare regio ontstaan, die in staat is maximaal te profiteren en in te spelen op de economische transitie en mogelijkheden tot werkgelegenheidsgroei.	
Besluit tot deelname	Raadsbesluit tot deelname aan MRDH op 10 februari 2014.	
Bestuurlijk belang	AB: 1 Wassenaars lid (burgemeester) DB: geen Wassenaars lid. Vervoersautoriteit: 1 Wassenaars lid (wethouder). Bestuurscommissie Economische Vestigingsklimaat: 1 Wassenaars lid (wethouder). Adviescommissie Vervoersautoriteit: 2 Wassenaarse leden (raadsleden). Adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat: 2 Wassenaars leden (raadsleden, 1 raadslid tevens voorzitter tot 1 september 2016). Rekeningcommissie: 1 Wassenaars lid (raadslid).	
Relatie met andere verbonden partijen	De Verkeersonderneming, Rotterdam.	
	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	n.n.b.	
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	n.n.b.	
Verwachte omvang financieel resultaat 2017		

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Visie en beleidsvoornemens	Visie: 'De Metropoolregio Rotterdam Den Haag wil een Europese topregio worden. Wij zijn al een sterke Europese regio, maar willen nog beter presteren. Betere economische prestaties, betekenen meer welvaart voor de inwoners'. De MRDH werkt aan een aantrekkelijke regio voor inwoners om te werken, wonen en recreëren, waar (internationale) bedrijven zich vestigen en waar bezoekers zich welkom voelen. Om dit te bereiken zet de MRDH in op: • Verbetering van de (internationale) bereikbaarheid van de Metropoolregio • Economische vernieuwing • Transitie naar toonaangevende duurzaamheid • Attractiviteit van de regio De 23 gemeenten gaan de uitdaging aan om de internationale concurrentiepositie te verbeteren door hun kennis en bestuurlijke kracht in te zetten en samen te werken met het bedrijfsleven, de kennisinstituten en medeoverheden.
Beleidsdoel begrotingsjaar	Realisatie van het Regionaal Investeringsprogramma bevorderen (o.a. door up-to-date houden van de investeringskaart.nl, analyseren en beoordelen van de stand van zaken en voortgang van voor de regio relevante investeringsprojecten, voorstellen indienen voor te stellen prioriteiten en organiseren van Investeringsdagen met experts/deskundigen om investeringsprojecten (sneller) tot realisatie te brengen). Beschikbaarheid van een actuele Regiomonitor, o.a. met indicatoren over reductie beheer- & exploitatielasten OV, ontvangen middelen in provincie Zuid-Holland uit Europese fondsen, investeringen naar type (woningen, utiliteit, machines, vervoermiddelen, ICT) en investeringen naar publieke en private herkomst. Versterken van de samenwerking met bedrijfsleven, kennisinstellingen, omliggende regio's zoals Drechtsteden en Leiden, de provincie en het Rijk.
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	De MRDH werkt samen met de 23 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, diverse samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat. De Vervoersautoriteit verricht taken op het terrein van het openbaar vervoer en de verbetering van de bereikbaarheid en verkeerskundige ontsluiting van de regio en van de aansluiting op het aangrenzend wegennetwerk. Dit behelst het ontwikkelen van beleid en het realiseren en subsidiëren van investeringsmaatregelen binnen het programma Verkeer en het programma Openbaar Vervoer. De <i>Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid 2016-2025</i> geeft een samenhangend pakket aan maatregelen voor de

	periode 2016-2025. De op te stellen <i>Kadernota Openbaar Vervoer</i> is bedoeld om te borgen dat het openbaar vervoer in de gehele Metropoolregio een samenhangend en logisch geheel vormt, waarbij als randvoorwaarde geldt dat het betaalbaar moet zijn. De <i>Roadmap Next Economy</i> behelst een routekaart voor de komende 10 tot 20 jaar met scenario's en een handelsperspectief die aangeven welke projecten en plannen nodig zijn om optimaal te kunnen inspelen op de wereldwijde economische en technische ontwikkelingen. Het <i>Regionale Investeringsprogramma</i> (opgesteld door de MRDH, de Economische Programmaraad Zuidvleugel, de provincie Zuid-Holland, Holland Rijnland en Drechtsteden) werkt de economische visie uit in 150 projecten, zowel op het gebied van verkeer en vervoer als economisch vestigingsklimaat. Het Regionale Investeringsprogramma brengt een investering met zich mee van tussen de € 12 en 15 miljard over de komende tien jaar. Deze investeringen moeten gezamenlijk worden opgebracht door het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden.
Recente activiteiten en ontwikkelingen	In opdracht van het Rijk en de MRDH heeft de internationale Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) een rapport opgesteld dat adviseert: 'voer regionaal een meer samenhangend ruimtelijk-economisch beleid; een structurele economische groei van 2-4% is dan mogelijk'. Daarbij wordt een aantal conclusies en aanbevelingen genoemd. Het OESO rapport is op 1 februari 2016 door directeur Alter (OESO) overhandigd aan minister Blok en de burgemeesters Aboutaleb en Van Aartsen. De Roadmap Next Economy (RNE) beschrijft de voor de regio noodzakelijke investeringsprojecten om in te spelen op wereldwijde economische en technologische ontwikkelingen. Het Ministerie van Economische Zaken, de provincie Zuid-Holland en het Economisch Platform Zuidvleugel nemen ook deel aan deze samenwerking voor de ontwikkeling van de RNE. De Roadmap Next Economy bevat een strategie en uitvoeringsprogramma met investeringsprojecten om de economie, werkgelegenheid en internationale concurrentiekracht van de regio te versterken. Planning is om in oktober 2016 het eindproduct te hebben. In 2016 is gestart met de Kadernota Openbaar Vervoer om te borgen dat het openbaar vervoer in de gehele Metropoolregio een samenhangend en logisch geheel vormt. Op 1 juli 2016 is door het Algemeen Bestuur van de MRDH de Uitvoeringsagenda Bereikbaarheid 2016-2025 vastgesteld. De Uitvoeringsagenda geeft invulling aan de gezamenlijke regionale

	mobilitéitsopgaven in de Metropoolregio en is een uitwerking van de Strategische Bereikbaarheidsagenda. In de Uitvoeringsagenda wordt een samenhangend pakket aan maatregelen voorgesteld voor de periode 2016-2025. Op 6 juli 2016 heeft de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit ingestemd met de vervoerplannen voor het jaar 2017. De MRDH en provincie Zuid-Holland hebben in juli een samenwerkingsconvenant ondertekend voor een constructieve samenwerking op beleid en uitvoering - mede gezien de aanbevelingen van de het OESO-rapport d.d. 1 februari 2016. In de eerste helft van 2016 is het Regionale Investeringsprogramma MRDH opgesteld. In de tweede helft van 2016 kunnen de gemeenten hun zienswijze op dit investeringsprogramma kenbaar maken. Eind 2016 / begin 2017 start de afgesproken evaluatie van de gemeenschappelijke regeling MRDH. Dat kan mogelijk gevolgen hebben voor de juridische vormgeving van de MRDH. De resultaten van deze evaluatie door de MRDH zullen ook ter besluitvorming worden voorgelegd aan de gemeenteraden van de 23 MRDH-gemeenten.
Financiële en bestuurlijke risico's	De Brede Doeluitkering (BDU) voor verkeer en vervoer is de belangrijkste dekking voor de kosten van de twee programma's Verkeer en Openbaar Vervoer. De geraamde lasten van deze twee programma's bedragen in 2017 € 756,4 miljoen. Daarnaast wordt tot en met 2017 een bijdrage van € 9,148 per inwoner afgedragen voor het Investeringsprogramma Vervoersautoriteit (IPVa)/Mobiliteitsfonds. Dit fonds is gericht op het mogelijk maken van subsidie voor fiets-, verkeersveiligheids- en lokale projecten en het genereren van een budget als regionale bijdrage aan grote projecten voor de voormalige Haaglandengemeenten. De inwonerbijdrage voor het programma Economisch Vestigingsklimaat stijgt ten opzichte van de begroting 2016 met 1% naar € 2,49 per inwoner. De inwonerbijdrage voor Wassenaar bedraagt in totaal € 64.389,-- voor 2017. Totaal bijdrage is gebaseerd op 25.859 inwoners per 1 januari 2016.
Beslispunten	

Naam	Werkvoorzieningschap Kust Duin en Bollenstreek (KDB)	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats	Katwijk	
Bestuur en toezicht	De GR KDB heeft een voorzitter, een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB). Het AB telt 8 leden (elke gemeente een wethouder) inclusief voorzitter. Het DB bestaat uit een voorzitter en verder tenminste 3 en ten hoogste 5 leden door en vanuit de AB aan te wijzen.	
Eigenaarsrol	De deelnemende gemeenten zijn Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen en Wassenaar	
Opdrachtgeversrol	Door samenwerking en coördinatie en adequate uitvoering te geven aan de Wet sociale werkvoorzieningen en de Wet inschakeling werkzoekenden in de Kust-, Duin- en Bollenstreek.	
	Publiek Belang	
Taakveld	6.4 Begeleide participatie	
Doelstelling	Uitvoering geven aan WSW	
Besluit tot deelname		
Bestuurlijk belang	De taakstelling zal jaarlijks naar schatting 5,5% afnemen	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
	€ 40.619	€ 40.619
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
Verwachte omvang financieel resultaat 2017	nihil	

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Visie en beleidsvoornemens	Sinds 2015 worden geen Wsw-indicaties meer afgegeven. Nieuwe instroom valt onder de Participatiewet, net als andere groepen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De GR heeft daardoor nu meer taken, die echter voor Wassenaar en Oegstgeest in een ander samenwerkingsverband worden ingevuld. Het belang van Wassenaar en Oegstgeest neemt daardoor de komende 30 jaar af, maar blijft wel aanwezig in de vorm van het zittend bestand. Voor deze mensen heeft de Maregroep immers een arbeidsovereenkomst gesloten uit naam van de gemeenten en zij behouden hun rechtspositie. De nieuwe taken voorkomen trage leegstroom. Er is een nieuwe Gemeenschappelijke Regeling, die nog niet in kan gaan omdat nog niet alle gemeenten de regeling vastgesteld hebben. De regeling voorziet in een modulaire inrichting van de begroting, zodat de verantwoordelijkheden gescheiden blijven. Naar verwachting gaat de nieuwe GR in op 1-1-2017.
Beleidsdoel begrotingsjaar	Voor deze begroting is uitgegaan van de volledige overdracht van de rijksbijdrage (onderdeel van de Participatiewet) naar het Schap.
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	
Recente activiteiten en ontwikkelingen	Door middel van de zogenaamde Kerstensmiddelen wordt in 2016 geïnvesteerd in de verruiming van de inzetbaarheid van het oud beschut
Financiële en bestuurlijke risico's	
Beslispunten	Bezuiniging op de rijksbijdrage (onderdeel van de participatiewet) daagt uit om de taken binnen de begroting te realiseren.

Naam	Stadsgewest Haaglanden (in liquidatie)	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling (beëindigd per 31 december 2014)	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	Het bestuur van het Stadsgewest bestaat uit drie bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter.	
Eigenaarsrol	9 Gemeenten (Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer).	
Opdrachtgeversrol	Het Algemeen Bestuur.	
	Publiek Belang	
Taakveld	N.v.t.	
Doelstelling	31 december 2016 volledige sluiting van het dossier Stadsgewest Haaglanden in liquidatie.	
Besluit tot deelname	1992.	
Bestuurlijk belang	Wassenaar is in 2016 met de voorzitter van de gemeenteraad vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur en in het Algemeen Bestuur van het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie.	
Relatie met andere verbonden partijen	N.v.t.	
	Financieel Belang	
Gemeentelijk financieel belang	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
Eigen en vreemd vermogen	Beginstand per 1-1-2017	Eindstand per 31-12-2017
Verwachte omvang financieel resultaat 2017		

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Visie en beleidsvoornemens	N.v.t.
Beleidsdoel begrotingsjaar	Afsluiting van alle nog openstaande financiële, juridische en organisatorische kwesties per 31 december 2016.
Wijze waarop de VP bijdraagt aan beleidsdoelstelling van het taakveld	De gemeente Zoetermeer is belast met het afsluiten van alle dossiers.
Recente activiteiten en ontwikkelingen	In verband met de uitvoering van het Sociaal Plan, een geschil over BTW m.b.t. het huurcontract aan de Grote Marktstraat (zie hieronder) alsmede de vaststelling van de Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit/Fonds luchtkwaliteit, is het nog onzeker of Haaglanden in liquidatie dit jaar beëindigd kan worden. Er is daarom toch een begroting 2017 opgesteld. BTW-kwestie Het huurcontract is in 2009 opgesteld. De BTW-kwestie is ontstaan in 2012. Mogelijk zijn in het verleden door huurder en verhuurder geen goede afspraken gemaakt. De kwestie kan geld gaan kosten. Een fiscaal advies zal dat moeten uitwijzen. Het risico is aanwezig dat de BTW-schadeclaim terecht is. Op basis van inwonertallen zou dat voor Wassenaar een bijdrage van circa € 40.000,-- kunnen betekenen (2,5% van € 1.600.000). Alleen als op basis van het fiscaal advies geconcludeerd wordt dat de claim onterecht is en de eigenaar van de panden is het daarmee eens, zullen er geen financiële verplichtingen uit de BTW-claim komen.
Financiële en bestuurlijke risico's	Het risico is aanwezig dat de BTW-schadeclaim terecht is. Op basis van inwonertallen zou dat voor Wassenaar een bijdrage van circa € 40.000,-- kunnen betekenen (2,5% van € 1.600.000,--).
Beslispunten	

Vennootschappen

Naam	BNG NV
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	
Bestuur en toezicht	BNG kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen, Raad van Bestuur en Ondernemingsraad. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering
	Publiek Belang
Taakveld	
Doelstelling	De BNG behartigt het maatschappelijk belang met gespecialiseerde financiële dienstverlening aan overheden en maatschappelijke instellingen. De gemeente ziet het aandelenbezit als een duurzame belegging
Besluit tot deelname	De gemeente bezit sinds lange tijd aandelen in BNG
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de in haar bezit zijnde aandelen (106.392 aandelen a € 2,50 nominaal).
Relatie met andere verbonden partijen	Geen

Naam	Alliander NV
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Amsterdam
Bestuur en toezicht	Alliander kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering.

	Publiek Belang
Taakveld	
Doelstelling	Voortdurend beter presteren op dienstverlening, leveringszekerheid en kosten; verbeteren van beheersing van energiestromen en inzicht in energieverbruik; klanten helpen energie te besparen en over te schakelen naar duurzame energiebronnen.
Besluit tot deelname	Het belang in Alliander vloeit voort uit het gemeentelijk belang in Nuon, hetgeen weer voortvloeide uit het belang in EWR waarin het gemeentelijk nutsbedrijf ooit is ingebracht
Bestuurlijk belang	Wassenaar heeft een belang van 644.926 aandelen van € 5,= nominaal per aandeel in NV Alliander. Via het aandelenbezit kan zeggenschap worden uitgeoefend op de bedrijfsvoering van Alliander
Relatie met andere verbonden partijen	Geen

Naam	Dunea NV
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	
	Publiek Belang
Taakveld	
Doelstelling	Dunea kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen, Directie en Ondernemingsraad. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering
Besluit tot deelname	De gemeente bezit sinds lang aandelen Dunea
Bestuurlijk belang	Het aandelenbezit is groot 88.374, met een nominale waarde van € 5,= per aandeel. Via het aandelenbezit kan zeggenschap worden uitgeoefend op de bedrijfsvoering van N.V. Dunea te den Haag
Relatie met andere verbonden partijen	Geen

Paragraaf grondbeleid

1 Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de visie van de gemeente op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen die in deze begroting zijn opgenomen, de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht. Ook de actuele ontwikkelingen komen aan bod.

De gemeente Wassenaar laat ruimte voor initiatieven vanuit de markt, maar indien een sterker grondpositie onontbeerlijk is, voor een sterke regierol, zal zij gericht strategische (grond)aankopen doen. Faciliteren waar kan en actief waar nodig.

2 Hoofddoelstellingen

Meer concreet kunnen de hoofddoelstellingen van het grondbeleid voor de gemeente als volgt worden omschreven:

Het stellen van (bestuurlijke) kaders:

- Formuleren van uitgangspunten van het grondbeleid en aangeven van speerpunten.
- Informeren:
- Het binnen gestelde doelen van ruimtelijke ordening, structuurvisie en sectorale visies (met inzet van juridische en financiële instrumenten) realiseren van het door de gemeente geformuleerde ruimtelijke beleid;
- Het kenbaar en transparant maken van het grondbeleid van de gemeente Wassenaar, zowel naar de interne organisatie als naar de 'buitenwereld'.
- Faciliteren:
- Bieden van structuur ten behoeve van de uitvoeringsstrategie van specifieke ruimtelijke ontwikkelingen;
- Benoemen van de bestuurlijke rolverdeling in de uitvoering van het grondbeleid.
-

3 Grondbeleid

Het grondbeleid wordt uitgevoerd aan de hand van de Nota Grondbeleid:

De Nota Grondbeleid schetst de uitgangspunten van het te voeren grondbeleid van de gemeente Wassenaar. Het beschrijft onder andere de diverse grondbeleidsinstrumenten die de gemeente tot haar beschikking heeft en er worden concrete grondbeleidskeuzes gemaakt. Ook geeft het richtlijnen voor het "in de markt zetten" van in exploitatie te brengen gronden. De methoden van prijsbepaling voor de toekomstige functie van de te verkopen grond staan beschreven, met als doel een zo marktconform mogelijke prijs.

Dit alles heeft tot doel het voeren van een transparant, eenduidig en integer grondbeleid.

4 Wettelijke/landelijke grondslagen

- Wet ruimtelijke ordening (*Wro*)
- Besluit ruimtelijke ordening (*Bro*)
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Wet voorkeursrecht Gemeenten (Wvg)
- Wet Markt en Overheid
- Gemeentewet (Gemw)

5 Grondexploitaties

Uitgangspunt van de gemeente Wassenaar is dat het saldo van alle grondexploitaties minimaal nul moet zijn. Opbrengsten en tekorten uit grondexploitaties komen ten gunste respectievelijk ten laste van de algemene reserve.

6 Actuele ontwikkelingen

Vennootschapsbelasting (VPB)

Het wetsvoorstel heeft per 1 januari 2016 een belastingplicht geïntroduceerd voor overheidsondernemingen. Het is de bedoeling dat overheden die winst of structureel overschotten realiseren met activiteiten die concurreren met de 'markt', VPB plichtig worden. Activiteiten die structureel verliesgevend zijn leiden niet tot belastingplicht. Tussen die twee uitersten ligt een grijs gebied. Dit grijze gebied wordt tussen de belastingdienst en de VNG uitgewerkt. Ook is de gemeente in gesprek met de belastingdienst.

De komende periode zal duidelijk moeten worden wat het effect van de VPB is op de verschillende categorieën en wat het effect is van bepaalde keuzes die gemaakt kunnen worden.

Wijzigingen verslaggevingsregels grondexploitaties

Per 1 januari 2016 is de categorie NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) afgeschaft. Zolang gronden nog niet in exploitatie zijn genomen worden deze als 'strategische gronden' benoemd. Het gevolg hiervan is dat er geen rente en andere kosten, waaronder algemene kosten en ambtelijke uren, aan deze gronden kunnen worden toegerekend. Wassenaar volgt deze systematiek.

De Omgevingswet

Dit betreft een omvangrijke stelselwijziging, waarbij het Omgevingsrecht fundamenteel op de schop gaat. 40 Sectorale wetten 117 algemene maatregelen van bestuur (amvb's) en honderden ministeriële regelingen worden vereenvoudigd, versoberd en gebundeld in één samenhangende Omgevingswet. Het doel van deze nieuwe wet is het integreren van alle wetten en regelingen waardoor het eenvoudiger moet worden om projecten op te starten. Deze wet kan effect hebben op de mogelijkheden betreffende het kostenverhaal voor Bovenwijkse, Bovenplanse en de Bijdrage ruimtelijke ontwikkelingen. Niet langer geldt 2018 als invoeringsjaar. De inwerkingtreding is verschoven naar begin 2019.

Financiële begroting

Leeswijzer voor de financiële begroting

Naast de programma's en de paragrafen uit de beleidsbegroting kent de programmabegroting een financiële begroting. Volgens de voorschriften uit de BBV moet daarin opgenomen worden:

- a. Het overzicht van baten en lasten en de toelichting;
- b. De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.

In deze begroting is dat als volgt uitgewerkt:

- Resultaat begroting 2017

In dit onderdeel vindt cijfermatige vergelijking plaats tussen het jaar 2017 en de jaren 2016 en 2015. Waar dit noodzakelijk is staat een inhoudelijke toelichting opgenomen;

- Het financieel meerjarenperspectief 2018-2020

Hier wordt een meerjarenoverzicht gepresenteerd van baten en lasten. In dit overzicht zijn de gevolgen van nieuw beleid en bezuinigingen integraal verwerkt. In de programmatoelichtingen en in bijlage 1 (nieuw beleid) zijn de concrete maatregelen toegelicht.

Uitgangspunten

In het volgende overzicht staan de belangrijkste uitgangspunten voor de meerjarenbegroting 2017-2020 weergegeven:

Omschrijving	2017	2018	2019	2020
Algemene Uitkering	CAO	CAO	CAO	CAO
Lonen	0,00%	0%	0%	0%
Prijzen (algemeen)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Verbonden partijen	Bij een AB-besluit de begroting voor 2017 anders de begroting 2016-2019	Bij een AB-besluit de begroting voor 2017 anders de begroting 2016-2019	Bij een AB-besluit de begroting voor 2017 anders de begroting 2016-2019	Bij een AB-besluit de begroting voor 2017 anders de begroting 2016-2019
Overige tarieven	1,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Dotaties voorzieningen	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Kapitaallasten	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Belastingen De aanpassing van de belastingen en rechten is gelijk aan het door het Centraal Economisch Planbureau geraamde inflatiepercentage.	1,0%	1,0 %	1,0 %	1,0 %
Onvoorzien per inwoner	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95

Toezichtregime

Het belangrijkste criterium voor het toezicht van de provincie is het “reëel en structureel evenwicht”. Structureel evenwicht houdt in dat de structurele lasten door structurele baten en de incidentele lasten door incidentele baten worden gedekt. Reëel evenwicht wil zeggen dat de wijze waarop het saldo tot stand komt een realistische grondslag heeft. Zo moeten bijvoorbeeld de taakstellingen en bezuinigingen in de begroting concreet zijn uitgewerkt en de haalbaarheid ervan aannemelijk zijn.

Het evenwicht moet in beginsel al bereikt zijn in het begrotingsjaar. Als dat niet het geval is moet de gemeente kunnen aantonen dat dit evenwicht uiterlijk in 2020 bereikt wordt.

We kennen twee typen toezicht: repressief en preventief toezicht. Uit de Gemeentewet blijkt dat repressief toezicht regel is en preventief toezicht uitzondering. Repressief toezicht is toezicht achteraf, hiermee kan de uitvoering van besluiten van de gemeenteraad niet worden belemmerd. Bij preventief toezicht is dit wel het geval. De toezichthouder moet dan de begrotingswijzigingen vooraf goedkeuren.

Voor de gemeente Wassenaar geldt repressief toezicht.

Dit begrotingsjaar besteedt de provincie extra aandacht aan de invoering van het nieuwe Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Het BBV is op een aantal belangrijke punten gewijzigd, dit betekent nogal wat voor de gemeenten. De provincie toetst of de wijzigingen van het BBV op de juiste manier zijn doorgevoerd.

In kader van financieel toezicht gemeente nieuwe stijl streeft de provincie naar een situatie van het nemen van verantwoordelijkheid door de gemeenten voor het financieel resultaat (inclusief de opgenomen bezuinigingsmaatregelen) en de financiële positie. Als dat een goede invulling krijgt treedt de provincie meer terug.

Resultaat begroting 2017-2020

Overzicht van baten en lasten

Onderstaande tabel geeft het resultaat van de primitieve begroting voor 2017 in vergelijking met de realisatie over 2015 en de aangepaste begrotingscijfers over 2016

Tabel 20

Programma's bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Rekening 2015			Begroting 2016			Begroting 2017		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
P0 Bestuur en ondersteuning	47.346	-16.371	30.974	48.782	-19.087	29.695	40.832	-13.759	27.073
P1 Veiligheid	14	-3.348	-3.334	54	-3.479	-3.425	73	-2.808	-2.735
P2 Verkeer en vervoer	749	-5.266	-4.517	407	-13.343	-12.936	291	-4.574	-4.283
P3 Economie	972	-307	665	941	-377	564	950	-324	625
P4 Onderwijs	109	-3.429	-3.320	117	-3.657	-3.539	161	-2.778	-2.617
P5 Sport, cultuur en recreatie	675	-8.449	-7.773	766	-6.905	-6.139	511	-6.190	-5.679
P6 Sociaal Domein	6.127	-18.615	-12.488	5.966	-20.498	-14.532	5.685	-18.559	-12.874
P7 Volksgezondheid en milieu	7.816	-9.423	-1.607	7.880	-9.478	-1.598	6.964	-7.919	-954
P8 Wonen en bouwen	1.030	-3.048	-2.018	1.621	-3.127	-1.506	1.473	-2.597	-1.125
Saldo van baten en lasten	64.837	-68.255	-3.418	66.534	-79.950	-13.416	56.939	-59.507	-2.568

Mutaties reserves									
P0 Bestuur en ondersteuning	44.289	-44.149	140	3.219	-3.168	51	4.014	-2.500	1.514
P2 Verkeer en vervoer	992	0	992	9.579	0	9.579	68	0	68
P4 Onderwijs	295	0	295	442	0	442	75	0	75
P5 Sport, cultuur en recreatie	11.922	-9.472	2.450	1.096	0	1.096	1.158	-700	458
P6 Sociaal Domein	119	0	119	965	0	965	88	0	88
P7 Volksgezondheid en milieu	133	0	133	245	0	245	260	0	260
P8 Wonen en bouwen	48	0	48	556	0	556	191	0	191
Totaal mutaties reserves	57.798	-53.621	4.177	16.102	-3.168	12.934	5.854	-3.200	2.654

Resultaat	122.635	-121.876	759	82.636	-83.118	-482	62.793	-62.707	86
------------------	----------------	-----------------	------------	---------------	----------------	-------------	---------------	----------------	-----------

Per saldo geeft 2017 na mutaties over de reserves een resultaat te zien van € 86.177 voordelig.

Het meerjarige beeld ziet er als volgt uit:

Financieel meerjarenperspectief 2017 - 2020

Tabel 21

Programma's bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
P0 Bestuur en ondersteuning	40.832	-13.759	27.073	40.433	-12.698	27.735	40.108	-12.515	27.594	39.925	-11.656	28.268
P1 Veiligheid	73	-2.808	-2.735	73	-2.803	-2.730	73	-2.803	-2.730	73	-2.803	-2.730
P2 Verkeer en vervoer	291	-4.574	-4.283	291	-4.390	-4.099	291	-4.400	-4.109	291	-4.337	-4.046
P3 Economie	950	-324	625	950	-324	625	950	-309	640	950	-309	640
P4 Onderwijs	161	-2.778	-2.617	161	-2.635	-2.475	161	-2.607	-2.446	161	-2.607	-2.446
P5 Sport, cultuur en recreatie	511	-6.190	-5.679	511	-6.113	-5.602	511	-6.153	-5.643	511	-6.211	-5.700
P6 Sociaal Domein	5.685	-18.559	-12.874	5.685	-18.686	-13.000	5.685	-18.553	-12.867	5.685	-18.464	-12.778
P7 Volksgezondheid en milieu	6.964	-7.919	-954	6.977	-7.873	-896	7.011	-7.599	-588	7.028	-7.529	-500
P8 Wonen en bouwen	1.473	-2.597	-1.125	1.473	-2.513	-1.040	1.473	-2.474	-1.002	1.473	-2.474	-1.002
Saldo van baten en lasten	56.939	-59.507	-2.568	56.553	-58.036	-1.483	56.262	-57.414	-1.152	56.096	-56.391	-295

Mutaties reserves bedragen x € 1.000,- ("-"= nadeel / "+"= voordeel)	Begroting 2017		Begroting 2018		Begroting 2019		Begroting 2020	
	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten
P0 Bestuur en ondersteuning	4.014	-2.500	692	0	633	0	0	0
P2 Verkeer en vervoer	68	0	68	0	68	0	68	0
P4 Onderwijs	75	0	75	0	50	0	50	0
P5 Sport, cultuur en recreatie	1.158	-700	473	0	473	0	473	0
P6 Sociaal Domein	88	0	0	0	0	0	0	0
P7 Volksgezondheid en milieu	260	0	245	0	0	0	0	0
P8 Wonen en bouwen	191	0	8	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	5.854	-3.200	1.561	0	1.225	0	591	0

Resultaat	62.793	-62.707	86	58.114	-58.036	78	57.487	-57.414	73	56.687	-56.391	296
------------------	---------------	----------------	-----------	---------------	----------------	-----------	---------------	----------------	-----------	---------------	----------------	------------

Mutaties op de reserves conform eerdere besluitvorming tot en met de Kadernota worden niet toegelicht. De volgende reservemutaties worden met de voorliggende begroting besloten en zijn reeds verwerkt in bovenstaand overzicht:

Onttrekking uit de Reserve Sociaal Domein voor Vroeg- en voorschoolse educatie conform RV 3616 uit 2016.

Saldo van de incidentele baten en lasten in de begroting ten laste/gunste van de concernreserve:

- 2017 € - 85.456
- 2018 € 281.322
- 2019 € 193.007
- 2020 € 296.350

Dekking van het niet gerealiseerde deel van de taakstellingen 2017-2020 ten laste van de Reserve Frictiekosten:

- 2017 € 1.050.000
- 2018 € 691.667
- 2019 € 633.333.

Bovenstaande resultaten na bestemming zijn inclusief incidentele lasten en baten.

Om de structurele sluitendheid van de (meerjaren)begroting te berekenen worden de resultaten geschoond voor de factor 'incidenteel'.

Incidentele baten en lasten

Om te kunnen beoordelen of de begroting structureel in evenwicht is, d.w.z. structurele lasten worden door structurele baten afgedekt, dienen de incidentele lasten en baten inzichtelijk te worden gemaakt.

Onder de lasten en baten die in dit overzicht dienen te worden opgenomen, worden verstaan:

- inkomsten uit grondexploitaties;
- bijzondere baten uit verkoop van gemeentelijke eigendommen;
- verkoop tafelzilver;
- extra dividenduitkering;
- incidentele bouwleges;
- extra afschrijvingen ten laste van de exploitatie;
- extra dotaties aan voorzieningen onder andere voor onderhoud;
- investeringen met maatschappelijk nut die ten laste van een reserve komen;
- dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve;
- baten en lasten ten gevolge van incidenteel nieuw beleid;
- voor- en nadelige afwikkelingsverschillen voorgaande dienstjaren
- éénmalige subsidies.

Gecorrigeerd voor incidentele lasten en baten is in 2017 sprake van een structureel tekort van € 85.456. Omdat de begroting structureel een overschot laat zien kunnen we toch spreken van structureel evenwicht. In de tabel hieronder is een overzicht opgenomen van de incidentele posten in de begroting.

Tabel 22 Incidentele posten (bedragen x € 1.000, -/- is nadeel)

Omschrijving (x € 1.000)	Lasten				Baten			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Programma 0 Bestuur en dienstverlening Kadernota 2017 Gevolgen individueel keuzebudget Beschikking vrije ruimte algemene reserve voor Verkiezingen Tweede Kamer	-463.547 -30.000				463.547			
Voorjaarsnota 2016 Lobby ondertunneling N44	-15.000							
Begroting 2017-2020 Kosten voormalig personeel Dotatie aan reserve frictiekosten Onttrekken uit AR voor reserve frictiekosten	-69.000 -2.500.000				2.500.000			
Overige mutaties Budget opleidingen raad i.v.m. verkiezingen Dividenduitkering Alliander		-10.000			297.000			
TOTAAL PROGRAMMA 0	-3.077.547	-10.000	0	0	3.260.547	0	0	0
Programma 4 Onderwijs Kadernota 2017 Schakelklas vluchtelingenkinderen 2017 BEGROTING 2016 Taaltoets leidsters, versterking	-77.500 -65.000				65.000			
TOTAAL PROGRAMMA 4	-142.500	0	0	0	65.000	0	0	0
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie Projectlokatie Valkenburg NJN 2015	-20.000							
TOTAAL PROGRAMMA 5	-20.000	0	0	0	0	0	0	0
Programma 6 Sociaal domein Kadernota 2017 Maregroepe begroting 2017 Participatiewet: beschutte werkplekken Actieplan jeugdwerkloosheid 2018	-45.000	-57.500 -59.000			40.000			
Overige mutaties Onttrekking RES Implementatie sociaal domein RES Uitvoering sociaal domein jr 2014 Actieplan jeugdwerkloosheid Begroting 2016 Soc.jur. ondersteuning	-59.000 -20.000				68.033 20.000			
TOTAAL PROGRAMMA 6	-124.000	-116.500	0	0	128.033	0	0	0
Programma 7 Volksgezondheid en milieu Kadernota Voorbereiding implementatie omgevingswet Uitvoering Groen- en Watervisie 2016-2020 Uitvoering Groen- en Watervisie 2016-2020 Klimaatprogramma 2016-2019 Laadpalen elektrische voertuigen Klimaatprogramma 2016-2019 Dekking reserve VH & Duurzaamheid Klimaatprogramma 2016-2019 Dekking Klimaatprogramma 2016 tlv. Dekking beleidsontwikkeling W&Z tlv.	-50.000 -10.000 -12.500 -70.000 -6.400	-120.000 -6.400 -190.000 -70.000	-125.000			190.000 125.000 70.000 120.000 10.000		
TOTAAL PROGRAMMA 7	-148.900	-386.400	-245.000	0	80.000	310.000	125.000	0
Programma 8 Wonen en ruimte Kadernota Beleidsontwikkeling wonen & zorg Midterm review woonvisie dekking hieronder Dekking midterm review woonvisie tlv.	-10.000	-8.000				8.000		
Overige mutaties Kostendekkendheid WABO onttrekking reserve					181.000			
TOTAAL PROGRAMMA 8	-10.000	-8.000	0	0	181.000	8.000	0	0
DIVERSE PROGRAMMA'S Overige effecten Najaarsnota 2015	-20.000							
TOTAAL DIVERSE PROGRAMMA'S	-20.000	0	0	0	0	0	0	0
Totaal incidenteel	-3.542.947	-520.900	-245.000	0	3.714.580	318.000	125.000	0
Saldo incidentele lasten - incidentele baten	171.633	-202.900	-120.000	0				
Begrotingssaldo	86.177	78.224	73.007	296.350				
Structureel saldo	-85.456	281.124	193.007	296.350				

Samengevat betekent dit het volgende beeld voor het structurele begrotingsresultaat:

Tabel 23 Structureel begrotingsresultaat

Structureel begrotingsresultaat	2017	2018	2019	2020
Begrotingssaldo vóór dekking	-399.987	-227.456	-373.346	-273.733
Dekking opgenomen in begroting	-563.836	-385.789	-186.980	570.083
Dekking uit reserves	1.050.000	691.667	633.333	
Begrotingssaldo na dekking	86.177	78.422	73.007	296.350
Incidentele posten	171.633	-202.900	-120.000	0
Structureel resultaat	-85.456	281.322	193.007	296.350

Bijlagen bij de programmabegroting

Bijlage 1 Nieuw beleid per programma

In onderstaande tabel is het nieuwe beleid weergegeven dat is verwerkt in de meerjarenbegroting 2017-2020. Dit beleid is opgenomen in de Kadernota 2017 en vastgesteld in de raadsvergadering van 4 juli 2016.

Omschrijving beleid en budgettaire gevolg	2017	2018	2019	2020
Programma 2				
Afschrijving investeringen "duurzaam veilig" Zonneveldweg		11.800	11.800	11.800
Subtotaal programma 2	0	11.800	11.800	11.800
Programma 4				
Schakelklas vluchtelingenkinderen	77.500			
Subtotaal programma 4	77.500	0	0	0
Programma 5				
Uitvoering sportnota incidenteel	734.000			
Sportnota				
- sportdeelname	6.000	6.000	6.000	6.000
- sportcontact	2.000	2.000	2.000	2.000
- deskundigheidsbevordering	5.000	5.000	5.000	5.000
Uitvoering groen- en watervisie	22.500			
Klimaatprogramma 2016-0219	70.000	120.000		
Inrichtingskosten laadpalen elektrische voertuigen	6.400	6.400		
Cultureel erfgoed versoberen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Subtotaal programma 5	835.900	129.400	3.000	3.000
Programma 6				
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbaren		20.000	20.000	20.000
Extra capaciteit communicatie sociaal domein	25.000	25.000	25.000	25.000
Actieplan jeugdwerkloosheid		59.000		
Subtotaal programma 6	25.000	104.000	45.000	45.000
Programma 8				
Vorbereiding invoering omgevingswet	50.000			
Beleidsontwikkeling wonen en zorg	10.000			
Midterm review woonvisie		8.000		
Subtotaal programma 8	60.000	8.000	0	0
TOTAAL NIEUW BELEID	998.400	253.200	59.800	59.800

Bijlage 2 Reserves en voorzieningen

Overzicht Reserves 2016-2020	Begrote stand	Begrote stand	Begrote stand	Begrote stand	Begrote stand
per 31 december; bedragen x € 1.000	2016	2017	2018	2019	2020
Algemene reserves					
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	28.364	24.700	24.700	24.700	24.700
Algemene reserve weerstandsvermogen	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Reserve resultaat na bestemming	0	0	0	0	0
Totaal algemene reserves	36.364	32.700	32.700	32.700	32.700
Bestemmingsreserves					
Reserve lagere kapitaallasten Rijnlands Lyceum Wassenaar	1.450	1.400	1.350	1.300	1.250
Reserve spaarverlof	33	33	33	33	33
Reserve kapitaallasten parkeerkelder Langstraat	1.774	1.706	1.638	1.569	1.501
Reserve volkshuisvesting en duurzaamheid	996	726	473	473	473
Reserve Kunstopdrachten	44	44	44	44	44
Reserve Groene Buffer	148	148	148	148	148
Reserve kostendekkendheid omgevingsvergunningen	182	1	1	1	1
Reserve onderhoud openbare ruimte	1.080	1.080	1.080	1.080	1.080
Reserve implementatie Sociaal Domein	0	0	0	0	0
Reserve uitvoering Sociaal Domein	1.683	1.570	1.545	1.545	1.545
Reserve kapitaallasten zwembad	8.773	8.360	7.887	7.414	6.941
Reserve frictiekosten	716	2.166	1.474	841	841
Reserve incidentele investeringen in de sport	0	655	655	655	655
Totaal bestemmingsreserves	16.878	17.888	16.327	15.102	14.511
Totaal Reserves	53.242	50.588	49.027	47.803	47.211

Overzicht voorzieningen 2016-2020	Begrote stand 2016	Begrote stand 2017	Begrote stand 2018	Begrote stand 2019	Begrote stand 2020
per 31 december; bedragen x € 1.000					
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
VZ groot onderhoud gemeentelijke accommodaties	0	0	0	0	0
VZ onderhoud de Paauw	0	0	0	0	0
VZ onderhoud gemeentekantoor	0	0	0	0	0
VZ onderhoud BTW panden	0	0	0	0	0
VZ onderhoud Gemeentewerf	0	0	0	0	0
VZ gemeentelijke accommodaties BCF	0	0	0	0	0
VZ onderhoud buitenzijde schoolgebouwen	55	55	55	55	55
VZ onderhoud parkeerkelder Langstraat	0	0	0	0	0
VZ onderhoud restobjecten monumenten	0	0	0	0	0
VZ onderhoud wegen	4.034	3.161	2.748	2.333	1.770
VZ onderhoud bruggen	5	34	48	9	68
VZ onderhoud straatmeubilair	0	0	0	0	0
VZ onderhoud openbare verlichting	32	64	79	95	136
VZ onderhoud verkeersregelininstallaties	820	864	972	1.071	1.121
VZ onderhoud waterwegen	388	394	365	306	267
VZ onderhoud sportvelden	0	0	0	0	0
VZ onderhoud kunstobjecten openbare ruimte	0	0	0	0	0
VZ onderhoud speeltoestellen	77	93	102	39	67
VZ wegmeubilair (groen)	0	0	0	0	0
VZ achterstallig onderhoud groen	26	26	26	26	26
VZ onderhoud en aanpassingen gymnastieklokalen	56	112	168	224	279
Totaal Onderhoudsegalisatievoorzieningen	5.493	4.802	4.562	4.158	3.790
VZ vervanging riolering (algemeen)	10.165	10.121	10.008	9.933	9.893
Voorziening toek.verv.inv.heffing					
Totaal Voorziening toek.verv.inv.heffing	10.165	10.121	10.008	9.933	9.893
Voorzieningen verplichtingen en verliezen en risico's					
VZ wachtgeld wethouders	19	38	57	76	95
VZ uitkering vm secretaris	38	38	38	38	38
VZ bijdrage Rijnlandroute	750	750	750	750	750
VZ bijdrage faunapassage Ommedijk	500	500	500	500	500
VZ bijdrage sanering Kloosterland	96	96	96	96	96
VZ warme overdracht overheveling buitenonderhoud schoolgebouwen	289	289	289	289	289
Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	1.691	1.710	1.729	1.748	1.767
Totaal voorzieningen	17.349	16.633	16.299	15.839	15.451

Totaal reserves	53.242	50.588	49.027	47.803	47.211
Totaal voorzieningen	17.349	16.633	16.299	15.839	15.451
Totaal reserves en voorzieningen	70.591	67.221	65.326	63.642	62.662

Bijlage 3 Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven				
Maatstaf	2017	2018	2019	2020
1a Waarde woningen eigenaren	-5.208.214	-5.208.214	-5.208.214	-5.208.214
1c Waarde niet-woningen eigenaren	-591.361	-591.361	-591.361	-591.361
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	-463.932	-463.932	-463.932	-463.932
Subtotaal A	-6.263.507	-6.263.507	-6.263.507	-6.263.507

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is				
Maatstaf	2017	2018	2019	2020
1e OZB waarde niet-woningen	144.038	144.038	144.038	144.038
2 Inwoners	3.958.334	3.958.852	3.959.887	3.960.146
3a Eén-ouder-huishoudens	159.974	159.974	159.974	159.974
3b Huishoudens	1.062.534	1.062.534	1.062.534	1.062.534
3c Eenpersoonshuishoudens	86.553	87.202	87.202	87.202
4 Inwoners: jongeren < 20 jaar	1.512.486	1.512.486	1.512.486	1.512.486
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	515.221	515.221	515.221	515.221
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	57.881	57.881	57.881	57.881
7 Lage inkomens	78.216	78.216	78.216	78.216
7b Lage inkomens (drempel)	641.860	643.812	643.812	643.812
8a Bijstandsontvangers	783.061	813.224	828.074	835.705
11a Uitkeringsontvangers	88.379	89.381	89.799	90.078
12 Minderheden	229.065	229.065	229.065	229.065
13 Klantenpotentieel lokaal	789.488	789.488	789.488	789.488
14 Klantenpotentieel regionaal	109.025	109.368	109.368	109.368
15e Leerlingen VO	613.252	613.252	613.252	613.252
16 Oppervlakte land	210.543	210.543	210.543	210.543
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	135.316	137.515	137.515	137.515
19 Oppervlakte binnenwater	6.614	6.690	6.690	6.690
20 Oppervlakte buitenwater	21.822	21.822	21.822	21.822
21 Oppervlakte bebouwing	86.336	86.336	86.336	86.336

22 Oppervlakte bebouwing woonkernen *				
bodemfactor woonkernen	404.625	404.658	404.690	404.725
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	301.614	301.614	301.614	301.614
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied *				
bodemfactor buitengebied	22.870	22.872	22.874	22.875
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	29.048	29.048	29.048	29.048
24a Woonruimten	705.325	705.325	705.325	705.325
25a Woonruimten * bodemfactor woonkernen	622.584	622.584	622.584	622.584
29 Historische woningen in bewoonde oorden	50.936	50.936	50.936	50.936
31a ISV (a) stadsvernieuwing	4.479	4.479	4.479	4.479
31b ISV (b) herstructurering	1.642	1.642	1.642	1.642
32a Omgevingsadressendichtheid	1.263.324	1.263.853	1.263.853	1.263.853
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	33.847	33.847	33.847	33.847
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	82.246	82.246	82.246	82.246
36 Meerkernigheid	18.128	18.128	18.128	18.128
36a Kernen met 500 of meer adressen	55.518	55.518	55.518	55.518
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	29.749	29.752	29.754	29.757
38 Bedrijfsvestigingen	218.048	218.048	218.048	218.048
39 Vast bedrag	237.799	237.799	237.799	237.799
Subtotaal B	15.371.779	15.409.247	15.425.588	15.433.794

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)				
Jaren	2017	2018	2019	2020
Uitkeringsfactor	1,418	1,425	1,418	1,420
Subtotaal (B x C (=uf))	21.797.183	21.958.177	21.873.483	21.915.988

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2017	2018	2019	2020
56 Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 1e fase	14.144	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
56a Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 2e fase	-8.937	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
56b Cumulatieregeling gemeentefonds (SU)	-5.197	-107	-9.841	n.v.t.
61 Suppletierегeling OZB	48.620	32.413	16.207	0
Subtotaal D	48.630	32.306	6.366	0

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2017	2018	2019	2020
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.503.856	1.503.856	1.503.856	1.516.397
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	61.280	61.280	61.280	61.280
113 Peuterspeelzaalwerk (DU)	52.587	0	0	0
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (IU)	50.520	57.885	57.885	57.885
204 Verhoogde asielinstroom (DU)	230.438	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)	26.262	39.392	52.523	65.654
208 Basisregistratie Grootchalige Topografie (DU)	4.900	3.200	1.700	n.v.t.
Subtotaal E	1.929.843	1.665.613	1.677.244	1.701.216

Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein				
Maatstaf	2017	2018	2019	2020
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	2.513.835	2.467.810	2.438.316	2.424.062
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	2.994.340	3.071.137	3.080.101	3.104.331
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	1.533.761	1.415.157	1.372.415	1.314.031
Subtotaal F	7.041.936	6.954.104	6.890.832	6.842.424

Onderdeel G - Aanvullingen van de gebruiker				
Aanvullingen v/d gebruiker	2017	2018	2019	2020
Ontwikkeling BBP cf. septembercirculaire 2015	0	92.400	277.494	478.160
Subtotaal G	0	92.400	277.494	478.160

Totaal	24.554.086	24.439.094	24.461.913	24.674.281
Functie 921 (incl. WMO huishoudelijke hulp)	17.512.150	17.484.990	17.571.081	17.831.857
Functie 923 (decentralisatie sociaal domein)	7.041.936	6.954.104	6.890.832	6.842.424

Bijlage 4 Subsidies

Onderstaand overzicht geeft de in 2015 en 2016 verleende subsidies weer. De subsidies 2015 en 2016 zijn nog niet vastgesteld. Zolang het subsidieplafond voor incidentele subsidies nog niet is bereikt, kunnen in de resterende maanden van 2016 nog incidentele subsidies worden verleend. Deze worden definitief zichtbaar in de jaarrekening 2016.

Over het jaar 2017 valt het volgende te zeggen. De termijn voor het indienen van aanvragen voor 2017 sloot op 1 september. De aanvragen zitten nu in de beoordelingsfase. Hoe de verdeling van het subsidiebudget er in 2017 uit komt te zien valt op dit moment nog niet te zeggen, maar bij de verdeling wordt rekening gehouden met de middelen die maximaal beschikbaar zijn volgens de vastgestelde begroting 2017. Budgettair is op dit moment rekening gehouden met € 3.647.427.

Subsidieontvanger	Subsidies 2015	Subsidie 2016
PROGRAMMA 1. VEILIGHEID		
Halt	8.136	8.136
Politie Haaglanden, project Bemiddeling en Mediation	26.400	7.315
	34.536	15.451
PROGRAMMA 3. ECONOMIE		
St. CentrumManagement Wassenaar	15.000	15.000
	15.000	15.000
PROGRAMMA 4. ONDERWIJS		
St. Schooladviesdienst (SAD) - voor- en vroegschoolse educatie (VVE)	25.454	25.454
St. Schooladviesdienst (SAD) - onderwijsbegeleiding	316.763	309.065
St. Peuterspeelzalen Wassenaar	49.561	49.950
	391.778	384.469
PROGRAMMA 5. SPORT, CULTUUR EN RECREATIE		
Accordeonvereniging D.V.S.	1.250	3.000
BplusC - muziekeducatie	146.700	146.700
Comité / St. Open Monumentendag Wassenaar	2.330	2.330
International Chamber Music Festival ICMF	1.875	0
Muziekvereniging Excelsior	5.000	5.000
Sportvereniging Snel en Lenig	863	0
St. Beheer Warenar	60.000	60.000
St. Jazz Sociëteit	500	1.000
St. Noenki	683	1.171
St. Openbare Bibliotheek Voorschoten-Wassenaar	572.104	613.969
St. Plein Musique	1.500	0

St. Schooladviesdienst Wassenaar (SAD) - Talentum	189.718	193.200
St. Smaakvol Wassenaar - Culinaire Festival	4.000	5.000
St. Smaakvol Wassenaar - Dundu poppenspel	2.500	0
St. Voorburgse en Leidschendamse Lokale Omroep Midvliet	15.729	13.070
The English Theatre STET	2.500	2.500
Toneelvereniging Mimicri	5.000	10.000
Van Wassenaar Orkest	1.600	1.600
W.Z.K. Zwemmen - huur zwembad	105.802	107.070
Wassenaar Vocaliter	4.758	2.760
Wassenaars Kamerkoor	975	2.600
Wassenaarse Reddingsbrigade - huur zwembad	17.640	17.852
WZK Onderwatersport - huur zwembad	6.285	6.375
	1.149.312	1.195.197
PROGRAMMA 6. SOCIAAL DOMEIN		
Adelbert College - alternatief maatschappelijke stages	13.170	0
Bureau Discriminatiezaken	9.480	9.594
De Jutters (was: De Golfbreker)	3.124	3.124
Federatie Wassenaarse Ouderen	2.640	0
Hospice	14.040	14.040
Jongerenwerk	329.006	202.975
Kwadraad - algemeen en schoolmaatschappelijk werk, sociaal raadslieden, gezinscoaching	321.750	343.000
MEE Zuid-Holland Noord	130.846	130.846
Oogvereniging Leiden	286	0
Slachtofferhulp	4.776	6.418
St. Adviesraad Sociaal Domein Wassenaar	8.436	10.000
St. Buddy Netwerk	5.500	2.750
St. Jeugdformaat	5.976	5.976
St. Jeugdgezondheidszorg ZHW	558.524	631.201
St. Maatsch. Onderst. Wassenaar (SMO) - kernactiviteiten	250.498	253.199
St. Maatsch. Onderst. Wassenaar (SMO) - aanvull. mantelz.	91.285	91.363
St. Maatsch. Onderst. Wassenaar (SMO) - Alzheimer Café	5.462	5.500
St. Maatsch. Onderst. Wassenaar (SMO) - pilot BurenHulp	0	25.648
St. Maatsch. Onderst. Wassenaar (SMO) - soc. alarmering	0	7.133
St. Maatsch. Onderst. Wassenaar (SMO) - mantelzorg	50.000	52.363
St. Maatsch. Onderst. Wassenaar (SMO) - vakantiecampen	0	2.510
St. Schooladviesdienst (SAD) - CJG	44.000	56.400
St. Sociaal Kontakt Wassenaar	907	351
St. Van Woesik, waterscouting	13.725	13.725
St. Vluchtelingen Werk	15.000	15.000
St. VTV ZHN	2.900	0

St. Wassenaar Plus	3.000	3.000
St. Wassenaaarse Ouderen in Beweging (WOB)	17.687	17.899
St. Wassenaaarse Zorgverlening (SWZ) - prof.alarmopvolg.	116.000	0
St. Zorg- en Kinderboerderij	1.875	3.800
Vereniging Scouting Willibrord, landscouting	9.900	9.900
Vrijwilligerscentrale (running costs + professionalisering)	84.000	86.000
Welzijn Xtra Plus - Jeugd Interventie Team (JIT)	43.264	44.280
	2.157.057	2.047.995
Budget incidentele subsidies	45.938	50.000
Totaal	3.793.621	3.708.112

Bijlage 5 Overzicht baten en lasten per taakveld

Baten en lasten per taakveld (voor mutaties reserves)

Programma: P0 Bestuur en ondersteuning	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019	Meerjaren Begroting 2020
Baten en lasten per taakveld						
Taakveld: 0.1 Bestuur						
Baten	207.121	10.945	10.945	10.945	10.945	10.945
Lasten	-2.542.545	-3.645.020	-1.866.540	-1.807.540	-1.797.540	-1.797.540
Saldo	-2.335.424	-3.634.075	-1.855.595	-1.796.595	-1.786.595	-1.786.595
Taakveld: 0.2 Burgerzaken						
Baten	622.859	621.414	582.786	582.786	582.786	582.786
Lasten	-2.050.221	-2.064.571	-1.022.449	-1.022.449	-1.022.449	-1.022.449
Saldo	-1.427.362	-1.443.157	-439.663	-439.663	-439.663	-439.663
Taakveld: 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-228.264	-228.264	-228.264	-228.264
Saldo	0	0	-228.264	-228.264	-228.264	-228.264
Taakveld: 0.4 Overhead						
Baten	7.832.265	9.365.325	2.400.686	2.385.466	2.358.792	2.237.263
Lasten	-11.691.628	-13.164.540	-9.833.520	-8.807.234	-8.679.293	-7.819.580
Saldo	-3.859.362	-3.799.215	-7.432.834	-6.421.768	-6.320.501	-5.582.317
Taakveld: 0.5 Treasury						
Baten	3.190.540	2.799.025	1.627.398	1.358.440	1.037.803	763.157
Lasten	-132.102	-160.497	-116.455	-173.666	-173.388	-174.625
Saldo	3.058.438	2.638.528	1.510.943	1.184.774	864.415	588.532
Taakveld: 0.61 OZB Woningen						
Baten	7.767.841	7.951.316	8.390.715	8.390.715	8.390.715	8.390.715
Lasten	-488.622	-511.602	-485.463	-440.463	-395.463	-395.463
Saldo	7.279.220	7.439.714	7.905.252	7.950.252	7.995.252	7.995.252
Taakveld: 0.62 OZB Niet-woningen						
Baten	920.429	993.282	1.003.215	1.003.215	1.003.215	1.003.215
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	920.429	993.282	1.003.215	1.003.215	1.003.215	1.003.215
Taakveld: 0.63 Parkeerbelasting						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 0.64 Belastingen overig						
Baten	2.007.422	2.262.540	2.262.252	2.262.252	2.262.252	2.262.252
Lasten	-84.691	-91.000	-91.000	-91.000	-91.000	-91.000
Saldo	1.922.731	2.171.540	2.171.252	2.171.252	2.171.252	2.171.252
Taakveld: 0.7 Alg uitk. & ov. uitk. gemeentefonds						
Baten	24.782.409	24.778.317	24.554.086	24.439.094	24.461.914	24.674.282
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	24.782.409	24.778.317	24.554.086	24.439.094	24.461.914	24.674.282
Taakveld: 0.8 Overige baten en lasten						
Baten	14.636	0	0	0	0	0
Lasten	618.414	550.419	-114.927	-127.427	-127.427	-127.427
Saldo	633.050	550.419	-114.927	-127.427	-127.427	-127.427
Taakveld: 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 0.10 Mutaties reserves						
Baten	0	0	10	10	10	10
Lasten	0	0	-10	-10	-10	-10
Saldo	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 0.11 Resultaat rekening baten en lasten						
Baten	0	0	10	10	10	10
Lasten	0	0	-10	-10	-10	-10
Saldo	0	0	0	0	0	0
Baten programma	47.345.524	48.782.164	40.832.103	40.432.933	40.108.442	39.924.635
Lasten programma	-16.371.393	-19.086.811	-13.758.638	-12.698.063	-12.514.844	-11.656.368
Saldo programma	30.974.131	29.695.353	27.073.465	27.734.870	27.593.598	28.268.267

Programma:P1 Veiligheid	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 1.1 Crisisbeheersing en brandweer						
Baten	2.025	0	0	0	0	0
Lasten	-2.004.026	-2.123.623	-2.008.478	-2.003.960	-2.003.960	-2.003.960
Saldo	-2.002.001	-2.123.623	-2.008.478	-2.003.960	-2.003.960	-2.003.960
Taakveld: 1.2 Openbare orde en veiligheid						
Baten	11.835	53.829	72.847	72.847	72.847	72.847
Lasten	-1.343.608	-1.355.072	-799.366	-799.366	-799.366	-799.366
Saldo	-1.331.773	-1.301.243	-726.519	-726.519	-726.519	-726.519
Baten programma	13.860	53.829	72.847	72.847	72.847	72.847
Lasten programma	-3.347.634	-3.478.695	-2.807.844	-2.803.326	-2.803.326	-2.803.326
Saldo programma	-3.333.774	-3.424.866	-2.734.997	-2.730.479	-2.730.479	-2.730.479
Programma:P2 Verkeer en vervoer	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 2.1 Verkeer en vervoer						
Baten	555.700	214.619	97.898	97.898	97.898	97.898
Lasten	-4.882.542	-11.597.570	-4.276.997	-4.093.236	-4.103.605	-4.040.111
Saldo	-4.326.842	-11.382.951	-4.179.099	-3.995.338	-4.005.707	-3.942.213
Taakveld: 2.2 Parkeren						
Baten	153.047	166.327	166.607	166.607	166.607	166.607
Lasten	-370.804	-1.741.701	-268.837	-268.837	-268.837	-268.837
Saldo	-217.758	-1.575.374	-102.230	-102.230	-102.230	-102.230
Taakveld: 2.3 Recreatieve havens						
Baten	26.323	26.405	26.425	26.425	26.425	26.425
Lasten	0	-4.000	-11.349	-11.349	-11.349	-11.349
Saldo	26.323	22.405	15.076	15.076	15.076	15.076
Taakveld: 2.4 Economische havens en waterwegen						
Baten	13.673	0	0	0	0	0
Lasten	-12.413	-60	0	0	0	0
Saldo	1.260	-60	0	0	0	0
Taakveld: 2.5 Openbaar vervoer						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-16.566	-16.566	-16.566	-16.566
Saldo	0	0	-16.566	-16.566	-16.566	-16.566
Baten programma	748.742	407.351	290.930	290.930	290.930	290.930
Lasten programma	-5.265.759	-13.343.331	-4.573.749	-4.389.988	-4.400.357	-4.336.863
Saldo programma	-4.517.017	-12.935.980	-4.282.819	-4.099.058	-4.109.427	-4.045.933
Programma:P3 Economie	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 3.1 Economische ontwikkeling						
Baten	0	29.000	29.000	29.000	29.000	29.000
Lasten	-253.296	-286.909	-241.937	-241.937	-226.937	-226.937
Saldo	-253.296	-257.909	-212.937	-212.937	-197.937	-197.937
Taakveld: 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen						
Baten	35.298	43.160	43.160	43.160	43.160	43.160
Lasten	-44.415	-58.066	-43.762	-43.762	-43.762	-43.762
Saldo	-9.118	-14.906	-602	-602	-602	-602
Taakveld: 3.4 Economische promotie						
Baten	937.107	868.880	877.489	877.489	877.489	877.489
Lasten	-9.355	-31.944	-38.671	-38.671	-38.671	-38.671
Saldo	927.752	836.936	838.818	838.818	838.818	838.818
Baten programma	972.405	941.040	949.649	949.649	949.649	949.649
Lasten programma	-307.067	-376.919	-324.370	-324.370	-309.370	-309.370
Saldo programma	665.338	564.121	625.279	625.279	640.279	640.279
Programma:P4 Onderwijs	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 4.1 Openbaar basisonderwijs						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-6.497	-6.497	-6.497	-6.497
Saldo	0	0	-6.497	-6.497	-6.497	-6.497
Taakveld: 4.2 Onderwijshuisvesting						
Baten	1.270	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Lasten	-2.057.899	-2.242.250	-1.223.503	-1.223.503	-1.219.966	-1.219.966
Saldo	-2.056.629	-2.238.250	-1.219.503	-1.219.503	-1.215.966	-1.215.966

Taakveld: 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken						
Baten	107.789	113.465	156.545	156.545	156.545	156.545
Lasten	-1.371.466	-1.414.413	-1.547.597	-1.405.097	-1.380.097	-1.380.097
Saldo	-1.263.677	-1.300.948	-1.391.052	-1.248.552	-1.223.552	-1.223.552
Baten programma	109.059	117.465	160.545	160.545	160.545	160.545
Lasten programma	-3.429.365	-3.656.663	-2.777.597	-2.635.097	-2.606.560	-2.606.560
Saldo programma	-3.320.306	-3.539.198	-2.617.052	-2.474.552	-2.446.015	-2.446.015
Programma:P5 Sport, cultuur en recreatie	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 5.1 Sportbeleid en activering						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-368.622	-415.138	-527.464	-448.464	-448.464	-448.464
Saldo	-368.622	-415.138	-527.464	-448.464	-448.464	-448.464
Taakveld: 5.2 Sport-accommodaties						
Baten	170.710	168.730	168.730	168.730	168.730	168.730
Lasten	-2.857.395	-1.328.635	-923.401	-923.401	-923.401	-923.401
Saldo	-2.686.685	-1.159.905	-754.671	-754.671	-754.671	-754.671
Taakveld: 5.3 Cultuurpresentatie, prod, particip						
Baten	-46.298	42	42	42	42	42
Lasten	-582.611	-575.028	-476.210	-442.877	-409.543	-376.210
Saldo	-628.909	-574.986	-476.168	-442.835	-409.501	-376.168
Taakveld: 5.4 Musea						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-23.195	-23.195	-23.195	-23.195
Saldo	0	0	-23.195	-23.195	-23.195	-23.195
Taakveld: 5.5 Cultureel erfgoed						
Baten	51.268	29.353	29.353	29.353	29.353	29.353
Lasten	-224.044	-250.632	-219.046	-219.046	-219.046	-219.046
Saldo	-172.776	-221.279	-189.693	-189.693	-189.693	-189.693
Taakveld: 5.6 Media						
Baten	203.307	198.756	198.756	198.756	198.756	198.756
Lasten	-737.942	-779.708	-722.608	-722.608	-722.608	-722.608
Saldo	-534.634	-580.952	-523.852	-523.852	-523.852	-523.852
Taakveld: 5.7 Openbaar groen (openlucht)recreatie						
Baten	296.244	368.978	113.968	113.968	113.968	113.968
Lasten	-3.677.902	-3.556.094	-3.297.988	-3.333.216	-3.407.177	-3.498.388
Saldo	-3.381.658	-3.187.116	-3.184.020	-3.219.248	-3.293.209	-3.384.420
Baten programma	675.230	765.859	510.849	510.849	510.849	510.849
Lasten programma	-8.448.516	-6.905.235	-6.189.912	-6.112.807	-6.153.434	-6.211.312
Saldo programma	-7.773.285	-6.139.376	-5.679.063	-5.601.958	-5.642.585	-5.700.463
Programma:P6 Sociaal Domein	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie						
Baten	209.398	261.462	280.920	280.920	280.920	280.920
Lasten	-1.918.778	-2.450.970	-1.629.078	-1.659.078	-1.659.078	-1.569.078
Saldo	-1.709.380	-2.189.508	-1.348.158	-1.378.158	-1.378.158	-1.288.158
Taakveld: 6.2 Wijkteams						
Baten	3.318	0	0	0	0	0
Lasten	-1.369.107	-1.598.243	-473.046	-473.046	-473.046	-473.046
Saldo	-1.365.789	-1.598.243	-473.046	-473.046	-473.046	-473.046
Taakveld: 6.3 Inkomensregelingen						
Baten	5.310.204	4.885.887	4.606.207	4.606.207	4.606.207	4.606.207
Lasten	-7.030.234	-6.688.179	-6.567.887	-6.569.658	-6.571.609	-6.572.630
Saldo	-1.720.030	-1.802.292	-1.961.680	-1.963.451	-1.965.402	-1.966.423
Taakveld: 6.4 Begeleide participatie						
Baten	44.650	0	0	0	0	0
Lasten	-2.398.204	-2.312.257	-2.605.221	-2.561.848	-2.345.889	-2.302.325
Saldo	-2.353.554	-2.312.257	-2.605.221	-2.561.848	-2.345.889	-2.302.325
Taakveld: 6.5 Arbeidsparticipatie						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	-17.997	-17.997	-17.997	-17.997
Saldo	0	0	-17.997	-17.997	-17.997	-17.997

Taakveld: 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-708.255	-1.130.307	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812
Saldo	-708.255	-1.130.307	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812
Taakveld: 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+						
Baten	556.020	818.475	798.272	798.272	798.272	798.272
Lasten	-2.667.646	-3.712.122	-3.069.555	-3.207.768	-3.288.892	-3.332.490
Saldo	-2.111.626	-2.893.647	-2.271.283	-2.409.496	-2.490.620	-2.534.218
Taakveld: 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-						
Baten	3.066	0	0	0	0	0
Lasten	-2.229.986	-2.513.616	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890
Saldo	-2.226.920	-2.513.616	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890
Taakveld: 6.81 Geëscaleerde zorg 18+						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-29.771	-29.771	-74.836	-74.836	-74.836	-74.836
Saldo	-29.771	-29.771	-74.836	-74.836	-74.836	-74.836
Taakveld: 6.82 Geëscaleerde zorg 18-						
Baten	0	0	0	0	0	0
Lasten	-262.556	-62.628	-479.764	-479.764	-479.764	-479.764
Saldo	-262.556	-62.628	-479.764	-479.764	-479.764	-479.764
Baten programma	6.126.656	5.965.824	5.685.399	5.685.399	5.685.399	5.685.399
Lasten programma	-18.614.536	-20.498.093	-18.559.086	-18.685.697	-18.552.813	-18.463.868
Saldo programma	-12.487.880	-14.532.269	-12.873.687	-13.000.298	-12.867.414	-12.778.469
Programma:P7 Volksgezondheid en milieu	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 7.1 Volksgezondheid						
Baten	21.067	0	0	0	0	0
Lasten	-1.725.500	-1.901.740	-1.626.884	-1.621.681	-1.621.681	-1.621.681
Saldo	-1.704.433	-1.901.740	-1.626.884	-1.621.681	-1.621.681	-1.621.681
Taakveld: 7.2 Riolering						
Baten	2.732.755	2.806.385	2.673.623	2.686.026	2.698.448	2.720.813
Lasten	-2.254.510	-2.149.188	-1.971.102	-1.971.102	-1.951.918	-1.937.435
Saldo	478.246	657.197	702.521	714.924	746.530	783.378
Taakveld: 7.3 Afval						
Baten	4.926.336	5.008.500	4.241.934	4.242.361	4.263.946	4.258.644
Lasten	-4.410.717	-4.213.876	-3.222.456	-3.222.456	-3.243.615	-3.237.715
Saldo	515.619	794.624	1.019.478	1.019.905	1.020.331	1.020.929
Taakveld: 7.4 Milieubeheer						
Baten	89.900	16.020	0	0	0	0
Lasten	-969.591	-1.139.968	-896.773	-856.773	-580.373	-530.373
Saldo	-879.691	-1.123.948	-896.773	-856.773	-580.373	-530.373
Taakveld: 7.5 Begraafplaatsen en crematoria						
Baten	45.741	48.700	48.700	48.700	48.700	48.700
Lasten	-62.501	-72.837	-201.431	-201.431	-201.431	-201.431
Saldo	-16.759	-24.137	-152.731	-152.731	-152.731	-152.731
Baten programma	7.815.800	7.879.605	6.964.257	6.977.087	7.011.094	7.028.157
Lasten programma	-9.422.818	-9.477.609	-7.918.646	-7.873.443	-7.599.018	-7.528.635
Saldo programma	-1.607.018	-1.598.004	-954.389	-896.356	-587.924	-500.478
Programma:P8 Wonen en bouwen	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Baten en lasten per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 8.1 Ruimtelijke ordening						
Baten	5.501	-272	-272	-272	-272	-272
Lasten	-917.607	-950.180	-932.398	-882.398	-877.410	-877.410
Saldo	-912.106	-950.452	-932.670	-882.670	-877.682	-877.682
Taakveld: 8.2 Grondexploitatie (niet bedr terrein)						
Baten	12.500	0	0	0	0	0
Lasten	-440.879	-540.722	48.560	48.560	48.560	48.560
Saldo	-428.379	-540.722	48.560	48.560	48.560	48.560
Taakveld: 8.3 Wonen en bouwen						
Baten	1.011.825	1.621.491	1.472.863	1.472.863	1.472.863	1.472.863
Lasten	-1.689.548	-1.635.852	-1.713.450	-1.678.950	-1.645.406	-1.645.406
Saldo	-677.723	-14.361	-240.587	-206.087	-172.543	-172.543
Baten programma	1.029.825	1.621.219	1.472.591	1.472.591	1.472.591	1.472.591
Lasten programma	-3.048.033	-3.126.754	-2.597.288	-2.512.788	-2.474.256	-2.474.256
Saldo programma	-2.018.208	-1.505.535	-1.124.697	-1.040.197	-1.001.665	-1.001.665
Totaal baten programma's	64.837.101	66.534.356	56.939.170	56.552.830	56.262.346	56.095.602
Totaal lasten programma's	-68.255.121	-79.950.110	-59.507.130	-58.035.579	-57.413.978	-56.390.558
Geraamde saldo van baten en lasten	-3.418.020	-13.415.754	-2.567.960	-1.482.749	-1.151.632	-294.956

Mutaties reserves per taakveld

Programma:P0 Bestuur en ondersteuning	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Mutaties reserves per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 0.1 Bestuur						
Onttrekking reserves	0	38.665	463.547	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	38.665	463.547	0	0	0
Taakveld: 0.4 Overhead						
Onttrekking reserves	44.126	12.500	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	44.126	12.500	0	0	0	0
Taakveld: 0.8 Overige baten en lasten						
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 0.10 Mutaties reserves						
Onttrekking reserves	44.244.729	3.167.630	3.550.000	691.667	633.333	0
Toevoeging reserves	-44.148.731	-3.167.630	-2.500.000	0	0	0
Mutaties reserves	95.998	0	1.050.000	691.667	633.333	0
Onttrekking reserves programma	44.288.855	3.218.795	4.013.547	691.667	633.333	0
Toevoeging reserves programma	-44.148.731	-3.167.630	-2.500.000	0	0	0
Mutaties reserves programma	140.124	51.165	1.513.547	691.667	633.333	0
Programma:P2 Verkeer en vervoer	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Mutaties reserves per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 2.1 Verkeer en vervoer						
Onttrekking reserves	895.883	8.083.645	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	895.883	8.083.645	0	0	0	0
Taakveld: 2.2 Parkeren						
Onttrekking reserves	96.551	1.495.737	68.394	68.394	68.394	68.394
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	96.551	1.495.737	68.394	68.394	68.394	68.394
Onttrekking reserves programma	992.434	9.579.382	68.394	68.394	68.394	68.394
Toevoeging reserves programma	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma	992.434	9.579.382	68.394	68.394	68.394	68.394
Programma:P4 Onderwijs	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Mutaties reserves per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 4.2 Onderwijshuisvesting						
Onttrekking reserves	295.378	442.416	50.000	50.000	50.000	50.000
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	295.378	442.416	50.000	50.000	50.000	50.000
Taakveld: 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken						
Onttrekking reserves	0	0	25.000	25.000	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	25.000	25.000	0	0
Onttrekking reserves programma	295.378	442.416	75.000	75.000	50.000	50.000
Toevoeging reserves programma	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma	295.378	442.416	75.000	75.000	50.000	50.000
Programma:P5 Sport, cultuur en recreatie	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Mutaties reserves per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 5.1 Sportbeleid en activering						
Onttrekking reserves	36.518	40.000	745.000	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	-700.000	0	0	0
Mutaties reserves	36.518	40.000	45.000	0	0	0
Taakveld: 5.2 Sportaccommodaties						
Onttrekking reserves	11.038.719	763.613	413.163	472.912	472.912	472.912
Toevoeging reserves	-9.472.000	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	1.566.719	763.613	413.163	472.912	472.912	472.912
Taakveld: 5.3 Cultuurpresentatie, prod, particip						
Onttrekking reserves	7.184	17.816	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	7.184	17.816	0	0	0	0
Taakveld: 5.7 Openbaar groen (openlucht)recreatie						
Onttrekking reserves	839.778	274.342	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	839.778	274.342	0	0	0	0
Onttrekking reserves programma	11.922.198	1.095.771	1.158.163	472.912	472.912	472.912
Toevoeging reserves programma	-9.472.000	0	-700.000	0	0	0
Mutaties reserves programma	2.450.198	1.095.771	458.163	472.912	472.912	472.912

Programma:P6 Sociaal Domein	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Mutaties reserves per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie						
Onttrekking reserves	88.818	563.009	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	88.818	563.009	0	0	0	0
Taakveld: 6.2 Wijkteams						
Onttrekking reserves	0	296.573	68.033	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	296.573	68.033	0	0	0
Taakveld: 6.3 Inkomensregelingen						
Onttrekking reserves	0	85.140	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	85.140	0	0	0	0
Taakveld: 6.4 Begeleide participatie						
Onttrekking reserves	30.000	20.000	20.000	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	30.000	20.000	20.000	0	0	0
Onttrekking reserves programma	118.818	964.722	88.033	0	0	0
Toevoeging reserves programma	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma	118.818	964.722	88.033	0	0	0
Programma:P7 Volksgezondheid en milieu	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Mutaties reserves per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 7.1 Volksgezondheid						
Onttrekking reserves	81.867	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	81.867	0	0	0	0	0
Taakveld: 7.3 Afval						
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 7.4 Milieubeheer						
Onttrekking reserves	50.748	245.000	260.000	245.000	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	50.748	245.000	260.000	245.000	0	0
Onttrekking reserves programma	132.615	245.000	260.000	245.000	0	0
Toevoeging reserves programma	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma	132.615	245.000	260.000	245.000	0	0
Programma:P8 Wonen en bouwen	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Mutaties reserves per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 8.1 Ruimtelijke ordening						
Onttrekking reserves	1.163	40.028	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	1.163	40.028	0	0	0	0
Taakveld: 8.2 Grondexploitatie (niet bedr terrein)						
Onttrekking reserves	46.704	199.148	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	46.704	199.148	0	0	0	0
Taakveld: 8.3 Wonen en bouwen						
Onttrekking reserves	0	316.500	191.000	8.000	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	316.500	191.000	8.000	0	0
Onttrekking reserves programma	47.867	555.676	191.000	8.000	0	0
Toevoeging reserves programma	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves programma	47.867	555.676	191.000	8.000	0	0
Totaal onttrekking reserves	57.798.165	16.101.762	5.854.137	1.560.973	1.224.639	591.306
Totaal toevoeging reserves	-53.620.731	-3.167.630	-3.200.000	0	0	0
Totaal mutaties reserves	4.177.434	12.934.132	2.654.137	1.560.973	1.224.639	591.306

Geraamde resultaat (na verwerking mutaties reserves)

Programma:P0 Bestuur en ondersteuning	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Geraamde resultaat per taakveld	2015	2016	2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Taakveld: 0.1 Bestuur						
Resultaat baten	207.121	49.610	474.492	10.945	10.945	10.945
Resultaat lasten	-2.542.545	-3.645.020	-1.866.540	-1.807.540	-1.797.540	-1.797.540
Resultaat saldo	-2.335.424	-3.595.410	-1.392.048	-1.796.595	-1.786.595	-1.786.595
Taakveld: 0.2 Burgerzaken						
Resultaat baten	622.859	621.414	582.786	582.786	582.786	582.786
Resultaat lasten	-2.050.221	-2.064.571	-1.022.449	-1.022.449	-1.022.449	-1.022.449
Resultaat saldo	-1.427.362	-1.443.157	-439.663	-439.663	-439.663	-439.663
Taakveld: 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	-228.264	-228.264	-228.264	-228.264
Resultaat saldo	0	0	-228.264	-228.264	-228.264	-228.264
Taakveld: 0.4 Overhead						
Resultaat baten	7.876.391	9.377.825	2.400.686	2.385.466	2.358.792	2.237.263
Resultaat lasten	-11.691.628	-13.164.540	-9.833.520	-8.807.234	-8.679.293	-7.819.580
Resultaat saldo	-3.815.237	-3.786.715	-7.432.834	-6.421.768	-6.320.501	-5.582.317
Taakveld: 0.5 Treasury						
Resultaat baten	3.190.540	2.799.025	1.627.398	1.358.440	1.037.803	763.157
Resultaat lasten	-132.102	-160.497	-116.455	-173.666	-173.388	-174.625
Resultaat saldo	3.058.438	2.638.528	1.510.943	1.184.774	864.415	588.532
Taakveld: 0.61 OZB Woningen						
Resultaat baten	7.767.841	7.951.316	8.390.715	8.390.715	8.390.715	8.390.715
Resultaat lasten	-488.622	-511.602	-485.463	-440.463	-395.463	-395.463
Resultaat saldo	7.279.220	7.439.714	7.905.252	7.950.252	7.995.252	7.995.252
Taakveld: 0.62 OZB Niet-woningen						
Resultaat baten	920.429	993.282	1.003.215	1.003.215	1.003.215	1.003.215
Resultaat lasten	0	0	0	0	0	0
Resultaat saldo	920.429	993.282	1.003.215	1.003.215	1.003.215	1.003.215
Taakveld: 0.63 Parkeerbelasting						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	0	0	0	0
Resultaat saldo	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 0.64 Belastingen overig						
Resultaat baten	2.007.422	2.262.540	2.262.252	2.262.252	2.262.252	2.262.252
Resultaat lasten	-84.691	-91.000	-91.000	-91.000	-91.000	-91.000
Resultaat saldo	1.922.731	2.171.540	2.171.252	2.171.252	2.171.252	2.171.252
Taakveld: 0.7 Alg uitk. & ov. uitk. gemeentefonds						
Resultaat baten	24.782.409	24.778.317	24.554.086	24.439.094	24.461.914	24.674.282
Resultaat lasten	0	0	0	0	0	0
Resultaat saldo	24.782.409	24.778.317	24.554.086	24.439.094	24.461.914	24.674.282
Taakveld: 0.8 Overige baten en lasten						
Resultaat baten	14.636	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	618.414	550.419	-114.927	-127.427	-127.427	-127.427
Resultaat saldo	633.050	550.419	-114.927	-127.427	-127.427	-127.427
Taakveld: 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	0	0	0	0
Resultaat saldo	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 0.10 Mutaties reserves						
Resultaat baten	44.244.729	3.167.630	3.550.010	691.677	633.343	10
Resultaat lasten	-44.148.731	-3.167.630	-2.500.010	-10	-10	-10
Resultaat saldo	95.998	0	1.050.000	691.667	633.333	0
Taakveld: 0.11 Resultaat rekening baten en lasten						
Resultaat baten	0	0	10	10	10	10
Resultaat lasten	0	0	-10	-10	-10	-10
Resultaat saldo	0	0	0	0	0	0
Geraamde resultaat baten programma	91.634.379	52.000.959	44.845.650	41.124.600	40.741.775	39.924.635
Geraamde resultaat lasten programma	-60.520.124	-22.254.441	-16.258.638	-12.698.063	-12.514.844	-11.656.368
Geraamde resultaat saldo programma	31.114.254	29.746.518	28.587.012	28.426.537	28.226.931	28.268.267

Programma:P1 Veiligheid	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Geraamde resultaat per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 1.1 Crisisbeheersing en brandweer				2018	2019	2020
Resultaat baten	2.025	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	-2.004.026	-2.123.623	-2.008.478	-2.003.960	-2.003.960	-2.003.960
Resultaat saldo	-2.002.001	-2.123.623	-2.008.478	-2.003.960	-2.003.960	-2.003.960
Taakveld: 1.2 Openbare orde en veiligheid						
Resultaat baten	11.835	53.829	72.847	72.847	72.847	72.847
Resultaat lasten	-1.343.608	-1.355.072	-799.366	-799.366	-799.366	-799.366
Resultaat saldo	-1.331.773	-1.301.243	-726.519	-726.519	-726.519	-726.519
Geraamde resultaat baten programma	13.860	53.829	72.847	72.847	72.847	72.847
Geraamde resultaat lasten programma	-3.347.634	-3.478.695	-2.807.844	-2.803.326	-2.803.326	-2.803.326
Geraamde resultaat saldo programma	-3.333.774	-3.424.866	-2.734.997	-2.730.479	-2.730.479	-2.730.479
Programma:P2 Verkeer en vervoer	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Geraamde resultaat per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 2.1 Verkeer en vervoer				2018	2019	2020
Resultaat baten	1.451.583	8.298.264	97.898	97.898	97.898	97.898
Resultaat lasten	-4.882.542	-11.597.570	-4.276.997	-4.093.236	-4.103.605	-4.040.111
Resultaat saldo	-3.430.959	-3.299.306	-4.179.099	-3.995.338	-4.005.707	-3.942.213
Taakveld: 2.2 Parkeren						
Resultaat baten	249.598	1.662.064	235.001	235.001	235.001	235.001
Resultaat lasten	-370.804	-1.741.701	-268.837	-268.837	-268.837	-268.837
Resultaat saldo	-121.206	-79.637	-33.836	-33.836	-33.836	-33.836
Taakveld: 2.3 Recreatieve havens						
Resultaat baten	26.323	26.405	26.425	26.425	26.425	26.425
Resultaat lasten	0	-4.000	-11.349	-11.349	-11.349	-11.349
Resultaat saldo	26.323	22.405	15.076	15.076	15.076	15.076
Taakveld: 2.4 Economische havens en waterwegen						
Resultaat baten	13.673	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	-12.413	-60	0	0	0	0
Resultaat saldo	1.260	-60	0	0	0	0
Taakveld: 2.5 Openbaar vervoer						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	-16.566	-16.566	-16.566	-16.566
Resultaat saldo	0	0	-16.566	-16.566	-16.566	-16.566
Geraamde resultaat baten programma	1.741.176	9.986.733	359.324	359.324	359.324	359.324
Geraamde resultaat lasten programma	-5.265.759	-13.343.331	-4.573.749	-4.389.988	-4.400.357	-4.336.863
Geraamde resultaat saldo programma	-3.524.583	-3.356.598	-4.214.425	-4.030.664	-4.041.033	-3.977.539
Programma:P3 Economie	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Geraamde resultaat per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 3.1 Economische ontwikkeling				2018	2019	2020
Resultaat baten	0	29.000	29.000	29.000	29.000	29.000
Resultaat lasten	-253.296	-286.909	-241.937	-241.937	-226.937	-226.937
Resultaat saldo	-253.296	-257.909	-212.937	-212.937	-197.937	-197.937
Taakveld: 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	0	0	0	0
Resultaat saldo	0	0	0	0	0	0
Taakveld: 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen						
Resultaat baten	35.298	43.160	43.160	43.160	43.160	43.160
Resultaat lasten	-44.415	-58.066	-43.762	-43.762	-43.762	-43.762
Resultaat saldo	-9.118	-14.906	-602	-602	-602	-602
Taakveld: 3.4 Economische promotie						
Resultaat baten	937.107	868.880	877.489	877.489	877.489	877.489
Resultaat lasten	-9.355	-31.944	-38.671	-38.671	-38.671	-38.671
Resultaat saldo	927.752	836.936	838.818	838.818	838.818	838.818
Geraamde resultaat baten programma	972.405	941.040	949.649	949.649	949.649	949.649
Geraamde resultaat lasten programma	-307.067	-376.919	-324.370	-324.370	-309.370	-309.370
Geraamde resultaat saldo programma	665.338	564.121	625.279	625.279	640.279	640.279
Programma:P4 Onderwijs	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Geraamde resultaat per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 4.1 Openbaar basisonderwijs				2018	2019	2020
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	-6.497	-6.497	-6.497	-6.497
Resultaat saldo	0	0	-6.497	-6.497	-6.497	-6.497
Taakveld: 4.2 Onderwijshuisvesting						
Resultaat baten	296.648	446.416	54.000	54.000	54.000	54.000
Resultaat lasten	-2.057.899	-2.242.250	-1.223.503	-1.223.503	-1.219.966	-1.219.966
Resultaat saldo	-1.761.251	-1.795.834	-1.169.503	-1.169.503	-1.165.966	-1.165.966

Taakveld: 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken						
Resultaat baten	107.789	113.465	181.545	181.545	156.545	156.545
Resultaat lasten	-1.371.466	-1.414.413	-1.547.597	-1.405.097	-1.380.097	-1.380.097
Resultaat saldo	-1.263.677	-1.300.948	-1.366.052	-1.223.552	-1.223.552	-1.223.552
Geraamde resultaat baten programma	404.437	559.881	235.545	235.545	210.545	210.545
Geraamde resultaat lasten programma	-3.429.365	-3.656.663	-2.777.597	-2.635.097	-2.606.560	-2.606.560
Geraamde resultaat saldo programma	-3.024.928	-3.096.782	-2.542.052	-2.399.552	-2.396.015	-2.396.015
Programma:P5 Sport, cultuur en recreatie	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Geraamde resultaat per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 5.1 Sportbeleid en activering						
Resultaat baten	36.518	40.000	745.000	0	0	0
Resultaat lasten	-368.622	-415.138	-1.227.464	-448.464	-448.464	-448.464
Resultaat saldo	-332.104	-375.138	-482.464	-448.464	-448.464	-448.464
Taakveld: 5.2 Sportaccommodaties						
Resultaat baten	11.209.428	932.343	581.893	641.642	641.642	641.642
Resultaat lasten	-12.329.395	-1.328.635	-923.401	-923.401	-923.401	-923.401
Resultaat saldo	-1.119.967	-396.292	-341.508	-281.759	-281.759	-281.759
Taakveld: 5.3 Cultuurpresentatie, prod, particip						
Resultaat baten	-39.115	17.858	42	42	42	42
Resultaat lasten	-582.611	-575.028	-476.210	-442.877	-409.543	-376.210
Resultaat saldo	-621.726	-557.170	-476.168	-442.835	-409.501	-376.168
Taakveld: 5.4 Musea						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	-23.195	-23.195	-23.195	-23.195
Resultaat saldo	0	0	-23.195	-23.195	-23.195	-23.195
Taakveld: 5.5 Cultureel erfgoed						
Resultaat baten	51.268	29.353	29.353	29.353	29.353	29.353
Resultaat lasten	-224.044	-250.632	-219.046	-219.046	-219.046	-219.046
Resultaat saldo	-172.776	-221.279	-189.693	-189.693	-189.693	-189.693
Taakveld: 5.6 Media						
Resultaat baten	203.307	198.756	198.756	198.756	198.756	198.756
Resultaat lasten	-737.942	-779.708	-722.608	-722.608	-722.608	-722.608
Resultaat saldo	-534.634	-580.952	-523.852	-523.852	-523.852	-523.852
Taakveld: 5.7 Openbaar groen (openlucht)recreatie						
Resultaat baten	1.136.022	643.320	113.968	113.968	113.968	113.968
Resultaat lasten	-3.677.902	-3.556.094	-3.297.988	-3.333.216	-3.407.177	-3.498.388
Resultaat saldo	-2.541.880	-2.912.774	-3.184.020	-3.219.248	-3.293.209	-3.384.420
Geraamde resultaat baten programma	12.597.429	1.861.630	1.669.012	983.761	983.761	983.761
Geraamde resultaat lasten programma	-17.920.516	-6.905.235	-6.889.912	-6.112.807	-6.153.434	-6.211.312
Geraamde resultaat saldo programma	-5.323.087	-5.043.605	-5.220.900	-5.129.046	-5.169.673	-5.227.551
Programma:P6 Sociaal Domein	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Geraamde resultaat per taakveld	2015	2016	2017	Begroting	Begroting	Begroting
Taakveld: 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie						
Resultaat baten	298.216	824.471	280.920	280.920	280.920	280.920
Resultaat lasten	-1.918.778	-2.450.970	-1.629.078	-1.659.078	-1.659.078	-1.569.078
Resultaat saldo	-1.620.562	-1.626.499	-1.348.158	-1.378.158	-1.378.158	-1.288.158
Taakveld: 6.2 Wijkteams						
Resultaat baten	3.318	296.573	68.033	0	0	0
Resultaat lasten	-1.369.107	-1.598.243	-473.046	-473.046	-473.046	-473.046
Resultaat saldo	-1.365.789	-1.301.670	-405.013	-473.046	-473.046	-473.046
Taakveld: 6.3 Inkomensregelingen						
Resultaat baten	5.310.204	4.971.027	4.606.207	4.606.207	4.606.207	4.606.207
Resultaat lasten	-7.030.234	-6.688.179	-6.567.887	-6.569.658	-6.571.609	-6.572.630
Resultaat saldo	-1.720.030	-1.717.152	-1.961.680	-1.963.451	-1.965.402	-1.966.423
Taakveld: 6.4 Begeleide participatie						
Resultaat baten	74.650	20.000	20.000	0	0	0
Resultaat lasten	-2.398.204	-2.312.257	-2.605.221	-2.561.848	-2.345.889	-2.302.325
Resultaat saldo	-2.323.554	-2.292.257	-2.585.221	-2.561.848	-2.345.889	-2.302.325
Taakveld: 6.5 Arbeidsparticipatie						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	0	0	-17.997	-17.997	-17.997	-17.997
Resultaat saldo	0	0	-17.997	-17.997	-17.997	-17.997
Taakveld: 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	-708.255	-1.130.307	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812
Resultaat saldo	-708.255	-1.130.307	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812	-1.281.812

Taakveld: 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+						
Resultaat baten	556.020	818.475	798.272	798.272	798.272	798.272
Resultaat lasten	-2.667.646	-3.712.122	-3.069.555	-3.207.768	-3.288.892	-3.332.490
Resultaat saldo	-2.111.626	-2.893.647	-2.271.283	-2.409.496	-2.490.620	-2.534.218
Taakveld: 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-						
Resultaat baten	3.066	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	-2.229.986	-2.513.616	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890
Resultaat saldo	-2.226.920	-2.513.616	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890	-2.359.890
Taakveld: 6.81 Geëscaleerde zorg 18+						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	-29.771	-29.771	-74.836	-74.836	-74.836	-74.836
Resultaat saldo	-29.771	-29.771	-74.836	-74.836	-74.836	-74.836
Taakveld: 6.82 Geëscaleerde zorg 18-						
Resultaat baten	0	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	-262.556	-62.628	-479.764	-479.764	-479.764	-479.764
Resultaat saldo	-262.556	-62.628	-479.764	-479.764	-479.764	-479.764
Geraamde resultaat baten programma	6.245.474	6.930.546	5.773.432	5.685.399	5.685.399	5.685.399
Geraamde resultaat lasten programma	-18.614.536	-20.498.093	-18.559.086	-18.685.697	-18.552.813	-18.463.868
Geraamde resultaat saldo programma	-12.369.063	-13.567.547	-12.785.654	-13.000.298	-12.867.414	-12.778.469

Programma:P7 Volksgezondheid en milieu	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019	Meerjaren Begroting 2020
Geraamde resultaat per taakveld						
Taakveld: 7.1 Volksgezondheid						
Resultaat baten	102.934	0	0	0	0	0
Resultaat lasten	-1.725.500	-1.901.740	-1.626.884	-1.621.681	-1.621.681	-1.621.681
Resultaat saldo	-1.622.566	-1.901.740	-1.626.884	-1.621.681	-1.621.681	-1.621.681
Taakveld: 7.2 Riolerings						
Resultaat baten	2.732.755	2.806.385	2.673.623	2.686.026	2.698.448	2.720.813
Resultaat lasten	-2.254.510	-2.149.188	-1.971.102	-1.971.102	-1.951.918	-1.937.435
Resultaat saldo	478.246	657.197	702.521	714.924	746.530	783.378
Taakveld: 7.3 Afval						
Resultaat baten	4.926.336	5.008.500	4.241.934	4.242.361	4.263.946	4.258.644
Resultaat lasten	-4.410.717	-4.213.876	-3.222.456	-3.222.456	-3.243.615	-3.237.715
Resultaat saldo	515.619	794.624	1.019.478	1.019.905	1.020.331	1.020.929
Taakveld: 7.4 Milieubeheer						
Resultaat baten	140.648	261.020	260.000	245.000	0	0
Resultaat lasten	-969.591	-1.139.968	-896.773	-856.773	-580.373	-530.373
Resultaat saldo	-828.943	-878.948	-636.773	-611.773	-580.373	-530.373
Taakveld: 7.5 Begraafplaatsen en crematoria						
Resultaat baten	45.741	48.700	48.700	48.700	48.700	48.700
Resultaat lasten	-62.501	-72.837	-201.431	-201.431	-201.431	-201.431
Resultaat saldo	-16.759	-24.137	-152.731	-152.731	-152.731	-152.731
Geraamde resultaat baten programma	7.948.415	8.124.605	7.224.257	7.222.087	7.011.094	7.028.157
Geraamde resultaat lasten programma	-9.422.818	-9.477.609	-7.918.646	-7.873.443	-7.599.018	-7.528.635
Geraamde resultaat saldo programma	-1.474.403	-1.353.004	-694.389	-651.356	-587.924	-500.478

Programma:P8 Wonen en bouwen	Rekening 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019	Meerjaren Begroting 2020
Geraamde resultaat per taakveld						
Taakveld: 8.1 Ruimtelijke ordening						
Resultaat baten	6.663	39.756	-272	-272	-272	-272
Resultaat lasten	-917.607	-950.180	-932.398	-882.398	-877.410	-877.410
Resultaat saldo	-910.943	-910.424	-932.670	-882.670	-877.682	-877.682
Taakveld: 8.2 Grondexploitatie (niet bedr terrein)						
Resultaat baten	59.204	199.148	0	0	0	0
Resultaat lasten	-440.879	-540.722	48.560	48.560	48.560	48.560
Resultaat saldo	-381.675	-341.574	48.560	48.560	48.560	48.560
Taakveld: 8.3 Wonen en bouwen						
Resultaat baten	1.011.825	1.937.991	1.663.863	1.480.863	1.472.863	1.472.863
Resultaat lasten	-1.689.548	-1.635.852	-1.713.450	-1.678.950	-1.645.406	-1.645.406
Resultaat saldo	-677.723	302.139	-49.587	-198.087	-172.543	-172.543
Geraamde resultaat baten programma	1.077.692	2.176.895	1.663.591	1.480.591	1.472.591	1.472.591
Geraamde resultaat lasten programma	-3.048.033	-3.126.754	-2.597.288	-2.512.788	-2.474.256	-2.474.256
Geraamde resultaat saldo programma	-1.970.341	-949.859	-933.697	-1.032.197	-1.001.665	-1.001.665

Geraamde baten	122.635.266	82.636.118	62.793.307	58.113.803	57.486.985	56.686.908
Geraamde lasten	-121.875.852	-83.117.740	-62.707.130	-58.035.579	-57.413.978	-56.390.558

Geraamde resultaat	759.413	-481.622	86.177	78.224	73.007	296.350
---------------------------	----------------	-----------------	---------------	---------------	---------------	----------------

Bijlage 6 Investeringsplanning

INVESTERINGSPLANNING WASSENAAR 2017 - 2020

Bedragen in euro's

Omschrijving investering	2017	2018	2019	2020
<u>Gemeentelijke huisvesting</u>				
Vervanging koffievoorziening	60.000			
<u>Materieel buitendienst</u>				
Diverse voertuigen	10.000	165.000		
<u>Beheerplannen</u>				
Vervanging/rehabilitatie wegen	1.372.629	66.261	17.112	
Vervanging bruggen	66.700	69.633	55.430	51.750
Vervangingsinvestering waterbouwkundige taken	122.400	220.000	110.000	75.000
Vervangingsinvestering VRI			107.057	
TOTAAL	1.631.729	520.894	289.599	126.750

De afschrijvingslasten voor de vervanging van de voertuigen van de buitendienst waren al in het meerjarenperspectief van de programmabegroting 2016 verwerkt. De vervanging van de koffievoorziening en de investeringen uit de beheerplannen zijn opgenomen in de Kadernota.

Bijlage 7 Indeling nieuwe begroting

Programma-indeling n.a.v. het nieuwe BBV			
Programma's		Taakvelden	
Nr	Naam	Nr	Naam
0	Bestuur en ondersteuning	0.1	Bestuur
		0.2	Burgerzaken
		0.3	Beheer en overige gebouwen en gronden
		0.4	Overhead
		0.5	Treasury
		0.61	OZB-woningen
		0.62	OZB-niet woningen
		0.63	Parkeerbelasting
		0.64	Belastingen overig
		0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds
		0.8	Overige baten en lasten inclusief onvoorzien
		0.9	Vennootschapsbelasting
		0.10	Mutaties reserves
		0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten
1	Veiligheid	1.1	Crisisbeheersing en brandweer
		1.2	Openbare orde en veiligheid
2	Verkeer en Vervoer	2.1	Verkeer en vervoer
		2.2	Parkeren
		2.3	Recreatieve havens
		2.4	Economische havens en waterwegen
		2.5	Openbaar vervoer
3	Economie	3.1	Economische ontwikkeling
		3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
		3.3	Bedrijfsloket en -regelingen
		3.4	Economische promotie
4	Onderwijs	4.1	Openbaar onderwijs
		4.2	Onderwijshuisvesting
		4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
5	Sport, cultuur en recreatie	5.1	Sportbeleid en activering
		5.2	Sportaccommodaties
		5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproduct en cultuurparticipatie
		5.4	Musea
		5.5	Cultureel erfgoed
		5.6	Media
		5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie

6 Sociaal Domein	6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
	6.2	Wijkteams
	6.3	Inkomensregelingen
	6.4	Begeleide participatie
	6.5	Arbeidsparticipatie
	6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)
	6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
	6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
	6.81	Geëscaleerde zorg 18+
	6.82	Geëscaleerde zorg 18-
7 Volksgezondheid en milieu	7.1	Volksgezondheid
	7.2	Riolering
	7.3	Afval
	7.4	Milieubeheer
	7.5	Begraafplaatsen en crematoria
8 Wonen en ruimte	8.1	Ruimtelijke ordening
	8.2	Grondexploitatie
	8.3	Wonen en bouwen